

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ОДЕСЬКОЇ
ОБЛАСТІ

ПРАВДА ПРО ГОЛОДОМОР НА ОДЕЩИНІ

БЕРЕЗІВСЬКИЙ РАЙОН

ПРАЦІ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Том ХХІ

Редакційна колегія серії

Ніточко І.І. (*голова*), Білоусова Л.Г. (*заступник голови*), Боряк Г.В., Матяш І.Б., Кульчицький С.В., Шандра В.С., Кормич Л.І., Попова Т.М., Щетников В.П., Хмарський В.М, Терентьева Н.О., Сапожников І.В.

Редакційна колегія тому

Ніточко І.І., Білоусова Л.Г., Бурчо Й.О., Корецька О.А., Патраманська Т.П., Кулініч Л.В.

Упорядник — Ніточко І.І.

Рецензент — Чумак В.М.

У книзі зібрано свідчення майже 200 жителів Березівського району Одеської області, які або самі пережили Голодомор 1932-1933 рр., або добре знають про нього з розповідей батьків.

Вміщено також окремі рішення органів влади Одеської області того часу, більшість яких стосуються Березівського району, листи і заяви селян з приводу неправильного розкуркулення, ксерокопії окремих статей з газети «Чорноморська комуна» за 1932-1933 рр.

Значну частину займають списки розкуркулених селян Березівського району, померлих від голоду і репресованих.

© Державний архів Одеської області, 2008

ISBN 978-966-318-927-7

© І.І. Ніточко, 2008

Зміст

Про заходи у зв'язку з 75-ми роковинами

Голодомору 1932-1933 років в Україні. Указ Президента України 9

До читачів 11

РОЗДІЛ I

Гірка правда. Спогади очевидців трагедії 13

Авдєєва Любов Антонівна 14

Авілова Зінаїда Іванівна 14

Азарова Катерина Микитівна 14

Андрушина Катерина Гаврилівна 14

Анісімова Валентина Макарівна 14

Анісімова Валентина Марківна 15

Анісімова Раїса Володимирівна 15

Антонова Клавдія Степанівна 15

Аратовський Петро Вікторович 16

Арзамасова (Гребінченко) Марія Яківна 16

Бабенко Таміла Леонтіївна 16

Багно Іван Іванович 16

Багузова Таїсія Пилипівна 17

Баранець Микола Семенович 17

Басиста Олена Іллівна 17

Беккер Розалія Фрідріхівна 17

Белів Ганна Василівна 17

Бенда Надія Іванівна 18

Беркутський Валентин Іванович, Беркутська Марія 18

Бик Євгенія Михайлівна 18

Білоус Наталія Іванівна 18

Васелюк (Фоменко) Ганна Дмитрівна 19

Васильчук Захар Олександрович 19

Васік Сава Федосійович 19

Ведута Ольга Миронівна 19

Верховець Людмила Іванівна 20

Верховець Михайло Федорович 20

Вірич Любов Петрівна 20

Віріг Ольга Іванівна	21
Войтович Г.М.	21
Волкова Любов Іванівна	21
Восковець Євдокія Диментіївна	21
Гаврютенко Людмила Іванівна	21
Галат Микола Іванович	22
Гарлінська Раїса Миколаївна	22
Герасимова Любов Леонтіївна	22
Герасько Юлія Петрівна	22
Гетманець Дарія Хомівна	22
Гнипа Тамара Степанівна	23
Голованова Надія Юріївна	23
Гончаренко Пелагея Савеліївна	23
Горбач Володимир Володимирович	24
Гоцуляк Лідія Пантелеївна	24
Грубові	24
Губарєва (Швець) Марія Іванівна	24
Данилишин Микола Захарович	24
Деркач Віктор Миколайович	25
Дзюба Ганна Іванівна	25
Дікусар Ганна Миколаївна	25
Долгошея Іван Іванович	25
Дроздова Надія Олександрівна	26
Дроздова Тамара Яківна	26
Душина Лідія Костянтинівна	26
Ейзмер Тамара Іванівна	26
Євсієнко Устина Іванівна	27
Євсієнко Євгенія Яківна	27
Житник Віра Іванівна	27
Желіховська Аделія Ігнатівна	27
Захарченко Катерина Василівна	28
Захарченко Михайло Андрійович	28
Зубів Ганна Дмитрівна	28
Ісакова Антоніна Іванівна	28
Кальніченко Лідія Петрівна	28
Кваскова Євгенія Олексіївна	29
Кинда Володимир Іванович	29
Кириченко Віра Якимівна	29
Кисельова (Безродня) Людмила Кирилівна	29
Клюковська Наталія Антонівна	30
Коваленко Віра Миколаївна	30

Коваленко Петро Федорович	30
Козак Зоя Аврамівна	31
Кондратенко Ольга Іллівна	32
Копач Тамара Іванівна	32
Кошоваленко Галина Іванівна	32
Королькова Лілія Олександрівна	32
Косенко Єфросинія Дмитрівна	32
Костенко Катерина Федорівна	33
Костюнін Федір Семенович	33
Кравченко Клавдія Миронівна	33
Кравчук Лідія Василівна	33
Кравчук Надія Олександрівна	34
Кричевський Вілен Семенович	34
Кузьменко Олена Пилипівна	34
Кутольвас Яким Кирилович, Кутольвас Олександра Василівна	34
Ладиненко Григорій Макарівич	35
Лапіна Віра Василівна	35
Лебеденко Марія Федорівна	35
Лебеденко Надія	35
Лебеденко Сергій Володимирович	36
Левченко Г.І.	36
Леонтєва Анастасія Миколаївна	36
Логвиненко Надія Григорівна	36
Лупашко Дарія Омелянівна	37
Мазур Ганна Іванівна	37
Мазур Зінаїда Захарівна	37
Майстеренко Катерина Олексіївна	37
Мала Галина Денисівна	39
Мандрик Валентина Іванівна	39
Манойло (Єфімова) Лідія Іванівна	39
Маринюк Б.М.	40
Маркіна Раїса Матвіївна	40
Марченко Марія Іванівна	40
Матвєєв Володимир	41
Матвєєв Дмитро Єфремович	41
Мельниченко Лідія Леонтіївна	41
Мельничук Єлизавета Миколаївна	41
Микитка В.	42
Міхайленко Ганна Миколаївна	42
Мірошник (Вірич) Валентина Сергіївна	43
Мовчан Фросина Дем'янівна	43
Назарова Ксенія Андріївна	44
Науменко Володимир Дем'янович	44
Нейко Любов Григорівна	44
Нікітіна Поліна Володимирівна	44
Ніколаєв Іван Онуфрійович	45
Нищерет Захарій Григорович	45

Овчар Ганна Миколаївна	46
Овчаренко Марія Павлівна	46
Онофрійчук Олександра Арсентіївна	46
Осипенко Софія Володимирівна	46
Павленко Тамара Олексіївна	47
Панасюк Ганна Георгіївна	47
Пастух Антоніна Андріївна	47
Пеленчук Василь Петрович	48
Петришина Нонна Адамівна	48
Петрова Ганна Іванівна	48
Петровський Михайло Іванович	49
Пилипенко Раїса Олександрівна	49
Пищенко Катерина Іванівна	49
Пірова Віра Матвіївна	49
Плющ Зінаїда Денисівна	49
Погребняк Меланія Федорівна	50
Поточенко Ніна Антонівна	50
Продан Євгенія Андріївна	50
Продан Марія Іванівна	50
Продан Меланія Василівна	50
Прокопович Анастасія Ісаківна	52
Пясецька Зінаїда Павлівна	52
Пясецька Зінаїда	52
Рибалко Олександра	53
Рикова Надія Костянтинівна	53
Рудакова Лідія Максимівна	53
Рульова Любов Гаврилівна	54
Сабанчук Петро Петрович	55
Савченко Любов Яківна	55
Садова Поліна Мартинівна	56
Сапожников В.П.	56
Сердюк Афанасій Данилович	57
Середюк Софія Леонтіївна	57
Серт (Коваленко) Надія Володимирівна	57
Сігова Людмила Людвигівна	57
Скупа Афія Гаврилівна	58
Сліпенко Ганна Юхимівна	58
Слободенюк Петро Васильович	58
Смирнова Анастасія Володимирівна	58
Сокотун Таїсія Петрівна	58
Соловійова Ганна Кирилівна	59
Солтис Єлизавета Никонівна	59
Станевич (Постолатій) Ніна Петрівна	60
Стовсовська Сара Миколаївна, Івченко Катерина Миколаївна	60
Стоянова Марія Миколаївна	60

Стратонова Ганна Петрівна	60
Сусленко Надія Федотівна	60
Суша Ганна Петрівна	61
Томчук (Сидоренко) Валентина Іванівна	61
Ткаченко Василь Тимофійович	61
Турятко Федір Фоодосійович	62
Федін Василь Миколайович	62
Федічкіна Валентина Іванівна	62
Філімонова Марія Олександрівна	63
Харченко Марія Федорівна	63
Хорошенко Лідія Карпівна	63
Хрипун Ольга Костянтинівна	63
Хрипун Олена Федорівна	64
Хромова Федора Іванівна, Пасічник Лілія Андріївна	64
Царгородська Людмила Іллівна	64
Цапкаленко Зінаїда Іванівна	65
Чернова (Гончаренко) Євгенія Михайлівна	65
Чех (Москаленко) Оксана Григорівна, Дубна Ірина Василівна	65
Чехлат Віра Олексіївна	66
Чилляй (Тимошук) Анастасія Орестівна	66
Чоботар Лідія Миколаївна	67
Чорнозубенко Марія Миколаївна	67
Чустрада Василь Петрович	67
Шамбора Лідія Матвіївна	67
Шаповалова Надія Яківна	67
Шаповалова (Котлик) Надія	68
Шаповалова Раїса Данилівна	68
Шевченко Галина Павлівна	68
Шевченко Тамара Петрівна	69
Шейко Ганна Прокопівна	69
Шепотинник Людмила Себастьянівна, Шепотинник Сергій Федорович	69
Шептекіна (Гуцул) Марія Семенівна	70
Шестель Олександр Федорович	70
Шматко Микола Якович	70
Шпеляєва Олександра Семенівна	71
Штик Марія, Штик Андрій	71
Шулянська Ольга Андріївна	71
Щелкунова Марія Андріївна	71
Юрченко Іван Григорович	71

Яворський Михайло Костянтинович.....	72
Якубенко Іван Михайлович	72
Яхимович Тамара Федорівна.....	72

РОЗДІЛ II

Так організували Голодомор. Свідчать офіційні документи.....	73
--	----

РОЗДІЛ III

Як розкуркулювали селян. Листи і заяви березівчан.....	97
--	----

РОЗДІЛ IV

Хліб, хліб, хліб...

Сторінками газети «Чорноморська комуна» 1932-1933 рр.....	111
---	-----

РОЗДІЛ V

Трагічні долі. Попередні списки розкуркулених, загиблих від голоду

та репресованих жителів Березівського району.....	131
---	-----

Список розкуркулених господарств Березівського району.....	132
--	-----

Жителі Березівського району, розкуркулені в 1920-1930 рр.....	193
---	-----

Список загиблих від голоду в 1932-1933 роках в Березівському районі, складений зі слів свідків.....	199
--	-----

Попередній список уродженців і жителів Березівського району, які були репресовані до Голодомору, під час Голодомору і після Голодомору (За даними «Одеського мартирологу», т. 1-3).....	203
---	-----

Післямова.....	217
----------------	-----

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про заходи у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932 — 1933 років в Україні

З метою забезпечення належного вшанування пам'яті жертв геноциду Українського народу та на підтримку ініціатив Координаційної ради з підготовки заходів у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932 — 1933 років в Україні

постановляю:

1. Кабінету Міністрів України розробити у місячний строк із залученням Координаційної ради з підготовки заходів у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932 — 1933 років в Україні та затвердити План заходів на 2007 — 2008 роки у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932 — 1933 років в Україні, передбачивши в ньому, зокрема:

- заходи з роз'яснення положень Закону України «Про Голодомор 1932 — 1933 років в Україні»;
- забезпечення складання списків жертв Голодомору в Україні, формування Національної книги пам'яті та відповідних регіональних книг пам'яті, а також складання єдиного списку постраждалих від Голодомору;
- встановлення в населених пунктах України, жителі яких постраждали від Голодомору, відповідних пам'ятників та пам'ятних знаків;
- здійснення дальших заходів щодо спорудження у місті Києві пам'ятника визначно-му досліднику Голодомору 1932 — 1933 років в Україні Джеймсу Мейсу;
- здійснення додаткових заходів щодо визнання міжнародною спільнотою, зокрема Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй та Європейським парламентом, Голодомору 1932 — 1933 років в Україні геноцидом Українського народу;
- заходи зі сприяння українській громадянськості за кордоном в організації та проведенні до 1 жовтня 2007 року в установленому порядку міжнародного конкурсу на кращий проект пам'ятника жертвам Голодомору 1932 — 1933 років у місті Вашингтоні (Сполучені Штати Америки);
- вивчення питання щодо можливості встановлення в інших іноземних державах відповідних пам'ятників та пам'ятних знаків жертвам Голодомору 1932 — 1933 років в Україні;
- забезпечення співробітництва з Міжнародним координаційним комітетом Світового конгресу українців для планування відзначення 75-х роковин Голодомору в Україні;
- проведення у 2008 році в місті Києві міжнародного форуму, присвяченого 75-м роковинам геноциду Українського народу;
- заснування грантів науковцям для дослідження Голодомору 1932 — 1933 років в Україні;
- забезпечення формування єдиного реєстру документів, матеріалів, пов'язаних із Голодомором 1932 — 1933 років в Україні, у тому числі здійснення заходів щодо повернення в установленому порядку в Україну відповідних документів з інших держав;
- проведення в населених пунктах України тематичних виступів творчих колективів, діячів культури та мистецтва;
- організацію та проведення закордонних турів творчих колективів з метою поширення правдивої інформації про трагедію Голодомору 1932 — 1933 років в Україні, організацію тематичних виставок у парламентах, урядових установах іноземних держав;
- організацію в населених пунктах України постійно діючих експозицій, виставок архівних документів, фотоматеріалів, творів мистецтва та літератури, які відображають події, пов'язані з геноцидом Українського народу, формування та оновлення відповідних музейних зібрань, зокрема в краєзнавчих музеях;
- створення художнього та документальних фільмів про події часів Голодомору 1932 — 1933 років в Україні;

- проведення конкурсів на створення кращого твору літератури, твору образотворчого мистецтва, музичного твору на вшанування пам'яті жертв геноциду Українського народу;
- видання, перевидання та розповсюдження наукових, науково-популярних, ху-дожньо-публіцистичних праць, збірок документів та матеріалів про Голодомор 1932 — 1933 років в Україні, а також здійснення заходів щодо перекладу та видання іноземними мовами окремих тематичних видань для розповсюдження їх за межами України;
- проведення у навчальних закладах і військових частинах тематичних уроків, лекцій про історичні події Голодомору 1932 — 1933 років в Україні;
- вирішення в установленому порядку питання щодо поглибленого вивчення в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах причин та наслідків Голодомору в Україні;
- організацію серед школярів, студентів та педагогічних працівників всеукраїнського конкурсу науково-пошукових робіт «Голодомор 1932 — 1933 років. Україна пам'ятає»;
- започаткування та забезпечення проведення щорічної всеукраїнської акції «Коло-сок пам'яті» із покладання учнями загальноосвітніх навчальних закладів колосків пшениці до пам'ятників, меморіалів жертвам геноциду Українського народу;
- випуск в обіг поштової марки і конверта у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932 — 1933 років в Україні та здійснення спецпогашення поштової марки.

2. Кабінету Міністрів України забезпечити завершення спорудження до 1 жовтня 2008 року у місті Києві до 75-х роковин Голодомору 1932 — 1933 років в Україні Ме-моріалу пам'яті жертв голодоморів в Україні, передбачене підпунктом 3 пункту 2 статті 5 «Прикінцеві положення» Закону України «Про Голодомор 1932 — 1933 років в Україні».

3. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям:

- утворити у місячний строк відповідні координаційні ради, включивши до їх складу представників громадськості, для забезпечення організації та проведення заходів у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932 — 1933 років в Україні, забезпе-чити розроблення за участю координаційних рад та затвердити відповідні плани заходів;
- сприяти громадським організаціям, благодійним фондам, окремим громадянам у їх діяльності з ушанування пам'яті жертв Голодомору 1932 — 1933 років в Україні, проведення ними науково-пошукової та просвітницької діяльності;
- забезпечити за участю науковців, дослідників Голодомору в Україні, представників громадських організацій збирання свідчень очевидців Голодомору 1932 — 1933 років в Україні;
- внести у тримісячний строк пропозиції щодо відзначення державними нагородами України громадян, які зробили вагомий внесок в дослідження Голодомору 1932 — 1933 років в Україні, донесення правди про трагедію до української та світової громадськості;
- створити до кінця 2007 року списки мешканців регіонів, що постраждали від Голодомору 1932 — 1933 років в Україні, вжити заходів щодо належного впорядкування місць поховань жертв геноциду Українського народу;
- вжити в установленому порядку заходів щодо демонтажу пам'ятників та пам'ятних знаків, присвячених особам, причетним до організації та здійснення Голодомору 1932 — 1933 років в Україні та політичних репресій, а також щодо перейменування в установленому порядку вулиць, площ, провулків, проспектів, парків та скверів у населених пунктах України, назви яких пов'язані з такими особами.

4. Державному комітету телебачення та радіомовлення України, Національній телекомпанії України, Національній радіокомпанії України забезпечити широке висвітлення у засобах масової інформації заходів у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932 — 1933 років в Україні, а також виготовлення та розповсюдження інформаційної продукції, організацію циклів теле- та радіопередач з тематики Голодомору в Україні.

Президент України В. ЮЩЕНКО
28 березня 2007 року № 250/2007

ДО ЧИТАЧІВ

Про репресії проти народу України написано багато. На виконання Указів Президента В.А.Ющенко від 14 жовтня 2006р. № 879 “Про всебічне об’єктивне висвітлення діяльності українського визвольного руху та сприяння процесу на-ціонального примирення” і від 28 березня 2007 р. № 250 “Про заходи у зв’язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932-1933 років” спало на думку описати події в Березівському районі, який найбільш мені близький, де багато років я пропрацю-вав. І не просто описати, а скласти поіменний список людей, які були репресо-вані і розкуркулені, а також обнародувати спомини жителів району, які люб’язно надала мені завідувачка Березівською районною бібліотекою Лідія Василівна Кулініч і завідувачка районним архівним відділом Тетяна Петрівна Патраманська. А збирали спомини всі сільські бібліотекарі, вчителі і учні шкіл.

Хотілося через спомини показати долі людей, родин, населених пунктів. Адже ці спомини — це пам’ять усіх поколінь, які жили, живуть і будуть жити на Березів-щині.

Автор не ставив своїм завданням дослідити всі прошарки і соціальні групи на-селення, національний, майновий та віковий склади. Головна увага — споминам, щоб не пішло в незабуття те, що було. А ще важливий поіменний список жителів Березівщини, яких розкуркулили лише за те, що вони були добрими господаря-ми. Їх репресувати лише за те, що вони мали свої думки, а іноді просто так, для плану. Дані, звичайно, наводяться не всі, тому що коли працюєш з документами, то виявляєш усе нові і нові прізвища.

Документи, наведені в цій книзі, потребують детального дослідження. Вив-чаючи їх, я все більше схилявся до думки (а згодом взагалі переконався), що першим етапом Голодомору було розкуркулення. Під страшне слово “куркуль” попадали не лише міцні господарі, але й середняки і навіть бідняки. При роз-куркуленні відбиралося все нерухоме і рухоме майно, аж до одягу і особистих речей.

Голод в селах почався взимку 1931-1932рр., коли у селян вилучили все зерно, у т.ч. посівний фонд. Це спричинило величезну смертність населення, особливо людей похилого віку і дітей. На жаль, не можна навести достовірних даних кіль-кості голодних смертей, оскільки метричні книги з нашого Березівського району були вилучені згідно таємної директиви від 15 квітня 1934р. Таємна директива Одеського облвиконкому міськкомам та райвиконкомам області про перевірку органів РАЦС та вилучення метричних книг за 1932-1933 рр. і переведення їх на зберігання у секретні частини райвиконкомів (ДАОО, фр.-2009, оп.1, спр.4, арк.72-32) дає підстави для висновків, що влада ховала сліди злочину проти власного народу. Дивом збереглися книги РАЦСів п’яти районів — Балтського, Біляївського, Іванівського, Кодимського і Овідіопольського, з яких беззаперечно випливає: причина більшості смертей у ті роки — голод.

Хвилями накочувалася трагедія на село. Хвиля перша — колективізація та розкуркулення; хвиля друга — голодомор; хвиля третя — безпідставні репресії.

У багатьох офіційних документах, які зберігаються в обласному архіві, не має навіть згадки про голод. Влада намагалася уникнути цього терміну, говорила лише про «продовольчі труднощі», бідкування населення «від недороду».

Голодомор починався з суцільної колективізації і розкуркулення. На сьогодні вже є даї про 1027 розкуркулених господарств. Це були найактивніші працівники на селі, найкращі господарі.

Березівчани згадують, що головною ознакою колективізації була примусовість, яка викликала протидію селян та репресії влади. Постанова ЦК ВКП(б) від 5 січня 1930 р. «Про темпи колективізації і заходи допомоги держави колгоспному будівництву», дала настанову, що колективізація має закінчитись на Україні у стислі строки — восени 1931-го, або навесні 1932р.

Ознайомившись з архівними джерелами та спогадами очевидців, читачу стане зрозуміло на українських землях залишити людей без хліба було можливо тільки за продуманою владою нелюдською системою, як це і було зроблено. Дослідники називають різні цифри загиблих під час Голодомору: 5, 7, 9 та 10 мільйонів. Але в будь-якому випадку, мова йде про МІЛЬЙОНИ безневинних жертв. З урахуванням непрямих жертв, за приблизними підрахунками, Голодомор забрав життя 14 мільйонів людей.

Причиною Голодомору стала ПОЛІТИКА сталінського режиму щодо українців як нації, зокрема щодо селян як класу. Головною метою організації штучного голоду був підриєв соціальної бази опору українців проти комуністичної влади та забезпечення тотального контролю з боку держави за всіма верствами населення. Коли ми говоримо про Голодомор 1932-1933 років, маємо на увазі період з квітня 1932 року по листопад 1933 рр. Саме за ці 17 місяців, тобто, приблизно за 500 днів, в Україні загинули мільйони людей. Пік Голодомору прийшовся на весну 1933 року. В Україні тоді від голоду вмирало 17 людей щохвилини, 1000 — щогодини, майже 25 тисяч — щодня...

Найбільше постраждали від голоду колишні Харківська і Київська області — теперішні Полтавська, Сумська, Харківська, Черкаська, Київська, Житомирська. На них припадає 52,8% загиблих. Смертність населення тут перевищувала середній рівень у 8-9 і більше разів. У Вінницькій, Одеській, Дніпропетровській областях рівень смертності був вищий середнього рівня у 5-6 разів, на Донбасі

— у 3-4 рази. Фактично, голод охопив весь центр, південь, північ на схід сучасної України.

Проти архівних документів та фактів нічого не протиставиш. На жаль, навіть зараз в шкільних підручниках Голодомор висвітлюється не в такому обсязі, щоб учні усвідомили трагедію ХХ сторіччя у всій повноті. І, на великий жаль, є ще історики, які самі себе переконують, що Голодомору не було. Будемо сподіватися, наші діти і онуки зможуть досягнути історичну правду, і не тільки про Голодомор.

Про страшні для української нації події ХХ сторіччя ми повинні пам'ятати. Офіційно День пам'яті жертв Голодомору і політичних репресій на Україні відзначається щорічно в четверту суботу листопада. Україна проводить активну політику щодо того, щоб міжнародна спільнота визнала Голодомор актом геноциду проти українського народу. Десятки країн уже прийняли відповідні рішення.

Нам співчуває весь світ, але зберегти пам'ять про Голодомор і передати її нащадкам маємо ми самі. Щоб трагедія не забулась, щоб трагедія не повторилась...

**НІТОЧКО Іван Іванович,
директор Державного архіву
Одеської області.**

Розділ I

Гірка правда

Спогади очевидців трагедії

АВДЄЄВА ЛЮБОВ АНТОНІВНА

с. Михайло-Олександрівка

Народилася в 1920 р. в с. Сольварка. В родині було п'ятеро дітей. В роки Голодомору їй було 12 років. Згадує, що від комуністичної партії приходили люди і забирали останню їжу: де яка була крупа чи борошно було – все забирали до останнього. Пам'ятає, що їли траву, коріння рослин, з лободи пекли млинчики, зривали листочки з дерев і їли. Згадує, що дуже багато людей тоді вмирало від голоду, холоду, від виснаженості, і цих людей замотували в рядна і кидали у величезну яму, а потім заривали.

АВІЛОВА ЗІНАІДА ІВАНІВНА

с. Михайло-Олександрівка

Народилася і виросла в с. Михайло-Олександрівка, де живе і нині. У 1932 – 1933 ро-ках була ще малою дитиною, але зі своєї дитячої пам'яті та зі слів своїх батьків пам'ятає про той час.

Це були найстрашніші роки виживання, то дійсно був страшний голод! Розкуркулю-вали людей, відбирали все до останньої крупинки. А коли прийшла черга і до цієї сім'ї, у хаті вже не було нічого, окрім одного мішка кукурудзи. Але прийшли люди, це були одно-сільчани, і почали відбирати кукурудзу, а в сім'ї було четверо дітей. Тоді батько Зінаїди Іванівни поїхав до райцентру поскаржитися, де йому відповіли, що не може такого бути.

Приїхавши додому, він побачив, що той чоловік продовжує сидіти на мішку кукуруд-зи, та й каже йому: «То вже май совість, збирайся з двору» Жінка, мати Зінаїди Іванівни, тишком вигорнула трохи зерна та зварила мамалигу. Якби вони не відвоювали той мішок кукурудзи, то пропали б всі. Згадує, що тоді була малярія, і Зінаїда Іванівна захворіла. Їсти нічого не було. Просила в однієї бабусі, щоб та продала молока, але вона не захоті-ла. Зінаїда Іванівна ледь одужала. Потім брат її матері дав трохи макухи. Рятувалися тоді чим могли. Їли траву, але вижили...

АЗАРОВА КАТЕРИНА МИКИТІВНА

У сім'ї було п'ятеро дітей. Батьки померли... Діти залишились одні, вимирали по черзі. Залишилась одна дівчинка. Поховавши усіх, дитя ходило по селу, плакало і зі сльозами промовляло до матері, якої вже не було в живих: «Матінко, коли у мене буде кусочок хліба, я обов'язково тобі його принесу на могилку, ти ж теж хочеш хлібчика...».

Так і чинила дівчинка надалі, усім, що мала поживне, ділилася з мамою та рідни-ми...

Записала В.Д. Криштопова.

АНДРУШИНА КАТЕРИНА ГАВРИЛІВНА

с. Заводівка

— Ніколи не забуду той страшний 1933 рік. Саме тоді померли від голоду мої батьки: Харченко Ганна Прокопівна і Харченко Гаврило Миколайович.

Спогади записали Зосько Дмитро, Веселкіна Ірина, Костенко Вадим.

АНІСІМОВА ВАЛЕНТИНА МАКАРІВНА

м. Березівка

Народилася Валентина Макарівна 25 травня 1920 року. Сім'я була велика: мама, тато, сестра і два брати. Коли сталася ця тяжка трагедія, Валентина Макарівна була в під-літковому віці, їй було 13 років. Її сім'я належала до християнських, тож люди вони були чесні та совісні. Батько й мати працювали по господарству, мали пару коней та корову. Виділили їм землю, яку вони щорічно обробляли. В свої 10 років вона тяжко та невпинно працювала, допомагала своїм батькам.

В 1930 році почали забирати худобу і створювали колгоспи. Забирали абсолютно все. Їх виручала пшениця, але й ту невдовзі забрали.

Якось пішла вона з молодшим братом на поле, щоб хоч трохи назбирати колосків пшениці. Маленький братик почув стукіт копит. То їхав голова колгоспу. Вони швидко заховалися у яму. Дякувати Богу, що він їх не побачив, бо це б не кінчилося добром.

Незабаром прийшла зима. Все завмерло. Урожаю не було. Не було людям чого їсти. Люди дуріли від голоду. Вони просто скаженіли!

На той час Валентина Макарівна ходила в сьомий клас. Її найпалкіша мрія була вчи-тися. Вона була розумною та кмітливою дівчинкою. Але сталася одна жахлива подія, яка змусила її покинути школу. Одного разу на уроці математики в дівчини почалося марення. Їй здавалося, що букви бігають по дошці. І вона почала реготати на весь клас. Вчитель підійшов, спокійно взяв її за голову, та й каже: «Нічого, Валю, нічого – все пройде».

Спогади записала Ільчян Анна, учениця 10-А класу.

АНІСІМОВА ВАЛЕНТИНА МАРКІВНА

— Під весну 1933 р. була велика «викачка хліба». Якось нашого батька забрали у «кардиганію», бо він не дав хліба. Але ж у нас його не було ні зернини. Взяли батька, він з нами попрощався, але на ранок повернувся, слава Богу, його дуже в селі поважали.

Якось на весні я лежала два дні голодна, потім пішла на двір, сіла на сонечко і по-чала мріяти, щоб оце мені померти. Зараз страшно подумати, що мені тоді було краще померти, а ніж так мучитись. Мама запухла вся, але ледве принесла мені водички. Бать-ко лагодив якусь сітку, щоб піти вловити риби, бо саме вода розлилась. Він вловив тоді одну маленьку рибку і ніс потай за пазухою, щоб ніхто не бачив, бо могли убити, щоб тільки її забрати. Усі були голодні, мама зварила рибку, а батько наказав не давати її, а тільки юшку, бо від тривалого голоду було погано. Я попила, мені стало краще. Пішла я знов до клубу, мені стало видно як батько закидає сітку, витягає її, а на ній аж виблис-кує дрібненька рибка. Він помахав мені рукою, а я пішла покликати маму і сама хотіла їти, ті мама боялася, що я впаду.

Зварили ми тих мальків, не чистячи навіть, і ця нехитра їжа була для нас розкішною. Я знов поїла, мені стало краще, я пішла на своє улюблене місце – невеликий камінь біля річки, щоб було видно поїзди.

Повеселіло на душі, я подивилася навкруги – яка чудова природа. Зеленіла свіжа трава, голубе небо, яскраве тепле сонечко, співають навіть якісь пташки – життя про-довжується. Вчора я просила смерті, а сьогодні уже мені понад усе хочеться жити. Го-лод – це страшна недуга, великий тягар на душі.

АНІСІМОВА РАЇСА ВОЛОДИМИРІВНА

с. Червоноволодимирівка

— Батьки проживали в с. Тимофієвка Миколаївської області. В сім'ї було 4 дітей, і, щоб вижити та прокормити сім'ю, батько вирішив продати корову Катюшу. Продав і купив рушницю. Мати була против але потім погодилася з чоловіком. В хаті на зиму було 2 мішки кукурудзи, яку дали в колгоспі на зароблені трудовні.

Ходив батько на полювання кожного дня. Вбивав зайців, а ще й 2-х вовків вбив, лисиць. Заяче м'ясо йшло на бульйон, а звіряче хутро носив у Мостове, де міняв на патрони, на муку, на крупу та матерію. Коли мати смажила коржики, це було справжнє свято!

Батько кормив не тільки свою сім'ю, а й допомагав сусідам. Він брав з собою на по-лювання сусідського хлопця Цапкаленка Миколу, з яким ділився здобиччю.

Навесні мати ходила збирати квіточки з корінцями, їх варили і теж їли.

АНТОНОВА КЛАВДІЯ СТЕПАНІВНА

Проживала під час голодомору в селі Демидове Березівського району. Про голод їй розповідала мама, Антонова Віра Мойсеївна, 1910 року народження.

Хліба було повно, але не в селян, а в складах, куди його звозили, забираючи у лю-дей, і де добре охороняли. Згодом люди написали Сталіну листа, в якому йшлося про те, що хліба багато у їхньому селі, а люди голодують. Сталін його не отримав. Написали

другого листа. Його отримав Калінін. Люди очікували на підтримку, а прийшов наказ розстрілювати всіх, хто не віддавав зерно з власної оселі. Люди пухли і помирили з голоду. Згодом все село вийшло на поле, де тракторист на «ХТЗ» орав землю на хліб для селян. На ранок його вбили.

АРАТОВСЬКИЙ ПЕТРО ВІКТОРОВИЧ

Народився 12 липня 1928 року в селі Софіївка Березівського району. В його сім'ї було п'ятеро дітей, він наймолодшим. Його батьки працювали в колгоспі. Коли до них приходили і відбирали все зерно, то мати дуже плакала і благала залишити трохи дітям. Але вони все ж таки забрали. Спочатку він не розумів, що трапилось, чому люди до них приходять і все забирають, а потім батьки йому сказали, що люди голодують. Та на щастя його батько заховав зерно в яслах корів. Кожен день вони брали по жмені зерна і варили.

АРЗАМАСОВА (ГРЕБІНЧЕКО) МАРІЯ ЯКІВНА

с. Гуляївка

З розповідей своєї тітки знає, що батько Яків Савелійович працював у бригаді кол-госпу, мати Надія Кирилівна — на різних роботах.

У 1932 році, коли вона народилася, була дуже кволою і хворобливою. На голові зовсім не росло волосся. Всі не очікували, що вона виживе. Бригадиром в колгоспі на той час був мешканець села Гуляївка Поштаренко Григорій, який матір через кілька днів після пологів гарапником вигнав на роботу.

У 1947 році мати, будучи вагітною, взяла провину батька за кілька вкрадених батьком колосків на себе. Думала, що її не посадять. Але її посадили. Там вона народила в 1947 році дитину і разом з дитиною померла.

БАБЕНКО ТАМІЛА ЛЕОНТІВНА

с. Новоселівка

— Я народилася на початку 1932 року, але знаю про голод із розповіді мами. Мої шестеро братів і сестер були старшими і дехто добре пам'ятає цей час. Батько наш помер, коли ще мама була вагітна мною. Тому, коли настали скрутні часи, нам було найгірше.

Дома у нас була жерлянка, якою моя мама терла пшеницю або якесь зерно, яке мої брати знаходили. Ще люди приносили зерно, щоб моя мама і їм терла. Вони за роботу мамі давали коробочку від консерви того, що виходило з перетертого зерна. Старшенькі братики й сестрички ще ловили сусликів, голубів і ми їх їли. Так виживала наша сім'я. Було дуже тяжко.

На той час мені, як найменшій, перепадало їжі дуже мало. Я ледве не померла з голоду.

Ми дуже тяжко пережили голод, але з моїх рідних, крім батька, ніхто не помер.

Записав онук Максим Кирилюк.

БАГНО ІВАН ІВАНОВИЧ

Мій прадід Бagno Іван Іванович, 1890 року народження, жив у селі Софіївка з дружиною та трьома дітьми: Марією, Ольгою та Петром.

Ледарем не був, дбав про своє господарство, вважався заможним чоловіком. «Курку-лями» називали тоді хазяйновитих людей. Вродив того літа гарний врожай, але прийшли з сільради та району люди в «шкірянках» та й забрали все, що вродило. За старою клуною дід Іван викопав яму, вистелив її соломкою та й насипав туди пшениці, щоб весною було чим поле засіяти. Знову приїхали люди з району і стали шука. В одного з них був «щуп». Це така залізна палиця, на кінці, якої мов маленька «лійка» в землю її легко застромити, а коли витягнув — в «лійці» пшениця. Знайшли схованку. Забрали пшеницю, а діда Івана — до в'язниці. Так він звідти і не повернувся. Хату забрали під сільраду, бо добра була хата. Дітей вигнали. Старша донька Марія була уже заміжня, тому матір Варвару Кирилівну забрала до себе. Діти пішли на заробітки у світи. В Кіровограді жила Ольга, а Петро у Комінтернівському. На жаль нікого живих вже немає, лише живими залишилися ті страшні спогади.

Спогади записала Слабенько Любов, учениця 11-А класу.

БАГУЗОВА ТАЇСІЯ ПИЛИПІВНА

Таїсія Пилипівна народилася в Одесі, де й проживала в період з 1931 по 1934 роки, Коли почався голодомор, вона була дуже мала, тому майже нічого не пам'ятає. Розповідала їй мама, що їли буряки, траву. А Таїсія Пилипівна пам'ятає лише, що її з старшою сестрою (5 років) лишала дома мама, залишаючи трохи їжі. Доки мама повернеться додому з роботи, сестра бувало вже з'їсть і свою, і її частку...

БАРАНЕЦЬ МИКОЛА СЕМЕНОВИЧ

с. Златоустове

— Народився 4 травня 1927 року. В сім'ї було троє діточок: дві сестри і я.

Жили дуже бідно. Тато возив пальне для тракторів. Згодом він захворів, його відвезли в Петрівку до лікарні, де він і помер. Це сталося в 1932 році. Микола Семенович згадує, як вводили податки на матеріє і відібрали в них єдине поросся. Оскільки були бідні, не мали чого їсти, то їли різну траву. Старенька тітка Колісниченко, яка працювала на фермі та варила їсти, давала нашій мамі трішки лушпиння від картоплі і льон. Ось що тоді їли. Згодом у школі один раз на день давали їсти галушки. З маминих розповідей знаю, що багато людей пухло від голоду.

БАСИСТА ОЛЕНА ІЛЛІВНА

с. Ряснопіль

Народилася 13 листопада 1911 року в с. Оленівка Березівського району. Зараз живе в своїй доньки Грицаї Галини.

Їхня родина була великою – 8 чоловік (двоє братів і чотири сестри). Це були страшні роки, люди не могли прогодувати своєї родини. Їли все, що росло на полі. Ніколи не зітрутуться в пам'яті ті спогади, коли безсило падали на дорозі голодні пухлі діти. Родині Олени Іллівни пощастило, бо вона працювала продавцем в магазині, тому родина сяк-так перебивалася. А інших, хай Бог береже від такого лиха.

БЕККЕР РОЗАЛІЯ ФРІДРІХІВНА

с. Мариново

— Я, Беккер (Енгельман) Розалія Фрідріхівна народилася 11 травня 1927 року в селі Маринове. Батько — Енгельман Фрідріх Андрійович, мати — Розалія Яківна. На період 1932 – 1933 року в сім'ї налічувалося 7 дітей. В селі була школа, дитячий садок, церква, театр, млин.

Пам'ятаю добре своє дитинство. В 1932 – 1933 рр. ходила в дитячий садок, де давали чорні, як земля, галушки, які були тверді і їх неможливо було їсти. Діти плакали від голоду, але батьки не могли дати ради. В школі батькам видавали макуху, яку мішали з висівками і пекли маторжанники. До висівок і макухи різали лободу, щир, лопухи. Восени їли мерзлий буряк.

Пам'ятаю, що в сім'ї Ольгейзер в голодні страшні роки помер батько. Залишилися дружина та дві дочки — Ольгейзер Лідія Андріївна та Фріда Андріївна.

Пам'ятаю також, що в родині Чистокольських в голодні роки померла дочка Юлія. Серед сімей, яким вдалося вижити в голодні роки, – сім'ї М'якіних, Шипотинників, Шуліченків. Глава родини Шуліченко працював в млині і тому вдалося пережити голод і вижити великій родині.

За свій вік Розалія Фрідріхівна пережила два голоди. Другий голод 1946 – 1947 років. Багато юнаків пішло на фронти Вітчизняної війни, так і не повернулись.

БЕЛІВ ГАННА ВАСИЛІВНА

— Коли мені було 10 років, то почалася голодовка. Тоді померла моя мати, а мене взяли на виховання сусіди. Коли люди виїжджали з села, то ще не виїхавши помирали.

Великий голод був у 1933 році. Коли я стояла у вікні і дивилась як падає сніг, а мого батька вже вчили на війні, я запитала у своєї прийомної матері: «А правда, мамо,

що якщо б тато був живий, то приніс би нам хліба?» А моя прийомна мати так над тими словами гірко плакала. А коли кінчалася голодовка, то померла і моя прийомна мати, і я залишилася як колосок в полі — одна-єдина.

Ті тяжкі часи я немала що їсти. Їла лише юшку із щавлю.

Коли нам давали з колгоспу по жмені борошна, то я пекла коржі. Та вони були такі гіркі, неначе я їла полин, але я продовжувала їх їсти, бо більше не було нічого.

Але я пережила цю голодовку, а зараз мені 88 років.

БЕНДА НАДІЯ ІВАНІВНА

с. Гуляївка

Народилася в 1924 році. Під час голодомору жила в селі Гуляївка. Багато про голодомор 1932 – 1933 років не пам'ятає. Пам'ятає лише те, що не було людям що їсти. Їли макуху, гав, варили шкіряні реміння. Люди пухли від голоду. Помирали і не захороненні лежали на вулицях, бо не було сил ховати їх. Вижили завдяки тому, що варили гав.

Спогади записала Леbedенко Ірина, учениця 11-го класу.

БЕРКУТСЬКИЙ ВАЛЕНТИН ІВАНОВИЧ БЕРКУТСЬКА

МАРІЯ

с. Гуляївка

Валентин Іванович народився в 1924 році. Проживав у селі Отрадна Балка. В 1932 році йому виповнилося 8 років. В сім'ї крім нього було четверо дітей.

— Тоді вродила добре пшениця. Її збирали та вивозили прямо з поля. Городів тоді не було. Худоби було мало. До лиману ловити рибу чомусь не ходили, а вимінювали в сусідніх селах декілька рибин. Їли хрін, що ріс на леваді, витягали та їли з корінням, їли щавель, берізку. На місці нашої тракторної бригади був склад. Туди звозили льон. Брати його не дозволялося, але ні охорони, ні замків не було, тому його крали та їли. Пам'ятаю, розстелиш той льон на столі і розтираєш, розтираєш...

А ще у нас біля хати, невідомо звідки, вироста дика бараболя. Оця бараболя та хрін в окропі були найціннішим делікатесом. Коли цього не було, то їли лободу, смажили беріз-ку та кропиву. Такі харчі дуже забивали шлунок.

Люди в селі не помирали. Може, новонароджені діти і вмирали, але того ніхто не знав і не розповідав.

Валентин Іванович згадує, як до них на хутір переселяли людей з інших місць в хати померлих людей. Але вони не мали жодних харчових запасів і вмирали через декілька тижнів».

Його жінка Беркутська Марія народилася в 1931 році. Вона згадує, що батьки отримували в колгоспі казенний пайок, а на свята давали дітям борошно на маторжаники.

Спогади записав Хрипун В'ячеслав, учень 10-го класу.

БІЛОУС НАТАЛІЯ ІВАНІВНА

с. Петрівка

— Зиму 1932 року пережити якось вдалось А ось весною 1933 року було дуже важко. Коли вже не було що їсти, люди виповзали в балки «пастися» молодою лободою. Так, Грицун Федот з останніх сил виповз в балку (поблизу сучасної школи), наївся досхочу і тут же помер. В багатодітній сім'ї Злонських померла найменша дівчинка. Сім'я голодувала, всі речі мати виміняла на продукти, тому не було навіть в чому поховати. Загорнули в стару ряднину, так і поховали.

БИК ЄВГЕНІЯ МИХАЙЛІВНА

с. Виноградне

— Під час голодомору я проживала в с. Райківці Хмельницької області Хмельницького району. У селі працювала комісія, все відбирала. У нас було четверо дітей. Прийшли по останнє — корову. Моя сестра вчепилася зубами в руку одного, її відкинули, через неї переступили, а корову забрали під голосіння дітей.

Все, що зібрали на городі, теж від нас забрали. Ходили по хатах і перевіряли, що є: посуд, одяг, меблі. Якщо щось подобалось — забирали.

Вечері прийшли (це було восени), матері не було дома, вигнали нас (дітей) з хати, позабирали вікна і двері. Мама прийшла, повела нас у сільську раду і там ми сиділи. Врятував якийсь начальник, який саме приїхав до села. Почувши, що забрали все, крім чотирьох малих дітей, дозволив повернутись до хати.

Восени копали картоплю, ховали в ями, а зверху висаджували квіти, щоб не знайшли. Виходили на дорогу, шукаючи буряк чи картоплину, які могли випасти з підводи чи ма-шини.

Маму забрали у в'язницю за несплату податку. Четверо дітей залишилися самі. На поваленому дереві знайшли гриби і почали варити. Так і перебували, голодуючи.

Мама втекла з в'язниці на Великдень. Сусіди пожаліли, дали 2 кг вівса. Мама замісила тісто з потертим буряком — така була пасха. Дали крашанку, яку поділили на 5 частин. Я шукала гнилу картоплю на полі.

Не знаю як мамі вдалося вивезти нас в Одеську область, в с. Ульяновка. У селі працю-вала їдальня і нам давали хоч затірку, а на обід коржик.

Темні, чорні, голодні, як раби, працювали. Так і вижили.

ВАСЕЛЮК (ФОМЕНКО) ГАННА ДМИТРІВНА

— Їли все. Збирали і їли бабки, каші, казмін, зерно. У нас в сім'ї було 13 чоловік, а після голодомору осталося лише 7. Нам допомагав дядько, він був капітаном судна.

У нас був огорож, багато чорної смородини, а також 13 вишень і ми їли, сушили, ва-рили... У нас нічого не забирали – нічого було забрати.

У мами було сховано трохи дорогих речей і вона ходила в Чеський хутір і міняла на зерно.

ВАСИЛЬЧУК ЗАХАР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Народився в селі Колодія Маневицького району Волинської області в 1938 році.

Він не став очевидцем голодомору 1932 – 1933 років, а батьки розповідали йому про це лихо. Він дізнався, що люди ходили в ліс по ягоди, гриби, і зробив висновок, що тих людей, які залишилися живі, «врятував» ліс.

Захар Олександрович став очевидцем голодомору 1946 – 1947 років і запевняє, що, судячи з розповідей мами, голод 1932 – 1933 років був страшнішим, ніж голод, який він пережив. Захар Олександрович згадує: «В 1947 році можна було жити. Я мав корову, а отже, й молоко, мав картоплю, хоч їли її нечищеною, щоб ситніше було. Тоді люди не їли одне одного».

ВАСІК САВА ФЕДОСІЙОВИЧ

с. Червоноармійське

Народився в 1906 р. в с. Білокриниччя Хмельницької області.

У 1931 році за доносом когось з односельців його сім'ю було розкукулено і вислано до селища Лудьє Кавалерівського району Приморського краю. До місця заслання людей везли в товарних вагонах, роблячи зупинки тільки для того, щоб винести мертві тіла депортованих. По прибутті на місце людей висадили майже посеред тайги, їм довелося самим викорчовувати ліс, розчищати місце і будувати собі житло. На засланні Сава Федосійович спочатку працював на буровій, а потім на гірничо-збагачувальному комбінаті слюсарем. Повернутися на Україну йому було дозволено тільки в 1966 р., майже 35 років провів він на чужині. З 1967 р. і до своєї смерті в 1979 р. Сава Федосійович про-живав у с. Червоноармійське Березівського району Одеської області.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

ВЕДУТА ОЛЬГА МИРОНІВНА

Народилася в 1925 році в селі Вовчецьк Маневицького району Волинської області. Під час голодомору 1932 – 1933 рр. жарили «матержаники». Їсти їх не можна було, але мусили їсти.

З господарства забрали все: дві корови, вівці, пару волів, поросну свиню, а коня вбили. Сім'я жила на супові. Добре, коли суп був із часником, але згодом і часник забрали. Весною, коли зійшов хліб, люди підходили до поля лише для того, щоб понюхати, як він пахне. Бо зірвати декілька колосків не можна було. За це карали смертю.

ВЕРХОВЕЦЬ ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА

с. Гуляївка

Народилася 14 лютого 1930 р. в Гуляївці. Пам'ятає розповіді батьків про важке становище людей в 1932 – 1933 рр. в селі. Влітку вони їли берізку, свиріпу, з яких робили «маторжаники». Забирали в людей все їстівне, тому люди, особливо діти, пухли з голоду. Батьки не могли дивитися, як їхні діти помирають з голоду, тому ходили попід двори просити хліба, і ті, у кого було хоч щось з харчів, ділилися ними (навіть у такий страшний голодний час).

Батько Людмили Іванівни ремонтував взуття за харчі. Одного разу він приніс додому навіть курку. В сім'ї було немовля – братик Саша. Коли він просив їсти, мати давала йому посмоктати кісточку від давно з'їденої курки. Але Саша не вижив, він помер в 1933 році, не доживши й до одного року.

Спогади записала Кушнірюк Олена, учениця 11-го класу.

ВЕРХОВЕЦЬ МИХАЙЛО ФЕДОРОВИЧ

с. Гуляївка

Народився в 1929 році. Під час голодомору 1932 – 1933 рр. був в с. Розкішному Київської області.

— Їжа була: кропива, щавель та інші трави, капуста, буряк, шипшина, маслина. Їжу шукали, просили. Шукали з братом і батьками. Батько був освічений, закінчив чотири класи, працював бухгалтером. Мати була неосвічена, ніде не працювала. Через голод помер дядько Григор (тракторист), похований у с. Розкішному.

Одного разу ми з братом пішли шукати шипшину і гриби. Брат сказав, щоб я ішов додому, а я заблукав і потрапив до маленької річечки. Там я побачив, як по ній текла кров, і були тіла двох людей, посинілих від голоду. Це я запам'ятав на все життя.

Спогади записав Капустян Андрій, учень 10-го класу.

ВІРИЧ ЛЮБОВ ПЕТРІВНА

с. Ряснопіль

Народилася 7 березня 1921 року. В її родині проживало 8 чоловік — 6 дітей і 2 батьків. Вона зі слізьми розповідає про ці страшні події 1932 – 1933 років. Любов Петрівна згадує, що харчувались вони насінням свиріпи. Кожного дня всією родиною ходили в поле за насінням, а хворий батько залишався вдома, щоб наварити на родину «мама-лиги». В тяжких умовах доводилося збирати насіння й інших трав, щоб було чим прогодуватись. Поки вони були в полі, батько варив їжу в декілька прийомів, тобто насіння заливалось водою 4 — 5 разів, потім вода зливалася, вариво розливали на столі і діли-ли кожному залежно від віку. Любов Петрівна була найменшою дитиною в родині, то й діставалось їй найменше. В неї була маленька скринька. Одного разу вона вирішила ховати туди шматочки «мамалиги», щоб пізніше можна було з'їсти.

В родині було маленьке телятко, яке продали, щоб купити хліба. Але виручених грошей вистачило ненадовго. На допомогу прийшли заможніші сусіди, які жаліли малу дитину й інколи підгодовували. Любов Петрівна пам'ятає, як голодували інші родини, особливо важко було малим дітям. У них пухли ноги, тіло робилось дистрофічним, жи-воти були випуклі. Діти плакали, не розуміючи, чому матері не можуть їх нагодувати.

ВИРИГ ОЛЬГА ИВАНОВНА

— Мой отец Вириг Иван Павлович родился в 1892 году. Проживал в селе Ряснополь с семьей: женой Вириг Ефросиньей Ефимовной 1895 г. р., дочерьми Екатериной 1922 г.р., Ольгой 1924 г. р. в индивидуальном хозяйстве. Имел шесть лошадей, коров, кур, гусей, надел земли в районе хутора Трахман Березовского района. Трудились на этой земле всей семьей, помогали родственники.

В 1929 г. их раскулачили и отправили на север. Каким-то образом мой отец вернул-ся в с. Ряснополь и в 1930 г. по сфальсифицированным сведениям активистов: Поло-зенко Толька, Чебар Ленька — всю его семью повторно отправили этапом на север в г. Архангельск. По дороге произошло крушение поезда, в результате погибла дочь Катю-ша. Сам отец с переломом позвоночника долгое время находился на лечении в госпи-тале, после чего, несмотря на инвалидность, его все равно отправили в тюрьму, где он отсидел шесть лет в Караганде. По словам и воспоминаниям — строил Беломорканал.

По возвращении проживал в г. Березовке, честно и добросовестно работал в цент-ральной районной больнице и на винзаводе охранником.

Надала завідоуча Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.

ВОЙТОВИЧ Г.М.

Зі спогадів матері Комнацької А.А. знає, що в 1932р. їхня сім'я вступила в колгосп, бо в сім'ї було 5 дітей. В колгоспі нічого не платили. Батьки продали коня і подалися до міста по хліб. Два дні діти чекали батьків, поки вони у черзі брали хліб і назад добиралися.

Одного разу, зайшов до їхньої хати якийсь дядько, старцював: «Дайте їсточки, дайте їсточки..». Мама каже: «Де ж я тобі, чоловіче добрий, візьму, як у мене самої п'ятеро ді-тей голодних. Пухлі в хаті лежать». Той чоловік відійшов недалеко і помер.

ВОЛКОВА ЛЮБОВ ІВАНІВНА

с. Мар'янівка

— Майже нічого не пам'ятаю, мені в той час було лише 3 роки. Але добре запам'ятала розповіді батьків про те, як вони заховали коро-ву, і завдяки їй сім'я вижила. Згодом коро-ва померла, і вони її з'їли. Також пам'ятаю, що у сусідів був кінь, якого теж з'їли. Більше нічого не пам'ятаю.

Спогади записав Касьяненко Андрій, учень 11-го класу.

ВОСКОВЕЦЬ ЄВДОКІЯ ДИМЕНТІІВНА

Під час голодомору 1932 – 1933 років їхня сім'я проживала у селі Вовчецьк Маневи-цького району Волинської області. Мати Євдокії розповідала, що до них у село приїздили з півдня обмінювати одяг та посуд на зерно, картоплю, гречку. У Волинській області го-лоду не було. Хоч продуктів було небагато.

ГАВРЮТЕНКО ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА

м. Березівка

Народилася 20 лютого 1927 року в с. Чиживе. В 1933 році їй було 6 років. Вона мало що пам'ятає, та одне завжди перед очима – постійне відчуття голоду.

В сім'ї було 5 чоловік, двоє дорослих і троє дітей. Дорослі ходили збирати колоски, і діти з ними. Їли макуху, кашу із цвіту акації, висівок, борщ варили із лободи. На кожно-го члена сім'ї припадав маленький кусень хліба на цілий день. А ще Людмила Іванівна запам'ятала, як батько йшов на роботу, а вона бігла за ним, щоб він відломив крихітку хліба від того шматочка, який він взяв на роботу на цілий день. Це не повинні були бачи-ти інші діти, тому що їм би не дісталось. А батько залишався голодним... Так було часто: батько все віддавав дітям, сам пухнув з голоду, тяжко хворів. Людмила Іванівна розпові-дала нам про це та гірко плакала. Згадувала про сусідів, які повмирали від голоду.

Спогади записали Голік Ірина, Соколова Вікторія.

ГАЛАТ МИКОЛА ІВАНОВИЧ

с. Заводівка

— В страшний рік голоду (1933 р.) померла від голоду баба Килина. Потім мій брат Льоня, 1923 року народження. Як лежав на печі, так там і засох. На тому ж тижні помер і мій батько – Галат Іван Павлович.

*Спогади записали Марченко Ярослав,
Карась Микола.*

ГАРЛІНСЬКА РАЇСА МИКОЛАЇВНА

с. Сахарове

Народилась в 1932 року в с. Сахарове. Під час голодомору їх сім'я не дуже голодувала. З її слів, жили не погано. Батько заробляв добре. Але інші люди пухли від голоду, деякі вмирали.

Коли Раїсі було три роки, а молодшому брату півтора роки, батько пішов з сім'ї до другої жінки, мати лишилася сама і годувала п'ятьох дітей. Згодом мати поїхала до Оде-си заробляти гроші, залишивши дітей на свою маму. Всього у бабусі було 14 дітей і 10 з них вона поховала. Коли в сім'ї не було, що їсти, Раїса зі своїми братами ходили на поле і крали пшеницю, пекли калачі. Мати приїжджала рідко і привозила гроші, а одного разу привезла дітям велосипед.

Спогади записала Ротар Анастасія, учениця 8-го класу.

ГЕРАСИМОВА ЛЮБОВ ЛЕОНТІЇВНА

с. Червоноволодимирівка

Їли гнилу картоплю, щурів, кукіль молотили на буклі, варили качаники, зайчикове вушко. Тяжкі, дуже тяжкі для моїх батьків були часи! Добре, що я була маленька, їжі мені не так багато було потрібно, бо інакше я б не вижила, так казали мені моя мати...

ГЕРАСЬКО ЮЛІЯ ПЕТРІВНА

с. Виноградне

Пережила голод в Доманівському районі Миколаївської області. В сім'ї була єдиною дитиною. З ними разом жила мамина сестра. Хліба у них дома не було, їли макуху, гнилу картоплю. Всі вижили. В селі ходили опухлі дорослі і діти.

Записали учні Виноградненської ЗОШ

ГЕТМАНЕЦЬ ДАРІЯ ХОМІВНА

Моя прабабуся Гетманець Дарія Хомівна народилася 4 жовтня 1915 року, а померла 19 березня 1998 року. Хоч я її не пам'ятаю, бо була дуже маленька, але про неї мені розповідала моя мама.

— Прабабуся народилась на Вінниччині у великій і бідній сім'ї. Її мама Соломія дуже рано померла, батько Фома не зміг дбати про дітей, тому прабабусі довелося з восьми років ходити в найми до багатих людей, щоб заробити собі шматочок хліба. Вона своє життя прожила дуже тяжко. Була неграмотною, тому її міг кожен скривдити.

В роки голодомору їй було 18 років, тому вона дуже добре пам'ятала ті страшні часи. Люди страждали, пухли від голоду і вмирали. Було дуже жаль дітей, які плакали від голоду і просили їсти. Люди їли все, що було їстівне і неїстівне. Варили кропиву, місили з відходів млинці і їли. Було що не брезгували щурами і собаками. В селі, де вмерло все населення, вивішували чорний прапор.

Але моїй прабабусі Дарії вдалось вижити і прожити ще багато теж нелегких років, народити п'ятеро дітей і виростити їх.

Спогади записала Зубкова Анастасія, учениця 5-го класу.

ГНИПА ТАМАРА СТЕПАНІВНА

с. Гуляївка

Народилася в 1931 році в с. Гуляївка. Про голод знає з розповідей матері.

— Люди, щоб у них не забрали останнє зерно, ховали його в ями. Батька поставили головою колгоспу. Він повинен був у всіх забирати торбочки з зерном. Забирати у тих жінок, які несли його своїм дітям. Він забирав, а жінки плакали і просили лишити їм ці жменьки зерна. Тато не витримав таких страждань матерів і покинув роботу. Його хотіли судити, але він втік в Київську область. Потім батько написав нам, і ми переїхали в До-манівський район. Стало легше, бо батько працював в колгоспі та отримував пайок.

Спогади записала Кушнірюк Олена, учениця 11-го класу.

ГОЛОВАНОВА НАДІЯ ЮРІЇВНА

м. Березівка

По сусідству з нами живе Голованова Надія Юріївна – колишня вчителька. У свої 88 років, вона зберегла ясний розум. Сама прибирає, куховарить, пере, порається на го-роді.

Коли я попросила її розповісти про те, як вона пережила Голодомор – стара заплакала, бо то були тяжкі та дуже болючі для неї спогади.

Але заспокоївшись, Надія Юріївна вирішила ознайомити нас із лихом минулого.

Бабуся розповіла мені, що народилася 9 січня 1919 року в селі Софіївка. Через кілька років народився брат, а батько невдовзі помер. Так вони й бідували втрьох. Надія ходила до школи, і там їй (як і всім школярам) давали краєць хліба. Ним вона бігла поділитися з мамою та братиком, які від голоду вже опухли.

Хоч і непоганий був урожай в 1932 році, та через недбалість керівників та великі дощі хліб пропав весною 1933 року.

Зерно, яке встигли зібрати з поля, відібрали.

Бабуся Надія ходила збирати гілочки та корінці з дерев разом із сусідськими дітьми. Зі свого «врожаю» вони варили чай.

Поруч із бідною родиною жила дуже багата сім'я, яка чим могла, тим допомагала їм. Господар їхній був рибалкою і тому час від часу давав їм по рибинці, з якої вони варили юшку. Нап'ються гаряченького, вже легше стало.

Та не один раз в школі втрачала свідомість від голоду!

За те, що була дуже здібною ученицею, за проханням вчительки сільрада вирішила її нагородити і дали їй маленьку теличку. Цю худобину вони з мамою змогли хоч і за без-цінь продати. На виручені кошти купили зерна і картоплі.

Дуже часто була старенька свідком знущань над людьми, які якимось чином змогли поцупити пару зернят з поля. Наглядачі забивали людей до смерті!

Та все-таки вона вижила і пережила війну і післявоєнний голодомор. На жаль, мати з братом під час другого голодомору вже не вижили.

Ось така сумна історія минулих років!

Спогади записала Криштопова Олена, учениця 9-А класу.

ГОНЧАРЕНКО ПЕЛАГЕЯ САВЕЛІЇВНА

с. Михайло-Олександрівка

Пелагея Савеліївна пам'ятає, як в ті страшні роки ходили і забирали у селян зерно. А коли батько дізнався, що ходять по хатах, вирішив заховати зерно у грубі. Вирив невеличку ямку, в яку засипав залишки зерна. Коли прийшли сталінські посіпаки, то вони нишпорили скрізь, за допомогою загострених металевих прутів знайшли і забрали сховане зерно. Батька забрали за те, що він сховав зерно, але згодом відпустили.

Крім Пелагеї в сім'ї був 4-річний син Григорій, 2-річна донька Ніна. Щоб вижити, мати вишкрібала з сівалок залишки пророщеного зерна, з якого робили так звані матержа-ники. Одного разу після споживання перетертого вареного пророщеного зерна вся сім'я отруїлася. Декілька днів всі лежали і не могли піднятися з ліжка.

Наприкінці 1933 року ситуація поліпшилася. Батько влітку працював на полі: сів, складав солом у скирди і міг час від часу принести жменьку зерна, залишену у сівалках. Влітку 1933 року головною їжею були пагінці кукурудзи, які їли з сіллю, та макуха.

ГОРБАЧ ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

с. Петрівка

— Важко було в ті часи. У нас забрали худобу, речі. Батько поїхав до Одеси скаржитись, що все забирають, а ввечері прийшли комсомольці з факелами і почали кричати: всіх на висилку „до Сибіру”. Із цієї миті почалися наші страждання. Батька забрали, ми з мамою без документів, вночі поїхали до Одеси на підводі під дощем. До Одеси прибули мокрі і голодні. Тут пожили півроку, а потім влада дала 24 години на те, щоб залишити Одесу. Так ми переїздили з місця на місце, і врешті-решт вернулися до рідного села, в якому проживаю і донині.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

ГОЦУЛЮК ЛІДІЯ ПАНТЕЛЕЇВНА

с. Михайло-Олександрівка

Народилася і виросла в селі Михайло-Олександрівка. У 1932 – 1933 роки була ще ди-тиною, але пам`ятає ті страшні роки. Тоді одним спасінням для людей була річка Тилігул. Вночі люди таємно ходили до річки та ловили рибу. Мати Лідії Пантелеївни доставала ко-чергою з-під стріхи льон, розтирала його в борошно і так годувала своїх дітей. Всіх людей в селі, хто був трохи багатший, розкуркулювали, відбирали в них все, що бачили. Якщо знаходили якесь зерно, то сім`ю могли прямо на місці розстріляти. Дуже часто, особливо вночі, приїздив в село «чорний ворон» і забирив людей, не пояснюючи їм, в чому вони винні.

Люди вночі ходили на поле та шукали недозбирані колоски, потім розтирали їх та з`їдали. Але дуже боялися, щоб ніхто не побачив. Її мати виробляла з макухи лепахи, щоб якимось прогодувати свою сім`ю. Люди вмیرали, ховати їх не було часу, тому клали їх в мішки та несли в посадку, щоб закопати.

ГРУБОВЫ

с. Демидово

Браття Грубовы Федор, Артём, Сергей, Яков были раскулачены в 1930-х годах. Кон-фисковали всё имущество, нажитое непосильным трудом: коня, коров, плуг, сеялку, дом. Были высланы в Сибирь, где проживали в тяжелейших условиях. После отбытия срока вернулся один выживший брат Федор. После возвращения проживал в г. Березовке. Там и умер.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

ГУБАРЄВА (ШВЕЦЬ) МАРІЯ ІВАНІВНА

Їй тоді було усього три роки. Вона зі своєю сім`єю, в котрій було шістнадцять дітей, проживала в селищі Івано-Федорівка Миколаївської області. Батьки працювали в кол-госпі. Діти були вдома та шукали їжу. Марія Іванівна згадує, як з друзями один поперед одного рвали в степу щавель.

ДАНИЛИШИН МИКОЛА ЗАХАРОВИЧ

с. Петрівка

— Не минула „розкулачка” і наше село Петрівку. В селі було створено „ревком”, члену якого Горбач Павло, Шуляк Микола, Залевський Ілля, Гаєвський Іван, Стефанський Станіслав вважались активістами колгоспного ладу і брали участь у розкуркулюванні своїх односільчан Копача Йосипа, Гринчука Пантелія, Гринчука Трохима, Гусара Андрія.

„Ревки”, як їх називали в селі, забирали худобу, віялки, молотарки, меблі. Живність від-водили на колгоспні ферми, а майно і меблі відвозили в контору і в певний день прово-дили торги, на яких бідняки могли за безцінь купити певні речі. „Ревки” ходили по хатах, щупали спеціальними палицями в скирдах, перекидали всі речі в хатах з метою щось знайти. Частину забраних речей привласнювали. Дехто з „куркулів” не хотів віддавати своє майно. Жінки благали, стаючи на коліна, діти плакали, чоловіки мовчки спостерігали, як їхні односельці забирають у них нажите важкою працею добро. Син Гусара Андрія Михайло не віддавав корову і свиню, намагався заховати залишки зерна. Його заарешту-вали і виспали на Соловки, звідки він і не повернувся. Заарештовані були також Гринчук Пантелій та Гринчук Єрмолай. Відсидівши 10 років в тюрмах, вони теж не повернулися до села.

Надала завідувача Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.

ДЕРКАЧ ВІКТОР МИКОЛАЙОВИЧ

с. Гуляївка

Згадує розповідь своєї мачухи Зінаїди Олексіївни, яка народилася 5 квітня 1926 року в Молдові, село Ришкани. Жили спочатку в Біляївському районі Одеської області в селі Яськи, потім батьки переїхали в Одесу. Віктор Миколайович запам'ятав ту вражаючу розповідь мачухи Зінаїди Олексіївни. В 1932 – 1933 рр. їй було п'ять років, і вона вже пам'ятала голод. Взимку, згадує, не мали, що вдягнути, в сім'ї було четверо душ дітей і всі сиділи в хаті. Виходили лиш за тим, щоб набрати снігу, розтопити його на воду і на тій воді варили січку, шкіряні ремені, лапті, подрібнивши їх на маленькі-маленькі шматочки. Варили гнилу картоплю, яку і картоплею не назвеш.

Одного разу хтось із дорослих в сім'ї кликав сусіда, щоб той убив їхню улюблену со-баку і зняв шкіру, бо вже зовсім не було, що їсти.

Варили собаче м'ясо в одній воді, нічого було кинути у той суп крім м'яса. Їли, за-кривши очі і ніс, бо було дуже жалко собаки і дуже смерділо собаче м'ясо. Частину м'яса віддали сусіду за роботу.

Спогади записав Деркач Денис, учень 11-го класу, з розповіді батька.

ДЗЮБА ГАННА ІВАНІВНА

с. Мар'янівка

Народилася 10 вересня 1927 року в селі Малашевка поблизу хутора Отраднa Балка (Стадня Балка), зараз цього села не існує. Під час голодомору їй було 5 років. Урожай 1932 року був такий, як зазвичай. Та надійшов наказ з району вивезти все зерно. Люди не знали, з якою метою це робилось, але розуміли, що буде щось страшне. Діти і дорослі вже влітку пухли від голоду. Люди ходили по полях та збирали колоски, зерно з мишачих нір. Неподалік від хати Ганни був ставок, люди потайки ловили рибу вночі, варили юшку і годували дітей. В сім'ї Ганни Іванівни було троє дітей: дві сестри і брат. Не помер ніхто, але було досить важко.

Спогади записав Левченко Олег, учень 11-го класу.

ДІКУСАР ГАННА МИКОЛАЇВНА

— Голодомор почався, коли мені було 6 років. Мама варила латуру – це така юшка з 3-2 картоплин на казан води, щавлю і жмені крупи. Також мама робила млинці. Вони були зроблені з стакану води, жмені крупи та щавлю. Мати це перемішувала і викладала на суху сковорідку, тому що ні олії, ні жиру не було. Воно підсмажувалось і ми таке їли. Та було ще одне спасіння, в нас була корова. Ми її зарізали. Так ми і вижили: я мама, та три мої брати. Тато захворів під час голодомору і помер.

ДОЛГОШЕЯ ІВАН ІВАНОВИЧ

с. Ряснопіль

Народився в 1926 році в с. Ряснопіль Березівського району. З дитинства залишилися спогади про голодне життя. Люди тоді були такі худі, мов ходячі скелети.

Мати варила їсти з усього, що було під ногами: з трави, кори дерев, жолудів. Іван Іванович пройшов війну, багато років працював у колгоспі, завжди бажаний гість в школі. Він згадує: «Коли бачу, що лежить на землі кусок хліба, серце обливається. Адже в голодні роки цей кусень хліба міг врятувати життя якоїсь родини».

ДРОЗДОВА НАДІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

с.Заводівка

— Від голоду в 1932 році помер дід Кириченко Мирон Антонович.

Спогади записали Осипенко Ірина, Телішевська
Олена, Мальцев Андрій.

ДРОЗДОВА ТАМАРА ЯКІВНА

с. Заводівка

Народилася в Заводівці, зараз живе в м. Одесі.

В сім'ї майбутнього Героя Радянського Союзу Дроздова Петра Володимировича було 10 чоловік. В роки страшного Голодомору помер батько, його сестра – красуня Оля з дво-ма крихітними дітьми, її чоловік, брат Петра – Михайло. Померло 6 чоловік з однієї сім'ї!

Спогади записали Бондаренко Надія Михайлівна, вчителька історії,
Білоус Дарина, Лесова Тетяна.

ДУШИНА ЛІДІЯ КОСТЯНТИНІВНА

с. Демидівка

— У нашій родині було п'ятеро дітей. Від голоду померла старша сестра Євгенія (1923 року народження). В хаті не було ніяких продуктів. Батько працював конюхом у колгоспі, він вибирав з кормів коней колосся щиріці, мати сушила їх і варила з них лемішку. Старша сестра Ганна ходила в Стрюкове, там їй тітка дала 1 кг буряка та цибулі. Буряк їли по маленькому шматочку без солі, а потолочену цибулю смоктали через тканину, щоб не було цинги. Більш заможна сусідка Маня, в якій не було дітей, дала їм макухи. Брат Толя з'їв її, а на ранок не міг піднятися з ліжка, ноги в нього попухли. Батьки відправили старшу дочку Ганну до добрих людей, хазяїн яких був гарним мисливцем та рибалкою. Вони дали склянку заячого сала та борошна. Так добрі люди допомагали голодним.

Одного разу голодні діти дуже плакали та просили їсти. Мама посмажила їм абрико-сові кісточки, діти їх з'їли та дуже захворіли. Врятувала їх від отруєння жінка, якій мама побілила хату, а та дала їй глечик перепущеного молока.

ЕЙЗМЕР ТАМАРА ІВАНІВНА

с. Новоселівка

— Я Ейзмер Тамари Іванівна дочка Ладиненка Івана Дмитровича. В сім'ї Ладиненків було вісім дітей. Батько працював на водокачці машиністом. Йшов 1937 рік, сім'ї жилося важко, але неподалеку від них жила бабуся (мати батька) і чим могла допомагала їм.

Одного разу батько прийшов зі зміни, сів на лавочку і задрімав. Коли прокинувся — сказав, що йому приснився сон, де його вкусила змія. Десь через півгодини до двору прибігла бабуся з поганою звісткою... За доносом приїхала міліція з Одеси за деякими людьми, в тому списку був і батько.

В той же день його посадили на дрезину і відвезли до Одеси. Після суду його відправили на висилки в Красноярський край. Сім'ю хотіли вигнати з квартири, але вони не вийшли, всіх дітей вигнали зі школи. В магазині не давали хліба, кричали, що вони вороги народу.

На початку 1940 року Ладиненко Агафія Корнеліївна разом з онукою Ладиненко Та-марою Іванівною поїхали в Москву на прийом до Н. К Крупської. Агафія Корнеліївна збрала автобіографію, характеристики батька, через кілька днів вони все-таки потрапи-

ли на прийом до Крупської. Вона пообіцяла матері, що справу сина буде переглянуто, і дозволила їй поїхати на побачення з сином.

В квітні 1940 року бабуся разом з внучкою Тамарою поїхали до батька в Красно-ярський край, але вже запізно — батько помер, їм показали його могилу. Після повернення бабусі з Москви дітям дозволили ходити до школи.

Надала завідувача Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.

ЄВСІЄНКО ЄВГЕНІЯ ЯКІВНА

с. Заводівка

— Бригада ходила від хати до хати. Зайшли і до нас. Спочатку запитали: «Скільки зерна маєте для держави?» Батько відповів: «Не маю ніякого зерна. Не вірите, шукайте самі».

Тоді почався обшук. Шукали в хаті, на горищі, в коморі потім виходили на двір і об-шукували конюшню, свинарники. Вимірювали піч і обмірювали, чи вона досить велика, щоб умістити приховане зерно за цегляною кладкою. Виламували сволоки на горищі, вистукували підлогу в хаті, перетоптували увесь двір і сад. Якщо знаходили якусь місце, яке виглядало підозріло, вживали щуп.

ЄВСІЄНКО УСТИНА ІВАНІВНА

с. Заводівка

— Ми жили в селі Городище Піщанського району Вінницької області. Одна мати від голоду збожеволіла. Вона почала вже їсти свою дитину. Коли про це дізналася сільська влада, то примусили її ходити по селу з залишками дитячого тіла.

Спогади записали Рошкович Олена, Війтова Тетяна,
Івченко Аліна.

ЖЕЛІХОВСЬКА АДЕЛІЯ ІГНАТІВНА

Народилася в 1922 р. в Камінчанах.

1932 р. насправді почався голодомор, а в 1933 році — він вирував і забрав на цей час дуже багато життів. Хліба не було, люди забули, що таке їжа. Моя мама померла з голоду, і нас залишилося четверо дітей. На той час була поширена хвороба — малярія. Старший брат нас залишив і поїхав у м. Каменець-Подільськ на батьківщину бабусі. В селі провели збори, щоб обрати когось, хто б міг нас завести також до бабусі. В м. Одесі чоловік, який віз нас до бабусі, домовився, щоб нашого молодшого братика забрали до дитячого будинку. А весною бабуся привезла нас додому в рідну домівку. Ми лови-ли суслив, варили їх, адже їжі майже не було. В сусідньому селі, в Ульяновці, здихали корови, і ми з мамою ходили вночі, щоб принести м'яса, а також тягнули м'ясо здохлих коней.

ЖИТНИК ВІРА ІВАНІВНА

с. Панчули (нині с. Донське)

— У нас було в сім'ї четверо дітей: троє братів і я, найменша. Голодомор 1932 – 1933 рр. особисто не пам'ятаю, бо була маленька, але за словами батьків це був важкий час. В 1933 році моїх батьків розкуркурили, забрали зерно, худобу і вигнали з хати.

Через короткий час батька забрали в армію, а нас вернули у свою хату. Їсти було нічого. Мама терла в ступці зерно льону і пекла льонники.

Біля нас жили сусіди – Везель Антоніна Гнатівна. У неї було три сини, але в роки го-лодомору вони померли, а найменша донька вижила. Антоніна Ігнатівна заховала трішки зерна в грубу і прохала доньку Марійку нікому не розказувати. Коли прийшли забирати зерно, Марійка видала секрет, де мама заховала зерно, і все забрали.

1945 – 1946 рр. люди теж дуже голодували. Дякуючи моему дідові Йосипу, ми вижи-ли. Дід чинив шкіру забитої худоби і робив з неї упряж для коней. Потім ходив по сусідніх колгоспах і міняв упряж на зерно. Це були важкі роки в житті кожної людини. Мені дуже тяжко згадувати ті роки.

Спогади записала Сидорко Ольга, учениця 8-го класу Вікторівської ЗОШ.

ЗАХАРЕНКО КАТЕРИНА ВАСИЛІВНА

— Коли мені було 6 років, почався голодомор. У моєї матері було троє дітей і я сама менша. Пам'ятаю, як ми з матір'ю пришли до колгоспу, а там стояв чоловік і читав директиву Сталіна: «Вилучити все зерно в колгоспах», усе що я пам'ятаю із почутих слів. Через пів року почали вилучати всі продукти в людей. Я бачила дуже багато людей опухлих від голоду і мені було страшно. Якось мама зварила кашу і поставила її на стіл. Люди у військовій формі прийшли і забрали цю кашу нічого не запитавши. Забирали все — картоплю, сухофрукти, навіть гнилу картоплю. Але батько наш ризикнув, зробивши дуже для нас важливу річ: він сховав три мішки пшениці, закопавши їх в землю у посадці.

А коли закінчилося зерно, мати упіймала собаку – нам на чотири дні вистачило їжі.

ЗАХАРЧЕНКО МИХАЙЛО АНДРІЙОВИЧ

м. Березівка

Народився Михайло Андрійович у Березівці. Під час голодомору там проживав. Роз-повів багато страшних і трагічних історій, свідком яких йому довелося бути. Ось одна з них.

Дівчинка років 13 – 15, щоб не вмерти з голоду збирала в полі пшеничні колоски. Від виснаження голодом вона заснула прямо в степу. Міліція знайшла її вранці. Дівчинку дуже жорстоко били. Міліціанти не зважали на вік дівчинки, а вона була ще зовсім дитиною! На очах у очевидця безвинну дитину за декілька колосків забрили до смерті.

*Спогади записали Гетмиченко Олена, Сотіна Ганна,
Гончаров Сергій.*

ЗУБІВ ГАННА ДМИТРІВНА

— Проживали ми в селі Копач Богородчанського району Івано-Франківської області. В 1932 році в мене було двоє маленьких дітей. В той час мали корову на той час, ще було трохи картоплі. Жили бідно, але голоду не відчували. Із східних областей України ішли люди з опухлими ногами від голоду. Вони просили хоча б щось поїсти.

До нас прийшла ледве жива вагітна жінка і дуже просила (можна навіть сказати моли-ла) дати їй чогось поїсти. Я сказала, що ми живемо дуже бідно. Їсти самим не вистачало, але ми поділилися тим, що в нас було: картоплею в мундирах і ріденькою юшкою з куку-рудзи. Жінка зі сльозами поїла і сказала, що в трьох попередніх хатах їй відмовили.

Таких випадків було дуже багато. Люди, які голодували, носили одяг, речі побуту і міняли на харчі, тому що в них були голодні діти, які вимирали один за одним без їжі.

ІСАКОВА АНТОНІНА ІВАНІВНА

Ісакова Антоніна Іванівна, 1925 р. н. пам'ятає, як її рідного дядька — Красюха Івана Івановича силоміць скрутили і посадили на підводу. Більше ніхто його не бачив. У ньо-го було семеро дітей, які допомагали йому обробляти поле. Було двоє коней, косарка, безтарка, все це теж у них забрали — розкуркулили.

КАЛЬНІЧЕНКО ЛІДІЯ ПЕТРІВНА

м. Березівка

Кальніченко Лідія Петрівна (дівоче прізвище Біседіна). 1940 року народження. В роки голоду 1946 – 1947 рр. прожила в селі Олександрівка. На початку голоду Лідія жила з матір'ю та її маленьким братиком Васильком. Батька вони не знали, він загинув на війні, коли Лідії було лише п'ять років.

Коли мати захворіла на тиф, дітей забрали до дитячого будинку міста Бородіно. Там вони прожили недовго, приблизно півроку, рік. Трохи згодом дідусь дітей забрав. Вони жили разом з дідусем, бабусею, дядьком, тіткою та їхніми дітьми. Всього їх було дев'ять душ. Їсти дуже хотілося, але нічого не було. Бабуся пекла їм млинці з лободи. А двоюрід-ний брат Ліди завжди їм говорив, що якби не вони, то їм дісталося б більше.

Влітку, коли косили пшеницю, Ліда працювала в колгоспі, збирала колоски. Що вда-валося вкрасти, те і їли.

В селі були і випадки канібалізму. Мати разом зі своїми двома доньками з'їли третю доньку, коли вона померла. Люди пухли, нікому було ховати померлих. Всіх ховали в одну яму. Поблизу хати бабусі Ліди жила сім'я, в якій всі померли, залишалася лише одна маленька дівчинка. Лежала вона під їхньою хатою, так там і вмерла.

В сім'ї Ліди всі вижили. Після голоду повернулася мати з лікарні і дітей забрала.

Спогади записав Нікіфоров Дмитро, учень 10-Б класу.

КВАСКОВА ЄВГЕНІЯ ОЛЕКСІЇВНА

с. Косівка

— Дід наш був середняк. У нас забрали воли, віялку, молотарку та інший інвентар. Лишили лише корову. Але що з тої корови, як обложили такими податками! В місяць треба було здавати 360 літрів молока, 50 кг м'яса, 150 штук яєць. Та й за город багато платили. Пам'ятаю, я хворіла на тиф, їсти не було чого, то мама варила льон і давала нам пити те „пійло“, а з висівок пекли „лепшошки“, так їх називали. Трохи згодом стало краще, бо в річці було багато риби, то її ловили хто чим міг. Тим і жили.

*Надала завідувача Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

КИНДА ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

Під час Голодомору 1932 – 1933 років проживав в селі Чижове Березівського райо-ну.

— Дітей у сім'ї було п'ятеро. Їли траву, смажили «матержаники» — млинці, після яких хворіли. Люди пухли. Дуже тяжко було. Старші діти ходили на поле, збирали колоски. Якщо впливають активісти, жорстоко били. Матері ходили до скирти, трусили їх. Натру-сять склянку-дві зерна та й на жорна.

В 1933 році батько їздив до Одеси по хліб: булку-дві купить, то й добре, а якщо біль-ше – відберуть інші голодні люди.

КИРИЧЕНКО ВІРА ЯКИМІВНА

с. Сахарове

Народилася в 1931 році в с. Сахарове. Сім'я була велика, то було дуже скрутно, пос-тійно хотілося їсти, лягали спати з постійним відчуттям голоду. Щоб вижити, їли щавель, збирали потай колоски, ловили горобців, їли макуху. Всі померлі родичі поховані в с. Сахарове.

Спогади записав Погребняк Сергій, учень 10-го класу.

КИСЕЛЬОВА (БЕЗРОДНЯ) ЛЮДМИЛА КИРИЛІВНА

с. Гуляївка

— В сім'ї було 9 дітей. Батько працював в колгоспній кузні, мати пекла для колгоспу хліб, але собі хліба чи хоча б борошна залишити не можна було. З ночів зішкрібала за-лишки тіста і варила затірку. Тербили насіння щириці, запарювали і їли. З лободи пекли матержаники. Взимку старші дітки ходили по полях і збирали мерзлу картоплю, буряк.

Все зерно вивозили, людям нічого не лишали. Мене батьки посилали в сусіднє село Софіївку до родичів по рибу, коли вже зовсім по кілька днів не було що їсти.

КЛЮКОВСЬКА НАТАЛІЯ АНТОНІВНА

— У 1932 – 1933 роках наша родина проживала у Житомирській області в селі Велика Цвіля. Мені було 16 років. Тяжкі то були роки. Хліба не було. Люди голодували. Весною рвали молоду лободу, кропиву і варили з водою юшку.

У сусідній хаті жила одна сім'я: мати, батько й четверо дітей. Мати померла першою: не витримало серце. Батько, дочка й старший син так опухли, що ходити не могли, зго-дом також померли.

Неподалік села на хуторі жила жінка з двома дочками. Меншій було 8 рочків. Деякий час її не стало видно. Сусіди запитували, де вона поділась, що довго не бачать її. Сест-ра відповіла, що дівчинка поїхала до тітки в сусіднє село. Одного разу сусіди-хуторяни почули на вулиці сморід паленого волосся. Один хлопчик підкрався під вікно і заглянув. Побачив страшне видовище: мати смалила дитячу голову на черені. Повідомили в сіль-ську раду. Звідти зателефонували до району. Все село дивилося, як везли на возі велику бочку, в якій була засолена розчленована дівчинка. Поряд з бочкою сиділи мати і старша сестра, їх супроводжував міліціонер з рушницею. Довго люди не могли отямитись від по-баченого. Перед моїми очима ще й досі стоїть та підвода з бочкою. А кажуть, що такого не було.

Пам'ятаю, як у село понаїжджало багато чужих людей із залізними палицями. То були продзагони. Жити стало зовсім страшно. Вони ходили з хати до хати і забирали усе збіжжя: чи то було посівне зерно, чи горох, чи пшоно, квасоля. Забирали все. Вилива-ли з горщиків трав'яне вариво з лободи: шукали в тому «супові» зернинки. Хто з людей вступав у суперечку, того садили до в'язниці. Багатьох селян повиселяли до Сибіру. За межі села не випускали. Стояли навколо червоноармійці з гвинтівками, вартували, щоб ніхто села не покинув.

Хто помер під тином, а хто біля своєї хати. Усі трупи звозили до однієї ями і закидали землею. Моїй матері наказали виїхати з села за 100 км. Покинули хату, все, що було, і мусили їхати, щоб не засудили. Поїхали на північ до батька. Він був ще раніше репресо-ваний як «ворог народу». Добрі люди передали написану на клаптику його адресу. Все своє життя я приховувала, що я дочка «ворога народу». Нехай Бог помилує і одведе від нас усіх таку біду!

Спогади записала Власова Галина, учениця 8-го класу.

КОВАЛЕНКО ВІРА МИКОЛАЇВНА

м. Березівка

— Мати працювала в колгоспі, ми жили коло млина і нам з братом дід Тарас допомагав борошном і хлібом.

Коли забрали все зерно в колгоспі, мати прийшла і плаче: «На роботі вилучили все зерно, бо сказали, що не виконали план заготівлі. Чим я тепер вас годуватиму?»

Дід Тарас допомагав нам дуже сильно. У нього на городі було закопане в багно зер-но в мішечках і він нам приносив потроху додому, щоб ми мали що їсти.

КОВАЛЕНКО ПЕТРО ФЕДОРОВИЧ

с. Михайло-Олександрівка

— Пам'ятаю як розповідав мій дідусь, Шептицький Яким Фомич, як розкуркулюва-ли нашу сім'ю. Ми, на той час, проживали в селі Михайло-Олександрівка Березівського району Одеської області. Сім'я діда була великою і щоб прокормити шість дітей, працюва-ли з ранку до пізнього вечора. Господарство було велике: земля, худоба, пару коней та інше сільськогосподарське знаряддя. Вже і життя покращилось. Були в хаті кусок хліба, молоко, сало. Можна було купити дітям взуття, одяг. Але це було не довго.

У 1928 році розпочалася у країні колективізація. Нас почали насильно заганяти до колгоспів. Забрали все — і землю, і корів, і коней. Все це мій дід роками стягував до хати, дуже важко працювали і батьки, і діти від зорі до зорі, і були раді, що не голодні. А тепер все нажите потрібно було віддати у колгосп, і діти знов залишились голодними. Забира-ли все: і скотину, і одяжину, і зерно. Пам'ятаю, бабуся встигла заховати мішечок зерна, викопали у хаті яму, засипали підлогу, бабуся змастила землю глиною. Коли прийшли з сільської ради перевіряючі, знайшли заховане зерно. А діду дали землі клаптик там, де нічого не родило. Після, хто чинив опір, а таке було, вивозили за межі села і відправляли

у Сибір. Мій дідусь пішки добрався до Одеси, і ми там якийсь час жили. Нас, які важко працювали на своїй землі, заробляли собі кусок хліба, вважали куркулями. Людей пішки по 70 — 100 км маршем гнали до місця призначення. Енкеведесники кричали: „Маєте свою Україну ось тут!“ А пізніше було введено закон, що заборонив без дозволу місцевої влади переїжджати селянам до міста. Це рішення фактично закріпачувало селянина. Таке рішення змушувало вступати до колгоспу. Колгоспи були слабкі, врожаї погані. І вже на початку 30-х років назрівав голод, жертвами якого стали мільйони людей.

Надала завідувача Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.

КОЗАК ЗОЯ АВРАМІВНА

с. Ставкове

У післявоєнні роки Козак (Мельничук) Зоя Аврамівна, 1927 р. н., проживала в селі Новоставці Гоцанського району Рівненської області. В одній хаті жили батьки та два бра-ти з невістками.

В 1945 році НКВД забрали її в Ровенську тюрму і засудили за ст. 54 (1а) за „измену Родине“. Полягло це в тому, що 18-річна дівчина допомагала партизанам, воїнам УПА, чим могла: давала продукти, одяг, варила обіди, прjala.

Засудили Зою на 10 років тюрми за зв'язок з ОУНівцями, і вислали етапом на Колиму в далеке місто Магадан.

„Якби той найважчий шлях від села Новоставці до Магадана зняли на кіноплівку, то жадливішого фільму годі було б придумати“, — вважає репресантка.

Після того, як арештували Зою, забрали і батьків Мельничука Аврама Сидоровича та Мельничук Горпину Афанасіївну і вислали етапом в Чердинський район Молотовсь-кої області (нині Перм). Зачіпкою для звинувачення і заслання сім'ї Мельничуків стала причетність родичів до визвольного руху і ...працьовитість. Бо, тяжко працюючи, сім'я ще на початку сорокових років припасла будівельні матеріали, вела господарство, мали клаптик землі. І тим самим були зараховані радянською владою до „куркулів“, а відтак розкуркулили і виселили з України до далеких країв.

Брата Мельничука Петра Аврамовича (1922 р. н.) також засудили на 10 років за участь в УПА, а відбував покарання на Воркуті.

Після того господарство все розібрали, понищили.

„Та й на чужині було важко, — продовжує Зоя Аврамівна. — Поводилися з нами дуже жорстоко. Пережили і голод, і холод, і хвороби. Особливо тяжкою була цинга, це коли по тілу відкривалися рани, випадали зуби... Щоб заробити на кусень хліба, доводилося рити траншеї, займатися лісоповалом, працювати на будівництві. А житлові умови були просто немислимі. Коли розливалася річка, поселення геть затоплювало. Одне слово, натерпілися вдосталь. Тяжко, дуже тяжко згадувати,“ — жінка заплакала і замовчала. Я її прекрасно розумію, не хоче спогадами ятрати душевну рану...

Найрадіснішою для нас всіх була звістка про смерть Сталіна, — продовжує розпові-дачка. Стояли і плакали, бо розуміли, що тепер настав час повернутися додому в Україну. Після смерті Сталіна дали нам вдосталь хліба. Думала, що ніколи не наїмся хліба, і стала почувати себе краще”.

Після восьми років ув'язнення повернулася Зоя Аврамівна додому. Щоправда, рідна хата її не прийняла, бо все майно було розграбоване. Тому подалася на Донбас, на за-робітки, де і вийшла заміж за Козака Петра Степановича, який теж був засуджений на десять років і відбув покарання на Воркуті. В 1957 році сім'я переїхала жити в с. Ставкове і почали працювати в колгоспі.

Свою нову долю репресантам на Україні довелося будувати практично з нуля. У тому числі заново збудували оселю, що на вул. Новій в с. Ставковому. Разом з чоловіком вихо-вали трьох дітей, з розумінням поставилися до бажання дітей вчитися у вузах.

Зараз Зоя Аврамівна проживає одна. Чоловік помер, ще й сина поховала, який заги-нув трагічно. Доньки з сім'ями живуть у місті. А вона старенька все дякує Богові за хліб, за мир, за спокій у душі, за гарне життя.

Зоя Аврамівна показує документ, який свідчить про реабілітацію і сім'ї Мельничуків, і сім'ї Козаків, поживклий і водночас світлий, бо пройнятий справедливістю. Він багато чого уже не в силі змінити та повернути, але головне — очистив репресантам душу.

Записала Калмикова В. К., зав. Ставківською бібліотекою. Надано
завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.

КОНДРАТЕНКО ОЛЬГА ІЛЛІВНА

с. Донська балка

— У 1933 році мені було 6 років. Пам'ятаю, що їли калачики, молоду рогозу. У голодомор помер наш тато. Мама дала йому одяг, щоб він поміняв десь на харчі, та він на той час теж ледь ходив, опух. Так він і не повернувся додому. Тоді казали мамі, що він десь в ямі лежить. Вона пішла його шукати, та так і не знайшла, бо не вистачило сил. Тоді мама взяла мене і ми пішли у місто. Там вона хотіла залишити мене, та на щастя знайшла роботу прибиральниці в міліції. На якийсь час було що їсти. А молодша сестра померла від голоду.

КОНОВАЛЕНКО ГАЛИНА ІВАНІВНА

м. Березівка

В голод було дуже тяжко. Коли їхня мати взяла зменьку пшениці, то її посадили в тюрму на один рік. Все піклування взяла на себе старша сестра Ніна. Вона закінчила три класи і пішла працювати. Галина Іванівна казала, що їли собак і котів. А то було в казан накидають різної трави і макуху, побільше води. Виходить каша. Наїдаються, животи повні, а їсти хочеться.

КОПАЧ ТАМАРА ІВАНІВНА

с. Петрівка

— Лихо прийшло до нас у село в кінці 1929 року, коли почалася суцільна колективізація. Нас, селян, почали насильно заганяти до колгоспів. Колгосп, який організувався в нашому селі, назвали „Гігант”, головою якого став Савелій Гасій. Більш заможні селяни, які постійно обробляли свою землю, мали корівчину, конячку, інвентар для оброботки землі, називалися „куркулями”. У вересні 1930 року почали „вести боротьбу з куркулями”. Нас змушували звозити господарство на спільний двір. Боляче було розставатися з тим добром, яке було нажито своїми руками. Вивезли зерно, двір став спустошений, нічим було обробляти землю. Незабаром з'явилася група, на жаль, я не пам'ятаю, як вона називалася, яка працювала до 1937 року. Забирали зерно, одяг. „Брали все і всіх”. Ті, хто чинив опір, не хотів вступати в колгосп і повертався до свого індивідуального господарства, чекали підвищені податки. Давалися гірші землі, не повертали худобу. В колгоспі залишилися одні бідні селяни, а тих, хто не підкорявся владі, забирали і відправляли в Сибір. Так, маминого брата Миколу забрали з села до в'язниці. Не дозволяли ніяких передач, але одного разу дядько Микола зумів передати додому свою сорочку, у якій було зав'язано три вузли. Це означало, що його судила „трийка”. Більше від дядька Миколи ніяких вістей не було, і до сих пір ми нічого про нього не знаємо.

*Надала завідувача Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

КОРОЛЬКОВА ЛІЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

м. Березівка

— Люди в голодомор помирали на ходу. Моя бабуся розповідала, як вона бачила що везуть мертву людину на підводі, а перед підводою лежать ще двоє мертвих людей, а далі — троє. Все, що було в людей, забирали, відправляли на склади та станції, а потім все це відправляли в Москву.

Зібрано вчителями і учнями школи №3.

КОСЕНКО ЄФРОСИНІЯ ДМИТРІВНА

Народилася в селі Познанка Любашівського району 1929 року, а зараз проживає у селі Мар'янівна. В сім'ї Єфросинії Дмитрівни було 5 дітей. Борючись з голодом, родина збирала траву, запарювала її водою та робила млини. Але все одно мама і тато ходили дуже голодні. Одного разу мати, щоб заховати трохи зерна, розсипала його на печі, за-стелила доріжкою і посадила зверху дітей. Але прийшли активісти, знайшли зерно і не зважаючи на сльози матері, забрали його. Пізніше в сім'ї померло 2 дітей.

відрізала кожного дня з нього по шматочку і варила.

По закінченню голодомору і після смерті батька і матері, Єфросинію Дмитрівну і двох дітей забрали до інтернату.

КОСТЕНКО КАТЕРИНА ФЕДОРІВНА

с. Донська Балка

Катерина Федорівна — матир чотирьох дітей: Григорія, Марії, Катерини, Володимира.

В її пам'яті закарбувалися 32-33 роки. Їсти не було що. Макуха, весняні польові рослини – єдине, що можна було споживати.

Родина у пошуках їжі для дітей переходила з села у село, аби вижити. У переходах загубилась дитина, дівчинка Катерина (4 р.). З часом, Богу дякуючи, дитина знайшлася. За якийсь часу дійшли таким чином до Росії. Діти почали пухнути з голоду. Їх прийняли добрі люди на території Росії, «дивлячись на немичну Катерину», та дівчинка померла.

З часом, окріпнувши, сім'я повернулася на свою Березівщину.

Записала Т.П. Царенко.

КОСТЮНІН ФЕДІР СЕМЕНОВИЧ

с. Ставкове

Знає про голод від батьків — Костюніна Семена Олексійовича та Парасковії Мар-тинівни.

Померлих від голоду було більше, ніж під час війни. Їли кінський послід, бо там можна було знайти зерна пшениці. Шукали і їли різні корінці, кору дерев. Під корою знаходили черв'ячків та личинок

За знайдений на полі качан кукурудзи чи зірваний колос саджали до в'язниці. Об-шукували все: хати, комори, підвали, задні двори. Спочатку забирали тільки зерно, а потім всі інші продукти харчування.

Записали учні Ставківської ЗОШ.

КРАВЧЕНКО КЛАВДІЯ МИРОНІВНА

— Поки не випав сніг і потім ранньою весною люди розкопували нори й забирали мишачі запаси – насіння буряків та злаків. Все це (навіть це!) треба було робити по-тайки, оскільки такі вчинки кваліфікувалися як розкрадання соціалістичної власності й підпадали під людожерський Указ від 7 серпня 1932 року. Товкли також просіяні висівки, додаючи варені та розтовчені картопляні лушпайки, і пекли коржики, що звалися «матержаники». Весною додавали варений бур'ян (кропиву, лободу тощо). Хто вижив і зберіг насіння, засадили городи. Багато хто саджав гарбузи, а коли виросла зав'язь, то ці зелені гарбузи парили у казанах. Їде, бувало, колгоспник у поле на роботу, заточується від виснаження, й несе з собою харчі – відро парених гарбузів. Сяде їсти, а потім ледве зможе підвестися, бо лише шлунок набив, але не наївся, і сил бракує.

КРАВЧУК ЛІДІЯ ВАСИЛІВНА

с. Гуляївка

Народилася 7 листопада 1941 року. Згадує розповіді матері – Кравчук Софії Оме-лянівни, яка народилася 5 жовтня 1919 року в селі Гуляївка.

— У людей забирали зерно, худобу, масло. Ті, хто був заможніший, трохи зерна змогли заховати, а у бідних і було мало, та й те позабирали.

Щоб вижити в ті часи, люди мусили їсти кропиву, лободу, собак, котів.

Від голоду слабли, хворіли. Найслабіші гинули скоріше, особливо діти та жінки.

Спогади записала онука Лебеденко Іра, учениця 11-го класу.

КРАВЧУК НАДІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

м. Березівка

Під час голодомору проживала в Березівці. Наскільки пам'ятає, сильного голоду в самій Березівці не було, але і хліба люди не бачили. Основною їжею були висівки, маку-ха, інколи картопля. Тому люди дуже хворіли. Батько Надії Олександрівни помер зразу після голодомору від раку шлунка.

В школу вона пішла в кінці 1933 року, під час голодомору діти до школи не ходили. В 1947 р. кращим учням школи за відмінні та добрі знання давали хлібні медалі. Дуже шкода, що голодні діти з'їли свої відзнаки (медалі) і не змогли зберегти їх для прийдешніх поколінь, як осуд тим страшним часам.

*Спогади записали Коваль Андрій, Риков Артур,
Шишацький Олег.*

КРИЧЕВСЬКИЙ ВІЛЕН СЕМЕНОВИЧ

м. Березівка

— Дуже важко розповідати страшні відомості з минулого, а тим паче про голод. Це був справжній голод. Люди пухли на очах і падали мертвими. Я тоді жив в Одесі і пам'ятаю, як десятилітніми хлопчачами ми бігали по звалищам і смітникам, збираючи пташині кишки, цвілу їжу, щоб потім з'їсти. Ми ходили до школи (Одеська районна школа №19), де були бідні і багаті. У школі були обідні перерви, на них багатим школярам давали їсти: різні каші, та більше всього гречану з молоком, якісь бутерброди та рідесенькі супи. Ми стояли тоді біля стінки і дивилися, як вони їдять, а вони бачили нас і самі не доїдали. Приносили нам молоко, так і рятувалися. Потім мене забрала мати, вона працювала і приносила маленькі шматочки хліба, і цим рятувала мене і себе від голоду.

КУЗЬМЕНКО ОЛЕНА ПИЛИПІВНА

с. Гуляївка

Народилася в 1935 році. Про голодомор розповідали їй батьки: Чабар Тетяна Іванівни (1904 р.н.) і Чабар Пилип Архипович (1902 р.н.).

— В нашій місцевості люди виживали завдяки лиману. Ловили рибу, так і харчувалися. Влітку збирали і варили свиріпу, пасльон. З пасльону варили вареники.

В цей час з дворів забирали зерно, худобу, коней.

А в 1933 році ходили по дворах і забирали чоловіків, яких більше ніхто не бачив. У моєї сестри Олександри Пилипівни був чоловік Володимир Афанасійович. Його батько Туманєєв Афанасій Афанасійович (1900 р.н.) розповідав, що так забрали його старшого брата Гната Афанасійовича.

Спогади зписала Кузьменко Вікторія, учениця 11-го класу.

КУТОЛЬВАС ЯКИМ КИРИЛОВИЧ КУТОЛЬВАС ОЛЕКСАНДРА ВАСИЛІВНА

с. Основа

Зачіпкою для звинувачення і виселення до Архангельська сім'ї Кутольваса Якіма Кириловича та його дружини Колодяжної (дівоче прізвище) Олександри Василівни стали невеличке господарство та велика любов до праці. А мали вони не так і багато: пару коней, декілька корів, самі обробляли землю. Дітей своїх вони не мали, згодом взяли на виховання хлопчика Михайла, батька якого було вбито на першій світовій війні, а мати померла від серцевої хвороби ще молодою. Так Михайлик і виріс біля нових батьків. Згодом оженився, взявши за дружину Соню.

У 1929 році радянська влада зарахувала Кутольвасів Якіма та Олександру до „кур-кулів”, а відтак сім'я підлягала виселенню до Архангельська. Все господарство було відібрано, хату залишили Михайлові і Соні.

В 1936 р. у Михайла і Соні народилася дівчинка Галина. Коли дівчинці виповнилося три роки, батька забрали в армію, звідки в 1941 р. він пішов на війну. Додому Михайло так і не повернувся, загинув у 1941 році.

Після війни Соня отримала листа від свекра з Архангельська, в якому Яким і Олександр просили прийняти їх на батьківщину. Соня дала згоду, і дідусь з бабусею приїхали в Основу, в свою рідну оселю. Кутольваса Якіма та Олександру було прийнято в сіль-ськогогосподарську артіль „Червоноармієць”, де працювали Яким конюхом, а Олександра — дояркою.

*Записала завідувача Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

ЛАДИНЕНКО ГРИГОРІЙ МАКАРОВИЧ

с. Заводівка

— Важкими були 1932-1933 роки для жителів Заводівки. Увесь час хотілося їсти. Були сім'ї, які не витримували голоду, і, не дочекавшись молока, різали своїх корів, щоб поїсти. М'ясо закінчувалося і люди помирали. А наша сім'я не позбулася корів-ки – годувальниці, і вона віддячила: врятувала всю сім'ю і навіть сусідів від голодної смерті. Дуже прошу вас, дітки, кажіть своїм батькам, щоб обов'язково тримали вдома корівку, бо вона є годувальницею.

Свідчення зібрані в березні 1993 року учнями школи Подзерук Діаною, Сербіною Оксаною та Мельник В.С.

ЛАПІНА ВІРА ВАСИЛІВНА

с. Гуляївка

Народилася 15 березня 1924 року в с. Петрівка Березівського району. Під час голодо-мору там і жила. Пам'ятає тільки те, що люди дуже голодували. Уповноважені забирали в людей, відбирали все до останньої крихти. Якщо люди не віддавали, то відбирали силою. Люди їли макуху, висівки, кропиву, лободу.

Спогади записала Лебеденко Іра, учениця 11-го класу.

ЛЕБЕДЕНКО МАРІЯ ФЕДОРІВНА

с. Михайло-Олександрівка

Народилася в 1915 році в с. Михайло-Олександрівка. В роки Голодомору їй було 17 років. Вона згадує ці роки як страшний сон. Зовсім не було що їсти. Щоб якось прожити, ходила на річку і ловила мальків, потім приносила їх додому, перемелювала та змішувала з подрібненою травою і випікала коржикі. Діти ходили в поле та збирали колоски пшениці, жита, ячменю, приносили додому і мололи на жорнах. Із цієї крупи варили кашу і так перебивалися з дня на день.

ЛЕБЕДЕНКО НАДЕЖДА

с. Демидово

Семья проживала в с. М.- Александровка, отец — Лебеденко Григорий Яковлевич, 1870 г. р., мать — Лебеденко Прасковья Дмитриевна 1880 г. р., в начале 30-х годов была раскулачена. Мать, отец и с ними пятеро детей были высланы в г. Вологду, в крепость Ивана Грозного. Люди вывозились как скот, в товарных вагонах, в нечеловеческих усло-виях. Претерпевали большие лишения, голод, холод, болезни.

В крепости семья Лебеденко просидела около года. Там находились люди разных национальностей. В 1932 году семья вернулась домой. После того, как начали умирать дети (по 50 и более человек в день), власти начали распускать людей по домам. Самый младший сын Никола умер в крепости.

Свидетельство дала дочь Надежда, 1917 г. р., единственная ныне живущая в с. Де-мидово.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

ЛЕБЕДЕНКО СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

с. Вікторівка

Пам'ятає розповіді своєї бабусі Лебеденко Євгенії, 1914 р.н. У 1932 – 1933 рр. люди голодували. Якщо когось побачать на полі, що збирає ко-лоски, того саджали у в'язницю. Працівники НКВС ходили по дворах, забирали в людей останній хліб, шукали по погребях, в ямах, чи де не закопане зерно. І якщо знаходили щось приховане, також відправляли у в'язницю, залишали людей без засобів існування. У бабусі Євгенії було троє братів і двоє сестер, які пухли від постійного недоїдання. Від голоду померли сестра і брат.

Спогади записала онука Лебеденко Іра, учениця 11-го класу.

ЛЕВЧЕНКО Г.І.

с. Кудрявка

— За весну 1933 року в нашому селі пройшли 4 хлібозаготівлі. Коли вже вкотре прийшли до нас у хату, мати, щоб урятувати залишки зерна, розсипала його на печі, прикрила рядом і поклала нас, трьох дітей, зверху спати. Але коли у хату увірвалися, ми перелякались, злізли з печі, заховались, а зерно знайшли і забрали. А за підібраний у полі колосок розстрілювали або давали десятирічне ув'язнення.

Наприкінці зими 33-го року голод в Україні лютував. Люди в селах їли мишей, щурів, горобців, траву, борошно з кісток, кору дерев.

Ще пам'ятаю, як мама вночі пішла за село і взяла з собою старшого брата, щоб притягти коня, якого вона увечері побачила мертвим. Дякуючи йому ми врятувалися від голодної смерті.

ЛЕОНТЬЄВА АНАСТАСІЯ МИКОЛАЇВНА

с. Маринове

Пам'ятає Анастасія Миколаївна розповіді матері. В сім'ї було п'ятеро дітей. Прийшли і забрали все, щоб виконати план. Матері вдалося на городі заховати піввідра картоплі, яку додавали лише для того, щоб був навар і щоб менше хто бачив, що їмо. Старші брати Михайло і Павло збирали зелень (лободу, лопухи, кропиву).

— Коли закінчилася картопля, то дійсно не було що їсти. Мої брати лежали опухлі від голоду, а я ще виходила на двір. Тато з мамою ходили на роботу в поле, коли повернулися, то живою зосталася лише я одна. У мене від голоду розпухали ноги і живіт, я не могла ходити. Вони принесли декілька зернин, які вдалося вкрати непомічено, я відразу їх схопила, навіть не жувала, а проковтнула, бо так хотілося їсти.

Щоб врятувати, батьки вирішили відвезти мене до міста і там залишити біля притулку. Я мусила сказати, що в мене немає батьків, щоб самій врятуватися.

ЛОГВИНЕНКО НАДІЯ ГРИГОРІВНА

с. Демидове

Надія Григорівна народилася у 1924 році. Коли почався голод, їй було 8 років. Крім неї, було ще троє дітей. Харчувались вони травою, корінцями, акацією, інколи вареною та сирим бараном. Корінці збирали на пагорбах. Мати ходила в поле, знаходила нір-ки ховрахів, розривала їх і діставала кілька зернин. Одного разу її піймали і посадили у в'язницю. Там вона працювала над висадкою цибулі. Голодна мама її наїлась і зразу померла. Надія залишилася з братами. В цей час діти харчувались насінням баланди, з якого варили кашу. Цим і врятувались.

У сусідів Іванкових померла від голоду мати.

Спогади записали учні 11-го класу.

ЛУПАШКО ДАРІЯ ОМЕЛЯНІВНА

с. Заводівка

— Моя покійна мати, Кравченко Марія Арсентіївна, жила в Любашівському районі Одеської області в селі Козачий Яр.

Вона розповідала, що колективізація привела їх з чоловіком Кравченком Омеляном Аріоновичем до шлюбу, бо батьки жили заможнo і потрібно було відділити дітей, щоб дати їм худобу та інші пожитки, необхідні для життя. Тому в голодні 1932-1933 роки мо-лода сім'я з двома дітками і врятувалася від голодної смерті, бо була у них корівка. Проте взимку, коли ще не було молока, прийшлося виміняти великий „на всю стіну” домотканий килим, що був приданим, за кружечку крупи та грудочку макухи, бо вже починали пух-нути з голоду. Та коли втелилася корівка, мати робила ряжанку, а батько носив на базар, де обмінював її на якусь крупу, потім варили латурку, цим і харчувалися.

А дідусь Кравченко Аріон та бабуся Кравченко Хівронія потрапили під розкуркулен-ня, жили з сім'єю іншого сина, корівки не мали. Коли мій батько приносив їм молочка, то вони віддавали дітям та онукам, ті вижили, а ось дід з бабусяю навесні 1933 року спухли з голоду і померли.

Мати розповідала, що навесні, коли гори зазеленіли, люди паслися по горах, як тва-ринки. Таке страшне лихоліття витримали наші батьки.

Записали Мельник В.С., Ткаченко Анна (6 клас).

МАЗУР ГАННА ІВАНІВНА

с. Демидове

— Я народилася 2 березня 1929 року в с. Миколаївка Літенського району Вінницької області. Мені було 4 роки як почався голодомор. У мене було два брати: Кузьма і Павлик. На той час я ходила до ясел.

Якось мати купила на базарі нам хліба. Коли ми почали його різати, то виявилось, що в середині в'язана шапка замість хліба. Плакала мати, плакали й ми, діти.

По сусідству з нами жила сім'я з трьох чоловік: батько, мати, дочка. Вони дуже голо-дували. Одного разу їх мати пішла до лісу, назбирала грибів. Вдома вона їх приготува-ла, наїлася сама та нагодувала сім'ю. Гриби були отруйні. Жінка почала втрачати розум. Чоловік отруївся та помер. П'ятирічна донька залишилась жити, але стала сиротою, та ще й калікою. Добрі люди піклувалися про неї.

Спогади записали учні 11-го класу.

МАЗУР ЗІНАЇДА ЗАХАРІВНА

с. Петрівка

— Мати моя ходила по селах і міняла речі на берізку. Одного разу їй вдалося вимі-няти розкішний американський платок на пуд берізки і краєчок обрізаного хліба. Цей окраєць запам'ятався дітям на все життя.

Дехто з жителів їздив на станцію Кам'яний Міст Миколаївської області. Там на плат-форми вантажили буряки, люди крали мерзлі буряки, які потім терли і варили. Весною 1933 року в колгоспі посадили сорго. Люди виривали вночі зерно, тому сходи зійшли рідкі і бригадира колгоспу Олексія Ткаченка судили.

МАЙСТРЕНКО КАТЕРИНА ОЛЕКСІЇВНА

с. Червоноармійське

В період голодомору 1932 – 1933 рр. проживала в с. Семенівці Гарбузинського райо-ну Миколаївської області. З 1950 р. проживає в с. Червоноармійському Березівського району.

— Дивишся на сучасних дітей і радієш, що у чудовий час вони живуть, бо гарно одягнені, нагодовані, мають змогу навчатися, знають, що таке «шоколад», «телевізор», «магнітофон»...

Дивишся на них, і сльози котяться з очей, бо тяжко було пережити роки з 1927-го по 1950-й і навіть ні разу не промовити «шоколад», не попробувати його, ходити у в'язаних

із вовни панчохах і сандалях, пошитих сільським циганом з якихось клаптів. Так виглядала я, «дівка» 20 років у 1947 році. Не краще було і до 1950 року, коли закінчувала Первомайське педучилище і почала працювати вчителем початкових класів у Червоно-армійській семирічній школі.

Це були дуже важкі часи, але не легшими були й попередні, про які я знаю від батьків.

1917 – 1922 рр. – революція, громадянська війна, селянські заворушення, партизанські загони, організовані більшовиками ніби й за землю, й за волю. Боротися, ніби, за правду, а сіяли зло. Війна, розруха, неврожай, голод — це страшні слова. Але найстрашніше — це голод.

Спіткав він і моїх батьків у 1921 – 1922 рр. Народилися, жили і одружилися у злиднях, але жили надіями на краще. НЕП. Селянам дали землю. Тяглися на коней, на воза, на жатку. Косили, молотили у дворі і ціпами, і котками. Здавали зерно державі, але і собі щось залишалося. Пекли чорний хліб. Це вже було щастя, але коротке, бо десь з 1928 р. чи 1929 р. почали «добровільно» організовувати колгоспи. Відібрали і коня, і корову, увесь реманент, навіть птицю. Але батько (як і інші селяни) не хотів іти в колгосп, бо щойно у складчину з сусідами придбав ще й віялку. І все це треба було віддати? А батько мій виріс із землі і зрісся з нею, то як віддати годувальницю-землю, і корову, коли уже народилося троє дітей (1927 р., 1930 р., 1932 р.)? Треба ж годувати сім'ю, а тут тиск, щоб ішов у колгосп. Кілька разів забирали корову, але батько показував якогось папірця, і корову повертали. Але одноосібнику і жити ставало важко. А тут настає голод, вірніше навмисне винищення людей.

Я тоді не усвідомлювала всього, але групи людей у нашій хаті з ключками в руках пам'ятаю. Увесь город, сад, подвір'я, у хлівах було протикано отими списами. Коли знаходили схованку із зерном, скільки було крику, плачу! А яким гнівом кипіли очі батька, але не слід вступати у бійку чи велику суперечку, бо ще й у в'язницю заберуть. А мати плаче, кричить, лається, бо сільська «активістка» Наталка витягла вузлик з квасолею, який мама сховала у висячій колосці під головою у моєї 4-місячної сестри. І такий самий гамір, крик, плач у сусідніх дворах.

Добре пам'ятаю пухлих мертвих людей під мурами: лежить хто чи стогне — ніхто не рятує, не допомагає, бо кожен ледве рухається, кудись іде, щось шукає. Жінка під муром сидить, плаче якось глухо, сили не має. Пам'ятаю, як вечорами батькова сестра ходила з драбиною кругом хати, щоб видерти горобців у стрісі, а потім їх варила чи пекла. Тітка жила окремо від нас, я часто з нею ходила вулицями і це все бачила дитячими очима.

Весною 1933-го батько ходив через Буг на поля с. Романівка збирати мишоловки і приносив насіння соняшнику. Із села людей не випускали. Сусіди хотіли поїхати кудись, то їх вернули (казала мати). А хто вертався в село з якимись торбами, то на станції відби-рали. Один чоловік помер (серце не витримало). Цю звістку у сім'ю принесли односельці. Страшно уявити стан цих людей, адже дома його чекала дружина і шестеро дітей.

Батьки розповідали, що одна жінка з'їла свою дитину, а коли сусіди дізналися, почали шукати, то тільки ручку знайшли за дзеркалом. Страшна була зима. Забрали у людей і зерно, і картоплю, і все їстівне. Колгоспники уже нічого не мали. А одноосібники мали своє зерно, тому їх добре трусили, все переривали. Але наша сім'я не пухла з голоду, бо батько ховав потроху зерна у різних місцях вдома і у сестри. У хліві яму знайшли, зерно забрали, а яма, я пам'ятаю, довго була розрита. А у загороді під задніми ногами коня ямку (вузьку) не знайшли. З того зерна дерли крупу так, щоб і сусіди не чули і не бачили, з неї варили якийсь куліш – нас 5-ро і батькова сестра (вдова). Так і вижили. А влітку 1933-го батько уже не міг терпіти натиску і пішов у колгосп. Одного разу приніс у приполі свити близько 2 кг муки. Була радість, бо свого зерна уже не було, була різна зелень, хоч люди від неї часто весною вмирили.

До 1941 року життя ніби ставало кращим, бо батько мені купив валянки (я ходила в 4-ий клас), пальто на ваті. На Пасху мама пекла вже із білої муки. Розкоші не було, але і про голод не згадували ні в школі, ні в училищі. Сподівання на краще скоро змерло, бо прийшла війна 1941 року. Батько на фронті. Хвора мати і 4 дітей. Всі працювали в колго-спі (німці зберегли колгоспи, бо легко було забирати врожай). Зазнали лиха при німцях, які стріляли над головами відпочиваючих в обідню пору в полі колгоспників. Бачила я і погрози нагайкою, коли не пішла на роботу, бо ноги були усі в ранах від колючої стерні.

Батько загинув на фронті. Після війни я закінчила 7-й і 8-й класи, і в 1946 році вступила до Первомайського педучилища.

Знову голодний 1947-ий. Мати пекла клецики з буряку і кукурудзяного борошна. Так і виживали. (Мати ще з голодних років звикла тримати запаси в дїжечках, горщиках на горищі, зберігала кожну кукурудзинку – і пригодилося у 1947-ий). Кукурудзу дерли на кам'яній круподерці. А хліба не було ніякого. Не знаю, як трималася мати, як керувала дітьми (брат мій – 17 років, сестра Ліда – 15, Марія – 9 років і я – 20 років, учуся в учи-лищі).

Брат і Ліда закінчили по 3 класи, і на цьому припинилася їхня наука – далі праця в колгоспі. Була корова в сім'ї і кукурудзяні клецики, тому голод якимось пережили. А люди ходили просити, міняли все, що мали, на баночку зерна і були раді, що заживлять душу крупинкою.

Життя йшло, старіші помиралі. А ми, що виховувалися в радянській школі, вважали себе щасливими. Голодомор комуністичний уряд стер з історії, і ми не згадували про нього. Слава Богу, що не стерлося все із пам'яті людської, що були і є мислячі люди, і наша історія пишеться по-новому. Радісно якимось на душі і за себе, і за дітей, внуків і правнуків, за всіх людей, хоч і прикрощіє багато, коли заглиблюєшся у політику. Як хочеться, щоб усі були щасливі, в міру багаті, щоб роботи побільше! На користь усім і нашій державі – Україні.

МАЛА ГАЛИНА ДЕНИСІВНА

с. Гуляївка

Народилася 22 січня 1936 року. У період 1932 – 1933 рр. сім'я проживала в Київській області, Макарівському районі, селі Садки. Сім'я налічувала 9 осіб: батько – Бернадський Денис Тимофійович, мати – Бернадська Варвара Григорівна та семеро дітей.

Батько та мати працювали у недавно створеному колгоспі. Вони розповідали, що врожай був, але його скуповували і відправляли до Росії. На городі особливо не родило, тому на нього не надіялися. Колгосп допомагав лише тим, що роздавав по 0.5 кілограма борошна на людину.

— В нашій сім'ї була корова, тому родина мала якимось молоко. В інших сім'ях діти не виживали зовсім. Виживали лише в тих, які мали корову чи козу. В лісі збирали жолуді, горіхи, які рідко траплялися, навіть листя з дерев. Їли котів, собак, диких птахів, навіть варені батоги та невичинену упряж. Свійську худобу з'їли ще влітку та восени, бо не було чим годувати дітей. Помирало з голоду спочатку діти та старі люди. Сильніші, якщо доживали до весни, то виживали. Загалом в селі померло багато людей.

*Спогади записав онук Хрипун В'ячеслав,
учень 10-го класу.*

МАНДРИК ВАЛЕНТИНА ІВАНІВНА

Народилася 20 січня 1925 р. у селі Анчиполівка Нимирівського району Вінницької області. У сім'ї було п'ятеро дітей. Валентина була наймолодшою. Всі в сім'ї померли від голоду, а вона залишилася жива тільки тому, що її віддали в дитячий будинок. Там їх годували. Вони ходили збирати різну траву та з неї варили їжу, пекли буряк. Коли бабуся давала Валентині спечений буряк, вона всіх кликала і казала: — Ідіть їсти сало. Мати розповідала, всі її брати і сестри пухли від голоду і померли, а ховати було нікому. Ховали в саду за хатою, в кінці городу на межі. Ями не закопували, а чекали, коли помре наступний. Їх ховали в одній ямі. Багато померлих людей валялися на вулицях. Їх не було кому поховати, люди були знесилені від голоду.

Люди знімали з себе останні речі і міняли на харчі. Мати під час голодомору залишилася круглою сиротою в 8 років. Вона пішла служити до жінки (няньчила дитину, носила воду, пасла корову, допомагала по господарству). За це її годували, шили дві сорочки на рік і купували одну пару взуття. До школи вона не ходила, так як їй потрібно було працювати, щоб прожити.

*Записала Н.О. Купченко, вчителька початкових класів
Демидівської ЗОШ.*

МАНОЙЛО (ЄФІМОВА) ЛІДІЯ ІВАНІВНА

с. Демидово

В голодомор була дитиною. Але розповідає, що з їх вулиці (Садової) по старому Гадючий хутір, ніхто не помер, хоча дітей було багато. На вулиці жило 48 дітей. Батько працював на огородині, неврожай був дуже сильним, спека, все посухло. Перець посадили – згорів від сонця, зав'язь, суху, недозрілу теж їли, а коріння батько носив на розпалювання.

Дощів не було, річка пересохла. А коли десь пройшли дощі, прийшла вода і маленька рибка. Так усі діти, дорослі йшли прямо в воду і ситами ловили рибу. З неї варили баланду (юшку), смажили (без олії), навіть котлети робили. Весною та восени збирали гриби, трутовники, коріння, паростки шипшини, бабку, цвіт акації, усю траву. Із лободи, баланди пекли коржі. Мати ходила в Одесу і там продавала речі, ковдри, за золоті прикраси купувала пшоно, толокно, малісову крупу.

Літом, в жнива, діти з відрами ходили в поле і збирали впале колосся. Так як із-за спеки була дуже низька пшениця, то жатки погано підбирали. Назбиравши за день приблизно 500 гр. зерна, несли на гарман. Там міряли, важили і половину віддавали дітям. Із бадилля буряка, яке тільки виростало, нарізали, парили, ліпили коржі, які потім смажили.

Більш за всього люди, діти вмирили навесні.

Пам'ятає, що під гору, як йти на Мельничний провулок, жила сім'я, там були померлі.

Також пам'ятає, що помер батько Іван Єгорович. Також розповідає, що були сім'ї, які знаходили в навозі зерно і з нього пекли коржі. (Батько Клетикових мав коня, потім продав чи обміняв його на зерно. Він закопав у навоз 5 мішків пшениці. Уповноважені знайшли цю пшеницю, Клетикова засудили, до села він більше не повернувся.)

У сім'ї Манойло був сарай критий і стіни обкладені стеблами жита, так корова їх з'їла. Була корова, тому з голоду діти не пухли і не померли, загинув тільки батько.

МАРИНЮК Б.М.

м. Березівка

— З розповіді моєї бабусі Маринюк Харитини Михайлівни, 1907 р. н., я знаю, що у 1927-1928 рр. її батьків, які жили в селі с. Ковальовка Ширяєвського району Одеської області було вислано у Вологодську область за те, що вони мали 20 десятин землі, пару коней, пару волів, корову та іншу живність. Батьки бабусі мали також інвентар, яким вони обробляли землю: сівалку, плуг, борони та косілку (одну на двох із сусідом), гарбу та підводу.

Уся родина дуже тяжко працювала на цій землі, з ранку та до пізньої ночі. Перший урожай віддавали державі (тому що до кожного двору було доведено план здачі зерна). А решту вони залишали для сім'ї.

У зв'язку з колективізацією в країні у 30-ті роки у бабусиній родині було забрано і землю, і корову, і коней, а також інвентар і все передано до тогочасних колгоспів. Їх виселили з будинку, а в сім'ї було дев'ятеро дітей, крім батьків. Деякі сім'ї, такі, як бабу-сина, було відправлено в Росію на висилки. По дорозі моя бабуся з молодшою сестрою втекли та повернулися до рідної домівки. І більше родину моєї бабусі ніхто не чіпав, а згодом повернулися бабусині батьки з іншими дітьми.

*Надала завідувача Березовською бібліотекою
Л.В. Кулініч .*

МАРКІНА РАЇСА МАТВІЇВНА

с. Гуляївка

Народилася в 1919 році. В 1932 – 1933 рр. жила на хуторі Стадня Балка.

— Їжа була бідна: риба, її крали вночі або купували у державних рибалок, їли моллюски. Батьки працювали у колгоспі «Боротьба за врожай». Я пам'ятаю, як батьки посилали мене до рибалок міняти молоко на рибу.

Спогади записав Капустян Андрій, учень 10-го класу.

МАРЧЕНКО МАРІЯ ІВАНІВНА

с. Заводівка

Марії Іванівні було 6 років, коли розпочався голод. Батько і мати працювали у кол-госпі, там батько глядів коней. У колгоспі давали їм льон. Мати мала 800 трудоднів, а батько 1000.

У сім'ї Марії Іванівни було ще 2 брати. Збираючи трави, ловлячи рибу, вони якось виживали. Найбільш пухлим від голоду був батько, тому їсти давали першому йому.

Весно 1933 року посадили трохи кукурудзи. Те, що вродило – забирали, мололи, пекли маленькі хлібці, іноді варили баланду. Але не довго сім'я користувалася кукурудзою, що зібрала, тому що до них прийшли і забрали все, що було. А тих, хто не віддавав – били. Марія Іванівна також розповідала, що всі сусіди були пухлі від голоду, тому ловили і їли котів, собак, горобців.

МАТВЕЕВ ВЛАДИМИР

с. Демидово

Матвеев Михаил Степанович в 1937 г. был раскулачен. Отобрано властями всё имущество. Долгое время родственники ничего не знали о его судьбе. Через несколько лет им сообщили, что он выслан на Соловки, где всё было сделано для того, чтобы он не вернулся домой. Умер он на Соловках, как и многие другие люди, невинные жертвы сталинского режима.

Свидетельство дал племянник Матвеев Владимир, проживающий в селе Демидово.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

МАТВЄЄВ ДМИТРО ЄФРЕМОВИЧ

с. Травневе

Матвєєв Дмитро Єфремович, 1910 р. н. жив у заможній родині. В сім'ї було десять дітей. Батько — Матвєєв Єфрем Петрович, 1887 р. н. Сім'я жила у Миколаївській облас-ті, Вознесенському районі, с. Прибужани. Мав землю, велику пасіку, землю обробляли кіньми, мав плуг та інше знаряддя для обробітки своєї землі. Всі члени сім'ї своєю працею створювали добробут. В 20-х роках проходила сталінська колективізація. Людей зганя-ли в колгосп, а хто не хотів туди вступати забирала землю, знаряддя праці і виселяли із села. Так і трапилось: з сім'єю вигнали з хати і повезли в теплушках на Урал. По дорозі померло двоє дітей і жінка. Сім'я жила на Уралі, звідти батько і сини пішли на війну. Після війни повернулись на Україну в м. Запоріжжя. Батько Єфрем Петрович прожив до 1962 р. — там і помер.

Дмитро Єфремович, коли приїхав в м. Запоріжжя, працював на шахті. Потім поїхав на заготівлю лісу в Карпати, там познайомився з Тоборчак Меланією Онуфріівною, 1922 р. н. У 1947 р. жили у Вінницькій області, Могилів-Подільському районі, с. Григорівка. В сім'ї народилося троє дітей. За переселенням 20 березня 1955 р. приїхали у с. Травневе Березівського району Одеської області. Працював на стайки до самої смерті.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч*

МЕЛЬНИЧЕНКО ЛІДІЯ ЛЕОНТІІВНА

м. Березівка

Лідія Леонтіївна народилася 8 серпня 1926 року на хуторі Колісниченко Комінтер-нівського району. Вона пережила голод, війну, розруху.

Батьки Лідії Леонтіївни працювали на залізничному вокзалі. Сім'я жила в хатинці біля самої залізниці. Маленькій Лідії було всього 7 років, як розпочався голод. Врожай 1932 року був прекрасний. Але навесні 1933-го на полях стояли копиці снопів незібраного хліба, покритого зеленою пліснявою. То через дощі, то через халатність керівництва, але хліб пропав. Щоб якось вижити, діти ходили по полях і збирали колоски. Збираючи, вони щохвилини оберталися. Якщо б їх побачив голова колгоспу, то він би їх відшмагав бато-гом, а батька б заарештували. Діти щодня наривали мішок заячих вушок, приносили до-дому і їли. Завдяки цьому сім'я Мельниченків вижила. Як страшне кіно згадує старенька ті часи, а також своє життя, по якому чорними смугами пройшлися Голодомор та війна.

Зараз Лідії Леонтіївні 81 рік. Вона проживає разом зі своїм чоловіком Мельниченком Валентином Васильовичем у Березівці. У неї сестра Марія та донька Тетяна. Лідія Леонтіївна, завжди каже: «Я не скаржусь на те, що я пережила, але я не хочу, щоб це побачили наші діти».

Спогади записала Флоріна Ніна, учениця 10-А класу.

МЕЛЬНИЧУК ЄЛИЗАВЕТА МИКОЛАЇВНА

м. Березівка

Єлизавета Миколаївна народилася 21 січня 1918 року і проживала разом з батьком Миколою і матір'ю Вірою у селі Заводівка, згодом переїхали до Чижева. Доля цієї жінки склалася дуже тяжко. Ще у 1921 році померли чотири братики і п'ять сестричок. Маленька Ліза навіть не пам'ятає їх, а через два роки, коли дівчинці було п'ять років, помер її батько. Ліза лишилася з матір'ю одна, але згодом у неї з'явився вітчим Лаврентій.

Тридцять років Єлизавета Миколаївна згадує з жахом. На той час їй було п'ятнадцять років. Працювала у колгоспі разом зі своєю подругою. Працювали до обіду. На обід їли льон і макуху перемелену. На трудовень бригадир видавав по жменьці пшениці. Ліза не-сла додому зароблений харч і годувала хвору матір.

Взимку Ліза не їла по декілька днів. Вона злягла. Дівчинка думала, що скоро зустрі-неться зі смертю. Та не судилося Лізі померти. Вітчим, прийшовши додому з роботи, при-ніс за пазухою трішки кукурудзяне борошно. Попоївши Ліза пішла на поправку і згодом одужала.

Ліза любила весну. Коли цвіла акація, вона бувало їла цвіт акації декілька днів під-ряд, і здавалося їй, що нема нічого смачнішого. Іноді перебивала голод пасльоном, кала-чиком, кизилом.

На Лізиних очах мати пухла з голоду. На той час вітчим помер, і Лізі потрібно було працювати за двох.

Одного разу Ліза разом зі своєю подругою пішли у поле, де росла пшениця. Збирати врожай не було кому, люди вмирили від голоду. Ліза вирішила була взяти сніп пшениці, щоб годувати матір. Ідучи додому вона побачила свого друга Павла, який йшов і ніби не помічав її. Коли Ліза до нього підійшла, він не пізнав її. Вона зрозуміла, що він хворий. Раптом він упав і знепритомнів. Згодом Павло помер. Цей випадок назавжди закарбував-ся у серці дівчинки. Їй було страшно, боляче, але вона не здавалась.

Доживає своє життя Єлизавета Миколаївна в теплій і великій родині. І ніколи не за-буває про ті часи, вони навчили її цінувати життя.

Спогади записали Флоріна Ніна, учениця 10-А класу.

МИКИТКА В.

м. Березівка

— З розповіді свого діда Микитка А. А. узнав таке. У 1921 році при НЕПові селянам дали по одному гектару землі на їдока. Був створений селянський банк, де видавали кредити, на які селяни купляли плуг, борону, конячину і обробляли свою землю. Стали жити люди краще. З'явилися в домівках і хліб, і молоко, і інше. Працювали на своїй землі всі члени сімей.

На початку 1928 року насильно стали ліквідувати у людей те, що вони заробили свої-ми руками. Вирішили організувати колгоспи, тим самим і убили у селян прагнення працю-вати на своїй землі. Дід на той час проживав в Одеській області, потім в Кіровоградській області, Ольшанському районі, с. Сухий Ташлик. У їхньому селі була вивішана заява, щоб люди здавали до колгоспів коней, корів, землю, знаряддя обробітку землі і вступали в колгосп. Селяни чинили опір, а їх висилали в Сибір. Таким чином були вивезені із села сім'я Кучера Василя, Бойченка Сергія та інших, всього п'ять сімей. Приходили вночі НКВ-Дісти, виганяли з хати, дозволяли взяти с собою тільки необхідні речі, садили на підводи і вивозили з села. Потім направляли в Сибір. Більшість не повертались додому. Дідові уже після всього один з НКВДистів розповідав, що у них було завдання вислати п'ять-шість сімей з села, щоб навести страх на інших жителів.

Таким чином середняка-селянина знищили, молодь виїжджала в місто, а в колгоспах залишилось бідне селянство, яке не могло піднести життєвий рівень населення. І ця ко-лективізація практично привела до голоду.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

МІХАЙЛЕНКО ГАННА МИКОЛАЇВНА

м. Березівка

— Я, Михайленко Ганна Миколаївна, народилася 27 червня 1929 року в селі Журівка Миколаївського району Одеської області. Найгірші спогади з дитинства – Голодомор.

Мої батьки, Михайленки Наталія Миколаївна та Микола Васильович, працювали в кол-госпі. В 1932 році я жила з батьками в Журівці. У нас була своя хата, яку власноруч збу-дували мої батьки. В сім'ї нас було троє дітей — два братики і я.

Одного дня до нас прийшли два чоловіки з ломами. Вони повіривали всю підлогу, шукаючи зерно. Чоловіки все-таки знайшли зерно в коморі і забрали його. Ми залиши-лись без нічого.

Врожай 1932 – 1933 рр. був прекрасний, але ми ходили, прохаючи весь час у бать-ків їсти. Навесні 1933-го мої батько, мати і середній брат попухли з голоду і повмирали. Залишились ми з моїм 12-річним братиком Іванком сиротами. Ховати моїх батьків і брата не було кому. Приблизно з тиждень вони пролежали в хаті. А потім все ж таки приїхала підвода з колгоспу, і моїх рідних вивезли з подвір'я. Проводжали батьків та брата на кладовище тільки ми з братом Іваном, сидючи на підводі. Більше нікого не було. Багато людей вмирало, ховати їх було нікому, бо навіть ті, що залишались живі, не мали сили провести своїх рідних у останню путь.

Після поховання нас привезли до батьківської хатинки і залишили. Що хочеш, те й роби, а ми їсточки хочемо. Оченята так і бігають, шукають, що до рота покласти. Пішли ми по сусідах. Добрі люди годували нас коржиками: хто з щиру, хто з іншої трави. Ходи-ли, колоски збирали жита, ячменю. На зиму нанизували листя з берези, вишні сушили, а потім напарювали і їли. Ось так ми й пережили голод.

У 1934 році голова колгоспу забрав нас в дитячі ясла в Журівці. Там ми почувалися і жили краще. В 1936 році моєму братові було 16 років, а мені — 7, нас відправили з ди-тячих ясел до нашої домівки. Брат Іван пішов працювати на тракторі, став главою нашої сім'ї.

У 1941 році Івана забрали до армії. А я пішла до школи. В 1947 році також був голод. Але й це якось пережили.

Війна. Загинув брат, а я залишилась зовсім сама.

У 1953 році вийшла заміж, 1954-го народила синочка. Переїхали до Березівки у 1958-му. Все життя працювала бухгалтером. Одинадцять років тому трагічно загинули мої чо-ловік і синочок.

Зараз мені 78-ім років. Живу сама, хворію.

Я не жалкую, що прожила таке життя. Вдячна всім, хто допоміг мені вижити, а особли-во учителям. Завдяки їм я 24 червня 1948 року закінчила 7 класів і «вийшла в люди».

Хоч було важко, але я своє життя прожила не даремно!

Спогади записала Флоріна Ніна, учениця 10-А класу.

МІРОШНИК (ВІРИЧ) ВАЛЕНТИНА СЕРГІЇВНА

с. Гуляївка

Про Голодомор знає з розповіді матері — Вірич Меланії. Сестра Віра народилася в 1932 році, їсти не було що.

Батько — Сергій Семенович ходив взимку через річку в село Червоне, де роздобув торбинку борошна, яке тримали виключно для дітей.

МОВЧАН ФРОСИНА ДЕМ'ЯНІВНА

м. Березівка

— Я, Фросина Дем'янівна Мовчан, народилась 21 вересня 1917 року в с. Красний Кут Ширяївського району Одеської області. Закінчила сільгосптехніку в с. Ісаєве, а у 1932 році навчалася у педтехнікумі. Там давали 200 г хліба на добу, борщ з капустою або щось на друге. Моя стипендія була 71 рубель.

Мій батько був бухгалтером у колгоспі, в родині було 6 дітей разом зі мною. Забирали зерно в колгосп, людям лишалося по 100 г зерна на день. Головою колгоспу був Литов-ченко. Саме він забрав у нас хліб і, напевно, був причетний до штучного голоду. Було розкуркулення. Ми вважалися підкуркулниками.

Під час голоду сім'ї з села кудись виїжджали. Одна родина поїхала на заробітки після того, як у них все забрали, бо вони – підкуркульники. А дитину, маленького хлопчика, лишили. Наша родина стала піклуватися про нього. А то так би і вмер з голоду. Потім через кілька років мати його приїхала, а він вже не признав її.

В селі від голоду ніхто не помер. Мої однокласники бігали вночі в поля, крали колоски пшениці. Миколу впіймали, 10 років за це дали. Все майно забрали.

У нас у селі було два склади з кукурудзою, це я точно знаю, але нам забороняли навіть підходити до них. Кого впіймали били до нестями, а потім забирали. Ми вже не ба-чили їх. Охоронці люті були, дуже пильно наглядали за складами. Знаєте, навіть невинуватих заарештовували. Казали, що за наклепи такі люди отримували додаткове борошно. Але, я не знаю, чи чутки це.

Час важкий був. Люди божеволіли, злі були. Але, не всі, дехто піклувався один про одного. Хай Бог милує, щоб таке іще колись повторилося.

Спогади записала Флоріна Ніна, учениця 10-А класу.

НАЗАРОВА КСЕНІЯ АНДРІЇВНА

с. Златоустове

Народилася 15 січня 1916 року. В сім'ї було 9 дітей, четверо з них померло. На час голодмору Ксенії Андріївні було 16 років. Стерпіла вона чимало, але багато чого вже не пам'ятає. Жили вони тоді на Молдованах (так називалося маленьке поселення між Лисенковим і Златоустовим). В роки голоду дуже бідували, на полях був неврожай. В селі йшло розкуркулення. Їх сім'я була дуже бідна, тому в них нічого не забрали. Хто працював в колгоспі, то давали трохи льону, з якого крутили лепішки. Виживали за рахунок того, що ходили за 7 км в сусіднє село Найси. Там рибалки ловили рибу, а вони її носили за 30 км в Березівку і обмінювали на 3 баночки крупи. Виходили в ніч, а поки доходили, то вже розвиднялося.

Також Ксенія Андріївна пригадує свою сусідку Піроженко Ганну, в якій було троє дітей і чоловік. В ті роки вона і двоє діточок померли, а чоловік зостався сам з дівчинкою на руках.

НАУМЕНКО ВОЛОДИМИР ДЕМ'ЯНОВИЧ

с. Заводівка

— Працював у колгоспі пастухом. Ризикуючи життям, щоб врятувати своїх маленьких діточок, носив додому по маленькій пляшечці молока. Це було вночі. Так вижили моя дочка Оля та сестричка Настя.

Люди йшли працювати до колгоспу, хоч і були знесилені, бо там отримували маленький шматочок хліба. Люди раді були й цьому крайчику, бо він не давав загинути від голоду.

*Свідчення записані в березні 1993 року
учнями школи Подзерук Діанною,
Сербіною Оксаною та Ільницькою Г.А.*

НЕЙКО ЛЮБОВ ГРИГОРІВНА

с. Демидове

— Жила з батьками. У мами нас було троє дітей. Батько їздив на заробітки. Був у нас менший брат, який помер від голоду.

НІКІТИНА ПОЛІНА ВОЛОДИМИРІВНА

с. Демидове

— Я народилася в 1927 році. В нашій сім'ї було шестеро дітей – всі дівчатка. З батьком та мамою нас було восьмеро. Спочатку наша сім'я жила разом з дідусем та бабусею. Потім батьки купили землянку та побудували хату. Батьки добре хазяйнували, мали землю, інвентар, пару коней. Коли почалася колективізація, все здали до колгоспу. Всіх

людей зобов'язали платити великі податки. Прийшли до нас уповноважені — чоловік і дві жінки. Вони забрали нашу корову. Мама втратила свідомість. Пам'ятаю, як ми кричали, плакали, чіпляючись за її спідницю. Батько заховав мішок пшениці під скирдою соломи. Уповноважені штрикали, довбали піч, стіни в хаті, в погребі, в клуні, шукаючи харчі. Та в нас не було ніяких запасів. Батько йшов на гору, збирав залишки здохлих коней та варив собі їжу, мама йому давала для цього окремий казан. А нам вона варила траву, щир. Ми ж, діти, ходили по горах, збирали траву, бабку, дигель, зривали молоді паростки акації та ялини і все це їли.

Через якийсь час приїхав до нас уповноважений з міліцією, батька арештували і по-садили у в'язницю. Пізніше ми узнали, що "скоїв" батько: заховав мішок пшениці. Пше-ницю у нас забрали. Батько місяць був у в'язниці, а потім його відпустили. Повернувся він дуже слабким із опухлими ногами. Вдома у цей час не було ні зернини, всі ми хотіли їсти, підтримати батька було нічим. Батько помер, йому було всього 39 років. 1 травня 1933 року ми його поховали, цей чорний день назавжди залишиться в моїй пам'яті.

Всі наші односельці дуже голодували. Пам'ятаю, що наша хата була вкрита комишем. Ми, діти, висмикували його, вважаючи що там є дикий мед. Їли ми і горобців. Із сусід-ськими дітьми в пошуках їжі ходили по полях, знаходили нори мишей, вигрібали з них просо, вдома його толочили і мама варила нам куліш. Хліба ми в той час не бачили.

Дві мої старші сестрички поїхали в Одесу та влаштувались працювати на фабриці. Сестра Люба привозила нам з міста маленькі шматочки тканини, а мама шила з них нам одяг. В цей час сестру Віру взяли на роботу до правління колгоспу. Вона повинна була носити відром борошно до будинку однієї жінки. Та вдома пекла хліб для колгоспу. Щоб нас трішки підкормити, мама пришила внутрішню кишеню до Віриної куцавейки. Вірі вдавалося набирати з відра дві пригоршні борошна, з якого мама варила нам затірку. Та цього було недостатньо.

Одного разу сталося так, що сестричка Таня втратила свідомість, впала під кабицею і почала помирати. Хтось із сусідів приніс нам одне яйце, мама годувала її, і ми врятували сестричку. Потім нам пощастило, що сестричку Надію взяли в дитячі ясла вихователь-кою, зарахували і мене з Тетяною. В дитячому садку ми були дуже виснажені голодом. Тої їжі було недостатньо. Іноді сестра дозволяла нам поїсти добавку. Але за це карали. Саме в такий раз приїхала комісія з району. Вони запитали, чому діти їдять вдруге. На-лякана сестра придумала, що ми запізнилися на сніданок, так все і обійшлося.

Ці спогади завжди будуть у моєму серці, ніколи не забути мені тих страждань ди-тинства.

Спогади записали учні 11-го класу.

НІКОЛАЄВ ІВАН ОНУФРІЙОВИЧ

с. Михайло-Олександрівка

Народився в с. Нафтулівка Твардійського району Хмельницької області. У роки Голо-домору Іван був малий. Їсти не було що, і він рятувався зеленою цибулею. Дуже добре Іван пам'ятає, як зривав цілий жмут зеленого цибулиння та їв без хліба. Води питної не було. Вода в них була привізна, тому що люди жили біля річки, і всі колодязі були з со-лоною водою. Потім людям роздали землю. Хто міг, той обробляв її волами та коровами, поки корови не пропали, бо годувати худобу було нічим. Дуже важкі роки були тоді.

НИЩЕРЕТ ЗАХАРІЙ ГРИГОРОВИЧ

с. Карнагорове

Народився в 1924 році. Переживши голодомор та війну, розповідає Захарій Григо-рович, він вважає, що голодомор набагато важче пережити, ніж війну.

— На той час я жив у селі Крути Ніжинського району Чернігівської області. Сім'я була велика: дід, баба, мати, дві сестри, три брати і я. Перед голодомором було у нас дві корови, кури та гуси.

Наша сім'я була не багатюю, але й не бідною. Усе, що було в господарстві, забрали. Забрали й усі продукти, все до останньої зернини. Наша сім'я жила в кінці села, тож дізнавшись, що ходять по будинках і все забирають, батько встиг заховати в кущах за городом трішки картоплі, цибулі, дві буханки хліба. Все інше забрали. Забрали навіть

насіння гарбузів, що в маленькій мисочці лежало на печі. Голова колгоспу був серед тих людей, що нас розкулювали.

Вночі батько приніс все те, що встиг заховати. Вранці мама вирішила зварити суп. Коли чистила картоплю, то прийшов голова колгоспу і побачив це. Нічого не сказавши, він пішов. Через деякий час він прийшов ще з кількома чоловіками. Вони дуже жорстоко побили мою маму, а батька на п'ять років посадили у в'язницю.

З усієї нашої сім'ї залишилися лише я, менша сестра і мати. Більшість сім'ї загинула, бо харчувалися жомом льону, бруньками липи, щавлем, корінням розози. Із лушпіння буряка, картоплі, щавелю мама жарила коржі. Ми забували, що таке хліб.

Одного разу, повертаючись зі школи, я втратив свідомість. На той час я був опухлий від голоду. Мене побачила жінка голови колгоспу і потайки від свого чоловіка винесла мені півсклянки молока. Коли я випив його, мені стало краще, і я пішов додому. Люди помирилися будь-де. Наприклад, іде чоловік, упав і помер. Сестра моєї мами і її семеро дітей померли. Людей хоронили вночі, щоб не було видно: за хатою, на городі та в інших місцях, тому що потрібно було приготувати обід на поминки, а не було з чого.

Голод – це дуже страшно. Неподалік від села ходив потяг. Дехто із села сідали на потяг і їхали в інші області, де голодомор був менш злим.

Спогади записала Михайловська Марина,
учениця 8-го класу Вікторівської ЗОШ.

ОВЧАР ГАННА МИКОЛАЇВНА

с. Червоноволодимирівка

— Я народилася в с. Ясинове Любашівського району. У 1932 році мене за коси у 8 річ-ному віці разом з матір'ю і батьком вигнали з власної хати. Нас називали куркулями. На дворі був сніг, мороз, Але не зважаючи на це нам не дали навіть одягнутися. Що було далі – тяжко згадувати. У дядька було 5 дітей, 4 з них він поховав, а жінка пухла у лікарні.

Їли гав, котів, собак. Коли вже їх не стало, почали збирати насіння трав, лободу, їли все, що бачили. По сусідстві жінка з'їла власну дочку, а її кістки заховала в садочку. Людожерство в нашому селі стало очевидним явищем. Батьки наказували дітям, які за-лишалися вдома, щоб не виходили з хат, щоб їх не з'їли. Люди боялися людей...

Записала вчителька Червоноволодимирівської ЗОШ І.М. Плавницька.

ОВЧАРЕНКО МАРІЯ ПАВЛІВНА

Марії Павлівні у 1932 році було всього шість. Вона зі своєю сім'єю проживала на той час у селищі Атбарово Одеської області. В сім'ї було вісім душ: п'ятеро дітей, мати, батько та бабуся.

Марія Павлівна розповідає, що їли вони тоді пшеницю, котру знаходили у мишачих норах, також їли жаб. Батько Марії Павлівни хворів, та не міг працювати. Мати пра-цювала на фермі. Іноді їй вдавалося принести додому літр молока. За це мати Марії Павлівни була засуджена та вислана (куди — невідомо). Також матір приносила додому макуху. Економлячи їжу для дітей, померла бабуся.

В пам'яті Марії Павлівни до сьогодні залишилася столова, де обідали колгоспні ак-тивісти. Коло цієї столової знаходилися помийна яма, в котру на канаті маленьку Марію Іванівну опускали її брати. Там дівчинка відбирала відходи від їжі.

ОНОФРІЙЧУК ОЛЕКСАНДРА АРСЕНТІЙВНА

с. Ставкове

Голод, вважає, закономірне звірство сталінської влади. Він є також і розплатою за людські гріхи. Кожного дня помирало дуже багато людей. Вони довгий час лежали там, де їх застала смерть, а через деякий час їх вивозили хоронити, а деяких розривали на шматки і з'їдали.

Записали учні Ставківської ЗОШ.

ОСИПЕНКО СОФІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

с. Демидове

— Народилася в багатодітній сім'ї. У 1932 році вчилася в 7-му класі 7-річної школи, але не закінчила. Довчилася тільки до Нового року, а після залишила школу через голод. Потрібно було йти працювати в колгосп за шматочок мамалиги і лемішки (рідка каша). Годував колгосп. Спочатку працювала в городній бригаді: копали канави, сіяли, возили кінський гній для парників, навесні висаджували буряк.

Одного разу працювала в городній бригаді, до обіду висаджували буряк на насіння. Покликали людей на обід, але їжа ще не була готова. Я, щоб ніхто не бачив, ногою ви-довбала буряк і відтягнула його в канаву, потім сіла і з'їла.

Удома харчувалися так: у господарстві була одна корова. Мама давала по стакану перепущеного молока, тому що потрібно було продати сметану, щоб купити сіль і гас. А ще у мами була ікона і хрестики. Вона їх повезла до Одеси і продала, а на виручені гроші купила крупу.

Навесні я пішла працювати в польову бригаду. Там сапали городину. Влітку, під час жнив, в'язала снопи пшениці. Рік був урожайний. Стали годувати краще, але хліба ще не було. І ми теребили колоски і сипали в тарілки з супом пшеничку, щоб ситніше було. Таємно теребили колоски і зсипали пшеницю в пляшки від молока, яке брали з собою в поле. Я несла це додому мамі і молодшим сестрам Наді (1921 р.н.) і Жені (1926 р.н.).

В кінці літа 1933 року зібрали хороший урожай і відвезли, борошно давали на зароб-лений рубль, люди вдома стали пекти хліб.

Вереснюю того ж року дали людям ще й зерно. А діти знову пішли в школу. Я повер-нулася в 7-й клас. Закінчила школу в 1934 році.

Під час голоду були різні випадки: їли кашу з толокна на перепущеному молоці, кор-жики з трави, а ще — кашу з насіння щиріці, яка була в силосі.

Вітчим працював за договором в колгоспі бухгалтером. Обіцяли дати продукти за ро-боту, але дали зовсім мало. Вітчим хворів на серце, і від образи йому стало погано, коли побачив, що його обдурили. Трапився серцевий напад, і він помер.

Брат Петя (1917 р.н.) працював вістовим. На роботі йому давали шматочок хліба, він трохи залишав і приносив додому мамі.

У сім'ї від голодомору 1932 – 1933 року ніхто не помер, одна старша сестра Феня (1914 р. н.) була опухла. Мама рятувала Феню, давала їй більше їжі. А я завжди мила казани, і мама залишала на дні трохи їжі, щоб я поїла.

По сусідству жила сім'я Рудакових. Діти не ходили в ясла, оскільки лежали опухлі, але їм все одно видавали пайок. Мати ходила в ясла за пайком, але дорогою додому виїдала гущу, а дітям приносила тільки юшку. Діти померли з голоду, залишилися тільки мати і одна дочка.

Ще були випадки, коли люди ходили на скотомогильник і брали звідти тварин для того, щоб їсти та не змерти від голоду.

Спогади записали учні 10-го класу.

ПАВЛЕНКО ТАМАРА ОЛЕКСІЇВНА

с. Сахарове

Народилася в 1930 році. Під час голодомору їли макуху, збирали колос-ки, ловили горобців, ворон, їли суслив. Добували їжу, хто як міг. Мати працюва-ла у колгоспі, то приносила пайки, які і рятували сім'ю від голодної смерті. Від літ-ніх людей чула, що від голоду пухли цілими родинами, навіть були випадки, коли люди їли мертвих дітей. Більшість померлих поховано на сільському цвинта-рі.

Спогади записав Погребняк Сергій, учень 10-го класу.

ПАНАСЮК ГАННА ГЕОРГІЇВНА

м. Березівка

Ганна Георгіївна народилася в 1920 р. Під час голодомору їй було 12 років. Жила її сім'я в цей час в с. Орліковка Семенівської області Чернігівської області. Крім неї у батьків було ще троє дітей. Батько помер рано, а одній матері довелось дуже важко. Працювала

мати в бригаді, за що їй і виписували трохи гречанго борошна, яке вони пересівали, викидали шелеху, а з того, що залишалось – варили ламурку.

Дуже часто ходила Ганна в ліс та збирала шишки, які потім також їли.

*Спогади записала Слабенько Любов,
учениця 11-А класу.*

ПАСТУХ АНТОНІНА АНДРІЇВНА

с. Заводівка

— В той рік (1933 р.) люди пухли, вимирали цілими сім'ями, а активісти проявляли звірячу жорстокість, забираючи все їстівне, не жаліли ні старих, ні малих.

В нашій сім'ї було 9 дітей. Кістлява рука голоду забрала аж п'ятьох. Мені бабуся розповіла, що одного разу комсомольці відібрали увесь хліб, залишили один буханець для немовляти:

— А цю хлібину нехай майбутній комсомолец з'їсть.

— Хай краще помре, ніж буде таким комсомольцем, як ви! – відповіла мати. Через деякий час дитина й справді померла.

*Спогади записали Ладиненко Наталя Миколаївна,
вчителька української мови, Ткаченко Анна, Осипенко Анна,
Кривопустов Сергій.*

ПЕЛЕНЧУК ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ

с. Гуляївка

Народився в селі Зелене Кельменецького району Чернівецької області.

Разом з батьками працював на колгоспній фермі, тому інколи міг випити молока, яке мати крапа для нього. Вдома варили лободу, били горобців, суслив. Зерно, вирощене на колгоспних полях, завозили до складів, але людям не давали. За крадіжку жмені зерна — 5 років в'язниці. В сім'ї ніхто не помер від голоду.

По сусідству жила сім'я Равлюк, яка вся вимерла від голоду, бо в них ніхто не працював в колгоспі.

ПЕТРИШИНА НОННА АДАМІВНА

с. Михайло-Олександрівка

— То були страшні роки Голодомору. Люди продавали всі господарські предмети, навіть подушки, перини. Нас в сім'ї на той час було семеро. Працювали важко. Їли макуху, макаржани (це млинці з вієса), пекли їх на керосиновій лампі. Жити було дуже важко. Від голоду пухло дуже багато дорослих та дітей.

ПЕТРОВА ГАННА ІВАНІВНА

Дівоче прізвище – Шинкарьова. Пережила голодомор.

Розповідає, що дуже багато людей померло. На цвинтарях Демидівському, Яков-лівському були вириті ями, до котрих звозили і скидали людей. Місця ці не позначені.

Уповноважені ходили по хатах, забирали всі харчі. Перекопували городи, всі гле-чики, банки перевертали. В 30-х роках відбулося укрупнення колгоспів.

Заставляли ходити на роботу. За зиму померло більш за все людей. Навесні відправили людей на засівання кукурудзи. Хлопчики водили коней з плугом, а дівчатка (підлітки) сіяли пшеницю. Намагались хоч трішки в поясах, пазухах принести додому зернятко. Степан Кириненко (прізвисько) зробив колесо з металевим зубом, у вигляді зернотерки, і до нього ходили сусіди дерти зерно. Пам'ятає випадок, коли вона прийшла з роботи, пішла дерти кукурудзу, а коли поверталася, почула шум, гомін. Кинула на городі дерть, а у хаті вже управитель перевіряє. На плиті варилося варево з кукурудзи. Він взяв ложку, помішав, побачив зерна кукурудзи, з пересердя кинув ложку в кашу,

вилив варево. Від них пішов до Федорової тітки Насті (Калініна 12), а вона тільки зні-мала свій пояс. Управитель заходить, а у неї кукурудза сиплеться. Але управитель не повідомив про цей випадок.

Весною їли варево з маленьких кабачків, коржі пекли з бадилля буряків. А коли їхали сіяти кукурудзу, то рвали цвіт акації прямо в підводу. Це був сніданок і обід. Па-мятає, що Аксюта Красножон їздила на роботу вся опухла від голоду.

Влітку стало краще, почали в колхозах варити лемішку і роздавати всім потроху. Також памятає, що в Сибір висилали Богачевих і Горохових. Вони вважались замож-ними і говорили, що троє з молодих людей Богачев, Горохов и Матвеев (родичі Тетяни Сарч(прізвисько)) служили у білогвардійців, тому ці сім'ї і були вислані з села. Де вони поділися ніхто не знає, бо до села вони більше не повернулися.

ПЕТРОВСЬКИЙ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ

м. Березівка

В 1932 – 1933 роках перебував із сім'єю в м. Березівці.

Багатодітна сім'я бідувала. Хліба не вистачало, харчувалися лише макухою, буряка-ми. Пішки ходили в навколишні села, але і там люди нічим не могли допомогти.

*Спогади записали Єрмолова Юлія,
Ковбасюк Вікторія.*

ПІРОВА ВІРА МАТВІЇВНА

Підчас голодомору проживала на хуторі Вейсове (нині село Ставкове). Віра Матвіїв-на в ті роки була дворічною дівчинкою і нічого не розуміла. Згодом, коли вона піросла, її мама Ацук Феня Василівна, 1901 року народження, розповідала їй про те лихо, що їх спіткало.

Було їх в сім'ї семеро. Батько загинув, а дві сестри померли від голоду. Мати розпові-дала, що люди плакали, вмираючи, просили хліба. Розпухали, їли одне одного, шукали їстівну траву, ягоди, гриби. Вона дуже вдячна Богу за те, що він врятував їй життя.

ПИЛИПЕНКО РАЇСА ОЛЕКСАНДРІВНА

с. Вікторівка

Народилась в 1927 році. Зараз їй 80 років. Моя прабабуся згадує про голодомор.

— В сім'ї було троє дітей. Батько працював на залізниці. Сім'я проживала у селі Вік-торівка. Коли забрали все зерно і не було що їсти, вони їли щирецю, льон. Терли і робили «плецики» з щиреці, льону і лободи.

Померло дуже багато людей: дорослих і дітей. Вживали ті люди, які влаштовува-лись на роботу в колгосп. Там їм давали триста грамів крупи в день. В селі помирало по 5 — 10 чоловік щодня. У людей були великі животи і ноги – це були голодні набря-ки. Коли на носі лопала рана, то текла не кров, а вода. В 1934 році за мізерні пайки можна було влаштуватись на роботу.

*Спогади записав Парамоненко Євген,
учень 7-го класу Вікторівської ЗОШ.*

ПИЩЕНКО КАТЕРИНА ІВАНІВНА

с. Петрівка

— Масової смерті в селі не було. Багатьох людей врятував від голоду голова кол-госпу ім. Сталіна Спектор (єврей за національністю). Він мав зв'язки в Херсоні, Умані, Одесі. Діставав дерть, сорго. В колгоспі варили з сорго кашу і давали по дві ложки тим, хто працює.

Люди варили кисіль з висівок. Дехто ходив на лиман в сусіднє село Ташине і ловив раків. Більшість петрівчан ходили таємно в степ, збирали насіння берізки, розривали мишоповки з сорго, яке потім мили, сушили, дерли на кам'яних жорнах і варили лату-ру. Ходили наші жінки і на Середнє. Там були скирди. Вони трусили скирди, щоб навіяти хоч трохи зерна.

ПЛЮЩ ЗІНАЇДА ДЕНИСІВНА

с. Вікторівка

Плющ Зінаїда Денисівна, 1922 р. н., згадує, як її батька Буряка Дениса Івановича у 1932 році було заарештовано за одне відро зерна, яке він приховав для своєї сім'ї. Його забрали і повезли. Де він перебував — ніхто не знає, більше додому він не повернувся.

ПОГРЕБНЯК МЕЛАНІЯ ФЕДОРІВНА

м. Березівка

У часи голодомору сім'я проживала в Березівці, бідувала. Заробітну плату не видавали, харчів не було. Ходили по полях і збирали залишки зібраного хліба. Допомоги не одержували, бо близьких родичів не мали, а сусіди були у такому ж скрутному становищі.

Із сім'ї вижило троє, інші вмерли з голоду.

*Спогади записали Єрмолова Юлія,
Ковбасюк Вікторія, 19.02.2008 р.*

ПОТОЧЕНКО НІНА АНТОНІВНА

с. Михайло-Олександрівка

Народилася в селі Стрюкове Миколаївського району.

Коли виповнилося 12 років, переїхала до сестри в с. Михайло-Олександрівку.

Ніна Антонівна згадує, що люди від голоду пухли та вмирили. Їли макуху, пекли в печі буряки. А їхню сім'ю врятувало зовсім інше. На городі рясно родили тоді огірки. На зиму їх солили в діжках. Взимку ділилися з сусідами солоними огірками. По степу збирали залишки зерна, колоски, потім мололи на жорнах. Деякі люди ходили на силосну яму, вибирали качанці кукурудзи та їли їх. Також готували страви з проса.

ПРОДАН ЄВГЕНІЯ АНДРІЙВНА

— В сім'ї нас було четверо. Мати працювала в колгоспі. Жили дуже бідно, їли тільки по крихті макухи, кабака. Ходили в степ, рвали бур'яни, листя з вишень, каліш, бабки, бриндуші, латури, шовковицю із землею. Залазили в комиші і те що там росло, то ми їли, бувало навіть що отруювалися. Бувало, що мама брала замішувала щось, заливала в капусту і ставила запікати в піч, а потім ми це їли. Її в колгоспі нічого не давали. У мами була маленька ділянка землі. Ми приходили допомагати їй копати, сапати, садити. І те, що ми вирощували на тій ділянці, нам нічого не дісталось, у нас все відібрали. У нас була одна корова, мама її доїла і давала нам молоко. Було дуже важко. Забирали все що було у людей. У нас на горищі було кілька мішків кукурудзи, їх забрали, а коли забирали, то крихти розсипалися. Молодша сестра сиділа на горищі, то кілка зерен взяла, а вони побачили і забрали все до останньої зернини. Нічого людям не залишали.

ПРОДАН МАРІЯ ІВАНІВНА

м. Березівка

Розповідає, що їли все. Збирали бабки, каліш, льон, макуху, сире зерно. Пам'ятає як батько прийшов з роботи і сказав їй : «Доню, я приніс тобі гостинець». І дістав з кишені жменю насіння.

В матері було дуже багато хороших речей і вона ходила в сусіднє село, щоб поміняти ті речі на їжу.

ПРОДАН МЕЛАНІЯ ВАСИЛІВНА

с. Червоноволодимірівка

Народилася 4 лютого 1936 року. Прізвище з народження Траутман Міліта Губертівна. Розповіла Меланія Василівна про своїх колишніх рідних людей. Мати: Катерина Григорівна Траутман — українка, дівоче прізвище Лебеденко, народилася 14 грудня 1913 року. Батько: Губерт Вільгельмович Траутман — німець, 1913 р. н. Бабуся — батькова мати — Траутман Кристина Вільгельмівна німкеня, 1882 р. н. Брат — Траутман Адольф Губертівна, 1938 р. н. Сестра — Траутман Аліса Губертівна, 1942 р. н.

Батько, хоча за національністю німець, народився на Україні в Полтавській області, який знав і розумів українську мову. В селі Червоноволодимірівка працював в колгоспі бригадиром тракторної бригади.

В 1942 році переганяв техніку, додому так і не повернувся. Пізніше з'ясувалося, що попав в Німеччину в полон, працював на заводі, писав листи рідним, але не зміг їх розшукати.

В 1943 році, коли в село зайшли німці, Кристину Вільгельмівну, Катерину Григорівну та трьох дітей вивезли в Польщу. Везли довго на підводах, йшов дощ, молодша, Аліса, захворіла на запалювання легеней. Коли зупинилися в Венгрії, звернулися до лікарів за допомогою, там залишили Катерину з дитиною. Коли вилікували доньку Алісу, Катерина Григорівна лише через три місяці потрапила в Польщу в табір, де були двоє старших дітей. Жили в селі Прицвальд, Аліса знову захворіла і померла. До Нового року тут про-жили Траутмани, а потім їх вивезли в Німеччину, в село Ванздорф. Катерина Григорівна працювала на фермі у хазяїна біля корів.

Після закінчення Великої Вітчизняної війни в 1945 році Траутманів вивезли в Сибіру, Башкирську РСР, Молотовську область, селище Наруманово, де прожили з 20 вересня 1945 року по 1947 рік. Восени 1947 р. Катерина Григорівна виїхала з дітьми з Сибірі і прямувала до України. Грошей на дорогу вистачило лише до Харкова. Залишивши дітей на вокзалі, мати наказала дітям нікуди не відходити. До дітей підходили міліціонери, гукали їх до їдальні, щоб нагодувати, але ті відмовлялися, хоча і були дуже голодні. На вечір прийшла мати, принесла шість запечених буряків, кукурудзу в качанах засмаже-ну. Коли їх міліціонер запитав, чому дали нікуди не їдуть, відповіли, що немає грошей. Міліціонер допоміг їм сісти на поїзд, відправив на Одещину. Так прибули Траутмани до станції Березівка. І далі пішли пішки. Так добралися додому.

Жили в Червоноволодимірівці у батьків Катерини Григорівни. Катерина працювала добросовісно в колгоспі.

Дітей не приймали до школи через німецьке прізвище. Вітчм Катерини Василь Михайлович пішов в сільську раду і переписав дітей на своє прізвище, і тоді Меланія стала Українцем Меланія Василівна, а її молодший братик Адольф — Українцев Анатолій Васильович. Діти пішли до школи, хоча інші діти дражнили, що вони німці. Катерину Григорівну почали розшукувати, про це Василю Михайловичу повідомив один чоловік, але казали: хоча б один рік пройшов, тоді перестануть розшукувати. Так ніби пощастило і Катерині. Пройшов рік, і її мати поділилася своєю таємницею з однією односільчанкою, рідна мати Катерини молилась і дякувала Богові, що минув вже рік, і їхню Катерину перестануть розшукувати. Заздрісна односільчанка відразу ж написала у міліцію про Катерину. Через три дні приїхали і забрали її прямо з роботи, посадили в підводу і по-везли до одеської в'язниці. За підводою бігли заплакані діти Меланія та Анатолій, які болісно кричали верніть, віддайте нам маму, але дітей ніби-то ніхто й не чув. Хотіли ще й дітей забрати, та дідусь Василь відстояв, не віддав. Саме в цей час Траутман Губерт розшукував свою сім'єю, Катерини вже не було в селі, дітям дідусь поміняв прізвища. Так загубив Губерт свою Сімою, одружився в Німеччині вдруге.

Лише в 1948 році через Червоний Хрест Губерт знайшов своїх дітей, хоча і мав дру-жину і двох синів, він продовжував спілкуватися зі своїми дітьми.

Катерина Григорівна цілий рік пробула в одеській в'язниці. Рідним не дозволяли побачення, передачі. Потім відправили Катерину в Сибір, там вона спочатку працювала на лісних роботах, а потім в селищі Красний Ключ працювала санітаркою.

в 1954 році повернулася назад в село Червоноволодимірівка. Через п'ять років син не впізнав рідної матері, вона дуже змінилася. Раніше була справна гарна жінка, а після репресій змінилася, схудла. Довго син не вірив, що вона і є та сама його мати — Катери-на, думав, що йому брешуть. Меланія говорив, що вона дурна, що це не мати. Але згодом через деякий час змирився і все-таки прийняв Катерину за рідну матір.

Ось так війна та Сталінські репресії роз'єднали закохані серця українки — Катерини Лебеденко та колишнього українського німця Губерта Траутмана.

Хоча Губерт мав другу сім'ю, він запрошував дітей в гості, Меланія неодноразово їздила в Німеччину і кожного місяця 26 числа, це число народження батька, їздила в Березівку замовляла переговори.

Мати до кінця своїх днів так і залишила прізвище чоловікове — Траутман. Герберт помер в 1999 році в Німеччині. Катерина Григорівна померла 2 серпня 2007 року в селі Червоноволодимірівка.

Українець Меланія Василівна, коли вийшла заміж, змінила прізвище на Продан. В даний час вона так і проживає в селі Червоноволодимірівка, має трьох дітей, внуків, правнуків і гірки спогади минулого.

Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.

ПРОКОПОВИЧ АНАСТАСІЯ ІСАКІВНА

с. Червоноволодимірівка

— Голодомор пережила в с. Миколаївка на Вінниччині. ...Люди їли жаб, котів, собак. В пошуках їжі ходили по полях, їли горох, квасець, лободу, кропиву. В кого був міцний організм, вижив, а в кого ні, той спух, вмирає.

Ще таке було: чоловік та жінка з'їли свою дочку, а сина прибили і кинули у погріб, щоб потім з'їсти. Але він вижив і втік з погребя батьків. Так він залишився живим. Бабка моя його знала. Люди звали його «душаний» Андрій, бо батьки його душили...

Записав учень 6 класу Червоноволодимірівської ЗОШ Іван Попович.

ПЯСЕЦЬКА ЗІНАІДА ПАВЛІВНА

Пясецька Зінаїда Павлівна, дочка Пясецького Павла Фроловича, 1885 р.

Вересень 1930 року. Сірий день, стрілянина за ставком, міліція бігає по селу. При-йшли і до їхнього двору за батьком. В сім'ї Пясецьких було дванадцять дітей — шість дівчаток і шість хлопчиків. Всі діти повибігали на вулицю і кричали, щоб міліціонери віддали їхнього тятю, але на них ніхто не звертає уваги.

Забрали в господарстві все: корову, коней (Іскру і Лиску), підводу, весь інвентар (борону, віялку) — і все це віддали до колгоспу.

Батька тримали до суду в березівській міліції, мати один раз їздила на побачення з ним. На суд його повезли до Одеси, через деякий час матері переказали, щоб вона привезла кожух, валянки, бо батька відправляють на Соловки. Після цього від батька не було ніякої звістки.

В той же день у вересні 1930 року забрали і їхнього дядька Пясецького Івана Фроловича, перед висилкою на Соловки його привезли додому попрощатися з рідними. Він сів снідати з ріднею і помер.

Дуже тяжко жилося родині. Мати, щоб вижити, пішла працювати до колгоспу і до 1941 року працювала там свинаркою.

В 1933 році хтось доніс на їхнього брата Павла. Його також приїхали і забрали, але по дорозі старший міліціонер, який його супроводжував, сказав, щоб той тікав. Ско-риставшись цією миттю, хлопець утік і якимось добрався до старшої сестри аж на Кавказ. Вже в кінці 80-х років дочці видали справку про батькову реабілітацію.

“Пясецький Павел Фролович, 1885 года рождения, уроженец и житель хутора Но-виселовки, до ареста 13 сентября 1930 года работал в своем личном крестьянском хозяйстве.

Постановлением Судебной Тройки ГПУ УССР от 27 декабря 1930 г. в отношении Пясецкого Павла Фроловича возбуждено уголовное дело по ст. 56-16 УК УССР за участие в массовых беспорядках.

На основании ст. 1 Указа Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1989 года гражданин Пясецкий Павел Фролович реабилитирован 16.12.1989 года”.

Надала завідуюча Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.

ПЯСЕЦЬКА ЗІНАІДА

с. Новоселівка

У 1932 році пшениця вродила дуже гарна. Коли привозили пшеницю на гарман, то люди її перевітали, молотили. І лиш після того колгосп видавав людям борошно (пшеницю не давали).

У сім'ї Зінаїди Павлівни було шестеро дітей. Зінаїди на той час було 10 років. Її батька ще до 1932 року заарештували, вислали до Сибіру. А репресували його за те, що він не хотів віддавати своє господарство (худобу) до колгоспу і не бажав працювати на колгоспній фермі.

Мати пішла працювати свинаркою, тому що їй нічого не лишалось. Треба було жити і годувати дітей, адже всю худобу, крім корівки, забрали до колгоспу.

За роботу на свинофермі зарплатню давали в кінці року, якщо було що давати, а якщо не було — то й не давали. На той час їх хата стояла навпроти заготзерна (елеватора). Вона, будучи маленькою на зріст, ходила туди. І робітники, жаліючи маленьку дівчинку, насипали їй у платтячко зерно, яке вона спішила віднести додому мамі.

Потім пшеницю вивезли з елеватора, і стало зовсім скрутно. Прийшла зима, а їсти в сім'ї вже нічого не було. Але на щастя у них за городом стояло чотири скирди льону. Діти ввечері, потайки, ходили до скирд і збирали все, що можна було вжити в їжу. Та-ким чином їхню сім'ю врятував льон і корівка, яку не забрали до колгоспу. Так вони і прожили зиму 1932 року.

Початок 1933 року. Навесні пішла трава, а саме — щавель. Щавлю у Новоселівці не було. Зінаїда з братами і сестрами та сусідськими дітьми, взявши мішки, йшли за щав-лем аж до Маринового. З нього мама пекла їм макоржаники.

Записала учениця Новоселівської ЗОШ Ольга Щира.

РИБАЛКО ОЛЕКСАНДРА

с. Нейкове

— Спочатку наша родина вимінювала одяг, меблі та інше хатнє начиння на зерно в людей, які ще мали припаси продовольства. Так, гарні різьблені стіл, лавки та ліжко було проміняно на два стакани зерна. Та вже дуже швидко вимінювати було нічого. В двері «постукала» смерть. Спочатку помер батько Василь у віці 37 років, а згодом і брат Євген 11 років.

Щоб врятувати решту дітей, що ще якимось животіли, із сіна ми вибирали листочки лободи, заварювали їх і пили, вишукували пташарні яйця, розривали мишачі кубла. А навесні 1933 року від голодної смерті врятувала молода лобода, якої було вдосталь.

РИКОВА НАДІЯ КОСТЯНТИНІВНА

м. Березівка

Сім'я Рикової Надії Костянтинівни мешкала на Хмельниччині. Їх розкуркулили у 1933 році, вислали до Сибіру, діти залишились одні. «Розкуркулили за те, що були працю-витами та добре господарювали», — розповідала Надія Костянтинівна. Голод дуже позна-чився на здоров'ї дітей, які слава Богу, залишились живими.

Записала Т.П. Кушнір.

РУДАКОВА ЛІДІЯ МАКСИМІВНА

с. Анатолівка

Сім'я Максима Артемовича та Маланьї Антонівни Рудакових мала 5 дітей: Параску — 1919 р.н, Марію — 1921 р.н, Петра - 1923 р. н, Лїду - 1926 р.н, та Володимира - 1928 р.н. Сім'я вела одноосібне життя. В господарстві тримали 3 коней, корову, свиней, пти-цю. Мали плуг, кінну косилку та інший сільськогосподарський реманент. Проживали в землянці, тому під час колективізації рахувались середняками і доля розкуркулювання їх минула.

Найменшою в сім'ї була Ліда, яка до цього часу добре пам'ятає про ті роки... В той час напроти них проживала сім'я Прохіна Василя Григоровича та його дружини Кате-рини. В сім'ї було 10 дітей. Сім'я також утримувалась за рахунок власної праці, були одноосібниками. Старші діти допомагали батькам по господарству та вихованню молод-ших. Сусідські діти товаришували з ними, разом бавились, бо належали майже самі собі, адже батьки та старші діти працювали на полі. Врожай 1932 року видався задовіль-ний, але його майже весь забрали, тому зимою, а особливо весною 1933 року, їсти було нічого. Діти шукали, де б чого знайти з'їсти, у погребі ловили жаб та на жаль це не допомогало. Батько Василь Григорович та троє дітей : Марія, Євдокія та Семен померли від голоду. З потеплінням та появою зелені: щавля, лободи, калачиків появилась надія на виживання і вони вижили.

Люди змушені були відмовитись від одноосібного життя та вступити в сільгоспартіль „Червона зірка”, яка була створена під час колективізації в 1930 році. На превеликий жаль з їхньої родини до цього часу ніхто не дожив. Недалеко від них проживала сім'я ні вона та інші мешканці села їх прізвище не пам'ятають, яка повністю вимерла від го-лodu.

РУЛЬОВА ЛЮБОВ ГАВРИЛІВНА

с. Червоноволодимирівка

Народилася 9 червня 1938 р., в свідоцтві про народження записано: «село Слепуха Красновладимирский с/с Мостовской район, Одесская область. Отец Рулёв Гаврил Ва-сильевич — русский. Мать — Рулёва Альвина Романовна — немка».

Дівоче прізвище мами Любов Гаврилівна пам'ятає добре. Бер Йософiна Раноусів-на, чому в свідоцтві записано Альвіна — не знає. Народилася Йософiна в 1912 році в Росії в Омські й області. В 1920-х роках з рідними переїхала на Україну в так зване рані-ше село Сліпуча (зараз Червоноволодимирівка).

В 1935 році вийшла заміж Йософiна за Гаврила, який теж приїхав сюди з Калуги. В 1938 році в сім'ї Рувльових народилася старша донька Люба, а в 1939 році — молод-ша Міла. Почалася Велика Вітчизняна війна, і Гаврила Васильовича забрали на фронт. Коли в село зайшли німці, вони евакуювали Йософiну та її двох доньок до Польщі, де пробули вони сім місяців, потім відправили в Німччину, де перебували до травня 1945 року. Після закінчення війни Йософiна Романівна повернулася зі своїми доньками до-дому в своє село, в свою хатину. Лише не прийшов з війни Гаврило Васильович, рідним прийшла звістка „пропавший без весті”.

В 1946 році за наказом Сталіна сім'ю Рувльових репресували на 20 років в Архан-гельську область, Плясецький район, селище Лесоперевалочная база. За те, що Йосо-фiна була німкеня за національністю, її вважали ворогом народу.

„Важким було життя, — згадує Любов Гаврилівна. — Були голі, босі і голодні. Жили в бараках, які були призначені раніше для колишніх в'язнів, в один барак заселяли по тридцять сімей, і всі вони були тоді ворогами народу.

Важко працювала Йософiна Романівна на лісних роботах. Зимою пиляли, рубали дерева, а коли розтавав лід, по річці Онега відправляли ліс за потоком річки. За таку роботу видавали за картковою системою кожного дня для дорослого 600 грамів житньо-го погано випеченого, глевкого хліба, для дитини — 300 грамів хліба на добу. Один раз в місяць давали рибу, дітям цукор або цукерки. на це діти могли тільки подивитися, бо мати міняла солодоші на продукти: картоплю, крупи. Діти ходили попід хати просили милості, бо хотіли їсти. Деякі люди приймали до себе, поїли, годували, а деякі геть про-ганяли з двору, коли в них просили хоч відходів від картоплі. Всі накормити не могли добрі люди і багато людей, дітей пухли і помирали від голоду. Багато помирали ще й від отруйних грибів, які збирали в лісі. Любов Гаврилівна ходила по гриби тільки з місцевими жителями, які допомагали розрізнати де отруйні, а де їстівні гриби. На полі збирали колоски, мерзлу картоплю, така була робота в дітей. Голод змушував шукати їжу.

Ходила до школи в другий клас Любов, а Меланія — в перший, зранку йшла до школи молодша, а в обід — старша, бо були одні дитячі валяночки на двох. Але часто пропускали уроки і коли учителька запитувала, чому не були в школі, то в відповідь чула, що їсти хотіли. Вчителі теж допомагали дітям — приносили в школу їжу, бо три-мали своє господарство, обробляли свої земельні ділянки і вділяли діткам то молочка, то картоплі, хто що міг.

В бараках всі знаходились під наглядом коменданта та старости бараку. Староста барака перевіряв чи всі на місці, і доповідав коменданту. Коли комусь із людей треба було відійти далі ніж на 15 км, треба було взяти дозвіл у коменданта, і то мали право по дозволом відійти від селища не далі 30 кілометрів. Якщо без дозволу перейшли межу більш ніж 15 км, то це вважали за втечу і карали через суд, виселяли в іншу місцевість, ніхто не знав з людей куди. А люди мусили ходити даліше свого селища в якому про-живали, бо треба були міняти дитячі солодоші на продукти в сусідніх селах, в своєму селищі виміняли все, що було. Хто був без сім'ї, без дітей пробували тікати, але майже нікому не вдавалося втекти, а покарання несли.

Посеред бараків були буржуйки, пічки, де можна було зварити щось поїсти так сім'ї по черзі готували собі вечерю, хто що мав, хто що поміняв. Одне було добре: було ба-гато дров, і постійно палили та було тепло.

В 1949 році репресованих переселяли в квартири, які видавались на кожную Сімою окремо. В цьому ж році відмінили карткову систему, почали видавати заробітну плату грошима, за які можна було купити хліба та продуктів. Роздавали невеликі земельні

ділянки. Коли вирубували ліси, чоловіки викорчувували пеньки, і людям роздавали ці ділянки під городи, дозволяли розводити своє домашнє господарство.

Після смерті Сталіна в 1953 році вийшов новий наказ, щоб видати всім паспорти та дозвіл на виїзд. Не одразу сім'я Рувльових повернулася додому, лише через три роки Йіософіна Романівна вирішила поїхати в село, подивитися, як там живуть люди і чи можна буде повернутися назад додому. Не хотіли Рувльових відпускати з селища, але не мали права. Йіософіна Романівна поїхала в районний центр, взяла дозвіл і поїла з доньками в рідну їм Сліпуху. В дорозі запропонував один чоловік Йіософіні роботу в колгоспі ім. Посмітного, давали хату, але Рувльові відмовились. Прибули в своє село, пішли до голови колгоспу, той запропонував роботу на молочарні. Любов та Меланію одразу ж прописали в сільській раді, а Йіософіну Романівну прописали лише в кінці 1960-х рр.

Так Рувльові продовжували жити і працювати в своєму селі. Спочатку по людях на квартирах, а потім колгосп дав хату, відпрацювали, виплатили і мали другу свою хату, бо колишня хата була зайнята, в ній проживали люди і Йіософіна не стала повертати своє втрачене житло.

Восени 2000 року померла Рувльова Йіософіна Романівна. Померла вже і її молодша донька Меланія. Залишилася одна Любов Гаврилівна, якій не судилося щастя вийти за-між, так все життя проживає сама, залишилися в неї тільки племінники та внуки. Хворіє зараз Любов Гаврилівна на захворювання шлунка, яке дає про себе знати з тих далеких років. Через невинну матір постраждали діти, зазнавши горя, біди, голоду, а тепер ще й хвороб від колишнього недоїдання.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

САБАНЧУК ПЕТРО ПЕТРОВИЧ

Хутір Церенки

— В часи голодомору нашу сім'ю було відправлено до с. Степанівки. Жили ми бідно. В сім'ї було семеро дітей, батько та мати. Мені був восьмий рік, коли батька забрали у в'язницю. Його вважали куркулем, бо він мав косарку і драч. Потім батька відпустили, але він дуже захворів.

Харчувалися ми під час голоду різними травами, бабками, корінням, лушпинням, мерзлими овочами. Навіть ці овочі відбирали. Брат і сестра померли від голоду. Все наше господарство відібрали, залишилась одна корова. До школи ми ходили напівроз-дягненими, часто босі. В ті часи був утворений загін з молодих людей, комсомольців. Вони ходили зі щупами і перевіряли, де і що заховано. Люди ховали все своє майно в землю, гній, аби тільки щось зберегти. Малі діти ходили і збирали колоски. Але за це засуджували і засаджували до тюрми.

Ганна Закливленець, яка жила у с. Заводівка, мала 5 дітей. Назбиравши один кі-лограм масла, вона понесла на базар, щоб його продати. Але її спіймали і посадили до в'язниці на п'ять років. Відсидівши свій термін, вона мала виходити, але почалася Фінська війна, і її залишили ще на п'ять років. Чоловіка її забрали на фронт, і діти за-лишилися самі. Через п'ять років її відпустили.

Життя було тяжким і люди дуже страждали. У 1941 році мене і батька забрали на фронт. Батько там загинув, а я повернулася до рідного села Степанівки.

Спогади записала Дромашкова Альоша, учениця 8-го класу Вікторівської ЗОШ.

САВЧЕНКО ЛЮБОВ ЯКІВНА

с. Зброжківка

— Я народилася в 1924 році. У 1933 році мені було 9 років. У сім'ї у нас було шестеро дітей, а у 1933 році народився сьомий хлопчик.

У колгоспі давали по сім черпаків супу, до якого ми додавали трохи молока. У мен-шої сестри Юлечки від голоду і холоду попухли ножки. Ванечка взагалі помирав. Їли від голоду льон. З винограду робили вино, а кісточки сушили і їли, коли йшли до школи. Їли кислу капусту, помідори, огірки. Батько робив діжки та підшивав лапті.

У яслах було страшне. Молоді жінки приносили дітей, а тоді діти помирали прямо в дитячому садку. Мама завжди сиділа біля дітей, щоб їх кормили. Померлих дітей клали на рядно та виносили на кладовище, де не закопували, а просто пригортали землею. Були і молоді сім'ї, в яких не було нічого.

Найстрашнішою подією, того часу було розкуркулення. Але і розкулькувати не було кого і що. Землянки були покриті землею. Три чоловіки побудували собі кам'яні будинки, та їх прийшли і розкуркулили. Один чоловік був грамотний. Він був приїзжий, та до нього прийшли і забрали його разом із сім'єю. Ніхто більше їх не бачив. Я разом з мамою ходила і збирала зерно, яке миші заховали до своїх нір. У тих маленьких горбках було по 3-4 пригоршні зерна. У мене було тітка, яка теж збирала зерно і дома варила кашу, але дітям і чоловіку не давала. Діти її померли, а чоловік ішов у Вознесенськ і сперся на акацію, де впав в калюжу і там втопився.

САДОВА ПОЛІНА МАРТИНІВНА

с. Демидове

Садова П.М. народилася в 1916 році. Голодомор згадує з жахом. З її слів у 1932 році був неврожай. Ті крихти, що збрали люди, вивезли в держзаготівлі. Людям нічого не залишилося. З осені 1932 року почався голод. Люди голодували, їли все: собак, котів, мертвих птахів. Але не всі змогли врятуватися, помирили прямо на вулицях, в бур'янах.

— Нашій сім'ї вдалося вижити, бо у моєї мами було золото, з яким вона поїхала в Одесу та виміняла його на продукти. Так робили багато односілчан, у яких було якесь добро, його міняли на хліб. Люди нічого не шкодували, тільки б знайти їжу.

Майже всі мої односілчани працювали в полі. Там нам вдавалось поїсти трохи зерна, але додому в кишеню брати заборонялось. Та люди намагалися принести своїм дітям жменьку зерна, за що дехто опинявся (не на один рік) у в'язниці. В більшості випадків це були жінки-матері.

Становище селян було дуже тяжким. Овочі з городу, квасолу, картоплю, буряк – все забирала комісія сільради, яка заходила в кожний дім, нишпорила по всіх закутках та горищах. Забирали навіть недозрілі овочі з листям. Тоді кожному селянину (кожному двору) треба було здати відповідний продуктивний податок. Сім'ї, які неспроможні були виконати завдання, розкуркулювалися. Ми теж попали до цього списку, хоч вже довгий час були сиротами, бо наш батько помер ще в 1923 році. Але наша мама та й вся сім'я була дуже працююча. У нас в господарстві були кури, свиня, корова. За це все ми були віднесені до куркулів і підлягали розкуркуленню. Мабуть, хтось маму попередив про те, що до нас приїде така комісія і забере все, що в нас було. Так і сталося. Та мама встигла втекти з маленьким братиком до старшого сина в місто. Ми залишилися самі. А з нашої хати зробили штаб з відправки зерна. В один день ми лишилися корови, свині і всієї жив-ності. Інші чотири “куркульські” сім'ї разом з дітьми вислали до Сибіру.

В цей час ми ходили на роботу у колгосп, за це нам давали латуру – суп, зварений з трави та присипаний якимось борошном.

Дуже тяжко було дітям, всі вони недоїдали, пухли з голоду та помирили, але в шко-лу ходили. Великим багатством для дитини в той час був шматок макухи. Добре, якщо дитина могла за віком потрапити в дитячий садок, там давали якусь їжу; хто ходив на роботу, отримував латуру. Підлітків нікуди не брали, їх помирало найбільше, бо не було де поїсти.

Пам'ятаю, як боролися з голодом ми взимку: ходили на річку, пробивали лунки у льоді та ловили маленьку рибку. Вона була дуже колюча, та це нікого не зупиняло. Люди лізли в льодяну воду, ставали на кригу, ловили рибу друшляком, ситом — хто чим міг. Цей голод я буду пам'ятати все своє життя! Нехай таке ніколи не повториться!

Спогади записали учні 11-го класу.

САПОЖНИКОВ В.П.

с. Софіївка

Сапожников Павло Сидорович, 1900 р. н. та його жінка Сапожникова Аксютя Ми-хайлівна, 1905 р. н., мали четверо дітей. Старший — Володимир, 1928 р. н., Галина, 1930 р. н., Надія, 1938 р. н., Микола, 1943 р. н.

Їх у 1933 р. було розкуркулено і вивезено в Петрівку Комінтернівського району Одеської області. Там вони мешкали у свого діда. Дід в той час був бондарем, і таким чином вони вижили, не померли від голоду.

Хату було забрано головою та бухгалтером колгоспу. В Петрівці вони прожили до 1939 р., потім повернулися назад до свого рідного села Софіївки. В селі зараз проживає тільки Володимир Павлович в своїй хаті, яку було забрано в 1933 р.

Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.

СЕРДЮК АФНАСІЙ ДАНИЛОВИЧ

с. Ма'рянівка

— Коли почався голод, мені було 19 років. Нас всього було в сім'ї шестеро: дві сестри, чотири брати і я, найменший.

У 1932 році з нашої сім'ї почали забирати по одному, потім разом двох сестер. Куди – ніхто не знав, навіть батьки. А коли прийшли чергового разу, ми з братом утекли з дома, повернувшись, застали порожню хату. Сусіди нічого не знали. А пройшло вже три дні. Ми зрозуміли, що батьки померли від голоду. Далі нам самим треба було думати як вижити. На щастя, в нашому селі проживав один заможний селянин (прізвища не пам'ятаю), і ми пристали до нього на роботу пасти корову. Вдень ми брали з собою ка-занок і варили в ньому кашу з молоком, отож і коров напасали, і самі не голодні були.

Спогади записав Левченко Олег, учень 10-го класу.

СЕРЕДЮК СОФІЯ ЛЕОНТІВНА

Розповідає, що у них було що їсти і був хороший урожай. Тільки бригади приїздили і почали забирати все до останньої крихти. А якщо люди не давали, тоді вони їх уби-вали.

Коли закінчилися усі припаси, бабуся ходила у ліс і здирала з дерев кору, збирала гриби, різні трави, ягоди. За день вмирало до 20 душ.

СЕРТ (КОВАЛЕНКО) НАДІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

с. Антонівка

— Наша сім'я Коваленка Володимира Прокоповича, 1890 р. н., та Наталії Іванівни, 1895 р. н., мала четверо дітей: Віра — 1914 р. н., Ліда — 1922 р. н., Іван 1928 р. н., Вася — 1930 р. н., в 1930-ті роки проживала на хуторі Ковбаня неподалік Доманівки Вознесенського району.

Сім'я мала двух коней, дві корови, свині, птицю, добротний будинок. Під час колек-тивізації з двору забрали всю живність та зерно. Арештували батька та матір, їх відвез-ли до Вознесенська. Діти лишились з тіткою. Їсти було нічого, тому діти ходили на поля збирати зерно. Інколи тітка приносила лушпиння від картоплі, з якого варили латуру. Від такої їжі діти хворіли, але вижили. Згодом з-під арешту випустили матір, і нас з нею відправили на висилки в Вологодську область. Везли туди в товарному вагоні. Жили в лісі в бараках, які будували самі переселенці. Опалювались вони пічкою „буржуйкою”. Їсти було нічого. Збирали гриби, ягоди, коріння, траву — все, що можна було спожива-ти. Від голоду та холоду помер мій брат Іван, якому було 3 роки.

В 1932 році за допомогою батька нам вдалося повернутися назад, але проживати в хуторі Ковбаня ми не могли. Тому переїхали жити в радгосп „Красный партизан”, в яко-му працював зоотехніком знайомий батька Заворотнюк. Батько працював чабаном, пас овець. Ми поселились на кошарі. Допомогали чабанам робити бринзу, а що залишалось від неї, це йшло на їжу. Це дало змогу вижити нам. В 1935 році ми переїхали жити до села Анатоліївка.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

СІГОВА ЛЮДМИЛА ЛЮДВИГІВНА

м. Березівка

Спогади бабусі переказує її внучка. Бабуся розповідала, що на той час, їй було вже двадцять років, і вона мала вже власну сім'ю. В родині було п'ять чоловік: вона, її чо-ловік та троє неповнолітніх діточок. Голод застав сім'ю не в кращі часи. Рятувало лише золото, яке залишилося від рідних. Бабуся повідала, що в її селі існувала крамничка, де золото можна було обміняти на щось їстівне. Вона казала, що за одну сережку отримала 1 пуд кукурудзяної муки і півпуда квасолі. З кукурудзяної крупи варили супи і пекли хліб, а квасоля взагалі була рятівницею, саме вона врятувала дітей та рідних бабусі. Дуже важко було тим, хто не мав жодної копійки у кишені. Вони мерли від голоду.

Свідчення зібрані учнями Березівської ЗОШ № 2.

СКУПА АФІЯ ГАВРИЛІВНА

с. Червоноволодимирівка

— Я, Скупа Афія Гаврилівна, народилася в с. Стіна Вінницької області Томашпільського району. Добре було літом: рвали лободу, листя з дерев, збирали бриндуші. Близьке поле було засіяне пшеницею і охоронялося.

Борони Боже хоч би один колосочок вкрасти з нього! Били до того, що кров виступала, але ми вже настільки були знесилені, що не зважали на біль...

Великою була радість, коли батько приносив додому жменю макухи. Мати варила юшку. Отак і виживали.

Записала вчителька Червоноволодимирівської ЗОШ
А.С. Ключніченко.

СЛІПЕНКО ГАННА ЮХИМІВНА

с. Петрівка

— В 1932 році мені виповнилося 6 років, але я добре пам'ятаю, як батько заховає зерно під підлогою. Підлога була застелена невеличкою доріжкою, на якій розміщалося четверо дітей віком від 2 до 8 років. Хто б не заходив в хату, діти гралися і не сходили з доріжки. Правда, коли не було дома батька і матері, приходили материні брати дядько Василь і дядько Іван, гралися з дітьми, а потім набирали в кишені зерна для своїх сімей, умовляючи дітей нічого не говорити батькам. Від голоду померли діди: Сліпенко Степан і Головенко Арсендій. Моя тітка Грицун Марфа Арсентіївна розповідала, як вона з чоловіком викопали в хаті яму, куди заховали три мішки зерна. Час від часу брали вони звідти по кілька пригоршень зерна і варили латуру чи пекли коржики. Щоб ніхто не запідозрив про наявність у них зерна, жінка по два рази на тиждень мазала глиною долівку, а готувала їсти вночі, щоб ніхто не чув і не бачив.

СЛОБОДЕНЮК ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ

с. Розквіт

У 1932 – 1933 роках у його сім'ї стався трагічний випадок, пов'язаний з голодом. Для того, щоб якось прогодувати сім'ю, матір з батьком виходили на роботу, залишаючи маленьку дитину, якій виповнилося лише рік, одну вдома. Дитина дуже хотіла їсти, але під руку нічого не потрапляло, і вона наїлася соломи. Коли батьки повернулися додому, то дитина вже була мертвою. Це було дуже великим горем для батьків, а згодом у них народився хлопчик, який розповів цю історію нам.

СМИРНОВА АНАСТАСІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

с. Михайло-Олександрівка

— Народилася я в 1923 році в Михайло-Олександрівці. В родині було восьмеро дітей. В роки Голодомору мені виповнилося 9 років. В 1933 році помер батько від голоду, мати залишилася з дітьми. Їй було дуже важко прогодувати нас. Працювала вона в колгоспі, їй трішечки видавали дерті, а харчів дома зовсім не було. Їли ми ріденькі супи з дерті і листочків, щиріцю, лободу, із зерен щиріці варили кашу. Була в нас корова, вона і врятувала нас від голоду.

Жила в селі багатодітна родина Євсєєвих, у них було 10 дітей, батько і мати не працювали. Їжі в родині не вистачало, і почали їхні діти пухнути та помирати від голоду один за одним, а батько клає на тачку своїх померлих дітей і вивозив на кладовище. Там ще тоді була невеличка церква, він заносив туди померлих, клає один на одного, навіть не закопуючи їх, і повертався до хати. Із 10 дітей залишилася лише одна донька, а то всі померли від голоду.

СОКОТУН ТАІСА ПЕТРІВНА

с. Гуляївка

Народилася в селі Панчули Березівського району в 1929 році. В сім'ї було четверо дітей: сестри Женя (1922 р.н.) і Надія (1924р.н.), брат Коля (1927 р.н.) та Таїса. Під час

голлodomору їли шпаків, горобців, їжаків. З горобців і кукурудзяної крупи, коли хоч тро-хи її було, варили кашу. З льону (насіння, листків, стебел) пекли млинці. Пам'ятає, як її братик Коля вкраде млинця, а вночі ділиться з прабабусею Таїсою, щоб вона мамі нічого не розказала. Дуже ж хотілося їсти! «Якось, — розказує Таїса Петрівна, — почули вдома про те, що за селом є здохла коняка, і тітка з своїм братом, у яких жили всі діти, пішли з сокирами і ножами, пообдирали м'ясо, зварили і їли його. А з кісток варили дуже смачний суп.

Батько прабабусі Таїси був тоді на заробітках. У сусідах була багачка Лукія, жили гар-но, бо в них були корови. Мати бабусі Таїси пасла тих корів, за те Лукія давала їй торбу з харчами на день, а мати те віддавала дітям, щоб не бачила Лукія. Бо та краще свиням віддасть, ніж дітям. Їли також собак і котів. У прабабусі Таїси померли два дядьки. «Не дай Бог, щоб ви узнали, що таке голодомор!» — сказала Таїса Петрівна.

Слогади записала Курта Оля, учениця 7-го класу.

СОЛОВЙОВА ГАННА КИРИЛІВНА

— Я з батьками жила тоді в Первомайському районі в с. Кам'яний Міст. Нас в сім'ї було семеро. Батько – Лойченко Кирило Васильович, мати – Лойченко Улита Дем'янівна, я, старші сестри Тася та Оля, старший брат Вася і молодший на рік брат Гриша.

На початок голоду старшого брата та сестри Тасі з нами не було. Брат був в Умані, а сестра в Мурманську. Батька також вдома не було, бо він працював на каменоломнях в м. Керчі.

В кінці літа на початку осені ми з братом ходили в поле і збирали колоски. Мені тоді було років 8 — 9, а брат був ще менший. Їжі було зовсім мало. З нашого села декілька чоловік також були в Керчі, і вони порадили матері, щоб вона з дітьми поїхали до бать-ка в Керч, бо там є що їсти. Вона так і зробила. Але недовго вона там прожила. Одного разу мама щось зїла і захворіла на дизентерію. Її забрали до лікарні, де вона незабаром померла. Коли я довідалася, що мати померла, то її вже поховали. Я довго плакала на городі, а батько заспокоював, казав, що вона скоро прийде. Звичайно, я її не діждалася. Незабаром тато захворів на рожу, його поклали в лікарню, а нас сусіди, що їхали в Пер-вомайськ, привезли додому.

Через деякий час повернувся батько. Працював в каменоломнях. Робота була дуже важкою, а харчування дуже поганим. Потім він пішов працювати в колгосп. Там давали трохи латури (щось середнє між кашею і супом). Батько сильно виснажився і помирав з голоду. Він почав хрипіти. Я побігла до тітки. Тітка прийшла, але допомогти вже нічим не могла.

Родичі ледве викопали могилу. Коли батька ховали, я була в школі, стояла на порозі і дивилася, як його несли. Людей майже не було (двоє чи троє родичів). Я не усвідомлю-вала, що сталося. Від голоду не розуміла цієї трагедії.

Це була не остання смерть в нашій сім'ї. Скоро помер менший брат Вася. Мене за-брали в будинок для сиріт (інтернат) при колгоспі. Давали трохи їсти, але мало. Я дуже опухла але, що там їла не пам'ятаю. Старша сестра Оля побачила це і забрала мене додо-му. На городі і в садку було трохи зелені і фруктів, також були молоді кабаки. Коли рвала вишні, я не розрізняла їх. Це були просто якісь темні плями. Сестра ходила на роботу, а мене клала на порозі, головою надвір, щоб я могла когось покликати, бо ходити була не в змозі. Сестра у взутті приносила трохи зерна. Молола його чи так просто варила. Ось так вона врятувала мене від смерті.

Те, що я пережила, забути неможливо. Говорить те, що голодомору не було – це зра-дити пам'яті мільйонів померлих в 1932 – 1933 рр.

СОЛТИС ЄЛИЗАВЕТА НИКОНІВНА

Солтис Єлизавета Никонівна, 1914 р. н., розповідає, що їх — дітей — в сім'ї було се-меро, вона найменша. Мали вони великий маєток, велике домашнє господарство — пти-ця, корови, коні, знаряддя для обробітку землі. Біля господарства поралася вся сім'я. Все обробляли і обходили самі.

Незабаром батька Єлизавети Миколаївни було заарештовано як куркуля, додому він більше не повернувся. Дітей з матір'ю вигнали з будинку, в якому вони мешкали, а в цей будинок поселилася тодішня сільська влада.

Все майно з будинку порозбирали односільчани собі. Дітей поселили у маленьку землянку.

Також люди у селі згадують двох сестер –Крисяк Катерину Іванівну і Ніну Іванівну. Їх було заарештовано на тривалий час (від 2-х до 5 років) за збирання колосків на скошеному полі. Це було в 1932 — 1933 рр.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В.Кулініч.*

СТАНЕВИЧ (ПОСТАЛАТІЙ) НІНА ПЕТРІВНА

Будучи трирічною дівчинкою, жила в роки голоду в Березівці. У сім'ї було п'ятеро дітей. Батько був дуже хворий на серце та працювати не міг. Мати працювала в колго-спі. Ніна Петрівна запам'ятала, як мати час від часу приносила додому макухи і, ділячи її на шматочки, роздавала дітям, кажучи, що це цукерки.

СТОВСЬКА САРА МИКОЛАЇВНА, ІВЧЕНКО КАТЕРИНА МИКОЛАЇВНА

Народилися сестри в с. Степанівка. Там і пережили голодомор. В 1932 р. в них помер-ла мати. А пізніше батько загинув на фронті.

Жили сестри з нерідною матір'ю. Пам'ятаю один випадок, коли якась незнайома бабу-ся сіла біля їхніх воріт і померла від голоду. А більше нічого не пам'ятають.

*Спогади записали Антонініна Віка, Буйна
Марина, Михайлов Михайло*

СТОЯНОВА МАРІЯ МИКОЛАЇВНА

В роки голодомору 1932 – 1933 років вона була ще дитиною. У сім'ї дітей було багато, але на щастя батьки працювали в колгоспі, який очолював М. О. Посмітний. Всім пра-цюючим давалися пайки для харчування. Так сім'я М. Стоянової вижили в той страшний рік.

СТРАТОНОВА ГАННА ПЕТРІВНА

с. Гуляївка

Народилася в с. Кашенці Хмельницької області, де і пережила голодомор. Батько працював залізничником, з роботи приносив пайок – кашу. Це допомогло вижити. Мати в той час не працювала. В ті голодні роки харчувалися картоплею, яка залишилася на городі, кропивою, кінським щавлем, цибулею. В пам'яті залишився такий спогад: одного дня під вечір, сидючи біля вікна, почула сильний гавкіт собаки Ральфа. На другий день виявилось, що у нас украли всю цибулю. Для сім'ї то була дуже велика втрата. З цим же Ральфом ми носили їжу в інше село до моєї бабусі. Я несла один кошик з їжею, а собаці чіпляла другий. Іти треба було 10 кілометрів. По дорозі траплялися люди, які намагалися відібрати харчі, але боялися собаки. Пам'ятаю, як ховали кілька курей, бо по дворах хо-дила комісія, яка відбирала зерно та все їстівне. Забирали тоді навіть квасолію. Пам'ятаю, як у когось в селі здох бугай від сибірки, а люди пообрізали з нього м'ясо і їли.

Спогади записав Капустян Андрій, учень 11-го класу.

СУСЛЕНКО НАДІЯ ФЕДОТІВНА

с. Златоустове

— Я народилася в 1924 році. В 1932-у мені було 8 років, тоді була сильна засуха, поля аж почорніли. Я зі старшою сестрою ходила в скирди віяти соломі, дерти мель-ничку, яка збереглася до сьогодні. У сім'ї було 6 дітей, і потрібно було всіх нагодувати, а того, що вони приносили (тобто жменьки) не вистачало. Її розводили на піввідра води.

У 1932 – 1933 рр. було розкуркулення, яке не обминуло і нашу сім'ю. Батька визна-ли куркулем. На той час у нас було 2 корови і 2 коней, а коли приїхали комсомольці, то

забрали все: зерно, худобу, косарку, плуг, віялку, а дітей хотіли відправити в Сибір. У матері було дуже хворе серце. Коли вона про це знала, то впала і втратила свідомість. Взагалі в нашій сім'ї було 14 дітей. Семеро хлопчиків, яким було по 10 — 12 років, померло ще тоді від дифтерії та скарлатини. Жили в селі в маленьких хатках, які люди самі будували, накривали їх комишем. У колгоспі на сім'ю видавали по 100 г вівса, з якого ліпили макаржани (млинці). А коли дуже хотілося їсти, то клали під язик маленький кусочок макухи. Також ходили в с. Калинівку, де жила багата сім'я. Вона мала 60 десятин землі, 20 корів та свою молотарку. В цій сім'ї було 5 дівчаток і 5 хлопчиків, які допомагали батькам самостійно обробляти землю. У їхньої матері було дуже багато коштовностей. Батько обміняв дуже гарні сережки для дітей на кружку висівок.

СУХА ГАННА ПЕТРІВНА

с. Гуляївка

Народилася в 1924 році в Росії, в селі Горлівка Смоленської області, дівоче прізвище Полякова. Сім'я Полякових складалася з 5 чоловік: батька, матері, двох дівчаток-близнючок – Ганни і Лізи та молодшого братика Власа. В часи голодомору сестричкам було по сім років, хлопчику – чотири. Спочатку жили в достатку, батьки працювали, отримували зарплатню, багато було картоплі, навіть інколи давали і свиням. Були свині, було сало і м'ясо. Іноді навіть ділилися з сусідами. Але невдовзі помирає батько, і жити стає важко. Мати лишилася сама з трьома дітьми. Важко було і працювати, і вести гос-подарство, як раніше, і за дітьми доглядати. Тому в 11 років Ганна Петрівна пішла на заробітки – до лікаря нянчити дитину.

Спогади записала онука Суха Аня, учениця 8-го класу.

ТКАЧЕНКО ВАСИЛЬ ТИМОФІЙОВИЧ

У 1933-му йому було 7 років. Сім'я Ткаченків вважалися середняцькою тому, їх не розкуркулювали як їхніх сусідів – три хати стояли пустою. Сусіди Стригуни зуміли в невеликій ямці у сінях заховати трохи пшениці. Коли цей запас знайшли, батька забрали в тюрму, а мати та син Іван згодом померли. Доньку Надійку забрали родичі в Основу, і вона вижила. Василь зі старшим братом ходили за село, рвали щиріцу, витрушували насіння. Мати додавала до нього якогось буряну і смажила «матержаники». А ще вона хо-дила на роботу у с. Середнє – за 6 км, де знаходилася ферма. Там вона доглядала корів, приносила додому трохи сироватки, і таким чином сім'я вижила.

ТОМЧУК (СИДОРЕНКО) ВІРА ІВАНІВНА

с. Збружківка

— Батьки мої, Сидоренки Іван Іванович та Ганна Гаврилівна, жили в будинку при залізничній колії. Родина була велика – 8 дітей. Батьки жили непогано, тримали гос-подарство: 12 корів, 400 овець, 4 пари коней. Мали реманент – плуг, борони, сівалку. Сусіди допомагали одне одному завчасно зібрати врожай, били ціпами збіжжя, а ми, малі, бігали, топтали ногами. Зерна було вдосталь.

В 1932 році приїхало 12 підвод, загрузили все зерно, борошно. Мама стояла і пла-кала, просила залишити хоч дітям на вечерю. На другий день батько взяв торбу через плече і відправився на Сортувальну, де працював, бо обіцяли прийти і забрати батька як куркуля і відправити на Соловки. Які ж ми були куркулі? Все робили власними руками. А знайшлися такі, що написали, що батько має дві хати, а в нас і одної власної не було.

Зосталася наша родина без хліба. Мали багато, а залишилися з пустою коморою.

Люди вмирали, падали, як мухи. На степу лежали качани кукурудзи або колоски, які мокли під дощем. Та смільчаків, які ризикували і відправлялися на поля, заарештовували і давали рік в'язниці. Їли люди і сирий буряк, лободу, коріння. Бачила голодні очі своїх однолітків, які постійно щось шукали, аби покласти до рота.

А вижили ми дивом. В 1910 році прокладали колію, мій батько відвозив на конях землю, а платили золотом. Добре сховав батько його, що наглядачі не змогли знайти. У Березівці був магазин, де було багато всякого товару: від одягу до їжі. Я часто ходила з мамою. Бачила, що мама потайки діставала щось з корзини, загорнене в ряднину, відда-вала господарю, а він, натомість, давав матері – хліб, цукор, борошно.

Пам'ятаю ще, що їздила з мамою в Одесу за хлібом. Ставали по декілька разів в чергу, щоб купити побільше, бо давали лише по маленькій хлібині на руки. Купимо хлібчика, а він був такий важкий, чорний, але здавалося, що смачнішого не їли.

У місті, по вулицях лежали опухлі від голоду люди, такі страшні, що й страшно було дивитися. Куди вітер віяв, туди й хилилися і падали. А живі нічим не відрізнялися від них, лише ще дихали і хоч трохи рухалися.

Їли все: коріння, цвіт акації, лободу, макуху. Якщо варили галушки, то також додавали траву. Варили коріння і цим напоєм втамовували голод. Часто приходили і просили милостиню, моя мама ніколи не відмовляла, від нас відірве, а завжди жаліла інших, особливо голодних дітей.

ТУРЯТКО ФЕДІР ФЕОДОСІЙОВИЧ

м. Березівка

Федір Феодосійович народився 1923 року. Під час голодомору йому було 3 роки, сам звичайно нічого не запам'ятав. Лише зі слів батька знає, що це таке. Жила його сім'я в той час в с. Яски Біляївського району. Годував сім'ю батько. Частенько він їздив до Вінниці, щоб хоч якесь зерно добути. А працював на фабриці, де виготовляли варення. Звідти і приносив кабакове варення. Так і прогодував батько чотирьох дітей та дружину.

Спогади записала Слабенько Любов, учениця 11-А класу.

ФЕДІН ВАСИЛЬ МИКОЛАЙОВИЧ

Бабушка — Рак Акулина Васильевна, 1904 г. р., умерла в 1980 году, раскулачена. Девичья фамилия — Коробкина.

Её родители: Коробкин Василий Михайлович, Коробкина Дарья Васильевна.

Дедушка — Рак Никита Михайлович, 1897 г. р.

Было 300 га земли, волю, лошади, коровы, свиньи, всякая живность. С бабушкиных слов — на тот момент 200 шт. гусей. Всё это было конфисковано.

Одна из земель называлась «Чумацкая балка». Земли находились в селе Яковлев-ка, сейчас это с. Демидово. Отец бабушки был здесь егерем. Антоновка, Анатольевка, Демидово, Дубово — это были его угодья.

Был в районе хутора Красное дубовый лес. Там была охотничья изба. Было много дичи, дед устраивал охоту. Во время войны большую часть дубового леса вырубил.

Дедушка был сослан в Сибирь (Свердлов), там и умер на лесоповале от малярии.

Мать, Федина Лидия Никитична, рассказывала, что на охоту к её деду приезжали гости из Германии.

У бабушки, Акулины Васильевны, было восемь детей — Миша, Вася, Лида, Лена, Надя, Серёжа, Гриша, Ваня.

Дядя, Рак Сергей Никитович, сейчас проживает в г. Одессе. Окончил медицинский институт, профессор медицинских наук в области терапии.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

ФЕДІЧКІНА ВАЛЕНТИНА ІВАНІВНА

с. Семихатки

Федічкіна Валентина Іванівна народилася 1933 року в с. Семихатки. Розповідає, що вони ходили до лісу, рвали лопух і варили. Ще збирали бур'яни, кропиву і також їли їх. Пекли коржі з храбусту. Їли берізку. Всі люди голодували. Люди пухли та вмирили від голоду.

— Самого голоду не пам'ятаю. Але з розповіді своїх батьків я децю можу розповісти. Це були важкі часи для всіх людей. Для того, щоб прогодувати себе і своїх дітей, люди змушені були їсти все. Голодомор приніс не лише страждання і смерть, він посіяв страх серед людей.

Спогади записала Слабенько Любов, учениця 11-А класу.

ФІЛІМОНОВА МАРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

с. Сахарове

Народилася в 1932 році в бідній родині. Батьки під час голодомору проживали в селі Сахарове. Розповідали, що їли січку на полі. Брали в руки жмут січки, віяли на вітрі, щоб добути зерна, і жували їх теж. Їли щиріцю, ловили горобців та інших птахів. Батько працював у кузні, а мати наймалася працювати на городах.

Батько розповів їй про те, як він ніс додому хліб, зароблений у колгоспі. За ним пог-налися двоє голодних чоловіків. Хоча він утік від них, але вони, напевно, могли б і уби-ти його за той хліб, настільки вони були голодні. Вони бігли за ним аж до самого дому.

Спогади записав Перінський Максим,
учень 10-го класу.

ХАРЧЕНКО МАРІЯ ФЕДОРІВНА

с. Заводівка

— Жили ми в селі Онорівка. Щоб добути їжі ходили до села Нейково, бо там можна було виміняти крупи на якісь цінні речі. Я зняла свої золоті сережки і віддала за скляночку кукурудзяної крупи. Була у нас корівка, але прокормити її було нічим, то ми за-вели корову до багатшої сім'ї. А, натомість, нам давали щодня їжу. Так ми й вижили.

Записано в 2003 році учнями школи Зосько Дмитром,
Івченко Аліною та Зосько Т.В.

ХОРОШЕНКО ЛІДІЯ КАРПІВНА

Згадує: виросла в заможній сім'ї, в якій було четверо дітей. Всі діти жили під час го-лодомору. Харчів не було, влада забирала не тільки все зерно, але й забирала речі. Зга-дує, як зняли червону черепицю з сараю, як приходила Бомсиха (вуличне прізвисько) з двома чоловіками і з дітей зняли останній кожушок та чобітки. Діти дуже плакали.

Їли сирий буряк, молоді паростки шпшини, акації. Врятувало те, що в матері були золоті сережки, обручка, пухова хустка, гарна шаль. Їй вдалося двічі з'їздити в Одесу, там обміняла ці речі на макуху і толокно. З толокна варили лемішку і їли.

Сусіди були пухлі від голоду. Мати Лідії Карпівни давала сусідським дітям небагато макухи. В селі було багато бідних, які гинули від голоду.

Записала учениця 7 класу Демидівської ЗОШ
Шикоряк Ганна.

ХРИПУН ОЛЬГА КОСТЯНТИНІВНА

с. Златоустове

— До 1941 року наша сім'я — мама Савчук Ганна Баніфацієвна та Савчук Костянтин Васильович, 1919 року народження, — проживала на Житомирщині, Коростишенський район, село Слобідка.

У 1940 році батько був призваний на військову службу, а у 1941 році розпочалась війна. У 1942 році частина армії, в якій проходив службу батько, була Власовим здана в полон.

Нас же — маму Стельмах Ганну та її брата Івана Стельмаха — у 1942 р. вивезли у Німеччину примусово на роботу. Мамі було 18 років, її брату — 16. Коли нас перевозили до Німеччини, Іван хотів вистрибнути із машини і втекти, але його догнали німці з собаками. Потім прив'язали до машини обличчям донизу і тягли декілька кілометрів. Лице було по-калічне і він тут же помер. А мене разом з іншими привезли до Німеччини, і ми працювали на військовому заводі. Потім перевезли в село Докиндорф на сільськогосподарські робо-ти. У цьому селі мати зустрічає свого земляка Костянтина, який теж працював на німців. Вони таємно зустрічались, після чого народилася я — Ольга. Мене хазяї відразу відібрали від матері. Їй було дозволено один раз на тиждень побачення з дитиною. Ми робили від зорі до зорі, їсти давали дуже мало, і мамі весь час снівся хліб. Одного разу мама узяла без дозволу хліба і ковбаси, і господар за це просверлив їй у долоні дірку. На все життя мати запам'ятала це жорстоке покарання. У 1945 році мати повернулася зі мною додому у

село Слобідка Коростишенського району Житомирської області, а у 1946 році повернувся і батько. Жити було дуже важко і шукаючи кращої долі, наша сім'я переїхала на Одещину в Березівський район, село Златоустове, де і проживаю до цієї пори.

А ще згадала про те, що мою бабусю по матері — Стельмах Уляну за те, що вона схо-вала дочку Галину, щоб та не потрапила на роботу в Німеччину, німці спалили разом з хатою.

Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.

ХРИПУН ОЛЕНА ФЕДОРІВНА

м. Березівка

Олена Федорівна народилася в 1927 р. Під час голодомору їй було 6 років. Жила їх сім'я в той час в Саратовській області. Крім неї у батьків було ще двоє дітей.

Згадує, як сиділа з сестрами на печі та просила їсти. А мати нічого не могла зроби-ти, лише плакала. Батько працював на тракторі по кілька днів і привозили його додому вже напівмертвого. Коли міг, крав колгоспне зерно, щоб якось нагодувати сім'ю. Одного разу батько з друзями поїхали в с. Нейбури, яке було за 8 км до млина, вкрасти зерна. Але тільки-но відїхали, їх відразу і піймали.

Дуже вдячна батьку Олена, адже тільки завдяки йому їх сім'я вижила в ті тяжкі часи.

Спогади записала Слабенько Любов,учениця 11-А класу.

ХРОМОВА ФЕДОРА ІВАНІВНА, ПАСІЧНИК ЛІЛІЯ АНДРІЇВНА

Лілія Андріївна Пасічник в маринівській школі працює вже понад 40 років вчителем молодших класів. Закарбувалися в пам'яті страшні розповіді бабусі Хромової Федори Іванівни (1897 р.н.), бо вона виховувала Лілію Андріївну.

Бабуся разом з родиною страшний голод пережила в с. Балайчук. Родина складала-ся з чоловіка, самої Федори Іванівни, сина Олексія (1930 р.н.), дочки Марії (1925 р.н.), прийомного сина Костянтина.

Селом пішли чутки, що ходять активісти і забирають все зерно, картоплю, борошно. Бабуся, почувши це, вночі на власному городі виламала кукурудзу, потербила її і разом з глиною замастила в ґрубі. Грубу розтопила і навмисне закоптила сажею, щоб не було видно свіжовимашченої ґруби.

Серед ночі прокинувся Олексій і все бачив. На той час він ще погано розмовляв, але розумів, що то — їжа.

Довго не давалося ждати молодиків-активістів, на ранок вони вже нишпорили на подевір'ї, в клуні, в хаті. Забрали все, що потрапило на очі. Вже мали йти, але малий Олек-сій почав плакати і просити їсти: «Ням-ням», показуючи на піч. Ті хотіли вже розбирати піч, але бабуся почала плакати, благати, що хворий чоловік лежить на печі і не буде кому змурувати нову піч. Пішли геть. Так вдалося врятувати на деякий час дітей, родину. Їли різну траву та рослини, збирали мерзлу картоплю, буряки.

В с. Танівка жили родичі Федори Іванівни, і вона таємно серед ночі ходила туди, бо там був порятунок – лиман, де можна ловити рибу. Риба дрібненька, малесенька, але це їжа, порятунок.

Родина вижила, але трагічно склалася доля Олексія. Пережив голод, війну. Після війни працював в колгоспі, плужкуючи виноградники, підірвався на міні. Йому тоді було лише 16 років.

ЦАРГОРОДСЬКА ЛЮДМИЛА ІЛЛІВНА

с. Гуляївка

— Народилася в 1929 році в селі Анастасівці Одеської області. В роки голодомору 1932 – 1933 рр. мені було трохи більше чотири роки, але децю пам'ятаю.

Тоді ми жили в селі Переселенці (колишня назва), батько Ілля Трохимович працював у школі. Йому, як учителю, давали пайок – три-чотири друшляки кукурудзи на тиждень. Але найбільше рятувала скирта січки. Вночі туди прибігали зайці, і батько брав рушницю і бувало, що за ніч стріляв по 2 — 3 зайці. Мати тушкувала їх, і то була розкіш.

Ще пам'ятаю, що в сусідів був кінь, але від хвороби сибірки він здох. Колгоспне на-чальство заборонило його їсти, наказали вивести його на смітник, але сусіди не віддали його, і всі по шматочку м'яса розібрали дохлого коня додому.

Пам'ятаю, як прийшла до нас одна бабуся, просила їсти. Мати їй не відмовила, а коли стара жінка пішла, мама сказала: «Мабуть, вона скоро помре, в неї дуже попухли ноги».

Ще пам'ятаю, як мама ввечері перебирала висівки, а я питаю: «Це мені буде на за-втра?» Мати з плачем відповідає: «Так, доню, тобі».

Так жаль було матері малої чотирирічної дитини, яка про висівки на завтра домо-вляється так, як про якісь ласощі, цукерки, на які діти сподіваються в Новий рік.

ЦАПКАЛЕНКО ЗІНАЇДА ІВАНІВНА

с. Черногірка

— Про перший голодомор в 1932 – 1933 рр. мені розповідали мої батьки. В сім'ї було одинадцять чоловік: четверо сестер і п'ятеро братів, мама, тато. Дякувати Богу, всі ви-жили. Батько працював в млині, а мати доглядала за нами. Коли вже вечоріло, то мати ходила в млин до батька, зм'ятала борошно із землі і приносила додому. Пекла нам млинці, і ми так жили.

А в другу голодівку в 1946 – 1947 рр. мені було 11 років. Люди їли макуху варену, ходили на поле збирали колоски, кукурудзу. Люди, які були дуже голодні, падали і поми-рали скрізь: і на дорозі, і на вулиці, і на роботі, і навіть уві сні. Вони були змучені, навіть не могли розмовляти. Багато хворіли. В інтернаті дітям виділяли продукти, але діти їх не отримували, тому що працівники інтернату забирали продукти собі, щоб прохарчувати свою родину. А дітей вони жорстоко били. Я навіть боюся згадувати про 1946 – 1947 рр. Голодомор – це неначе війна, але на війні вбивали, а під час голодомору люди помирали самі від голоду.

Спогади записали Закарян Люся, учениця 6-го класу Вікторівської ЗОШ.

ЧЕРНОВА (ГОНЧАРЕНКО) ЄВГЕНІЯ МИХАЙЛІВНА

с. Демидове

У їхній сім'ї було 10 чоловік. На щастя, з голоду ніхто не помер. У той час померлих звозили до ями на горб біля посадки.

Біля їх будинку жив сусід, що мав багато дітей. Він таємно вирив яму на городі і висипав туди пшеницю, щоб під час голодомору годувати дітей, відкопуючи зерно. Але весь час не рішався, оскільки боявся, що хтось дізнається і донесе владі. Час йшов, а діти у нього гинули, возив він їх трупи на санях до ями (в балку).

У сім'ї Гончаренків батько помер рано, а матир Марія повинна була якось прогодувати дітей. Її сестра Графіна їздила до Бессарабії і купувала крупу, а дочка Віра працювала в Одесі на суконній фабриці. Там давали пайку (шматочок хліба) за робочий день. Віра спеціально не брала пайку, щоб потім узяти цілий хліб і відвезти додому в село. Ще їли латуру (у кип'ячену воду додавали жменьку борошна). Їли «котлети» з макухи (брали макуху, змочували її водою і ставили смажити на розжарену незмащену нічим сковоро-ду).

Спогади записали учні 10-го класу.

ЧЕХ (МОСКАЛЕНКО) ОКСАНА ГРИГОРІВНА, ДУБНА ІРИНА ВАСИЛІВНА

Проживала сім'я бабусі в 1932 – 1933 роках в с. Маринове. Згадувала, що урожай того року був непоганий, але все зерно забрали, щоб виконати план заготівлі. Запасів не залишили ніяких.

Люди, діти від голоду пухли. Наглядачі приходили і виганяли тих, хто міг ще ходи-ти, на поле. Там вони і падали, обезсилені від голоду. Якщо хтось мав сили ще вийти на двір і піти шукати їжу, то йшли дорогою і падали, не маючи сили підняти хоча б яку стебелінку. Серед поля можна було бачити людей, які цілий день ходили, щоб знайти хоча б один-два напівзогнилих бурячка.

Варили кашу (латуру) з кукурудзяного борошна, до якої терли буряки, а влітку ва-рили напій з лободи. Так і вижили.

ЧЕХЛАТ ВІРА ОЛЕКСІЇВНА

с. Заводівка

Дівоче прізвище – Оснякова. Під час голоду 1932- 1933 рр. їй було 23 роки. Згадує, що уряд видає закон, щоб усі продукти повивозили, позабирали у людей. Залишилася тільки худоба, але тварини згодом помиралі з голоду. Усі люди повинні були працювати в колгоспі. Якщо відмовлялися, то їх за це страшенно карали. У кожного працівника ноги були опухлі від голоду, але все-одно усі ходили на роботу.

Віра Олексіївна вирішила піти заміж за свого односельця, який жив в Донбасі після армії. Їй вдалося. Вона говорить, що в Донбасі голод був трохи легший, жити було легше.

ЧИЛЯЙ (ТИМОЩУК) АНАСТАСІЯ ОРЕСТІВНА

Рівенська область, Дубенський район

— Сім'я була велика — батько, мати і семеро дітей. Батько працював лісником, мати була з дітьми.

В 1948 році батька, сестру Марію і мене заарештували, а мати залишилась з дітьми. Відвезли нас в здобуновську тюрму Рівненської області. Заарештували за участь в УПА. Там пробули тиждень, поселили нас в велику холодну камеру з дірами, з щурами і вели слідство. Я вилазила на підвіконник і там спала, бо щури гризли за чоботи, а коли мати привезла передачу (сухарі, хліб, сало), то я обложилась кругом сухарями, хлібом на під-лозі і заснула. Приходить черговий, викликає на слідство, я встала — то не було ні сухарів, ні хліба, щури з'їли все, а передача була велика, бо сестрі і батькові не прийняли (вони сиділи за іншою статтю). Невдовзі звіди виселили і перевезли в м. Рівне, в залізничне КПЗ, і там вели слідство 3 місяці, тримали поодиночі в камерах і вели допит. Після допиту батька і сестру судили: батькові і сестрі дали по 25 років, ст. 54, а мені дали 10 років, ст. 11. Після суду відправили в м. Дубно в тюрму, поселили в різні камери, просиділи ми там три місяці, тоді відправили в бердичівську тюрму, там просиділи два тижні, і погнали до поїзду товарного, перевезли в Київ, а з Києва повантажили і відвезли на Далекий Схід в м. Находку. Там пробули чотири місяці, і пароловом всіх судимих відправили в м. Магадан — на Далеку Північ. Як везли в Магадан, над Японськими островами пароплав став, стояв вісім діб. Підходить японський пароплав, і нас зачинили в трюмах, не пускали на палубу, а японцям сказали, що везуть рогатий скот. Привезли нас в м. Магадан, в порт, вишику-вали, ми сильно замерзли, бо гнали в Магадан 8 км, пригнали в баню, видали бушлати, валянки, рукавиці, шапки і далі гнали в пересильний пункт. Там розформували, сестру відправили — не знаю куди, а батька залишили в Сибіру (за старістю). Я потрапила на лісопвал, багато людей померло з голоду, їх затягували в курган, чіпляли за ноги трак-тором, а весною ведмеді їх з'їдали, додому ніхто не повідомляв. Писати дозволяли два рази на рік, паперу не було, писали на папері від мішків з цементом, з нього робили і кон-верт і відсилали. В тайзі, на лісопвалі, я пробула 8 років. Пиляла ліс доки не захворіла (порок серця). Всі були голодні і холодні, і якщо виробляли норму, отримували 600 грамів хліба на добу, якщо ні — то 300 грамів. Одного разу гнали на вечерю і був не пришитий номер (У-2-295), за те не дали вечерю, і посадили мене в ізолятор, мороз в ізоляторі був 35 градусів. Я стала промерзати, стала ногами бити в двері, почув вартовий і повідомив черговому по зоні, він прийшов, відчинив двері і питає: хто мене сюди посадив, я сказа-ла оглядач, він випустив, і я пішла відігріватись, а так би змерзла, бо як сказав оглядач: „Посидишь ночь, то и родную мать не увидишь”.

Жити було дуже важко, були напівголодні, тому я захворіла, відправили в санчастину, підлікували і знов послали на лісопвал. Потім стали звільнювати неповнолітніх, і я потрапила в цю групу, але мене не звільнили за порушення режиму, а саме: я познайо-милась з хлопцем, він також був заарештований, працював теж на лісопвалі, носив мені продукти, потайно зустрічались, він на той час був уже звільнений. Тоді він мені написав в Москву скаргу до Малінкова (це після смерті Сталіна), звіди прийшла справка „Звільнити Тимощук А.О.”, Мене звільнили, ми одружились і виїхали в Магадан. Я пішла працювати на підсобне господарство, а як дала паспорт, то в паспорті було сказано, що була судима. Я написала в Прикарпатський округ скаргу, звіди через два тижні прийш-ла відповідь видати чистий паспорт і зняти судимість, а чоловікові виїзду з Магадана не було. Його батьки були вивезені в Сибір, прислали справку батькам в Сибір і вони виїха-ли звіди (Кемеровська обл.), і за тією справою їм також зняли судимість і всі поїхали в Одеську область, Березівський район, село Рівне, де й тепер проживаю.

Надала завідуюча Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.

ЧОБОТАР ЛІДІЯ МИКОЛАЇВНА

м. Березівка

— Мій дід, Тонітенко Авраам Андрійович, в 1930 р. мав два гектари землі, дві корови та двоє коней. Комуністи його розкулачили, дали п'ять років заслання в Сибір. Разом з ним вислали односільчанина Ведуту (батько нашого земляка — двічі Герой Соціалістичної Праці). Вислали їх обох до Сибіру на лісозаготовки в Кемеровську область. В 1937 р. забрали двох його синів, доля їх так і невідома. Моя мати з бабусею поїхали до Сибіру, до діда, і там працювали як сім'я розкуркулених на лісозаготовках. Дід відбув п'ять років, і всі вирішили вернутися на Україну. В Сибіру моя мати вийшла за мого тата, і я народилась в м. Кемерово в 1937 р. А мій брат, який закінчив Одеський медичний інститут, займав посаду головного лікаря в м. Скадовськ Херсонської області, був змушений залишити будинок, в якому жив, бо не був комуністом. Ні я, ні мій брат не були піонерами, комсомольцями, бо радянська влада завдала нам багато горя.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

ЧОРНОЗУБЕНКО МАРІЯ МИКОЛАЇВНА

м. Березівка

— У нас була корова, так що ми голоду не сильно відчували, але засуха була дуже великою. У мене була сестра, Поліна, у якої було троє дітей. Чоловік її в період голодомору помер. Сім'я осталась без батька. Поліна все віддавала дітям і в 1933 р. померла теж. Троє дітей осталось без батьків. Самому старшому було 10 років і його забрали до колгоспу. Йому давали зерно, але ж дуже мало. На цій крупі і виживало ці троє дітей.

ЧУСТРАКА ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ

с. Антонівка

— Моего отця, Чустрак Петра Архиповича, 1896 г. р., раскулачили в 1932 году. В хозяйстве у отца были кони, коровы, свиньи, сельхозинвентарь. В семье было пятеро детей — Тимофей, 1920 г. р., Соня, 1922 г. р., Надежда, 1925 г. р., Василий, 1929 г. р., Екатерина, 1935 г. р. После раскулачивания мы жили под заборами, от голода и холода умер мой старший брат Тимофей в 1932 г. Потом председатель колхоза Демидюк О. дал нам жильё в одной половине конторы. В Антоновке у нас было 15 га земли. Отец умер в 1949 г., мать — в 1981 г.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

ШАМБОРА ЛІДІЯ МАТВІЇВНА

с. Заводівка

— Людям жаль було розлучатися з нажитим кривавими мозолями добром. Один чоловік з розпачу висипав останні кілька відер пшениці у криницю, вона набухла і ми, сусіди, не могли навіть набрать вранці води, бо відро не тонуло. А той чоловік збожеволів...

ШАПОВАЛОВА НАДІЯ ЯКІВНА

с. Гуляївка

Народилася в 1925 році. В 1932 – 1933 рр. проживала в с. Гуляївка.

— Їжа була: щиреця, колоски, качани з капусти, зелені абрикоси; навесні збирали на горі бабки (бриндуші). Батьки працювали в колгоспі на різних роботах і їм давали пайок – латуру. Від голоду з близьких ніхто не помер. Я пам'ятаю, що в селі не було жодного кота, всіх поз'їдали. Ми не померли від голоду, тому що купили корову. В Гуляївці люди майже не вмирили, а багато вимерло в с. Маяки. Ще я пам'ятаю: коли зовсім нічого не було їсти, їли ремені, варили їх і різали шматочками. Люди з голоду падали на ходу.

*Спогади записали Капустян Андрій, учень 10 класу,
Кушнірюк Олена, учениця 11-го класу.*

ШАПОВАЛОВА (КОТЛИК) НАДІЯ

с. Гуляївка

Розкуркулювати в с. Гуляївці розпочали ще в 1921 році, свідків тих важких часів, на жаль, не залишилось в живих.

Історія сім'ї Котликів була такою. Тоді, в далекому 1933 році Надії виповнилося вісім років. Крім неї, в сім'ї Котликів Якова Петровича і Олександри Іванівни було ще троє дітей. Найменшому виповнилося лише чотири роки, коли прийшли і вигнали їх з хати, забравши все господарство і пожитки. Того ж дня чотири сім'ї вивезли в с. Семихатки і поселили в землянці. То було влітку, тому батьків забрали складати сіно. Робота була сезонна, тому сім'ї дуже голодували. Діти збирали їстівну траву і їли. Потім батьків забрали в стан. Один з них, Кобилко Павло, важко захворів і помер. Троє його дітей потрапили до притулку. Син Ваня загубився і додому так і не повернувся. На зиму ці сім'ї повернулися знову в Гуляївку. Сім'я Котлика купили напіврозвалену хату без вікон і дверей. Мати переховалася, щоб не арештували, як батька. А діти виживали як могли. Їли, хто що дасть, спали під хатами на призьбах. Зі своїми ровесниками майже не спілкувалися. Інші діти тикали пальцями на них, дражнили, ображали. Під час Великої вітчизняної війни, коли в село зайшли румуни, хату їм повернули, але жити в неї не довелось. Сільський голова, а під час війни поліцей, Поштаренко Іван вигнав їх з хати.

Крім цих сімей, розкуркулили ще Котлика Михайла, Капустяна Кирила, Гнику Івана, а також Ермоленка, хата якого до сих пір збереглася і довгі роки слугувала колгоспу під склади.

Хата Котлика Якова віддана зараз під приміщення ветлікарні.

*Надано завідуючою Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.*

ШАПОВАЛОВА (ПОШТАРЕНКО) РАІСА ДАНИЛІВНА

с. Гуляївка

Народилася в селі Гуляївка, сім'я складалася з 6 чоловік. Батьки працювали в степу. Тим, хто працював, давали по 200 грам зерна за день. Мати вдома варила латуру, шку-ри з корів різали та варили. Виживали за рахунок лиману: старші хлопці ловили рибу. Все це розповідали їй батьки, сама нічого не пам'ятає, бо була мала.

ШЕВЧЕНКО ГАЛИНА ПАВЛІВНА, ДОНЬКА ПОКІЙНОЇ ОЛІЙНИК ЄФРОСИНІ ДЕМ"ЯНІВНИ (ДІВОЧА ФАМІЛІЯ РУДЕНКО)

— Було це в 1933 році, в Черкаській області, в селі Чегирин. Батько Руденко Дем"ян Гаврилович, був дяком, і тому ворогом народу. Мали сад, пасіку, будинок. Прийшли ак-тивісти, вигнали з хати, в чому були, а все майно на очах розпродали за безцінь. Мамі на той час було 14 років, як їх розкуркулили — вислали на Тукалову гору, а звідти мали відправити на Соловки. Місце, де їх вислали — табір був обнесений колючим дротом, сто-яли військові вартіві. Один з військових, знаючи, яка страшна доля їх чекає, зжалився на мамою — тоді ще дитиною, підізвавши, сказав: „Дитино, тікай звідси, бо загинеш, біжи, а я буду стріляти в повітря”. Так і сталося, мама втекла з табору. Тут і стало питання: куди йти? І вона повертається додому, але ніхто не прийняв, бо всі боялися — вона ж розкуркулена. В той час набирали людей працювати на Одеській джутовій фабриці. Так мама потрапила до Одеси. Попрацювала два тижні, і у робітників почали перевіряти до-кументи. А в мамі був документ, на якому був напис — розкуркулена, то її попередили, щоб за 24 години вона залишила Одесу. Не знаючи, куди дітись, що робити, мама купи-ла квиток на залізничному вокзалі і поїла світ заочі. Доїхала до Раухівки, на зупинці її побачив односельчанин з Чигирина, який на той час переїхав і проживав в селі Чигирин Березівського району і працював на пошті. Запитав у мамі: „Фросю, де ти їдеш?” На що мама відповіла: „Я не знаю”. Він сказав: „Злазь”. Так мама опинилася в Березівському районі в селі Чигирин. Було голодно, а ще більше боялись, щоб не дізнались, хто вона. Сусідам казали, що далека родичка приїхала. Вдень ховалась на пічці, а вночі вишивала та допомагала господарям, чим і заробляла собі на хліб. Бачачи, що у всіх забирають все

зерно до грама, прудка баба Шарка залишила кукурудзу на городі не скошену, а проміж кукурудзою в ямах сховала зерно, і активісти коли шукали — не знайшли. Ось чому вся сім'я їй вижила. Так мама пересиділа зиму, а весною земляк влаштував її на роботу в селі Шевченкове в їдальню прибиральницею. Через два тижні знову все повторилося — пере-вірка документів і за 24 години залишити село. Розгублена, не знаючи, що робити далі, мама повертається до рідного села Чигирин Черкаської області. В тому селі за кошти, допомогла мамі зробити новий документ, на якому не було надпису „розкуркулена”. З ним вона повернулася до Березівського району та влаштувалась робітницею в залізничну бригаду по ремонту колії, та надали їй кімнату в бараці. Через півроку через знайомих мама дізналася про долю батька. Його вивезли на Соловки на вирубку лісу. Від непо-сильної, важкої праці батько дуже захворів. Хворого, непрацездатного, його випустили з табору. Він також поїхав до Одеси. Ліжав в лікарні, мама була в нього декілька разів. Щоб поїхати до батька, треба було відпрошуватись з роботи. Поїзди ходили рідко, не те що зараз. Коли поїхала до нього втретє, їй сказали, що батько помер. Мама Фросі не дожила до того страшного часу, вона померла від тифу відразу після народження другої дитини. Дитина теж померла від тифу.

Люди пухли від голоду, приносили золоті речі, килими, одяг та просили їсти. То був страшний, голодний час. Мама все казала: „Не дай, Боже, діти, пережити вам комусь те, що пережили ми, й навіть — злому ворогу, я того не бажаю.

Надала завідувача Березівською бібліотекою
Л.В. Кулініч.

ШЕВЧЕНКО ТАМАРА ПЕТРІВНА

м. Березівка

— Зі слів моєї бабусі Лапчинської-Шевченко Олімпіади Денісівни, багатодітної матері: при розкулачуванні в неї забрали всю живність: корови, вівці, коні, увесь скарб. Їй, вдові з дітьми, довелося знову тяжко працювати, щоб годувати діточок, щоб хоч якось зводити кінці з кінцями. Єдиним засобом для існування була земля, яку вони обробляли, та худо-ба, який давав можливість існувати великій сім'ї. А при визволенні Березівки вони знову постраждали — червоноармійці забрали трьох коней та повзку, видали довідку, по котрій після війни повинні були відшкодувати збитки, але, безумовно, ніхто цього не зробив.

ШЕЙКО ГАННА ПРОКОПІВНА

с. Сахорове

Народилася в с. Златоустове 19 грудня 1931 року. Батьки її були колгоспники, про голодомор вона пам'ятає з їх розповідей.

Ганна Прокопівна розповідає, що в ті часи людей в нашому краї рятував Тилігуль-ський лиман. Селяни ловили там рибу – колючку, варили з неї рідку юшку. Хоч і з однієї рибки, аби водичка була чимось засмачена, терли і кісточки з рибкою та їли. Щоб вижи-ти, ловили ховрашків та мишей-полівок. А ще рятувала кукурудза, її дробили і варили до ледь густого стану.

Не може старенька згадувати ті часи без сліз на очах: «Таке творилося, що згаду-вати страшно!»

У Ганни Прокопівни від хвороб, які накопичилися під час голодомору, помер стар-ший брат Іван.

Спогади записала Чижик Ольга, учениця 8 класу.

ШЕПОТИННИК ЛЮДМИЛА СЕБОСТЯНІВНА, ШЕПОТИННИК СЕРГІЙ ФЕДОРОВИЧ

с. Михайло-Олександрівка

В ті важкі часи 1932 – 1933 рр. ходили та збирали цвіт акації, траву лободи, пекли коржі та їли. Багато людей з села повиїжджало. Вона згадує, що в селі вся сім'я помер-ла від голоду, залишився тільки батько, який виносив своїх померлих дітей на рядні та відносив до пам'ятника. Люди працювали дуже тяжко. Їли траву, бур'яни, бурячиння, макуху. Пекли хліб на керосиновій лампі.

ШЕПТЕКІТА (ГУЦУЛ) МАРІЯ СЕМЕНІВНА

Мати – Гуцул Ганна Василівна, батько – Гуцул Семен. Проживали в 1932 – 1933 рр. в с. Романівка Андріївського району Кам'янець-Подільської області. В селі була школа, до якої треба було ходити аж за 3 кілометри. Також була церква, але вона була закри-та.

— У сім'ї було четверо дітей. Андрій менший за мене на рік, Олян – ще менший, сес-тра Оленка померла вже тут, коли ми переїхали в 1945 році в с. Маринове. Працюючи важко в колгоспі, мама отримувала пайок – кукурудзяну дерть, яка збилася в грудки. Мама її розтирала, просівала і варила ріденьку кашу.

Важко тоді було, жили в землянці. Жменьку зерна зароблять батьки, а активісти відразу ходили і шукали в усіх закутках, все витрушували. За підібрані колоски на полі могли відправити до Сибіру.

Пам'ятаю, як придбала десь мама кукурудзи. Виривши в підлозі сховок, притрусила соломкою. А ми ходили, не знаючи, що ходимо по зерні. Були малі, могли б і похвалитися сусідським дітям, то відразу б прийшли і відібрали.

А ходили по хатах із зброєю, з залізними прутами і всюди ними штрикали, шукали схованки. З городу зібрали хіба що бурячки, та такі тоненькі, наче пальчики. Мама бра-ла їх і виносила на ніч на вулицю, щоб змерзли, щоб були солодкими. Терла на тертці і варила, засипаючи дертку, макухою або висівками.

Навесні стало трохи легше. Збирали лободу, щир, молочай, заяче вушко, козелик. Й досі пам'ятаю гіркоту трави, яку доводилося їсти.

Пам'ятаю, як йшли до школи в сусіднє село, то дорогою лежали мерці, розпухлі діти, дорослі. Якщо ніхто не підбирав, то розкльовували тіло птахи.

Жили на хуторі, де було 17 хат. Було страшне лихо, але допомагали одне одному, чим могли. Чула від дорослих, що одна тітка з'їла своїх дітей, поки чоловік пішов до міста на заробітки. Часто й божеволіли від лиха. Важко згадувати ті страшні голодні дні, коли весь час хотілося їсти. Багато ще пережила за свій вік: пережила війну, але голод – то найстрашніше.

ШЕСТЕЛЬ ОЛЕКСАНДР ФЕДОРОВИЧ

м. Березівка

Олександр Федорович народився 17 червня 1921 року Пам'ятає, що восени 1932 року було зібрано дуже добрий врожай. І люди вважали, що його їм вистачить на довгий час. Але прийшли «молодчики», так їх називали люди, і відібрали все, весь врожай. Не зали-шили зерна навіть на буханку хліба. Люди намагалися зберегти хоч щось, всіляко ховали різні харчі, але це їм не допомагало. Людям не було що їсти.

Олександр Федорович все це пережив. В його сім'ї було окрім нього ще три брати та батько з матір'ю. Вони повинні були йти на поля, збирати померзлу картоплю, щоб хоч якось прожити. Прийшовши додому з поля, вони перетирали померзлу картоплю і змішу-вали з потертим щавлем, випікали так звані «пишки» у формі кола.

Олександр Федоровичу було 11 років, коли почався голодомор. Було дуже важко.

Від голоду не було сил навіть вилізти на ліжко. Всі були дуже знесилені.

Та з початком весни становище трохи поліпшилось. Діти бігали в сади, рвати зелені яблука, на городах почали рости огірки, помідори. Люди ходили на поле, рвати зелені зерна, дома, прожарювали їх і їли.

Спогади записала Слабенько Любов, учениця 11-А класу.

ШМАТКО МИКОЛА ЯКОВИЧ

с. Златоустове

— Народився я 22 квітня 1919 року. В сім'ї було троє дітей. Батько після Першої Сві-тової війни повернувся додому без однієї ноги, мати померла. Жили ми тоді з мачухою Фросею.

У 1932 – 1933 роках у людей забирали все, що було, а ми були бідні, тому в нас нічого не забрали. Нашій сім'ї дуже допомагав дядько, який працював трактористом. Вижили завдяки корові, яку, боячись втратити, тримали в хаті. Ось так і вижили.

ШПЕЛЯЄВА ОЛЕКСАНДРА СЕМЕНІВНА

с. Мар'янівка

— В голодовку їли рогозу, мати ловила взимку в ополонках на річці рибу. Варили пасльон. Я наїлася льонової макухи і ледве не вмерла. В степу по посадках шукали також козелуки (молочай) і їли.

В нашій сім'ї всі вижили.

ШТИК МАРІЯ, ШТИК АНДРІЙ

В 1932 році Марія та Андрій одружилися в с. Куренівка Вінницької області. Життя було б щасливе, якби не цей страшенний голод. За літо вони заготували різноманітні харчі на зиму. І цього було б достатньо, але влада впровадила хлібозаготівлі, ці норми збільшили у декілька разів. Їздили по дворах і збирали все їстівне у людей. Після цих обдирань у людей не залишилось ні хліба, ні сала, ні картоплі.

Восени люди працювали в колгоспі і могли взяти якусь жменьку зерна, щоб якимось прожити. Але взимку працював один дідусь, а бабуся була вдома. Що на роботі дідусю можна було взяти, він приносив додому, але цього було недостатньо для існування. Ба-буся на весну почала пухнути від голоду і не могла підвестися на ноги, але в цей час по-чалися весняні роботи на полях. І на розорених землях дідусь збирав торішню картоплю, щоб підтримати на той час ледве живий дух дружини. Згодом з'явилася лобода, яку вико-ристовував для приготування млинців. Таким чином Марія одужала і піднялася на ноги.

Після цих пережитих подій Марія ще змогла за своє життя народити і виховати трьох дітей. А дідусь ще побував на фронтах Великої Вітчизняної війни і дійшов до Берліна. Повернувся додому живий. Вони прожили понад 60 років спільного життя.

Спогади записала Коршункова В.В.

ШУЛЯНСЬКА ОЛЬГА АНДРІЇВНА

с. Заводівка

— Коли був голодомор 1932-1933 рр., мені було 10 років. Дідуся та бабуся розкуркулили. Нас всіх вигнали і дали на переїзд 24 години. А вигнали нас тому, що тато збудував у с. Заводівка хату, яку ми накрили чечевницею. В селі пішли балачки, що у нас є дуже багато грошей. Нас з сестрами і братами (я в сім'ї було середньою дитиною) залишили в місті Березівці. А мама з татом переїхали до села Виноградне. Дідуся за те, що читав релігійні книжки, було вислано, а бабуся поїхала з нами.

ЩЕЛКУНОВА МАРІЯ АНДРІЇВНА

Народилася Марія Андріївна в 1924 році, а в документах записали 1926 рік, в с. Вей-сове (нині с. Ставкове). В роки Голодомору їй було 8 років, вона тоді вже жила в с. Ми-хайло-Олександрівка. Рідного батька вона не бачила. Мати розповідала, що батько був писар, і його вбили, коли мати була вагітною.

Потім вона вийшла вдруге заміж, працювала на полі, потім в столовій кухаркою. Не-рідний батько працював на тракторі. З її слів, сім'я їхня дуже голодувала. Бабуся і дідуся розкуркулювали, і вони дуже турбувалися за нас. Купили нам хатинку, щоб нас не вивез-ли в табір. Дідуся і бабуся вивезли в табір, і більше вони не повернулися.

ЮРЧЕНКО ІВАН ГРИГОРОВИЧ

Хутір Стадня Балка

Народився 18 січня 1926 року в Сибіру. Переїхали на теперішнє місце проживання в 1930 році. На час голодомору 1932 – 1933 рр. йому було 6 — 7 років. Пам'ятає, що ходили спеціальні уповноважені, щоб забирати хліб, розламували печі, старалися, щоб нічого не

залишилося в родині. Його рідного дядька Никона Трохимовича заарештували за лантушок пшениці, дали йому 5 років в'язниці. Дядьків син Володимир помер від голоду.

— Ми, діти, ходили по степу, по ярах, збирали зерно з мишачих нір, яке миші заготували собі на зиму. На горі ріс ячмінь, я зі своїм другом нарізали його потайки в кишені. Це вдавалося дуже рідко, бо ми боялися: за таке могли заарештувати батька. Тож їли ячмінь на місці. У дітей і дорослих пухли від голоду ноги, руки.

Весною кормилися травами та цвітом акації. Акація росла близько біля хати. Ми заходили на хату, з неї на дерево і їли цвіт акації. Зимою, якщо вдавалося, діставали чи купляли макуху. В селі були хати розкуркулених селян, яких відправляли з села. Діти та дорослі йшли в ті будинки і шукали щось їстівне. В одному з таких будинків знайшли льон, провіювали і їли. Рятувала і риба з Тилігульського лиману.

Спогади записала Юрченко Любов, онука Юрченко І.Г.,
учениця 11-го класу.

ЯВОРСЬКИЙ МИХАЙЛО КОСТЯНТИНОВИЧ

Коли був голодомор, йому було 6 років. В сім'ї було четверо дітей, він наймолодший.

Батько працював простим робітником в млині. Він приносив в кишені трішки зерна додому, так вони і виживали.

ЯКУБЕНКО ІВАН МИХАЙЛОВИЧ

Народився в 1928 р. в с. Ряснопіль.

— Я був маленьким, тільки пам'ятаю, що завжди хотілося їсти. Їли макуху, цвілий хліб, коли була корівка вдома, то мати ділила молоко по чашечці. А коли не стало й цього, їли лободу, кору дерев, жолуді. Люди були виснажені голодом, тяжко згадувати, що довелося пережити всім в ці роки.

Записали учні 8-го класу
Ряснопільської ЗОШ Чинуша Юлія,
Долгошея Олена та Масва Юлія.

ЯХИМОВИЧ ТАМАРА ФЕДОРІВНА

с. Мар'янівка

Народилася в селі Ставецька Слобода Радомишльського району Житомирської обл-ласті. З 1993 року проживає в селі.

У роки Голодомору їй виповнилося 9 років. Пам'ятає, що діти ходили опухлі від голоду. Мама збирала бур'ян і варила. Здорові хлопці ходили на річку, і на дні річки збирали ракушки, багато дітей тонуло.

В селі дуже багато людей померло від голоду.

Батька забрали взимку, а за що, ніхто не знає. Працював він в районній раді інструктором. Взагалі взимку 1932-1933 років багатьох чоловіків забирали невідомо куди і невідомо за що. За батька мама вже дізналася через кілька років тому, що його розстріляли.

Траплялися випадки в селі, що люди їли померлих, божеволіли від голоду. Прізвищ та імен не пам'ятає.

Розділ II

Так організовували

Голодомор

Свідчать офіційні документи

Протокол № 15 заседания Бюро Одесского обкома КПБУ о причинах невыполнения ноябрьского плана хлебозаготовок.

1 декабря 1932 р.

Присутствовали:

Члены Бюро:

тт. Майоров, Пахомов, Коваленко, Перцов, Фесенко, Капцан, Краевский

Кандидат бюро:

т. Чебукин

Члены и кандидаты бюро

тт. Колесников, Довбыш, Горский, Глинский, Волюнец

Помощники секретарей

тт. Леонов, Бузинов

Зам. зав. отд. обкома

тт. Маркович, Герман, Якобчук

Чл. президиума Обл. КК

тт. Корнющенко, Цюпак, Забудкин

Приглашенные

тт. Товаровская (облпрокуратура), Якимшин (облсуд)

1. О выполнении ноябрьского плана хлебозаготовок

(тт. Пахомов, Перцов, Коваленко, Якимшин, Глинский, Корнющенко, Мойоров)

1.1. Обком отмечает провал выполнения ноябрьского плана хлебозаготовок и, в особенности, совершенно недопустимое резкое снижение хода хлебозаготовок в шестую пятитидневку ноября. Заготовлено 143146 т, вместо 378892 т или 37,8%, шестая пятитидневка дает 17986 т против 32953 т в пятую пятитидневку.

Такие позорные итоги хлебозаготовок в ноябре объясняются исключительно тем, что парторганизации области не взялись по-большевистски за практическое осуществление на деле решений ЦК от 18.XI, которые являются могучим средством в борьбе с классовым врагом, саботажниками хлебозаготовок и оппортунистической кулацкой агентурой внутри парторганизации. Парторганизации не развернули также широкого разъяснения в колхозном активе, в партийных и комсомольских ячейках этих решений ЦК. Парторганизации не разработали, на основе решений ЦК от 18.XI оперативного плана работы по хлебозаготовкам. В частности, важнейшие решения ЦК и Совнаркома о штрафах и репрессиях в подавляющем большинстве районов не проведены в жизнь.

РПК не сумели изгнать из рядов партии коммунистов, дезертировавших с хлебного фронта, воспитать на этом партийную организацию, правильно расставить партсилы и организовать оперативный контроль исполнения решений ЦК.

Обком особо отмечает, что уполномоченные обкома в районах не добились в ноябре действительной мобилизации сельских партийных организаций и колхозного актива и не обеспечили точное и безусловное выполнение решений ЦК и обкома, направленных на окончание в срок хлебозаготовок.

2. Отметить, что на запрос обкома о причинах срыва ноябрьского плана хлебозаготовок и, в особенности, плана шестой пятитидневки, секретари РПК и часть уполномоченных дали совершенно неудовлетворительные объяснения, повторяя шаблонные ответы (как-то: «Еще не сломлено сопротивление», «не ликвидированы демобилизационные настроения» и т.д.) и сваливают ответственность за срыв ноябрьского плана на низовые партийные ячейки, ссылаясь при этом на объективные условия, как-то: «отсутствие тягловой силы, непогода и т.д.»

3. Особо нетерпимо положение с хлебозаготовками в районах: Баштанском 55,1% выполнения годового плана; 20,7% месячного; Б.Александровском — годового план выполнен на 48,7%, месячный план — на 25%; Доманевском — 55,6%—35%; Криво-Озерском — 48%—30%; К.Либкнехтовском — 53%—29,8%; Калининдорфском — 66,8%—21,9%; Каховском — 71%—17%; Ново-Одесском — 54,8%—27%; Н.Бугском — 50%—36%.

4. Объявить выговор Бюро Баштанского РПК с предупреждением, что, если в первую декаду декабря район не выполнит не менее 70% годового плана. Обком вынужден будет принять самые строгие меры в отношении районного руководства.

Предупредить уполномоченного по Баштанскому району тов. Дроба, что если он не добьется решающего перелома в первой декаде декабря, обком поставит перед ЦК вопрос об отзыве его, как несправившегося с задачей хлебозаготовок.

5. Объявить выговор бюро В.Александровского РПК и строгий выговор персонально секретарю РПК тов. Остроу с предупреждением, что если в первой декаде декабря район не добьется выполнения не менее 65% годового плана, обком примет самые строгие меры партийного взыскания.

6. Объявить выговор секретарю Доманевского РПК тов. Вишневному и председателю РИКа тов. Кондратюку, потребовав от района выполнения в первую декаду декабря не менее 70% годового плана.

Указать уполномоченному обкома тов. Самойленко на совершенно недопустимое отставание Доманевского района, потребовав от него самых решительных мер, обеспечивающих выполнение декабрьского плана хлебозаготовок.

7. Отозвать из К.Либкнехтского района тов. Игнатюка, как не справившегося с задачами районного уполномоченного по хлебозаготовкам, сообщив об этом ЦК КПБУ.
8. Объявить строгий выговор секретарю Калининдорфского РПК тов. Абраму и председателю РИКа тов. Рабичеву с предупреждением, что в случае, если они не положат ко-нец попыткам уклониться от выполнения плана хлебозаготовок и не обеспечат действительного выполнения плана в намеченные сроки, они поставят себя вне рядов партии.
9. За позорно низкий процент выполнения месячного плана (17,2%) в Каховском районе, что означает не только отсутствие организованной решительной борьбы за хлеб, но и свидетельствует о дезорганизованности, растерянности районного партийного комитета в руководстве хлебозаготовке, — Объявить выговор Каховскому РПК и Строгий выговор с предупреждением секретарю РПК тов. Даненбургу и председателю РИКа тов. Алексеенко.
- Указать Каховскому РПК на недопустимость заготовки хлеба за счет посевматериала, что обком расценивает, как замаскированную попытку ревизовать реальность плана, сданного Каховскому району.
10. В последний раз предупредить секретаря Н.Бугского РПК тов. Ильяшева и председателя РИКа тов. Горбаня, что если в первую декаду декабря они не заготовят 12% годового плана, обком вынужден будет принять самые строгие меры партийного взыскания.
- Сообщить тов. Голубу обком считает результаты ноябрьских заготовок в Н.Бугском районе чрезвычайно недостаточными и не обеспечивающими выполнение годового плана в срок, установленный ЦК и обкомом партии. Обком требует от всей партийной организации Н.Бугского района обеспечения выполнения последних решений ЦК и Обкома.
11. Обязать тов. Погребного (уполномоченного по Н.Одесскому району) и тов. Лаврецкого (уполномоченного по Первомайскому району) сообщить немедленно обкому, какие сделаны ими выводы из решения Бюро Обкома от 26.XI и обеспечивает ли нынешнее руководство в этих районах выполнение плана.
12. Отметить, что Березовский РПК не выполнил постановления Бюро обкома от 2.XI об окончании хлебозаготовок, за что поставить на вид секретарю РПК тов. Озерову и председателю РИКа тов. Кириченко, предупредив их, что обком вынужден будет принять строгие меры, если они не выполнят в намеченный срок план хлебозаготовок.
13. Обком отмечает, что Одесский, Николаевский, Херсонский, Скадовский, Хорловский, Цурюпинский, Голованевский и Хмелевский районы не обеспечили реализации данного ими заверения обкому и постановления обкома о выполнении плана хлебозаготовок к 1-му декабря, чем они показывают скверный пример отстающим районам.
- Указать секретарям этих партийных организаций, что срыв выполнения годового плана к 1-му декабря является результатом непонимания того, что оставшиеся 10% выполнения плана требуют особенного напряжения.
- Обязать руководителей этих организаций закончить годовой план хлебозаготовок в ближайшие несколько дней.
14. Принять к сведению заявление Бюро Очаковского РПК, что оно обязывается выполнить план хлебозаготовок без уполномоченного обкома.
- Подтвердить окончательный срок выполнения плана хлебозаготовок для Очаковского района – 10-ое декабря.
15. Предложить РПК свекловичных районов, на основе постановления ЦК КПБУ от 29.XI применить в отношении свеклосеющих колхозов, выполнивших план по хлебозаготовкам и имеющих хлебные излишки, но не выполнивших своих обязательств по свекле, лишение установленной им скидки по хлебозаготовкам.
16. Учитывая случаи дезертирства из числа мобилизованных из Одесской городской организации на хлебозаготовки, — поручить партколлегии обл.КК в течение 2-го декабря разобрать дела дезертиров с тем, чтобы 3-го декабря постановление партколлегии было опубликовано в печати.
17. Ознакомившись с письмом секретаря ЦК КПБУ тов. Хатаевича о ходе хлебозаготовок в Одесской области, принять его к сведению и руководству.
18. Принять к неуклонному выполнению план хлебозаготовок на декабрь, предложенный ЦК КПБУ, установив для области план хлебосдачи в 23 млн. пудов. Поручить тт. Майорову и Пахомову распределить и довести план для районов по секторам и культурам в течение 2-го декабря.
19. Признать, что одним из решающих источников хлебосдачи в декабре все еще является значительная часть необмолоченного хлеба, а также переобмолот. Поэтому окончание обмолота и переобмолота в установленные обкомом сроки и обеспечение высоких норм выхода зерна – являются важнейшей задачей парторганизаций и уполномоченных обкома. Обком категорически предупреждает всех секретарей райкомов и уполномоченных обкома о необходимости сочетания борьбы за обмолот и переобмолот

с борьбой за изъятие скрываемых от государства фондов, за изъятие раскраденного хлеба. Необходимо беспощадно гнать из партии, арестовывать и судить, как изменников тех коммунистов и работников, которые из боязни обострения кулацкого сопротивления хлебозаготовкам, противодействуют или уклоняются от изъятия утаенного и разворованного хлеба.

20. Принять к сведению, что утвержденный обкомом план об окончании обмолота и переобмолота доведен облЗУ до районов 30-го ноября.

Предложить РПК довести в 24 часа план обмолота и переобмолота до каждой МТС, совхоза и каждой молотилки, с указанием норм выхода зерна.

21. Обком предлагает РПК обеспечить премирование колхозов, бригадиров, машинистов и колхозников, давших хорошие результаты и высокое качество переобмолота соломы, — выдачей промтоваров, а также молодняка (телят, поросят, птицы) из животноводческих ферм колхозов. Поручить тт. Колесникову, Бруку и Корнющенко в 24 часа разработать указания по этому вопросу и представить на утверждение Обкома.

22. Обязать РПК организовать ежедневный учет о ходе обмолота и переобмолота, телеграфируя об этом облЗУ.

Обеспечить, чтобы в числе работающих у молотилок была бы подавляющая часть партийцев и комсомольцев колхоза.

23. Отметить, что несмотря на ряд категорических директив об окончании уборки пропашных, до сего времени убрано: кукурузы -73,3%, подсолнуха — 84,5%, картофеля — 66,6%. При этом крайне неудовлетворительно проходит уборка пропашных в районах: Братском, Б.Висковском, Зинovieвском, Знаменском, Устимовском, Николаевском, Н.Одесском, А.Ивановском и Цебриковском (Грушковский и Добровеличковский районы не подали об уборке пропашных ни одной сводки).

Считая такое положение с уборкой пропашных нетерпимым, обязать секретарей РПК отстающих районов, закончить полностью уборку пропашных не позже 5-го декабря, сообщив телеграфно обкому об окончании уборки 6-го декабря.

24. Поручить тов. Корнющенко немедленно проверить, как осуществляется на местах директива ЦК КПБУ о натуральной оплате МТС и о результатах доложить обкому не позднее 5-го декабря запросить телеграфно городским и районным партком, как проводится в жизнь соответствующая инструкция по вопросу об учете натуроплаты колхозами, стоимости работ МТС, сколько колхозам объявлено о причитающемся с них количестве хлеба, а также о реагировании на это решение самих колхозов.

Обязать РПК в 3-дневный срок информировать обком специальным письмом о том, как проведено в жизнь указанное решение ЦК о натуроплате МТС и о соответствующем применении инструкции Трактороцентра, Госбанка, Заготзерно по данному вопросу.

25. Поручить тов. Пахомову проработать вопрос и подготовить проект решения о занесении на черную доску ряда колхозов постановлением облисполкома, представив проект постановления обкому 2-го декабря.

26. Считать необходимым настоять перед ЦК КПБУ о занесении на черную доску, решением Совнаркома, с. Свято-Троицкое Троицкого района.

Одновременно телеграфно запросить Баштанский, Кривоозерский, Любашевский, Вradiевский РПК подробную характеристику СС. Баштанки, Любашевки, Кривого Озера, Вradiевки для занесения их на черную доску решением Совнаркома.

2. О зяблевой вспашке
(тов. Пахомов)

2.1. Запросить телеграфно все ГПК и РПК о выполнении ими директивы обкома от 17.XI об обеспечении выполнения плана зяблевой вспашки.

2.2. За срыв зяблевой вспашки, исключить из партии и привлечь к судебной ответственности директора Калмазовской МТС, Ольшанского района тов. Горохова (вып. пл. зяби — 1,7%), директора Криво-Озерской МТС — тов. Свинковского (вып. пл. зяби — 8,5%).

Предложить облпрокуратуре немедленно привлечь тт. Горохова и Свинковского к судебной ответственности.

2.3. Объявить строгий выговор директорам МТС Ново-Воронцовской, Б.Александровского района тов. Морозову (2,2% выполнения плана зяби), Еланицкой — Вознесенского района Василенко (2,8% выполнения плана зяби), Щесиakovской Б.Вискоровского района Ройтману (2,3% выполнения плана зяби) и Каирской Каховского района Смоле (3,1% выполнения плана зяби), предупредив их, что если они не добьются в ближайшие дни резкого перелома в выполнении плана зяблевой пахоты, то и тем самым поставят себя вне рядов партии.

2.4. За срыв зяблевої вспашки обявить выговор зав. РайЗУ Братского, Б.Висковского, Устимовского, Хмелевского, Вознесенского, К.Либкнехтовского, Николаевского, Ново-Одесского, Очаковского и Анатолевского районов предупредив их, что если они в течение первой пятидневки декабря не обеспечат выполнения плана зяблевой вспашки, обком вынужден будет принять к ним более суровые меры воздействия.

3. Особая папка.

4. Решение партколлегии Обл.КК о Братском районе.

ДАОО, ф. П-11, оп.1, спр. 141, арк. 31-36.

ПОСТАНОВА
Одеського обласного виконавчого комітету
від 5.XII.1932 року
Про перебіг виконання плану хлібозаготівель

1. Президія ОВК констатує провал у виконанні плану хлібозаготівель в листопаді місяці й особливо в останню п'ятиденку. Найбільш ганебно відстають райони: Баштанський — виконав 55,1% річного плану й 27 відсотків місячного, Велико-Олександрівський — 43,7%, 25% — місячного; Доманівський — 55,6%, місячного — 35%, Криво-Озерський — 48%, місячний — 30%, К.-Лібкнехтовський — 53%, місячний — 29,8%, Калініндорфський — 66,8%, місячний — 21,4%, Захарівський — 71%, місячний — 17%, Ново-Одеський — 54,8%, місячний — 27%, Ново-Бузький — 50%, місячний — 35%.

2. По радгоспному сектору річний план виконано на 72,5%, місячний — 35,1%. По зборі річучка річний план виконано на 53,7%, місячний — 32,3%. По поверненню насіння проднатурпозики план виконано на 85,3%.

3. Такий ганебний стан у виконанні плану хлібозаготівель в листопаді пояснюється тим, що Ради та РВК ще й досі не згуртували маси найкращих колгоспників та не забезпечили постійного керівництва в боротьбі за хліб; більш того, ради та РВК не спромоглися до цього часу перемогти явні злочинства куркульських елементів та їхньої агентури, про що свідчать такі факти, як потайний перемол, відволікання закінчення по деяких місцях молотби, приховування хліба, розбазарювання та шахрайство. Нічим іншим, як прямим злочином треба вважати й те, що РВК та сільради далеко не всюди провели в життя вказівки про вилучення хліба з куркульсько-заможних господарств за твердими завданнями, через що план твердоздатчиками виконано лише на 36,1%.

4. Президія ОВК застерігає, що дальше потурання такому злочинному ставленню до хлібозаготівель примусить вжити репресивних заходів не лише проти прямих злочинців, а й проти тих керівників, що своєю бездіяльністю фактично допомагають останнім. Президія відзначає, що обласні установи недостатньо пов'язали справу керівництва хлібозаготівлями поміж себе, не диференціювали керівництва відповідно до особливостей кожного району, викривлення директив партії та уряду просто реєструються замість того, щоб негайно вживати конкретних оперативних заходів для негайного усунення їх. Ці факти, наприклад, відомі Заготзерно.

5. Зважаючи на те, що область вступила в особливо гострий період боротьби за хліб, таке нечітке, недиференційоване та розпорошене керівництво обласних заготовчих господарчих та адміністративно – судових установ далі абсолютно є нетерпиме.

Аби запобігти цього надалі, запропонувати Уповзагот РПО сконцентрувати матеріали відповідних обласних установ та відомості в районі, на основі яких здійснити оперативне керівництво хлібозаготівлями та щоденно інформувати Президію Облвиконкому про вжиті заходи. Запропонувати уповноваженого ОВК щодавно інформувати ОВК про хід хлібозаготівель з докладною характеристикою роботи та про застосування заходів щодо забезпечення виконання планових завдань.

6. За неприпустиму бездіяльність в справі хлібозаготівель оголосити догану Президіям РВК Баштанського, Добровеличківського, В.-Олександрівського районів та голові РВК Доманівського району Кондратюку, Калініндорфського району — Рабічову; сувору догану — голові Кахівського РВК — Олексієнку та попередити як ці так і останні райони, що, коли протягом найближчих днів не буде переламау, який забезпечив би виконання плану в визначені терміни, ОВК змушений буде вжити суворох заходів.

7. Спробу деяких районів (Кахівський та інш.) виконувати план коштом насінневих фондів облвиконком розцінює як лінію найменшого опору у виконанні плану та плен-таня в хвості куркульських настроїв, які наемисно штовхають на розбазарювання фондів, щоб відволікти увагу від справжньої більшовистської боротьби на хліб та з ворогом хлібозаготівель куркулем та опортуністом.

8. За невиконання річного плану хлібозаготівель та брак належних темпів у проведенні хлібозаготовчої кампанії у листопаді м-ці занести на ЧОРНУ ДОШКУ такі колгоспи:

СПИСОК
колгоспів, занесених на чорну дошку
постановою Президії Одеського облвиконкому 5.XII.1932 р.

№№ з\п	Район	сільрада	колгосп	%% виконання плану хлібозаготівлі
1.	Рово-Леський	Андрієвська	Х-ти річчя Жовтня	46,0%
2.	Рово-Леський	Артемівська	ім. Ілліча	35,0%
3.	Кахівський	В.Благовецьк.	ім. Якіра	20,0%
4.	Кахівський	В.Благовецьк.	„Труд”	15,0%
5.	Кахівський	В.Благовецьк.	ім. Косіора	18,0%
6.	Доманівський	Любаносівська	ім. Калініна	23,0%
7.	Доманівський	Грабовська	Червон.Степ	28,0%
8.	Скадівський	Миколаївська	ім. Котовського	25,0%
9.	Зінов’ївська	Канівська	Вільн.шлях	15,3%
10.	Зінов’ївська	Спасівська	ім. Леніна	23,3%
11.	Роздільнянський	Синівська	Комуніст	49,5%
12.	БЕРЕЗІВСЬКИЙ	ВІКТОРІВСЬКА	ім. 10-річчя Жовтня	51,7%
13.	Любашівський	Ясіново 1	ім. Скрипника	11,9%
14.	Любашівський	Ясіново 2	ім. Молотова	19,0%
15.	Любашівський	Бобрик 2	ім. Ворошилова	23,0%
16.	Троїцький	Шпиківська	Перемога	7,0%
17.	Троїцький	В.Боярська	ім. Лисенка	26,0%
18.	В.Олександрівс.	Архангельська	ім. Петровського	41,0%
19.	В.Олександрівс	Н.Павлівська	П’ятирічка	34,0%
20.	В.Олександрівс	Почкарівська	ім. Ілліча	40,0%
21.	В.Олександрівс	Леонтівська	Червона Україна	1,5%

Підтримати клопотання перед РНК про занесення на чорну дошку Владівської с\р Владівського РВК, яка виконала план на **38,6%** по колгоспному сектору і **19,2%** по одноосібному сектору.

9. Застосувати натур. штрафи до таких колгоспів: Жовтневий район Мар’янівської с\р колгосп ім. Комінтерна виконав **31%**; Кривоозерський район Полянецької с\р колгосп „П’ятирічка” – **33,9%**, того самого району В.Мечетської с\р колгосп Комінтерн – **17,0%**.

10. Запропонувати РВК та МР бурякових районів застосувати до бурякосійних кол-госпів, що виконали план хлібозаготівель і мають хлібну зайвину, але не виконали своїх зобов’язань з буряків, позбавлення визначеної їм знижки з хлібозаготівель.

11. Ще раз пояснити РВК, що надання зустрічних планів колгоспам, що виконали план хлібозаготівель, безумовно забороняється. По таких колгоспах, які виконали свої зобов’язання, можливо проводити хлібозаготівлі заходами посиленого крамопостачання як стимулу для хлібозаготівель та масово роз’ясувальної роботи.

12. План ОблЗУ про закінчення обмолоту та переобмолоту, надісланий районам 30.11.-ц.р., затвердити. Зобов’язати РВК та МР забезпечити виконання його в визначений термін. Про перебіг обмолоту раз на п’ятиденку повідомляти телеграфно ОблЗУ.

13. План хлібозаготівель на грудень в кількості 31473 тонни, по збору мірчука 9000 т, по поверненню насіннатурпозики 6044 т по районах, секторах, культурах затвердити (план додається).

Прийняти до відома заяву Загот. РПО про те, що план до районів доведений.

14. Постановку РНК від 25.XI.- ц.р. про трудгужвідбуток щодо збору соняшнику та директиву про порядок перемолу зерна прийняти до неухильного виконання. Доручити РСІ, Заготзерно перевірити дійсний стан схоронення та відвантаження зерна.

15. Запропонувати РВК виділити при РВК та при кожній с/р відповідального працівника за виконання плану хлібозаготівель по одноосібному сектору та за облік і вилучення хліба, затвердити завдання твердоздатчиками.

16. Запропонувати Прокуратурі виявити, хто винний по Любашівському й Троїцькому районам, що вилучення у твердоздатчиків до цього часу досягло лише в розмірі 20%.

17. Зобов'язати міліцію і Прокуратуру, а також РВК та Ради вжити термінових та рішучих заходів до припинення потайного перемолу зерна.

18. Доручити Прокуратурі розслідувати, чому в радгоспі ім. Ворошилова Семенівської с/р Троїцького району досі не зібрано 70 га (в валках і копицях).

19. Прийняти до відома заяву голови Цебриківського району про те, що район зобов'язується закінчити річний план хлібозаготівель до 25.XII.32р. Зобов'язати РВК скласти графік щоденного забезпечення виконання цього завдання.

20. Ще раз підтвердити заборону здачі кукурудзи на глибинні пункти.

21. Визначити, що замість розвантаження є різке зростання запасів зерна на глибинках, причому значна частина хліба, що схороняється по глибинках, знаходиться в явно загрозовуваній стані. Є випадки замокування, горіння, розкрадання хліба.

22. Запропонувати РВК вжити рішучих заходів до розвантаження глибинок особливо по Зінов'ївському та Ворошиловському районах. Винних за псування хліба по глибинках негайно притягти до суворой відповідальності.

23. Матеріали, що свідчать про безгосподарне використання автомашин, передати прокурору, винних негайно судити. Встановити на місцях пильний контроль за використанням автомашин для розвантаження глибинок, виділивши для цього спеціальних уповноважених.

**Заст. голови Облвиконкому Тараненко
Секретар Облвиконкому Цюпак**

ПОСТАНОВА Президії Одеського облвиконкому від 6.XII.1932 року

Протокол № 11 Про заходи для виконання планів з товарообігу та касового в грудні 1932 року

Констатувати, що виконання плану товарообігу IV кварталу за жовтень та перші дві декади листопада характеризуються такими показниками:

1. План в цілому по області виконано на 50,8% або 120290,0 т.к., в тому числі Споживкооперація виконала свої завдання на 54,4% або 82020,7 т.к., Торги на 59,6% або 31292,4 т.к., інша кооперація на 27,8% або 6339,9 т.к.

2. Визнати, що виконання плану в жовтні і за перші дві декади листопада в значній мірі реалізувалося за рахунок підвищеного завозу на склепах торговельних організацій та в дорозі.

3. Виконання касового плану проходило в такий спосіб: за жовтень виконано 65458 т.к., або 94,8%, в тому числі Споживкооперацією 39595 т.к. або 92,0%, торгами 11076 т.к., іншою кооперацією 14787 т.к., або 111,9%, за листопад – 61314 т.к., або 90,1%, в тому числі Споживкооперацією 32623 т.к. або 82,1%, торгами 14198 т.к. або 106,1% та іншою кооперацією 14493 т.к., або 97,9%.

4. Визнати, що конча потреба цілковитого виконання плану товарообігу в грудні покладає на торговельні організації найвідповідальніші завдання в зв'язку з тим, що зазначені в п.2 товарні фонди, які чимало сприяли розгортанню товарообігу, цілком або майже цілком вичерпані, а тому вважати за потрібне мобілізацію товарних фондів в грудні для чого перевести таких заходів:

а) зобов'язати банки (т.т. Грінгофа та Ветмана) та Облфінвідділ тов. Волянського ВЖИТИ РЕПРЕСІЙ до госпорганізацій, що не виконують своїх зобов'язань в частині сплати податків шляхом продажу продукції неплатників Облспоживспільці та торгам;

б) запропонувати банкам надати негайно своїм філіям директиву про негайне припинення з 7.XII кредитування інообласних заготівельних організацій, що провадять свої операції в області без дозволу Облік РСІ;

в) зобов'язати т.т. Довбиша (Важпром), Луневського (Обллегпром) та Порятую (Облпрофрада) на протязі 3-х днів перевірити виконання промпідприємствами, умов на здачу ширпотреби з кооперацією та держторгівлею та накреслити потрібних заходів для обов'язкового виконання плану цього кварталу навіть за рахунок умов з позаобласними організаціями, які не виконують своїх фінансових зобов'язань;

г) зобов'язати тов. Коннова позачергового подавати вагони відвантаження краму ширвжитку в межах області;

д) запропонувати тим промпідприємствам, які не мають змоги вести свою продукцію за межі області через брак вагонів, здавати цей крам місцевим торг. організаціям для того, щоб поліпшити своє фінансове становище та не затримувати товарообіг;

е) запропонувати Упов.РПО по тов.фондах негайно дати директиву ґуральням області про ВІДПУСК ГОРІЛКИ Облспоживсоюзу та торгам для районів, що успішно виконали плани хлібозаготівлі, а також для тих окремих сіл відсталих районів, що виконали свої зобов'язання по часті продажу хліба державі;

ж) запропонувати Обларбітрові т.Шнайлерову при розгляді справ щодо виконання підприємствами своїх зобов'язань на здачу продукції ширвжитку місцевим торг. організаціям урахувати останні постанови РПК та ЦК про застосування репресій до нездатчиків хліба;

з) запропонувати всім торгівельним організаціям продовжувати зниження крамових лишків на базах, склепах та крамницях;

і) доручити Облік РСІ тов. Цінберу та Упр. Упов. РПО тов. Фонд. Т.Шлезінгеру разом з Держбанком перевірити протягом 8 та 9 грудня наявність крамів по базах та склепах підприємств з тим, щоб банки негайно одержали матеріали по наслідках перевірки для застосування фінансових репресій відносно тих підприємств, що затримують крам.

5. а) Пропонувати Облспоживспільці та Одесторгу негайно вивезти в села Св.Троїцького Троїцького району та с.Піски Баштанського району весь крам без винятку та припинити по тих селах будь-яку торгівлю. Вилучений крам завести в райони, які виконують план продажу хліба державі.

б) Застосувати репресії, що зазначені в пункті 5а, також відносно 31 колгоспів, що занесені на чорну дошку, а саме:

колгосп XIII-річ. Жовтня	Андрієвськ.с/р	Н.Одеського району
колгосп ім. Ілліча	Артемівська	Н.Одеського району
колгосп ім. Якіра	В.Благовещен.	Кахівського району
колгосп „Труд”	„-“	„-“
колгосп ім. Косіора	„-“	„-“
колгосп ім. Калініна	Любашівськ.	Доманівського
колгосп „Червоний Степ”	Грабовська	„-“
колгосп ім. Косовського	Миколаївська	Скадівського
1 колгосп „Вільний шлях”	1 Канівська	 Зінов’ївська МР
колгосп ім. Леніна	Сасівська	„-“
колгосп „Комуніст”	Синівська	Роздільнянський
колгосп ім. X-річ. Жовтня	Вікторівська	БЕРЕЗІВСЬКОГО РАЙОНУ
колгосп ім. Скрипника	Ясіново 1	Любашівського
колгосп ім. Молотова	Ясіново II	„-“
колгосп ім. Ворошилова	Бобрик II	„-“
колгосп Перемога	Шпівська	Троїцький

колгосп ім. Лисенка	В.Боярська	-,-
колгосп ім. Петровського	Архангельська	В.Олександрівського
колгосп П'ятирічка	Н.Павлівської	-,-
колгосп ім. Ілліча	Кочкарівська	-,-
колгосп Черв. Україна	Леонтівська	-,-
колгосп ім. Сталіна	Демідівська	Жовтневий
колгосп Наше господарство	Стразбургська	Фр.Енгельського
колгосп ім. Сталіна	Саранівська	Бобринецького
колгосп ім. Буденного	Н.Олександрівськ.	Братського
колгосп ім. 1 травня	Мар'янівська	Врадівського
колгосп ім. Буденного	Черв.Благодатн.	Кахівського
колгосп ім. Луначарського	Сербулівська	Вознесенського
колгосп Нове життя	Кас перо-Микол.	Баштанського
колгосп ім. Фрунзе	Дімітрівськ.	Знам'янського
колгосп ім. XII-річ. Жов.	Помішнянська	Н.Українського

в) зобов'язати всіх голів міськрад та РВК проробити низку конкретних та реальних заходів щодо забезпечення виконання касового плану і ліквідації заборгованості по зарплатні.

г) звернути увагу Одеської та Зінов'ївської міськради на потребу розгорнення найкращої боротьби навколо збору обов'язкових платежів, а також мобілізації готівкою за рахунок заборгованості по квартплаті, за комунальні послуги та ін., а також вжити заходи щодо підвищення виручки трамвая.

д) міськрадам звернути увагу на неприпустимість залишення грошей в касах організацій та підприємств і запропонувати міськрадам повести рішучу боротьбу з цим зловживанням.

Заст. голови Облвиконкому Тараненко Ф.Р.-
710, оп.1, д.26 №2

Норма продуктів працівникам політотделов и директорам МТС на март місяць 1933г.

Отправленные из Одессы 10—12 сего місяця для довольствия 78 політотделов МТС

1. Хлеб	1000 г
2. Муки подболточной 85%	600 г
3. Крупы	4,5 кг
4. Макарон	300 г
5. Растительного масла	900 г
6. Животных жиров	600 г
7. Мясa	2 кг
8. Рыбы	2,25 кг
9. Сахару	1050 г
10. Чаю	50 г
11. Соли	900 г
12. Мыла хозяйственного	200 г

Основаие: директива УПО ГПУ УССР от 2.III.33г.

Норма продуктов для иждивенцев и работников политотделов и директоров МТС

Оправленные из Одессы багажом 10—12 с его месяца для довольствия на март месяц в 78 политотделов МТС

1. Муки	8,2 кг
2. Крупы	500 г
3. Сахару	1000 г
4. Макарон	500 г
5. Кондитерских изделий	1000 г
6. Консерв рыбных	1 короб.
7. Мыло хозяйственное	2 куса
8. Мыло туалетное	1 кусок
9. Рыбы соленой	1 кг

Примечание: учитывая техническую невозможность доставки в Политотделы мяса и животных жиров, таковые соответствующим эквивалентом заменены мясными консервами, которые отправлены из Одессы 16.III-33г.

Секретарь общего отдела облотдела ГПУ Смолицкий
ДАОО, ф. П-864, оп.1, спр.76, арк. 16.

Протокол заседания Бюро Райпарткома о порядке проведения в жизнь постановления Бюро РПК по ликвидации продовольственных трудностей в селах района.

22 апреля 1933 г.

Оказанная продовольственная помощь селам нашего района должна была ликвидировать в ряде сел и колхозов случаи голодания и смертей. Однако по имеющимся в Райпарткоме фактам в селах: Точилово, Валегоцулово 2 уч., Ново-Георгиевка, Гандрабуры, несмотря на переброску в эти села значительного количества продуктов положение не улучшается, а наоборот, вследствие безответственного отношения секретарей партийных ячеек, уполномоченных РПК еще ухудшается.

Поэтому Бюро Райпарткома в своем решении от 17.IV. с.г. предупредило ряд сельских руководителей о том, что если после той большой помощи, которая все время оказывается, будут случаи смертей и опухоли на почве голода, РПК будет привлекать к суровой партийной ответственности виновных в этом деле лиц. И вполне понятно, разве можно терпеть такое безобразие в распределении получаемых продуктов, когда колхозники, имеющие большое количество трудодней в нашем районе, и сейчас голодают и умирают и только потому, что продукты выдаются лицам, имеющим у себя в хате муку, пшеницу (Точилово).

Эти факты говорят о том, что партийные ячейки на местах не классово бдительны в этом вопросе, а классовый враг, пользуясь этой слабостью, развил большую контрреволюционную работу, в особенности в вышеперечисленных нами селах. В некоторых селах якобы на почве голода в сельсоветах и колхозах собирается много всяких не проверенных людей. Председатели сельсоветов, колхозов, секретари партийных ячеек и уполномоченные РПК не придавая с виду большого значения при виде их теряются и в результате всего этого не дается кому нужно соответствующая помощь, а кому должный отпор, не разоблачаются лица, в прошлом прятавшие в ямах хлеб и сейчас имеющий на широких собраниях в сотнях, бригадах, сельсовете и т.д.

Все это и затрудняет работы сельского актива в заострении неослабленного внимания на весенний сев и в связи с этим за последнее время замечается отсутствие достаточного руководства производственной работой, налаживании трудовой дисциплины, не контролируя качество работы на поле и т.д.

Для того, чтобы все подмеченные в этой области недостатки немедленно устранить, предлагает провести следующее:

1. Организовать выдачу помощи действительно нуждающимся в ней таким порядком, чтобы в течение 2—3 дней не было ни одного человека, опухшего с голода, и случаев голодных смертей, для чего нужно знать действительно состояние каждого хозяйства в селе. По колхозам ответственность возлагается на председателя колхоза, по индивидуальному сектору — на председателей сельсоветов.

2. При оказании помощи нуждающимся, необходимо стимулировать очередные работы по севу. Для этого председатели колхозов и сельсоветов обязаны разработать конкретные мероприятия по использованию этих людей на работе если не в поле, то в хозяйствах колхозов.

3. Проверить и поставить хорошо работу детских площадок, ясель, выдачу пищи в школах школьникам. Предложить председателям колхозов и сельсоветов немедленно отвести для этого необходимые в нужном количестве помещения, оборудовать и отопить их, выделить где еще нет руководителей этих учреждений, на которых возложить персональную ответственность за своевременное приготовление вареной пищи. Прекратить раз и навсегда случаи выдачи детям пищи вместо 8 часов утра в 11 или 12 часов дня или отпуск детей с площадок, ясель не по окончании полевых работ, а в 2—3 часа дня.

4. Ликвидировать путем своей гибкости в работе ожидание помощи в сельсоветах и колхозах во время работы на поле, нужно организовать выдачу помощи с тем, чтобы люди получавшие эту помощь шли на работу, получивши помощь по утрам до начала работы. Такой же порядок выдачи продуктов установить для площадок и детских ясель.

5. Повседневно разоблачать лиц, прикрывающих голодом, путем проверки действительного состояния на всех совещаниях в сельсовете, колхозе, бригадах, сотне, а также вывешиванием по селу плакатов и т.д.

Еще раз заостряем Ваше внимание на том, что данный вопрос имеет чрезвычайно большое политическое значение, ему нужно придать большую бдительность, находить конкретных лиц, носителей зла, не взирая ни на что при выявлении умело разоблачать и привлекать к ответственности, поэтому о всех вопросах состояния села, колхозов, отдельных лиц (характерные факты) обязательно освещать в сводках посылаемых Вами райпарткому и Политотделам МТС.

**Зав. орг. отделом Райпарткома Титомир
Управделами РПК Жак
ДАОО, ф. П-55, оп. 1, стр. 1154, арк. 69, 70**

**Протокол № 41 заседания Бюро Одесского обкома КПБУ о результатах
расследования дела руководителей Одесского зернотреста за попытку
срыва важнейших государственных заданий хлебосдачи совхозами
21 июня 1933г.**

Присутствовали: Члены и кандидаты Бюро Обкома — тт. Бретшан, Брычко, Вегер, Голуб, Клиновский, Сидорский, Сирота, Темкин, Хорош, Целищев Наркоснаб СССР — тов. Микоян Зам. Наркомснаба Украины — тов. Берлин Члены комиссии ЦК КП(б)У — тт. Зюльков, Качинский, Степанский

1. *О деле руководителей зернотреста*
(тт. Орлов, Вегер, Степанов, Голуб, Зюльков, Микоян, Бранчкин) 1. Заслушав сообщение о результатах расследования дела руководителей Одесского зернотреста связи с телеграммой тт. Молотова и Сталина, — облісполком и обком счита-

ют полностью установленным, что руководители зернотреста сознательно преуменьшали показатели урожайности и заведомо преувеличивали количество, якобы, погибших озимых в совхозах, с целью нарушить советский закон о сдаче зерна государству, обмануть пролетарское государство и сорвать выполнение планов хлебосдачи.

Руководители зернотреста втянули в обман государства и аппарат зерносовхозов, в частности, по Одесско-Николаевскому зерносовхозу плана хлебосдачи по одной пшенице уменьшен на 17 ½ тыс.центнеров и в плане уборки, составленном 17 апреля 1933 года сознательно скрыто 1036 га озимых хлебов.

Облисполком и Обком постановляют:

1. За преступный обман партии и Правительства, за попытку срыва важнейших государственных заданий хлебосдачи совхозами, что является ничем иным, как воровством и расхищением государственного имущества, — директора Одесского зернотреста — Залогина и заместителя директора Леща — из партии исключить, с работы снять и отдать под суд. Старшего агронома треста Сулему — с работы снять и отдать под суд. Заместителя директора Одесско-Николаевского совхоза — Шпиц-Шпиценко — снять с работы и отдать под суд.

2. Поручить комиссии в составе тт. Брычкина, Целищева, Самойленко, Качинско-го и Орлова, с привлечением начальников политотделов зерносовхозов — в декадный срок тщательно проверить в каждом зерносовхозе производственно-финансовые планы и обеспечить, чтобы была предусмотрена действительно полная сдача всей товарной продукции совхозов государству и безусловное выполнение установленных планов хлебосдачи.

Поручить комиссии немедленно привлечь к строжайшей партийной и государственной ответственности работников отдельных совхозов, виновных в попытках сокрытия хлеба от государства и срыва хлебосдачи.

3. Предложить отделу кадров пересмотреть и укрепить состав работников зерно треста и зерносовхозов.

4. Облисполком и Обком считают, что советские и партийные организации Одесщины, начиная от Райисполкомов и Райкомов и кончая Облисполкомом и Обкомом — уделяли недостаточно внимания зерносовхозам, не оказывали им необходимой практической помощи и не организовали действительный контроль и подготовку к выполнению планов хлебосдачи.

Облисполком и Обком обращают внимание всех советских и партийных организаций Одесщины и Политотделов на совершенно исключительное политическое значение телеграммы тт. Молотова и Сталина, говорящей о том, что до сих пор окончательно не устранены ошибки, допущенные в Одесской области при проведении хлебозаготовок прошлого года: неумение разглядеть, своевременно разоблачить и сломить кулацкий саботаж хлебозаготовок и антигосударственные буржуазно-перерожденческие тенденции в совхозах.

Исполком и Обком обязывают партийные и советские организации и Политотделы, на основе постановления ЦК ВКПб и Совнаркома СССР от 20-го июня и телеграммы тт. Молотова и Сталина, учтя уроки дела зернотреста, с первых же дней обмолота мобилизовать все силы на своевременное и полное выполнение государственных заданий по хлебосдаче.

ДАОО, ф. П-11, оп. 1, спр. 173, арк. 93, 94.

**Докладная записка Начальника политсектора МТС ОБЛЗУ Одесской области
Темкина Наркомснабу СССР Микояну о тяжелом продовольственном
положении работников политотделов МТС Одесской области.
6 ноября 1933г.**

Работники Политотделов МТС Одесской области находятся в тяжелом продовольственном положении.

Передо мной лежит докладная записка одного из работников политотдела (заместителя начполитотдела Доманевской МТС) тов. Коваленко, который пишет следующее:

«Продукты мы за март месяц совершенно не получили, жили впроголодь, прибегая к помощи районных организаций, которые кое-как выручали нас из такого продовольственного затруднения. В апреле месяце мы получили продукты через фльдегеровскую связь, но далеко не полностью и недоброкачественные. В мае месяце мы получили только одну муку, а вот в июне еще совершенно ничего не получили, и надежды на скорое получение невидны, хотя сейчас переживаем чувствуем большую нужду в этом. Нам даже приходится завидовать работникам района, когда они исправно получают централизованным порядком на свои семьи, а мы только смотрим да утешаем надеждами свои семьи. Кроме того мы и наши семьи не могут купить нигде в условиях Доманевского района ни одного метра мануфактуры для детей, или для себя на белье, а в Распреде ответ работников, где можно было бы купить эти домашние необходимые предметы, наши семьи не прикреплены».

На основании вышеизложенного и представляя при сем перечень продуктов, входящих в паек начал. Политотделов, политсектор МТС ОблЗУ просит Вас рассмотреть вопрос об увеличении пайков за счет круп (для членов семьи), рису и манной, мяса, масла (для членов семьи), кондитерские изделия, а также включить в паек табачные изделия.

Кроме того выделенная сумма в 80 руб. на 2-й квартал на промтовары (ширпотре-ба) для семьи является недостаточной.

Считаю возможным улучшить положение работников политотделов путем: организации при каждой МТС, на расположенных в районных центрах, ларьков, через которые снабжать их промтоварами. Политотделы МТС, расположенных в райцентрах, снабжать промтоварами через закрытые распределители районного актива.

Паек работника политотдела

1 кг муки
8,2 кг муки членам семьи
4,5 крупы и ½ кг членам семьи
по 1 кг сахара
300 г макарон и 1 1/2 кг членам семьи
900 г растительного масла
2 кг мяса
600 гр сала животного
по 1 кг на члена семьи рыбы
по 1 кор. консервов на члена семьи
1 кг кондитерских изделий
200 г мыла хозяйственного 1 кгт для члена семьи
по 2 куска мыла туалетного на каждого человека
50 г чаю
подболочная мука 600 гр.

Нач. политсектора МТС ОблЗУ Одесской области Темкин
ДАОО, ф. П-864, оп. 1, спр. 76, арк. 1, 1а.

**Протокол № 23 заседания Бюро Одесского обкома КП(б)У по
вопросам хлебозаготовок
10 января 1933г.**

Присутствовали: Члены бюро — тт. Майоров, Коваленко, Степанов, Пахомов, Капцан, Беляев

Члены и кандидаты обкома — тт. Колесников, Горский, Якобчук, Волынец, Сидерський

Помошники Секретарей обкома — Леонов, Бузинов, Шварц

Председатель обл. КК — Коник

Члены обл. КК — Маркович, Тюева, Юзевич

Вопросы хлебозаготовок

Утвердить, как директиву обкома, прилагаемые телеграммы городским и районным парткомам (районов отстающих в хлебосдаче и достигших высокого процента хлебозаготовок).

Отметить, что ход хлебосдачи в Анатольевском районе, где после незначительных поступлений и заверений районного руководства, что хлебных фондов в колхозах, не выполнивших плана, больше нет, заготовлено 7 и 9 января свыше 600 тонн - свидетельствует о том, что и в целом ряде других районов еще до сего времени саботируется выполнение директив обкома о сдаче колхозами, не выполнившими плана, различных хлебных фондов.

Поручить товарищу Иванову дать соответствующее указание местам по линии ГПУ, о тщательной проверке и выявлению всех скрытых от государства семенных и других фондов.

Учитывая существующие разрыв между количеством хлеба, подлежащим обмолоту (согласно заявлений секретарей РПК на совещании с участием тов. Кагановича) и фактической хлебосдачей от обмолота поручить тов. Иванову (ГПУ) срочно проверить эти факты, установить причины указанного разрыва, особенно в районах: Вradiевском, Зиновьевском, Н.-Украинском и доложить о результатах секретариату обкома.

В связи с рядом выявленных фактов, что отдельные колхозы и единоличники, не выполнившие план хлебосдачи, оставляют в пунктах заготхлопка причитающийся им хлеб за хлопок, скрывая его, таким образом, от хлебосдачи, что, вместе с тем, тормозит и самую сдачу хлопка, — предложить городским и районным парткомам хлопкосеющих районов немедленно выявить все такие факты для того, чтобы заставить колхозы и единоличников, не выполнивших как плана хлебозаготовок, так и плана хлопкосдачи, сдать государству причитающийся с них хлопок и обратить хлебосдачу причитающийся им хлеб.

Вопросы хлебоснабжения

(тт. Степанов, Пахомов)

В связи с ограниченностью хлебных ресурсов, слабым поступлением мерчука (основного источника хлебоснабжения) и в целях обеспечения бесперебойного снабжения хлебом по установленным нормам основных кадров рабочих, кур. больных и других категорий трудящихся главных городов области (Одесса, Николаев, Херсон, Зиновьевск) бюро обкома постановляет:

1. Обязать облснаб (тов. Купермана), Облпотребсоюз (т. Брука) обеспечить в работе снабженческой сети самое экономное расходование хлеба с проведением беспощадной борьбы против расхищения хлеба «утечки» его, не допуская снижения выходов по выпечке хлеба и его порчи.

2. Облснабу и Облпотребсоюзу срочно провести в жизнь все необходимые мероприятия в хлебоснабжении рабочих на предприятиях, промышленности, ж.дорожного и водного транспорта, производя отпуск хлеба по установленному плану и контингентам, в прямой зависимости от фактического выполнения промфинплана каждым предприятием.

Весь перерасход хлеба на предприятиях против фактического выполнения промфинплана за истекший месяц засчитывать в отпуск по плану последующего месяца.

3. Облснабу и Облпотребсоюзу, совместно с Облпрофсоветом и рабочими организациями, особенно - на крупных предприятиях, провести все необходимые мероприятия по решительному выявлению и отсеиванию «мертвых душ».

Немедленно снимать со снабжения, с отбором хлебных и продовольственных карточек, всех прогульщиков, лодырей, летунов, поставив эту борьбу под широкий контроль рабочей общественности.

4. Немедленно снять со снабжения все контингенты, числящиеся по различным строительствам, не имеющим титульного списка.

5. Облснабу (тов. Борисову) и Облпотребюсоюзу (т. Бруку), совместно разработать план хлебоснабжения на февраль месяц с выявлением полностью возможного покрытия действительных контингентов снабжаемых и представить его обкому на утверждение не позднее 25—28 января.

6. Обязать товарища Израйлевича (заготзерно) обеспечить необходимую маневренность всех хлебных ресурсов для областного снабжения, своевременно подтягивая их в соответствующие базы (мельницы, склады отпуска потребкооперации).

7. Подтвердить директиву облисполкома о взимании сбора мерчука методами хлебозаготовок, как в районах выполнившихся, так особенно не выполнивших планы хлебозаготовок.

8. Поручить тов. Степанову проверить выполнение заготзерном директивы обкома от 5/1-33 г. (прот. № 23) о своевременном взимании полностью мерчука и фактический ход его поступления по каждому району и мельнице.

Товарищу Израйлевичу, совместно с ГПУ, проверить работу руководства мельпред-приятями по взиманию мерчука, немедленно привлекая к судебной ответственности лиц, злостно срывающих сбор мерчука и допускающих его разбазаривание.

Работников, наиболее умело и полностью собирающих мерчук по установленным заданиям, премировать промтоварами и денежными средствами.

ДАОО, ф. П-11, оп. 1, спр. 165, арк. 18, 19.

**Постанова ЦК ВКП(б) від 24 січня 1933р.з про невиконання плану
хлібозаготівлі по Україні в цілому і Резолюція пленуму ЦК КП(б)У,
ухвалена на засіданні 7 лютого 1933р.
„Про підсумки хлібозаготівель на Україні”
24 січня 1933 р.**

Обговоривши постанову ЦК ВКП(б) з 24 січня 1933р., в якій сказано, що: „парторганізації України не справилися з покладеним на них партійним завданням щодо організації хлібозаготівель і виконання плану хлібоздавання, не вважаючи на триразове скорочення і без того скороченого плану” –

пленум ЦК КП(б)У разом з секретарями міськкомів і райкомів КП(б)У вважає, що ця постанова, як і промова т. Сталіна на останньому об'єднаному пленумі ЦК і ЦКК ВКП(б), дає сувору, але безумовно правильну оцінку становища з хлібозаготівлями на Україні, дає правильну більшовицьку критику незадовільної роботи українських партійних організацій і незадовільного керування хлібозаготівлями та керування колгоспами від ЦК КП(б)У.

Пленум відзначає, що рішення III Всеукраїнської конференції, яка дала розгорнуту критику помилок керування сільським господарством і справою хлібозаготівель минулого року і накреслила шляхи, щоб виправити ці помилки і ґрунтовно змінити методи керування сільським господарством, керування колгоспами, що цих рішень не тільки не виконано, а припущено цього року в справі керування колгоспами нові серйозні помилки.

Пленум вважає, що Україна мала всі можливості виконати не тільки тричі знижений план, який все ж зірвано, але мала всі об'єктивні можливості виконати цілком спочатку встановлений план хлібозаготівель.

Провал тричі зниженого плану хлібозаготівель є тільки наслідок незадовільного керування хлібозаготівлями, відсутності ясного розуміння особливостей обстановки цього року (колгоспна торгівля, складність керування колгоспами), відсутності справжньої більшовицької мобілізації партійної організації, особливо по вирішальних областях.

Пленум вважає за потрібне відзначити, що з самого початку хлібозаготівель як центральні, обласні, так і районні керівні партійні органи були недостатньо пильні, прогледіли і вчасно і вчасно не викрили маневрів класового ворога – куркуля, петлюрівця, махновця, - що проліз до колгоспів і посів у ряді колгоспів командні посадки, не викрили куркульського маскування і куркульських хитрощів у боротьбі проти хлібозаготівель. ЦК КП(б)У

і обкому вчасно не підняли низові районні і сільські партійні організації на викриття підтасованих куркульських балансів і складених під куркульським впливом фальшивих цифр про врожай, не підняли всю партійну організацію, не мобілізували колгоспні маси на боротьбу за хліб, проти організованого куркулями саботажу хлібозаготівель. Замість непохитного більшовицького керування справою організації хлібозаготівель, замість справжньої мобілізації всієї організації згори донизу, припустили проведення черговості різних сільськогосподарських кампаній (після косовиці – скиртування, потім засів), а хлібозаготівлі лишилися на ділі у найостаннішій черзі. Цим самим пропустили час, для можливості розкрати хліб, тоді як, навпаки, треба було всіляко форсувати темпи хлібо-заготівель, щоб виконати план.

Пленум засуджує застосовану на Україні політику утворювання і зберігання до вико-нання плану хлібозаготівель, так званих, засівних фондів, що послабляло наші позиції в боротьбі за хліб, за виконання плану хлібозаготівель, утворювало благовидне прикриття для саботажників, посилювало опір хлібозаготівлям. Ця політика на ділі дезорієнтувала районних і сільських працівників, демобілізувала їх в боротьбі з організаторами саботажу хлібозаготівель.

Ця відсутність належного розуміння обстановки, справжнього характеру труднощів, відсутність твердої, ясної лінії у питанні першочеговості хлібозаготівель перед утворен-ням усіх без винятку колгоспних фондів перешкоджала справжній мобілізації партійних сил і утворювала розмагніченість у виконання плану хлібозаготівель і надії на дальше його зниження.

Все це особливо позначилося і мало місце у вирішальних областях України (Дніпропетровській, Харківській, Одеській), що повинні були дати основну масу хліба. В цих областях від обласного керівництва було виявлено найбільше благодушності, поруч від-сутності знання справжнього становища в районах і колгоспах. Саме цим пояснюється та обставина, що так пізно викрито становище справи і Оріхівському та Солонянському районах і Дніпропетровській області; в Кобеляцькому та Балакліївському районах Хар-ківської області; у В.-Олександрівському і Баштанському – в Одеській області. Саме цим пояснюється надзвичайно ганебний провал хлібозаготівель в одноосібному секторі по Харківській, Чернігівській і інших областях.

Пленум вважає за безумовно правильну ухвалу ЦК ВКП(б) від 24 січня, вітає зміцнен-ня керівництва основних областей України і відрядження на другого секретаря ЦК КП(б)У т. Постишева.

Партійні організації України, насамперед її керівні кадри, повинні особливо уважно і серйозно продумати і обговорити ухвалу ЦК від 24 січня, по-більшовицькому до кінця розгорнути критику помилок та хиб нашої роботи в хлібозаготівлях, у керівництві кол-госпами для того, щоб нарешті зробити звідси висновки, які подобають для більшовиків, щоб у найкоротший строк не на словах, а на ділі перебудувати свою роботу і виправити свої помилки.

Зміна метод партійного керівництва має насамперед означати встановлення від усіх керівних партійних органів, починаючи від ЦК КП(б)У, до низових партійних осередків, суворо більшовицького контролю над роботою кожного комуніста, незалежно від того поста, який він посідає, серйозної критичної оцінки його роботи та рішучого виправлення хиб роботи кожного комуніста.

Пленум ЦК КП(б)У вважає за серйозну політичну помилку спробу бюро Харківсько-го обкому провести зміну тов. Терехова та обрання на секретаря обкому т. Постишева нишком, без розгорнутої критики помилок, без потрібних політичних висновків. Пленум також рішуче засуджує поведінку тов. Строганова, який ухилився від обов'язкових для більшовика політичних висновків з постанови ЦК ВКП(б) і демонстрував своєю мовчан-кою непогодження з постановою ЦК.

Пленум ЦК КП(б)У спільно з секретарями міськкомів і райкомів КП(б)У приймає до неухильного керівництва критику й вказівки т. Сталіна, зроблені ним на об'єднаному пленумі ЦК і ЦКК ВКП(б). Партійна організація України і насамперед її керівні кадри зроб-лять всі потрібні висновки з ухвали ЦК ВКП(б) та промови т. Сталіна, зосередять усі свої сили на швидкому виправленні своїх помилок, на рішучій перебудові своєї роботи, зміні метод керування колгоспами і не на словах, а на ділі піднімуть всю партійну організацію України на боротьбу за збирання насінних фондів готування та успішне проведення вес-няної засівної кампанії.

ДАОО, ф. П-9, оп. 1, спр. 142, арк. 1.

**ЛИСТ ДО Й.В. СТАЛІНА ВІД ХЛІБОРОБІВ ОДЕСЬКОГО Р-НУ
ПРО РУЙНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА,
ГОЛОДУВАННЯ І СТРАХ ПЕРЕД РЕПРЕСІЯМИ**

16 вересня 1931 р.

Уважаемый т. Сталин!

Мы знаем, что Вам очень трудно отвечать на всякие письма, какие Вам может быть сотнями приходится получать ежедневно, но все-таки мы надеемся, что Вы как во главе строительства социализма ответите -хотя [бы] через газету нам на несколько вопросов.

1. Почему мы, крестьяне-хлеборобы, работающие возле хлеба, видим, сколько мы собрали зерна пшеницы и всех культур, мы на сегодняшний день не имеем что кушать, не говоря уже о жирах? Нам в селе говорят, что этот хлеб, вернее сказать хлебный кри-зис, потому, что весь хлеб идет в рабочие районы, но многие крестьяне, ушедшие в город, убеждались, что и рабочие также голодают.

2. Почему мы сейчас не можем свободно высказываться на собраниях о всех недостатках и выбирать в свое правление для руководства нами лиц, какие по нашему усмотрению могли бы правильно руководить.

Т. Сталин, прошу ответить через «Правду» московского издания. Написали бы Вам свой адрес, но боюсь, потому что за правду судят, дают не меньше 5 лет допра, 5 лет высылки [в] дальние таборы и 5 лет поражения в правах. Мы знаем отлично, что Вы прочтете это письмо и Ваше мнение будет таково, что это пишут люди, какие недопонимают строительства социализма. Мы как раз очень хорошо понимаем все. Мы видим, что наше сельское хозяйство совершенно разоряется. Пишите в ответ в московской «Правда» на № 555.

С тов. приветом бедняки-хлеборобы.

16 сентября 1931 р. Одесский район

ЦДАЖР України, ф. 1, оп. 7, спр. 145, арк. 115—116. Оригінал. Рукопис.

**ЛИСТ РОБІТНИКА-ВАНТАЖНИКА С.І.ТОРГАЛО ДО Г.І. ПЕТРОВСЬКОГО ПРО
ГОЛОДУВАННЯ НА ОДЕЩИНІ**

10 січня 1932 р.

Голові Центрального виконавчого комітету України червоного партизана Торгалю С. І.

Опис життя

1917, 18, 19 та 1920 роки для України були історичними роками, яких років різанини життя не зазнавали наші батьки, діди й прадіди. Що потрібно було для того, щоб взяти в руки робітничо-селянську владу над гнилим трухлявим ладом буржуазії? Для того необхідна була завзята боротьба і партизанські загони в тилу буржуазії. 1917, 18, 19 та 1920 роки нечуваний голод, холод і різні хвороби убивали партизанщину, але, не дивлячись ні на віщо, борючись за краще майбутнє, все було переборено, і влада робітників та селян опанувала над буржуазією. Но таке опанування явилось і на голову тих, хто боровся, не щадив свого життя за сучасну владу. Находясь начеку за владу робітників і селян [у] 1930 та 1931 рр., радвладю проведено в закон заклик про знищення «кулака, як класа» під безпосереднім активом бідняка і допомогою червоних партизан і виконано. Що приходитьсся одержати червоному партизану на сьогоднішній день за його послуги — тільки голод. Не буду далі проводити балаканину, але короткий зміст цьому і далі даю приклад.

1. Приймаючи участь у хлібозаготівлях, мобкоштах, розповсюдженні облігацій й т. п., й т. д. і нарешті лишитись змоги одержати насущого фунта хліба, довести своє молоде сімейство по декілька тижнів не їсти і не бачити хліба перед собою, бути голодним. До школи йде — хліба проісе, до дому прийде — хліба, куди не підеш за хлібом, відповідь одержиш: «Хліба нема, план не виконаний, шукай собі». Таку відповідь за кордоном одержують робітники і селяни від буржуазії і фабрикантів. Але ж борючись за радвладу, борючись за хліб, за волю, борючись за виховання дітей в здоровім дусі і здатними до життя — цього не видко. Діти голодні, хворіють, сам скалічений за радянську владу, [що] призведе до страти свого життя. Працюєш на добу 12-15 год. по відвантаженню зернозбіжжя «Автосоюзтранса» і теж голодний, жить неможливо. За кордоном буржуазна влада держе робітників та селян в голоді, а нам в нашій країні при радянській владі теж приходиться бути голодним і умирать з голоду. А чому ж голод не всім і чому ми не всі рідні сини України, за що бились? За хліб, за волю. А що одержали? Голод і смерть. Всі піклування про хліб в районівій місцевій владі — «глас вопіющего».

Приходиться за допомогою звернутися до тебе, тов. Петровський, і прохати — дай хліба, не допусти загинути сім'ї червоного партизана і самому червоному партизану. Че-каю відповіді.

Адреса: м. Бобринець того ж району, «Союзтранс», Торгало СІ. 10.1.1932 р.

ЦДАЖР України, ф, 1, оп. 8, спр. 117, арк. 353. Оригінал. Рукопис, 389

Таємний лист Й. Сталіна керівникам партійних і радянських органів щодо хлібозаготівель в Оріхівському районі України

СЕКРЕТНО

**ВСЕМ ЧЛЕНАМ И КАНДИДАТАМ ЦК И ЦКК,
ВСЕМ СЕКРЕТАРЯМ ОБКОМОВ, КРАЙКОМОВ,
НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦК, ВСЕМ СЕКРЕТАРЯМ РАЙКОМОВ
И ВСЕМ ПРЕДРИКАМ, ВСЕМ ЧЛЕНАМ-ПАРТИЙЦАМ
КОЛЛЕГИИ НАРКОМЗЕМА СССР**

7 грудня 1933 р.

Рассылаются для сведения следственные материалы по саботажу хлебозаготовок в Ореховском районе Украины, присланные в ЦК ВКП(б) председателем ГПУ Украины тов. Реденсом. Так как материалы эти являются характерными для значительной части райо-нов Советского Союза, то следовало бы, по моему мнению, обратить на них особое внимание. Материалы лишний раз показывают, что организаторами саботажа являются в большинстве случаев «коммунисты», т. е. люди, имеющие в кармане партбилет, но давно уже **переродившиеся** и порвавшие на деле с партией. Это — те самые **обманщики** партии и жулики, которые искусно проводят кулацкую политику под флагом своего «со-гласия» с генеральной линией партии.

Вот что говорит Ленин о таких жуликах и обманщиках: «Рабочие и крестьяне, трудящиеся и эксплуатируемые! Земля, банки, фабрики, заводы перешли в собственность всего народа! Беритесь **сами** за учет и контроль производства и распределения продук-тов, — в этом и **только** в этом путь к победе социализма, залог его победы над всякой эксплуатацией, над всякой нуждой и нищетой! Ибо в России хватит хлеба, железа, леса, шерсти, хлопка и льна на всех, лишь бы правильно распределить труд и продукты, лишь

бы установить всенародный **деловой, практический** контроль за этим распределением, лишь бы победить **не только** в политике, но и в **повседневной экономической** жизни врагов народа: богатых, их прихлебателей, — затем жуликов, тунеядцев и хулиганов».

«Никакой пощады этим врагам народа, врагам социализма, врагам трудящихся! Война не на жизнь, а на смерть богатым и их прихлебателям, буржуазным интеллигентам, война жуликам, тунеядцам и хулиганам». «Богатые и жулики, это — две стороны одной медали, это — два главные разряда **паразитов**, вскормленных капитализмом, это — главные враги социализма, этих врагов надо взять под особый надзор всего населения, с ними надо расправляться, при малейшем нарушении ими правил и законов социалистического общества, беспощадно. Всякая слабость, всякие колебания, всякое сантиментальничанье в этом отношении было бы величайшим преступлением перед социализмом».

(Ленин, том XXII, стр. 164. — «Как организовать соревнование»). Так как враг с партбилетом в кармане должен быть наказан строже, чем враг без партбилета, то следовало бы людей вроде Головина (бывший секретарь Ореховского райкома), Паламарчука (бывш[ий] председатель] рика), Луценко, Ордельяна, Пригоды и других немедленно арестовать и наградить их по заслугам, т. е. дать им от 5 до 10 лет тюремного заключения каждому. Секретарь ЦК ВКП(б)

И

. Сталин. 7 декабря 1932 г. № П4731

ГДА СБ Укроти. - Ф. 16. - Оп. 25 (1951р.). - Спр. 3.-Арк. 105.

Друкарський примірник.

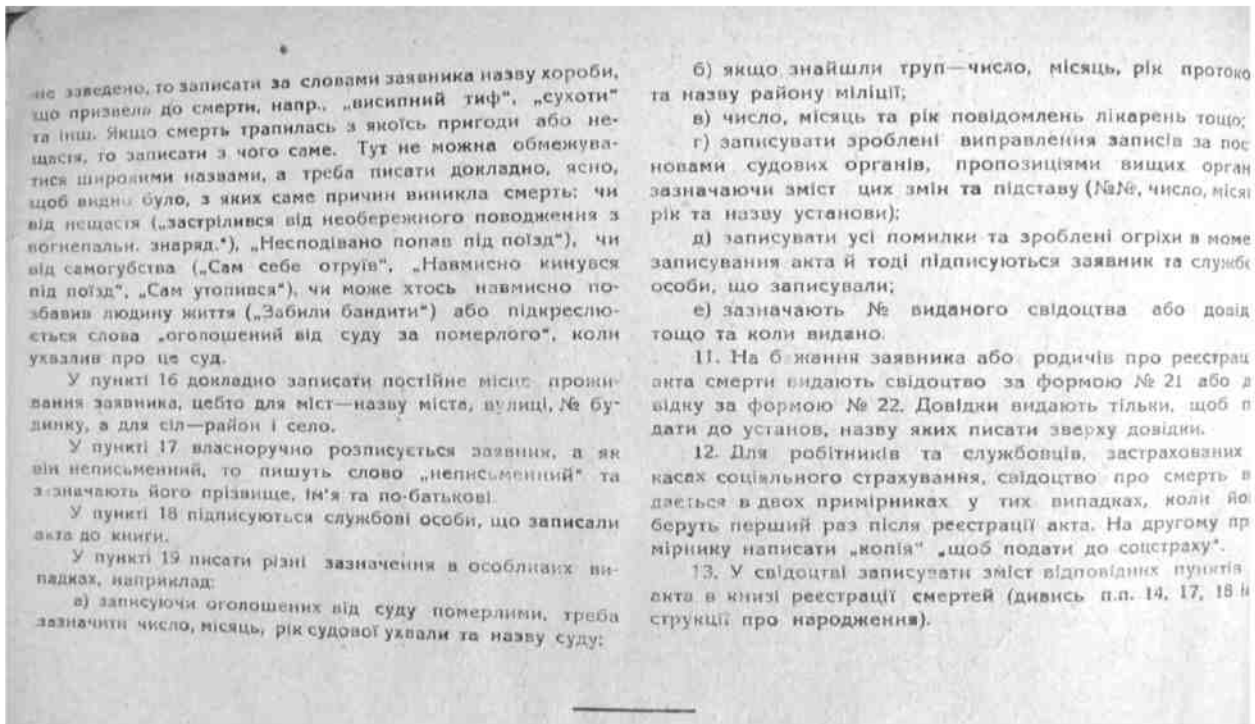

ІНСТРУКЦІЯ

про порядок заповнення книг запису актів про смерть.

- Книги запису актів громадського стану є державні документи. Вести їх треба дуже уважно й акуратно, а самі записи писати чітко, чисто й точно (скорочувати слова не дозволяється). Самі книжки належить зберігати весь час справно та у безпечному місці.
- За неточні та неакуратні записи в книгах, за підкріплення в них, за виривання листків, за записування неправдивих відомостей та за неподання статистичних відомостей або справлення оплат не за законом виниклих у тому притягатиметься до відповідальності за установленним порядком.
- Книги запису актів громадського стану треба вести в одному примірнику. Кожний акт запису заповняється в двох примірниках. Записувати в книги треба втраєнтом. Заповнивши першу сторінку акта, заповнюють його зворотну сторінку.
- Перший примірник запису залишається в книзі й зберігається в місцевій установі ЗАГС'у. Копію з нього щомісяця, не пізніше як 5 числа, надсилає до місцевої установи державної статистики.
- Щороку записувати в книзі починають з першого номера й записують далі за порядком (1, 2, 3, 4 і т. д.), неперериваючи нумерації аж до кінця року. Рік календарний—з 1-го січня до 31-го грудня включно.
- Якщо книгу заповняють раніше від кінця року, то треба брати нову чисту книгу, продовжуючи далі стару нумерацію заявлених книжок, аж доки не скінчиться рік.
- Якщо на кінець року в книзі лишаються чисті листи, то записувати продовжують і наступного року в цій самій книзі, пропускаючи один лист, де зазначають рік, в якому записують.
- Контролюють правильне записування відомостей в книгах ЗАГС'у за постановою ЦВК та РНК УСРР з 21 січня 1924 року представники державної статистики.
- До книги запису актів про смерть треба записувати також знайдення мертвого тіла та випадки судового оголошення людини за померлу.
- Увага 1. Оголошення від суду за померлих можна вважати тільки тих, що про їх смерть свідчить документально спеціальна судові постанови, а не хтось з рідні або знайомих померлого.
- Записувати акт про смерть до книги треба так: спочатку зазначається: а) назва ради, району, б) число, повністю назва місяця та рік записування акта до книги, в) порядковий номер записування.
- У пункті 1 писати прізвище, ім'я та по-батькові особи, що померла.
- У пункті 2 треба писати про місце проживання померлого перед смертю, а не про випадок його перебування в шпиталі, лікарні тощо.
- У пункті 3 треба зазначити точно рік, місяць і день смерті, а не день записування.
- У пункті 4 підкреслити хто вмер: чоловік чи жінка.
- У пункті 5 писати вік померлого. Вік померлого треба показувати числом повних прожитих років, тобто коли померлому було 7½ років від народження, то треба писати „7 років“, а не „8“. Дітей, що не дожили одного року, сюди не записувати, а записувати тільки в п. 6.
- У пункті 6 записувати тільки тоді, коли померла дитина не дожила одного року. Для таких дітей треба записати точно рік, місяць і число, коли вони народилися, підкреслити слово „перша“ або „друга“ чи записати якою саме (коли більше) у матері була ця дитина (по черзі) далі в п. „в“ зазначити, чи живуть батьки вкупі, чи ні, а як ні, то чи розійшлися, або батько помер, покинув родину, чи з інших причин його немає в сім'ї, коли померла дитина і наразі записати в п. „г“ вік (у повних роках) матері.
- У пункті 7 треба зазначити громадянство особи, що померла.
- У пункті 8 треба писати „українець“, „росіянин“, „єврей“ та інші. Не можна плутати національності з вірою й писати, напр., „православний“ або „католик“.
- У пункті 9 треба підкреслити родинний стан померлого, „парубок“, „дівна“, „одружений“, „одружена“, „удівець“, „удова“, „розлучений“ або „розлучена“.
- У пункті 10 треба писати, коли померлий здобував прожиток сам, то слово „сам“, а коли був на будь-якому утриманні, слова „ні“, „був на утриманні“, а потім зазначити, хто саме утримував: „батько“, „син“, „мати“ та інші.
- Вважати, що всі діти, старі й ті робітного віку люди, що цілком утримуються коштами родичів, не допомагаючи їм в їхньому господарстві або підприємстві, здобувають прожиток не самі. Коли померлий був на будь-якому утриманні, то в п. 11—13 відповідати про зайняття та становище в ньому не того, хто помер, а того, хто його утримував.
- У пункті 11 треба записати докладно про те, як здобував свій прожиток той, хто помер, або той, хто утримував померлого. Не можна відповідати тут широкими назвами, а треба писати якнай докладніше. Не можна, наприклад, писати „кустар“, а треба писати „ганчар“, „коваль“, „швець“ та інші. Не можна писати „робітник“, а треба відповідати „зайиник“, „токарь на металі“ та інші. Не можна писати „служба“, а треба зазначити „учитель“, „бухгалтер“, „секретар“ або інші.
- У пункті 12 треба записати становище в зайнятті померлого або того, хто утримував померлого: робітник, службовець, кустар—чл. артілі, торговець, хазяїн, помічник у зайнятті член родини, особа вільної професії, домовласник тощо. Для кустарів і торговців обов'язково зазначити, чи член артілі, чи ні, а для сільських господарів, одноосібних, чи член колгоспу та якого саме: конуні, с-г. артілі, або СОЗ'у.
- У пункті 13 для робітників, членів артілі чи конуні та службовців записати назву підприємства, де працював чи служив померлий або той, хто його утримував, але так, щоб видно було, що саме поно виробляє, або чим торгує: „Антрацитова копальня № 47“, „Кравецька артіль „Свій Труд“, с-госп. артіль „Червоний Промінь“, „Дальня Роб-коопу“. Для службовців установ зазначити назву її, наприклад: „12-а дільн. Нарсузу“, Трудшкола ім. Франка“ та інші. Якщо померлий (або той, хто його утримував) працював у себе вдома чи в своєму власному підприємстві, або як у родині, то писати „у себе“ або „у батька“ тощо.
- У пункті 14 треба записати, де саме стався випадок смерті: вдома, в лікарні, дитячому будинку тощо, а як вдома, то лікував померлого лікар, чи ні. Цей пункт заповнювати для всіх випадків смерті, незалежно від того, чи запроваджено в даному селі обов'язкове реєстрування причин смерті чи ні.
- У пункті 15 записати так, як показано в лікарському свідоцтві про смерть. Якщо такого свідоцтва в сільрад

1933 р.

Інструкція про порядок заповнення книг запису актів про смерть / ДАОО, ф. р-80856 (Архів відділу РАЦС Головного управління юстиції в Одеській області або Одеський обласний архів РАЦС), оп. 1, спр. 1143, арк.. не нумерований (на початку справи).

№ 37
17/4/41
Обв. Секретно.

ИТ/ПН.
У.С.С.Р.
ОБЛКОМПКОМ.
13. IV. 34 г.
№ 189

Экз. № 3
Секретно
Секретно
Секретно

ВСЕМ ГОР. СОВЕТАМ и РА ИСПОЛКОМАМ ОД. ОБЛАСТИ.
Копия: - РА ПАРКОМАМ, ИНСПЕКТОРАМ УНГО. -

УНГУ Украины в конце марта этого года произвело обследование состояния работы ЗАГС в ряде сельсоветов всех областей Украины. Это обследование дало ряд фактов, свидетельствующих о преступно-безобразно постановке учета рождаемости и смертности в сельсоветах.

В ряде сельсоветов эта работа находится фактически в руках классово-враждебных элементов - кулаков, петлюровцев, административно высланных и т. д.

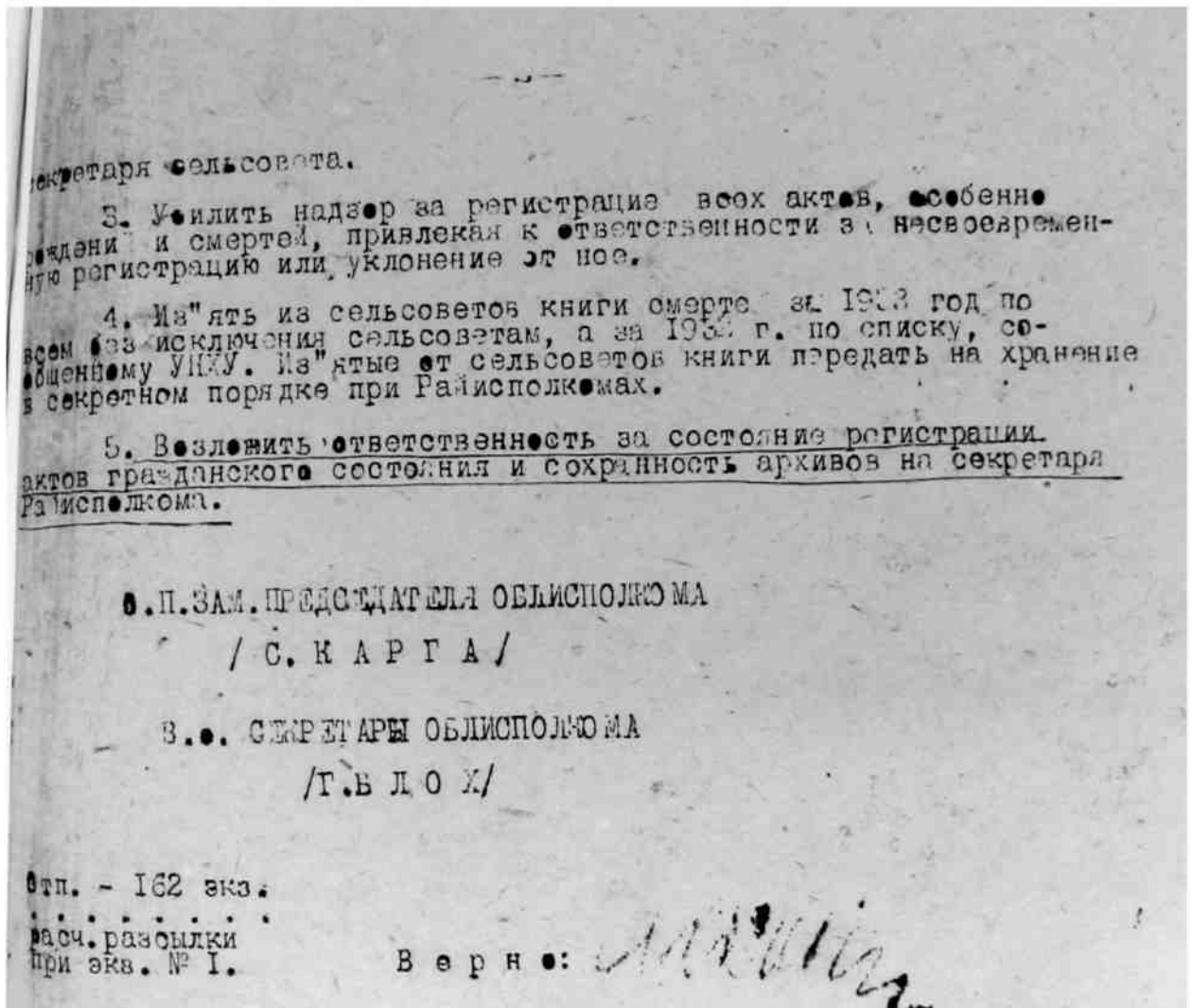
Так, обследованием установлено, что в Одесской области в с. Досинове и Дубашевского района ведение книг ЗАГС было поручено некоему ВЕРУЦЮ, дважды судившемуся и работавшему в сельсовете в порядке отбывания принудительных работ. После того, как этот вор-рецидивист сбежал с деньгами сельсовета, ведение книг ЗАГС было поручено одному кулаку Ваське. Нет сомнения, что в значительной части сельсоветов области дело учета населения находится в чуждых руках, классово-враждебных, прямо заинтересованных в запутывании учета населения, в искажении точного положения вещей, в кульническом преувеличении смертности и уменьшении рождаемости.

Как результат работы чуждых элементов, обследованием установлено, что на одних и тех-же умерших лиц выписывалось по два, три карточки, одни и те же лица регистрировались два-ды на территории двух сельсоветов, или учет населения уммышленно вовсе не производился. Даже в лучших по постановке дела сельсоветах акты и книги ведутся небрежно, нет подписей заявителей и смерти, подписей должностных лиц, нумерация перепутана, есть пропуски в книгах, что создает почву для всяких злоупотреблений и вредительских махинаций.

Хранение книг в сельсоветах такое, что к ним имеет доступ всякий. В некоторых сельсоветах оказалось, что книги просто брошены, возможно для контр-революционных целей.

Такое положение дальше не может быть терпимо и потому Облкомком ПРЕДЛАГАЕТ:

1. Немедленно организовать проверку сельских ЗАГСов, поставив задачу такого обследования - проверку аппарата ЗАГС от классово-враждебных элементов, упорядочение делопроизводства ЗАГС и хранения книг, как текущей регистрации, так и архива. Для проведения проверки выделить Инспектора УНГО и 2-х работников, особо доверенных, из состава районного актива.
2. Для обеспечения сплошного и постоянного контроля над ведением книг и предотвращения случаев повторных регистраций возложить в обязанности председателей сельсоветов не позднее 2-го числа послать вторые экземпляры записей в Инспектуру У. Оставшиеся в сельсоветах записи актов и переосвидетельствованные в УНГУ вторые экземпляры должны иметь подписи заявителей и скреплены печатью сельсовета и подписями председатели и

1934 р. , 15 квітня.

Тасмна директива Одеського облвиконкому міськкомам та райвиконкомам
області
про перевірку органів ЗАГС та вилучення метричних книг
за 1932 — 1933 роки
і переведення їх на зберігання у секретні частини райвиконкомів /
ДАОО, ф. Р-2009 (Виконком Спартаківського райвиконкому), оп. 1, спр. 4, арк.
72-73.

У С С Р.

БЕРЕЗІВСЬКИЙ
РАЙОННИЙ ВИКОНАВЧИЙ
КОМІТЕТ

г. Березівка. Депутатів
районного округу

135

ОБЛВИКОНКОМ
ОБЛ.

г.р. Одесса.

особисто
147 224

159

№ 11-111
с. 111

г.р. Березівка. Т.р. Демидов:

Березівський райвиконком просит дать помощь продсудом
для детских ясель по колхозам, имеем детей охваченных дет-
яслями 5985 человек, хлеб совершенно отсутствует в течении 2-х
недель. Нужна необходимая помощь со стороны области: молоку,
овощи и т.д., возмещаем на месте, мобилизуя все ресурсы внутри
колхозов.

В отдельных местах детские ясли находятся в тяжелом состоянии

пред. Райк"а

А. Мирничко

Мирничко

Мирничко

1933 р, 30 червня.

Доповідна Березівського райвиконкому в Одеський облвиконком
про повну відсутність хліба у дитячих яслах колгоспів //
ДАОО, ф. Р-2000, оп. 2, спр. 31, арк.. 158.

Розділ III

**Як
розкуркулювали
селян**

Листи і заяви березівчан

**Товарищу прокурору
г.Одессы
16 апреля 1930г.**

Мы, православные села Завадовки и деревни Бернадовки Березовского района, протестуем против закрытия церкви в с.Завадовка потому, что все произошло обманым способом — как составление протокола общего собрания, так и самый способ собрания подписей желающих отдать церковь. Все было сделано под страхом и запугиванием селян, а жители деревни Бернадовки, где около 200 дворов, даже ничего не знали и их не было на общем собрании. Все было проделано бывшим заведующим школой с.Завадовки партийцем Рычаговым, который допускал такие выражения, что я перестреляю половину села, а настою на своем.

Ссылаясь на письмо т.Сталина просим назначить расследование этого дела, но только не поручать этого местным властям, потому что все опять будет представлено в ложном виде. Большая часть жителей Завадовки и Бернадовки просят об отобрании обратно церкви, а до решения высших властей закрыть церковь, где теперь устроили клуб, до особого распоряжения.

По поручению селян Завадовки и Бернадовки
Мария Николишина.
Деревня Бернадовка Березовского района.

ФР-1190, оп.1, д.62, лл.120,120об

**Одеському окружному прокурору від
бідняків
Донсько-Балківської зем.громади
Березівського району**

ЗАЯВА

Ми громадяни села Донська-Балка Березівського району, клопочемо перед окрпро-курором про те, щоб нашого односельця середняка Петра Світліщука відновим в громадських правах як помилково розкуркуленого. Ми знаємо, що до розкуркулювання він був членом СОЗу з 1929 року з березня місяця і все своє майно здав в СОЗ. Ніколи раніш не був позбавлений виборчих прав. Ми знаємо його за чесного громадянина, і він ніколи не був проти радвлади. А тому прохаємо прокурора зробити розпорядження про те, щоб Петра Світліщука поновили в громадських правах як помилково розкуркуленого. В чому і розписуємося

24 квітня 1930 року
(Підписи громадян села)

ФР-1190, оп.1, д.62, л.349.

ВЫПИСКА
с протокола собрания актива бедняков Донско-Балковского ТСОЗа
Карнагоровского сельсовета Березовского района Одесского округа
6 марта 1930 года.

Присутствовали 50 человек.

Председатель Фабрикант, секретарь Житник.

СЛУШАЛИ:

Доклад тов.Ткач, что в Донской Балке начинается срыв посевного плана. Донская Балка может вполне выполнить план, семена есть, но их прячут, чтобы подорвать посевную кампанию. Нужно говорить о тех, кто срывает посевкампанию, и привлечь их к ответственности за срыв посевкампании.

Нечитайло говорит, что наши незаможники и середняки не организованным путем выполняют директивы посевкампании, что и тормозит сбор семян.

Фабрикант: с завтрашнего дня всем необходимо пойти на помощь бригаде для полного выполнения плана.

Стрельцов Митрофан говорит: отдельные бедняки попали под влияние кулаков и помогают оттягивать выполнение плана.

ПОСТАНОВИЛИ:

Все бедняки должны принять совместно с середняками серьезные меры чтобы выполнить план посева на 100%.

Т.Соболев говорит: следует отметить тормоз всей работы по сбору семян — это вытекает из того, что есть кулаки и подкулачники, которые стремятся сорвать посевплан в Донской Балке. Для этого необходимо выявить кулаков и раскулачить. Вот, например один из них — Светельщук Петро Антонович. Вам известно, сколько он имел земли собственной и аренды, и рабочих, и коров да лошадей, кроме этого злостно относится к коллективизации, умышленно скрывая семена и этим тормозил и тормозит работу по сбору посевматериала.

Нечитайло Федор говорит: Светельщук до революции имел 20 дес. собственной земли да аренды было 60 десятин, лошадей 5 — 6, коров 6 — 7 овец 20 штук, рабочих 2 — 3, кроме временных.

Фабрикант говорит: я подтверждаю слова Нечитайло о том, что он имел все это, и кроме этого Светельщук подрывает работу СОЗа и тормозит всю работу.

Везелев Кузьма говорит: рабочие у него были один-два постоянных, арендовал ту сумму, сколько было указано, может быть, еще и больше, злостный тип, нужно раскулачивать.

Романюк Николай говорит: беднота плохо раскачивается, защищает кулаков и этим самым тормозит ход коллективизации. Нужно сплотить бедноту и ликвидировать кулаков в особенности Светельщука. У Светельщука есть пшеница, и все подтвердят, а он ее не дает и прикрывает Евангелической иконой. Всю работу контрреволюционную налаживает на молодежи, зная о том, что молодежи принадлежит будущее, и этим самым думает посредством молодежи сорвать всю посевную кампанию.

ПОСТАНОВИЛИ:

Исключить из СОЗа Светельщука Петра Антоновича и раскулачить как злостного кулака, который всю посевную кампанию в Донской Балке срывал и злостно относился к коллективизации, разбазаривал пшеницу по ночам и этим самым тормозил выполнение плана; единогласно исключить и раскулачить и просить сельсовет и вышестоящие организации о утверждении нашего постановления.

Подписал:

Председатель: Фабрикант

Секретарь

Нечитайло

Предсельсовета

Секретарь

подпись

подпись

ФР-1190, оп.1, д.62, л.357.

**Прокуратуре Одесского округа гр-н
с.Раснополя, расположенного в
Березовском районе Немченко Ильи**

ЖАЛОБА

Во время проводимой 100% коллективизации в декабре месяце 1929г. сельрада по-челу-то отнесла к группе раскулаченных, и я, как малозаможный середняк, в 1929 г. платил сельхозналог 16 руб.80коп. и никогда не облагался в индивидуальном порядке, считаю себя крайне обиженным за неправильный перевод меня к группе раскулаченных, а потому прошу прокуратуру запросить сельсовет, на каких основаниях меня выселили из хаты, все имущество забрали. Считаю себя крайне обиженным и из-за неправильного действия со стороны сельсовета и прошу Вас, чтобы сельсовет мне вернул мою хату и имущество, где я ни одного года не оставался должным перед радвлადю, все выполнял честно и аккуратно як честный гражданин советской республики. Как трудовой хлебо-роб, я кормил свою семью, спекуляцией не занимался никогда, что могут подтвердить все земляки.

Проситель   Илия Немченко
8.04.30 г.

ФР-1190, оп.1, д.62, л.368.

**Светельщук Петра Антоновича
Карногоровский сельсовета Одесско-го
округа Березовского района**

ЗАЯВЛЕНИЕ

Я сын бедняка, начал вести хозяйство с 1920 года и имел только от двух до трех ло-шадей и коров от одной до четырех. Моя семья состоит из пяти человек; нарезка у меня была одиннадцать десятин и арендовал из Госфонда от трех до семи десятин в 1925 — 1926 году. Был членом ТСОЗа с 1929 года, состоял во второй группе. Индивидуально не облагался, а в 1930 году 6 марта ошибочно меня раскулачили и выкинули из ТСОЗа и выселили из дома, переселив меня в чужой дом, где квартира очень сырая, в связи с чем дети заболели. Во время раскулачивания забрали хлеб и оставили меня в очень скверных условиях. Поэтому прошу это расследовать, потому что меня неправильно приравнивали к кулакам, в то время как я середняк, и также прошу после расследования вернуть мне все забранное. В настоящее время я со своей семьей нахожусь в безвыходном положении и не имею средств, с чего жить, и поэтому прошу как возможно быстрее расследовать мое дело.

**11 апреля 1930 года Петро
Светельщук**

При раскулачивании у меня забрали:

1. Одну корову
2. Одного поросенка
3. Гардероб
4. Шкаф
5. Зеркало
6. Весы
7. Самовар
8. Рундук
9. Два стула
10. Одну скамейку
11. Хлеб в зерне: кукурузы 20,8 пуда, 12,8 пуда ячменя, 13,7 пуда проса

Ф-1190, оп.1, д.62, лл.392, 392об.

**До прокурора Одеського повіту гр-на
Гусара Михайла Андрійовича мешк.
с.Петровівка Березівського р-ну**

СКАРГА

19-го січня ц.р. мене було розкуркулено та вигнано з хати, позаяк я мешкав з батьком в одному дворі, то й батька теж розкуркулили.

Я, як партизан, подав скаргу Петровському, старості ВУЦВКу, після чого ВУЦВК запропонував РВК Березівського району який розслідував усі обставини мого розкуркулення, повернути все моє й батькове майно.

У лютому місяці цього року було повернено моє, а потім батькове майно.

Після чого я вступив до СОЗу.

3 травня, тіж самі наші неприятели знов поставили на сході питання про розкуркулення мого батька. Тільки 17 голосів було за те, щоб розкуркулити. Не дивчись на це, було ухвалено — розкуркулити; позаяк я мешкаю в одному з батьком будинку — відбирання хати від батька торкається й мого господарства. Прошу Вас, тов прокурор, вжити відповідні заходи щодо переслідування нас з боку окремих представників місцевої влади, позаяк комісія виявила, що ми не куркулі та не вороги радвлади, а навпаки.

Додаю характеристику та ручаюсь за свого батька, позаяк йому 57 років, а мати 55 років, й вони не працездатні.

5.05.30р.

ФР-1190, оп.1, д.64, л.156.

**Одеській окружній прокуратурі с.
Петрівка Березівського р-ну Одеського
округа**

ЗАЯВА

Я, гр. Мороз, являюсь розкулаченим. Моє розкулачене майно, яке складається: 1 коняка, 1 корова, 1 стара півдода хліба, 10 пудов ячменю, 12 пудов кукурудзи, 20 пудів картошки, 4 пуди борошна кукурудзного, 5 пудов борошна ячмінного, 1 пуд цибулі, бочка на 45 відер. Мене виселили з квартири разом з сімейством, яке складається із 6 душ. Я маю 63 роки, жінка моя має 57 років, одна дочка 18 років, друга 16 років, синові 14 років і донька 12 років.

Прошу прокуратуру ходатайствувати про повернення мого майна і квартири.

Прохач Мороз

Прошу не відмовляти у моєму проханні.

28.02.30р.

**Прокурору Одесского окружного суда
гражданина Москаленко Василия
Константиновича, жителя деревни
Катериновки Балайчукского сельсовета
Березовского района Одесского округа**

ЗАЯВЛЕНИЕ

Ввиду включения меня в 3-ю группу и раскулачивания, как кулака, что является неправильным последующим основанием до революции я собственной земли не имел у батька было 3 ½ десятины наделной земли и 10 едоков, а в 1918 году по смерти отказал мне 1 десятину, я считаю что советской земли, а до революции я и моя жена были батраками. Землю я получил только при советской власти по нарезке на 6 едоков, на этой нарезке я вел свое трудовое хозяйство постоянных работников я не имел, но в сезон уборки хлеба был 1 человек иногда на 1 или 2 дня, который работал наравне с моей семьей. Других предприятий и нетрудовых доходов хозяйство мое не имело. Ко-личество скота на 1929г. было по сельхозналогу 2 лошади, 1 корова, такое количество скота в среднем было и за прошлые годы. В 1929г. я был обложен сельхозналогом в размере 14руб.68коп., индивидуально я не облагался. Права голоса до 1930 г. Я лишен не был. Но был лишен права голоса после раскулачивания и лишен паевого членского пая кооперации 25руб. и 3руб. строительных. Хлебозаготовку я выполнил, что видно из справки сельсовета от 19.09.1929г. № 1153 по коей я сдал 100 пудов ячменя и 50 п. и никакой задолженности государству за мной нет.

При раскулачивании у меня взято следующее: 1 корова, 1 лошадь, 2 лошади, косил-ка, веялка, трехлемешный буфер с сеялкой, упряжь, 1 мешок пшеницы, 8 мешков овса, 4 мешка кукурузы, 2 мешка подсолнуха, 1 кровать, 5 стульев, самовар, 2 стола, 1 сундук, 1 фургон, 1 шарабан, 2 бороны, 4 цепи, 6 горчечков, плужок для обработки куку-рузы, 1 штыльвага, 4 кабрива, 1 большие ручные грабли, 1 весы десятиеичные с гирями, 2 драбыны с принадлежностями для гарбы, 1 вила железные, 7 мешков, 2 скамейки, 2 джиги больших, 3 подушки, тачка деревянная. В семье моей 6 едоков, из коих четверо малолетних детей от 4 до 15 лет, в виду изложенного прошу признать раскулачивание неправильным и раскулаченное имущество мне возвратить.

25 апреля 1930г.

Проситель Москаленко Василий

ФР-1190, оп.1, д.64, лл.325, 325об.

**Прокурору Одесского окружного суда гр-нки села
Завадовка Березовского района Галата Надежды
Пантелеевны 068п9909**

ЗАЯВЛЕНИЕ

Муж мой, Галат Иван Павлович в настоящее время выслан в Архангельскую губернию, а хозяйство наше раскулачено. Основанием для раскулачивания послужило то, что муж мой был включен в списки 3-й группы как лишенный права голоса, будучи служителем культа общины евангелистов Субботников.

По социальному же и хозяйственному положению мы как раньше так и теперь являемся середняками, а именно: до революции муж мой имел 16 десятин земли, купленной у помещика Рауха Грез Крестьянский банк причем к моменту революции земли эта не была выплачена полностью.

Таким образом, земля эта была приобретена мужем совместно со мной через закабаления себя ссудой из Крестьянского банка. При советской же власти мы получили землю по нарезке на 6 едоков и на этой нарезке вели исключительно трудовое хозяйство, а именно: наемный труд в нашем хозяйстве не только как постоянный, но и сезонный и поденный никогда не применялся и никаких промышленных предприятий, и вообще никаких нетрудовых доходов хозяйство наше не имело.

Индивидуально хозяйство наше никогда не облагалось. О мощности нашего хозяйства можно судить из обложения его сельхозналогом, а именно: на 1929 — 1930гг. хозяйство было обложено в размере 3руб.99 коп, на 1928-1929гг. — 35руб.81коп., на 1927-1928гг — 47руб.28коп., на 1926 — 1927гг.- 53руб.04 коп., на 1924 — 1925 — 29 руб.25коп.

Таким образом, хозяйство было лишь только середняцким причем заявляю, что муж никогда ни в каких выступлениях против соввласти и коллективизации не был замечен. Да этого не могло и быть ввиду того, что он был самым активным работником в то время, когда всевозможные белогвардейские банды спивались по нашему Одесскому округу.

Он также принимал самое активное участие в построении и сбережении от расхищения имущества, оставленного нам белыми, за что и получил от таковых зверское истязание.

И если бы не он и еще другие члены нашего общества, то с имущества, оставленного бывшим помещиком Раухом, на осталось бы камня на камне, как это было допущено в других деревнях. А в настоящее время у нас в этом же имении бывшего помещика Рауха остались великолепный виноградник, сад, лес и все постройки, где государство имело возможность оборудовать хорошую профшколу.

При раскулачивании было изъято следующее имущество: 1 лошадь, 1 корова, 1 повозка, 1 плуг, кровать, стол, кушетка, 4 пуда пшеничной муки, 15 пудов кукурузы, 10 пудов семечек. Такое имущество не может быть отнесено к кулацкому, для пропитания не оставлено решительно ничего, я же со своей семьей осталась совершенно без дневного пропитания, посему убедительно прошу сделать распоряжение о возврате мне коровы для пропитания моей семьи, а также сделать расследования по настоящему делу и вернуть моего мужа на родину ибо таковой ни в коем случае не заслуживает этого наказания, о чем могут подтвердить не столько отдельные члены общества, но и все общество.

Что касается служителя в культе, то объясняю, что он снял себя в июне месяце 1929-го по протоколу, что было опубликовано в «Одесских известиях», Молитвенный дом в первую очередь, сдан в нашем селе под школу.

Еще объясню, что слабый здоровьем и уже ему 58 лет.

(Проситель за неграмотностью расписалась).

ФР-1190, оп. 1, д. 63, лл. 81-82.

**В Одесскую
рабоче-крестьянскую инспекцию
гражданки Немодруковой Марии
Афанасьевны, жительницы деревни
Бернадовка, Бернадовского сельсовета
Березовского района**

ЗАЯВЛЕНИЕ

В момент проведения ликвидации кулачества как класса, из-за личных счетов, а также из-за недоучета местной власти раскулачили моего родного отца жителя дер. Бернадовка Афанасия Яковлевича Гончарука со всем семейством, мамой и двумя бра-тьями. Хозяйство моего отца заключалось до революции: восемь десятин земли, пара лошадей и одна корова. Найманного труда не привлекал, мертвого инвентаря имел косилку, плуг, и сам как кузнец бывал в наймах. Причем в 1905 году принимал участие в революционном движении разбрасывал по селам прокламации, за что был осужден царской властью. При советской власти получил по нарезке на восемь едоков; восем-надцать десятин земли; по существующей норме в данном районе земли в аренду не брал, наемного труда не привлекал, мертвого инвентаря имел косилку и плуг, живого — одну корову, пару лошадей. В экспертном порядке не был обложен. Лишен права голоса не был. Налога платил от 25 до 35 руб. Сам с 1924 г. по день высылки находил-ся в служении в красной агрономии и винсовхоза как кузнец, около пяти лет, никогда не стоял против проводимых мероприятий советской власти, а наоборот поддерживал их. А как видно с проведенной характеристики материального положения моего отца и лояльности советской власти он ни в какой мере не подходит к кулаку, а наоборот к ма-ломощному середняку. Считаю выселение моего отца неправильным и идущем целяком и полностью в разрез политики Советской власти. Поэтому прошу в срочном порядке расследовать путем опроса нижеподписавшихся и подтверждающих вышеизложенное и возвращение моего отца в ранее ведущее хозяйство.

Просительница Немодрук Мария Афанасьевна

Изложенное в заявлении мы, граждане, подтверждаем.

Фамилии, имена и отчества жителей и их подписи.

ФР-1190, оп.1, д.67, лл.54-55.

**Одесскому окр. прокурору
14 апреля 1930г.
Гр-на Михаила Котлика
д. Гуляевки того же сельсовета
Березовского района**

ЗАЯВЛЕНИЕ

Мною через Генерального прокурора Украины подано заявление о неправильном раскулачивании моего хозяйства и высылке из села, приложены к нему копии всех документов, доказывающие эту неверность; теперь этих документов по какой-то причине у вас нет, их я прилагаю к этому заявлению вторично.

1. Копия с удостоверений личности и праве собственности
2. Копии о налогообложении в индивидуальном порядке
3. Копия о ведении мною семенного хозяйства
4. Копия о моей службе в советское время
5. Копия акта сдачи имущества в СОЗ

**Гуляевская сельрада
Березовского района
Одесского округа**
Января 13 дня 1930г.

**копия
Удостоверение
предъявитель сего гр.Котлик**

Михаил Федорович есть житель с.Гуляевки Березовского района Одесского округа, середняк, принадлежит к 3-й группе.

Пользуется избирательными правами. Под судом и следствием не состоит. Семейный. Семейство состоит из 9 человек, что удостоверяет.

**Председатель Плоскира
Секретарь Копанто**

5.12.1929г.
№ 2699

ДОВІДКА

Дана ця гр-ну Котлику Михайлу Федоровичу, в тім, що він від індивідуального обло-ження звільнений, що Гуляївська сільрада свідчить.

**Голова с/ради Плоскра
Секретар Безрод**

**Украинский генетико-селекционный
институт 17.04 за № 2104**

СПРАВКА

Дана сия справка т. Котлику Михайлу Федоровичу в том, что в 1918 году Одесская селекционная станция предоставила ему чистосортные семена озимой пшеницы и яро-вых пшениц для размножения. В продолжении целого ряда лет т. Котлик размножал указанные семена в чистоте и по актам апробации сдавал семенной материал. Первой категории Украинский гентико-селекционный институт (бывшая Селекционная станция) считает, что тов. Котлик достаточно знаком с техникой сортовых посевов и их уборкой. Кроме того институту известно, что тов. Котлик был в договорных плантаторских услови-ях с Всеукраинским обществом семеноводства (агрономия) и сдавал пшеницы и ячменя по контракции всегда первой категории.

**Директор Сопегин Секретарь
(неразборчиво)**

**т. Прокурору Одесского окр.суда
Алексея Дмитриевича Пищенко,
жителя села Доброй Надежды
Березовского района Одесского
округа**

ЗАЯВЛЕНИЕ

С августа 1929 года я состоял членом артели «Ленинска праця» под ведением Златоустовского сельсовета при вступлении в которую все причитающиеся с меня вклады своевременно сдал, как то: 1 лошадь, 1 фургон, 1 плуг, 4 лем., сбрую вступительный взнос 5руб. и озимые семена с доплатою. В этой артели работал до декабря того же года, когда был исключен из артели без возврата забранного у меня имущества. В последних числах января 1930г. тот же сельсовет отобрал у меня дом и все имущество, находящееся в нем, не давши мне даже легкого белья или необходимой посуды (список имущества прилагаю), и мою семью, состоящую в то время из шести душ выселили в чужую землянку, где от простуды один ребенок умер. К тому же 24 сего марта председатель сельсовета Крештель Осип объявил мне, что я сего числа лишен и права выборного голоса. Таким образом, я и семья моя должны погибнуть без всякой вины с нашей стороны.

Происхожу я из крестьян, до военной службы жил при отце, также крестьянине, имевшем 5 десятин земли надельной, а после военной службы в 1910г. женился и отошел от отца. В 1912г. занялся самостоятельно хлебопашеством, имея 4 десятины арендованной земли, пару лошадей фургон и одну корову, данных мне отцом. В 1914г. был призван в армию при начавшейся войне с немцами, где в октябре того же года попал в плен к немцам и пробыл в плену до 1918г. По окончании войны я возвратился из плена домой, в котором застал 1 лошадь, 2 коровы и разрушенное хозяйство, коим управляла жена. Мне много усилий пришлось приложить, чтобы восстановить свое хозяйство, без посторонней помощи и к 1925г. я уже имел 3 коровы и пару лошадей с реманентом, фургон, косарку, плуг, веялку и прочую мелочь, и таким образом я вел хозяйство до 1929 г. А в этом году по случаю недородов, у меня осталась всего лишь одна лошадь, две коровы и пять штук овец и необходимый инвентарь, с каковым имуществом вступил в артель «Ленинской» праці и пользовался правом голоса до последнего времени.

Привосокупляю, что за всю свою жизнь под судом не был, собственной земли не имел, индивидуальным налогом не облагался, торговлей, спекуляцией не занимался, чужого труда не эксплуатировал, в монархических организациях не состоял и не служил и против советской власти не выступал.

Прошу Вас, т. прокурор расследовать это дело и виновных в разорении меня с семьей привлечь к ответственности и восстановить меня во всех правах члена артели «Ленинска праця» и возвратить мне забранный сельсоветом дом и все в нем бывшее имущество.

Грищенко Алексей Дмитриевич
27.03.1930г.

ФР-1190, оп.1, д.59, лл.234, 234об.

**В прокуратуру г.Одессы гр.Бурсака Дмитрия
Назаровича, живущ.пос. Н.Никоевки
Кудряцевский сельсовет Березовского района
Одесского округа**

10 марта 1930г.

ЗАЯВЛЕНИЕ

Я, Бурсак Дмитрий, даю настоящее заявление в том, что, согласно статута, сказано: добровольное вступление в члены ТСОЗа. Я лично, хотя и бедняк, но не желаю быть членом ТСОЗа за неблагонадежность руководящих ТСОЗом. Они же, т.е. сельсовет и член-ны земельного общества пос.Н.Николаевки, за личные счета постановили меня в рамки середняка и требуют категорически вступления меня в ТСОЗ, я видя такое дело, что мне трудно с ними бороться, передаю свое скудное хозяйство своей жене, которое состоит из одной лошади двух лет и только приобретенной мною весной 1929г. стоимость 80 руб. и одной старой повозки. Сам же хотел идти в организацию союза земельного общества пос. Н.Николаевки, где отказали моей жене в вступлении в члены ТСОЗа, заявили ей, что мы тебя только тогда примем, если ты возьмешь развод со своим мужем, а он пусть идет куда хочет из нашего общества, а тем временем пришли и самоправно, как-будто с целью грабежа, забрали у меня мои лошадки, повозку, борону и т.д. Я обращался в сельсовет, он не обращал внимания, я и подумал: наверное, так закон гласит. Но меня одно побудило: какой же я могу быть середняк, если у меня ничего нет, а вижу, члены нашего общего хозяйства много больше чем у меня и он числится бедняком и пользуется всеми льготами бедняка, то и решил запросить высшие органы дать мне полное разъяснение, хотя я человек и темный, но вижу неправильные действия местных властей как-то сельсовет например в нашем обществе голова ТСОЗа, бывший управляющий, которому не место здесь, а он еще и член КНС, по случаю что приятель занимает должность председателя КНС, носивший имя кандидат партии и кому, что не скажет, то слушать не хотят, вот я и решил написать как на это посмотрит окрпрокуратура. У меня покорнейшая просьба дать мне полно разъяснение в самый короткий срок, так как я остался совершенно разбитым не знаю куда деваться, хозяйство мое забрали, не дают и говорят, если требовать, то еще и вышлем туда, куда нужно, а за что — не знаю. Прошу дать разъяснение, допускается законом забрать самоправно у того бедняка ничтожное хозяйство, то я ничего не имею против вашего разъяснения. Если закон так не гласит, то прошу Вашего разрешения о возврате моего хозяйства, как индивидуальнику.

6.03.30г.

Проситель

ФР-1190, оп.1, д.60, лл.172,172об.

**Прокурору Одесского окрсуда Брейтмана
Лейбы Ноехова, проживающего в
с.Завадовке Завадовского сельсовета и
района Одесского округа**

ЖАЛОБА

Обстоятельства дела.

1. С 1919 года по 1923 год служил на общественной мельнице в течение 1919г., а до 1923г. на той же мельнице совхоза, а в 1922г. получил социальную нарезку 12 десятин на 6 едоков в с.Завадовке, которые я последний урожай 1929г. обрабатывал лично с семьей, не прибегая к наемному труду, а по окладным с.х листам всегда обкладывался по последнее время только по норме; все налоги и обложения уплачивал и требования исполнял; права голоса не лишен. Кроме того с 1927г. по 1 февраля 1930г. я служил в Завадовском кооперативном товариществе в качестве закупщика скота через коопспил-ку для ВУКСа.

2. В конце 1929г. я записан в члены ТСОЗа, уплатил взносы, в счет пая взяли сена на 120 руб. и добровольно семена на посев 26 пудов разных культур.

3. Между тем 5 февраля сего 1930г. явился председатель сельсовета и СОЗа забрали дом, взяли облигаций на 102руб.50коп, корову, 1 лошадь, зерна ячменя и кукурузы око-ло 18 пудов и выселили меня из дома, купленного мною еще в 1917г.

В виду того, что нет никаких оснований к применению ко мне вышеуказанных мер, я прошу признать все действия неправильными, вернуть мне все отобранное и восстано-вить меня в то положение, в котором я был до отобрания и выселения из дома моего.

При сем прилагаю документы, подтверждающие вышеизложенное.

г.Одесса

25 февраля 1930г.

Брейтман

ФР-1190, оп.1, д.60, л.368.

**Прокуратуре Украинской Республики от гр-на
Копач Ефросинии, 58 лет, жит. С. Питровка
Березовского р-на Одесского округу**

ЖАЛОБА

13.05.1930г. было подано мной Копач Ефросиньей, заявление ПУР о том, что моего мужа с семейством в 1929 — 1930гг. направлено и незаконно поставили в 3 группу в сельраде, как и случилось с 3-ей группой.

03.06.1930г. Прокуратура Украинской Республики передала дело на распоряжение Одесской Окружной Прокуратуре за № 022540637.

14.06.1930г. — с. г. № 068н6459т. Прокуратура Одесской округи сповищала что мое хозяйство на раскулачивание оставлено без наследников.

Я этим остаюсь недовольная. Нахожу не законно меня лишили правильным, по последних основаниях. Следующих:

1. Мой муж в списках сельского совета со своим хозяйством всегда числился середняком.

2. В 1929 — 1930гг. экспертом не был обложен, сельхозналога выплачивал всего в сумме 18руб.75коп. По доходности хозяйство исчислено в сумме 310. То есть законно хозяйство являлось слабо-средняцкое.

3. Собственной земли 2 ½ десятины.

И я нахожу, что комиссия меня с семейством поставила в..... и явилось по раскулачиванию неправильным и незаконным. И изъяла у меня нижеследующее имущество ... (оборван кусок) (сосунец), одну корову. И вообще весь живой и мертвый инвентарь. А кроме того выселила со двора в розваляну хату, где невозможно жить и также (оборван кусок) обстановку забрали, даже с ног, меня, старую, снимали обувь. Мужа, 56 лет, не-грамотного выслали за межи У.Республики. Эти действия комиссии по отношению лично ко мне и моего мужа и к нашему хозяйству я нахожу со своей стороны неправильными и не законными.

По составу мое хозяйство ни в коем случае нельзя причислить к 3-й группе и кула-кам.

У нас никогда в жизни не принимался наемный труд, а работали в своем хозяйстве со своим семейством.

И всю жизнь занимались исключительно хлебопашеством. «Квалификаций» не маем, оба неграмотные. И ко всем мероприятиям советской власти относились с сочувствием по своему сознанию.

Ввиду изложенного, я нахожу, что Одесского округа прокуратура меня с семейством обижает. Не удивительно нашей Питровской местной сельраде, по ее сознанию, на моей праведной изложенной жалобе сельрада не указывает причин, и выдает справку о том, что я третьей группы куркуль, лишена права голоса.

И оставляют меня несчастную, преклонных лет, которая в настоящее время поденно работать не в состоянии. Сын у меня маленький, 14 лет, а дочери от меня ушли, и я сей-час нахожусь в таких бедственных страданиях, без приятного угла, и в настоящее время хожу по миру.

По этому прошу Украинскую Республику послать мне помилование. Возвратить мужа и все отобранное имущество. Ибо я раскулачена ошибочно и муж выслан по злобе. По незнанию местных в последних постановлениях Центральных органов власти.

По этому вопросу добавляю к своей просьбе. Опросить крестьян (оборван кусок) и также общих собраний нашей деревни, которые могут подтвердить изложенное, знают меня и моего мужа (оборван кусок) граждан, ни в чем, не проявивших против советской власти (оборван кусок) рассчитался с долгами 1929 — 1930 гг. и также с остальными годами вполности.

Просительница Копач Ефросиния со своим детем.

Расписуется за неграмотную.

26.06.1930г.

ФР-1190, оп.1, д.60, лл.383, 383об.

**До прокурора Одеського округу Гр-на
Витюкова Дмитра Кузьмича, що мешкає у
селі Злотоустово Березівського р-ну**

СКАРГА

Два тижні тому назад мене позбавили права на голос, перевели в куркулі та розкур-кулили, на якій підставі не відомо.

Категорично заявляю, що ніяких підстав для переведення мене до лав куркулів немає й не може бути, бо я маломісний середняк, ніколи не експлуатував чужого труду, ніколи не займався торгівлею та взагалі не малось проти мене жодного ознаку куркульства.

Уся моя справа полягає у помсті з боку голови сільради, його вороже становлення до мене провадиться з 1919, коли його виказав як помічника білогвардійців про що знають учасники підпільного комітету.

Він зруйнував моє господарство, використавши самий підходящий час для помсти, цебто використав сучасний політичний момент для своєї користі проти середняка, що багато зробив для радвлادی в часи революції.

Ця помста розпочалася ще з серпня місяця 1929р., коли я працював у шахтах на Донбасі. Я одержав листа від своєї дружини, що на наш двір багато накладено СГП ,аж 90 крб.

Я звернувся до шахтинської профспілки, одержав папери і поїхав до Харкову. Голова ВУЦВКу дав мені на руки папери до Одеського окрвиконкому, коли я привіз ці папери з відповідальним розпорядженням, мною були надіслані до Райвиконкому. Райвиконком визнав за неправильне обкладання мене й повернув до сільради. Коли цей голова одержав папери, викликав мене, мовляв, що коли я оскаржив це аж Петровському, то він мені ще дуже зробить.

З огляду на такі беззаконні випадки з боку колишнього білогвардійця, прохаю Вас, т. Прокурор, вжити відповідні заходи щодо знищення мого середняцького господарства. Я окзався куркуль, а мої діти увесь час працювали та працюють по найму, а сам теж на поденщину хожу, бо господарства не стає на життя.

Що я приніс велику користь радвладі часів революції, а також що голова сільради Крешталь заявився білогвардійцем, прохаю допитати, а що я не зможу бути віднесеним до куркулів — прохаю допитати усю бідноту нашого села.

22.02.1930р.

Витюков

ФР-1190, оп.1, д.60,463, 463об.

Розділ IV

Хліб, хліб, хліб...

*Сторінками газети
“Чорноморська комуна”
1932-1933 рр.*

**Нолгоспний сектор області виконав 60,8 відс.
вересневого плану**

**ПО ВСІХ СЕКТОРАХ ПЛАН ВИКОНАНО НА 56,3 ВІДС.
ЗВЕДЕННЯ ОБЛЗАГОТЗЕРНА ПРО ВИКОНАННЯ ВЕРЕСНЕВОГО ПЛАНУ
ХЛІБЗАГОТІВЕЛЬ НА 21 ВЕРЕСНЯ 1932 РОКУ.**

НАЗВА РАЙОНІВ	Відс. виконання міс.чного плану	НАЗВА РАЙОНІВ	Відс. виконання міс.чного плану
Андре-Іванівський	34,8	Н. Лібкнехтвський	45,7
Гарбузинський	51,9	Калиніндорфський	40,9
Антоно-Кодинцівський	41,9	Неківський	61,3
Анатолівський	56,4	Любашівський	31,7
Братський	34,2	Миколаївський	44,0
Баштанський	33,2	Н. Архангельський	66,1
Березівський	52,7	Н. Миргородський	63,0
Бериславський	41,9	Н. Український	43,4
Благоїєвський	44,0	Н. Бузький	29,2
Бобринецький	65,1	Н. Одеський	33,6
В. Висківський	72,5	Одеська Міськрада	53,3
Врадівський	42,0	Очаківський	42,6
Вільшанський	46,9	Перемогайський	47,2
Вознесенський	43,6	Роздільнянський	51,9
В. Олександрівський	30,0	Скадовський	75,7
Грушківський	90,1	Снігурівський	35,0
Голованівський	78,0	Спартанівський	32,0
Гросулівський	35,3	Троїцький	22,6
Голопристанський	48,8	Устимівський	52,1
Добровеличківський	44,8	Фрунзівський	37,5
Доманівський	41,6	Хмельський	91,2
Жовтневий	35,8	Хорлівський	70,9
Зелцький	39,9	Цюрупинський	31,0

ЗА ДРУГИЙ П'ЯТИДЕННИК СІЧНЯ ПО ОБЛАСТІ ЗАГОТОВЛЕНО МАЙЖЕ ВДВОЄ МЕНШЕ ХЛІБА ПРОТИ ПЕРШОГО

ВОГОНЬ ПРОТИ НАЙМЕНШИХ ПРОЯВІВ ДЕМОБІЛІЗАЦІЇ, РОЗГУБЛЕНОСТІ, ДЕЗЕРТИРСТВА! У СІЧНІ ВИВЕРШИТИ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

Зведення про хлібозаготівлі в другому січневому п'ятиденнику

Місцевий пункт	Місячний план	Місячний факт	Різниця
Голованівський	105,0	18,5	86,5
Грушівський	101,4	23,2	78,2
Одеський	101,2	18,7	82,5
Спартанівський	101,0	18,6	82,4
Хмельницький	101,0	5,6	95,4
Берегівський	100,1	12,7	87,4
Миколаївський	100,5	13,0	87,5
Церкулівський	100,3	9,1	91,2
Херсонський	100,2	9,1	91,1
Хортківський	100,0	21,5	78,5
Одніївський	100,0	13,2	86,8
Н.-Архangelський	100,0	13,8	86,2
Голо-Пристенський	100,0	11,9	88,1
Н.-Миргородський	93,8	5,6	88,2
Ольшанський	84,4	9,5	74,9
В.-Висівський	40,2	9,9	30,3
Зельський	33,2	19,4	13,8
Комінтернівський	26,4	19,5	6,9
Благотівський	35,6	10,5	25,1
Братський	34,2	2,7	31,5
Гокунівський	20,7	9,6	11,1
Анатолівський	20,2	6,3	13,9
А.-Дзвинівський	20,2	5,7	14,5
Калнін-Ріфський	16,3	5,9	10,4
Вознесенський	24,6	15,1	9,5
Степівський	21,4	15,1	6,3
Роздільнянський	19,1	76,6	57,5

ЧОРНА ДОШКА

Село Свято-Троїцьке, Троїцького району

Село Піски, Баштанського району

**КОЛГОСП „ЧЕРВОНА УКРАЇНА“ —
ЗНЯТО З ЧОРНОЇ ДОШКИ**

Постанова Одеського Облвиконкому від 11-1

У зв'язку з тим, що колгосп „ЧЕРВОНА УКРАЇНА“ Н.-Української сільради, Н.-Українського району після занесення на чорну дошку, зважаючи наір куркуля, значно підвищує відсоток виконання річного плану хлібозаготівлі.

КРАДІВ ХЛІБА — ДО РОЗСТРІЛУ

1933 року січня 6 дня. Виїзна Сесія Од. Облсуду на хуторі Новоселівка Нарнагорівської с-р. Березівського району розглянула справу в обвинуваченні Машталера Івана, виключеного з артілі, що мав до вступу в артіль куркульське господарство, та Дерез'янка Романа залізничника.

Суд констатував:

1) У Новоселівській артілі через шкідливу роботу куркулів та підкуркульників так збиральна, як і засівна кампанія були зірвані. Через масове розкрадання хліба (до 2400 пудів), план хлібозаготівель виконано лише на 46 відс.

2) Куркуль **МАШТАЛЕР Іван**, щоб підірвати господарську міць артілі, звесь час систематично розкрадав артільний хліб у великій кількості.

3) Значну кількість украденого Машталером хліба не вдался знайти, але слідство встановило, що обвинувачений Машталер **ПЕРЕХОВУВАВ НАКРАДЕНИЙ ХЛІБ ТАКОЖ І В СВІСГО РОДИЧА ДЕРЕЗ'ЯНКА РОМАНА**—в залізничній будці, з трусом у нього знайдено покладене з колгоспу: 34 ЦЕНТН. КУКУРУДЗИ, 4 з пол. ЦЕНТН. ПШЕНИЦІ, 3 ЦЕНТН. СОНЯШНИКА ТА 2 ЦЕНТН. ПРОСА І ЯЧМЕНЮ. Недалеко від будки в скирті соломи, галезній МТС, крім того, знайдено поховані Машталером та Дерез'янком 3 лантухи пшениці.

Суд, на підставі постанови ЦВК та РНК СРСР від 7-VIII 1932 року засудив:

МАШТАЛЕРА ІВАНА ТА ДЕРЕЗ'ЯНКА РОМАНА ДО ВИШІСЬОГО ЗАХОДУ СУДОВОЇ РЕПРЕСІЇ РОЗСТРІЛУ З КОНФІСКОУ

11.01.1933

11 4

ЗАВЕРШИТИ ПЕРЕМОГОЮ РЕАЛІЗАЦІЮ ПОЗИЦІЙ ФІНКОНКУРС ПРЕСИ ПІДНЕСТИ НА БІЛЬШУ ВИСОЧІНЬ

Березівщина повинна повернути собі передове місце нз фінансовому фронті

Березівщина ріше завдання митло журвали улагу на мобілізації кошти, ський район зобов'язується закінчити до року виконала на 114 відс. плану. Але великою хвилюючим фактом є те, що в районі дефіцитні органи за останній рік не тільки не зменшилися, а й збільшилися. Це свідчить про те, що в районі не виконано завдання мобілізації коштів на фронті. На фронті мобілізації коштів на фронті. На фронті мобілізації коштів на фронті.

Учора при об'їзді області фінансова нарада, в якій брала участь представниця фінансової комісії з обласного фінансового управління тов. Адріана, вислала доповідь зав. обласного фінансового управління тов. Каріна.

Обласна фінансова нарада

Учора при об'їзді області фінансова нарада, в якій брала участь представниця фінансової комісії з обласного фінансового управління тов. Адріана, вислала доповідь зав. обласного фінансового управління тов. Каріна.

Учора при об'їзді області фінансова нарада, в якій брала участь представниця фінансової комісії з обласного фінансового управління тов. Адріана, вислала доповідь зав. обласного фінансового управління тов. Каріна.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Учора при об'їзді області фінансова нарада, в якій брала участь представниця фінансової комісії з обласного фінансового управління тов. Адріана, вислала доповідь зав. обласного фінансового управління тов. Каріна.

Обком Кіцубу

У дже терміновій справі повинні з'явитися всі члени обкому Кіцубу.

Учора при об'їзді області фінансова нарада, в якій брала участь представниця фінансової комісії з обласного фінансового управління тов. Адріана, вислала доповідь зав. обласного фінансового управління тов. Каріна.

Березівський район повинен, по-біль

Березівський район повинен, по-більше виконати завдання мобілізації коштів на фронті.

Учора при об'їзді області фінансова нарада, в якій брала участь представниця фінансової комісії з обласного фінансового управління тов. Адріана, вислала доповідь зав. обласного фінансового управління тов. Каріна.

Навблизьких наслідків дають гасла

Навблизьких наслідків дають гасла, висловлені в кожному колгоспні. Це гасла висловлюють часто-густо всі члени колгоспів на зборі.

У колгоспі «ІІІ ІНТЕРНАЦІОНАЛ»

У колгоспі «ІІІ ІНТЕРНАЦІОНАЛ» Маринівської сільради, що виконала хлібозаготівлі на 120 відс., на зборі (12 січня) колгоспників — зобов'язалися дати не менше, як по 25 крб. вкладів на будівництво другої п'ятиріччя.

Тов. Косов

Тов. Косов (нарнагорівська сільрада) — бригадир бункирної бригади, молочно-молочий-сельнор, премійований на райзльоті.

Тов. Косов (нарнагорівська сільрада) — бригадир бункирної бригади, молочно-молочий-сельнор, премійований на райзльоті.

Учора при об'їзді області фінансова нарада, в якій брала участь представниця фінансової комісії з обласного фінансового управління тов. Адріана, вислала доповідь зав. обласного фінансового управління тов. Каріна.

Учора при об'їзді області фінансова нарада

Учора при об'їзді області фінансова нарада, в якій брала участь представниця фінансової комісії з обласного фінансового управління тов. Адріана, вислала доповідь зав. обласного фінансового управління тов. Каріна.

ПОСМІТНИЙ МАКАР ОНИСІМОВИЧ

Голова колгоспу ім. Буденного, Березівського району

П'ять разів премійований...

Артіль ім. Буденного, Острівської сільради, краща з кращих у Березівському районі. Не знайдеться в цьому районі жадного колгоспника, що не знав би про ударну роботу «будівців».

Тов. Посмітний — член партії з 1930 року. Він справжній, 5 разів премійований, ударник.

— З 407 трудоднів значну частину я заробив на роботі безпосередньо в степу.

Посмітний Макар верує артілю вже п'ятий рік. Які ж її виробничі показники? Чому вона краща з кращих у районі?

— Усі господарсько-політичні кампанії виконували ми цілком і на строк. Торік наша артіля мала план хлібозаготівель 3188 центнерів, а здали ми 3707 центнерів, виконали завдання на 117 відс. Осінню сівбу ми почали раніше від усіх колгоспів району, раніше від них і вморалися. Замість 365 ми засіяли 410 га, оранку на зяб провели на 125 відс.

Посмітний Макар витягає з кишені книжечку:

— Ось тут у мене все занотовано. Тут у мене вся картина колгоспу. Приїду на з'їзд і розкажу про наші досягнення. А розповісти є про що. Наші колгоспники ситі, обуті, одягнені. Та як воно може бути інакше, коли трудодень у нашій артілі коштував 2 крб. 47 коп., коли колгоспники одержували по 5½ крб. на трудодень?.. Хіба ж міг хто-небудь з нас врятувати про 700—800 крб. прибутку на господарство?

— Зайдіть по до нашого інбару, подивіться, як ми схороняємо вже цілком заспане насіння. Ми спеціально зробили підлогу в інбарі, поставили скрині на зерно. Відповідає на насіння надійний, перевірений колгоспник. Увесь романент у нас уже цілком полагоджений, і коні в доброму стані...

Про коней розповідає Посмітний ового. Він бо знає, що кінь разом з трактором вирішуватиме успіх сівби.

— Доручили ми доглядати коней

найкращим колгоспником — Бойченкові Захару, Спирці Пилипові, але я сам щодня буваю на конюшиній стайні, сам перевіряю, як годують і папувають коней.

— Ми вже почали боротися за підвищення врожаю. Наше завдання замість 10 центв. урожаю, що був торік зібрати тепер до 17. Ми провели снігозатрим на 80 га, ще весною спалили всі бур'яни.

Усіх перемог добилася артіля під головуванням Посмітного у жорсткій класовій боротьбі.

— Куркулі, що пролазять до колгоспів, всіма силами намагалися розкласти їх зсередини. Ми прийняли до артілі ще 1929 року кілька господарств, з Поділля. Серед них були й відверті класові вороги, як от пів Христин, білогвардієць Чернопільський, церковний староста Репенчук. Довго ці вороги народу дезорганізували відсталіх колгоспників, шкодили, де і як тільки могли. Виявили, ми вигнали цих шкідників з колгоспу, віддали їх до суду...

Тов. Посмітний Макар — справжній керівник більшовицького колгоспу, додегат на всесоюзний з'їзд колгоспників. Кращого ударника націслав на з'їзд один з кращих у Березівському районі, у всій нашій області колгосп ім. Буденного.

№ 1053(4055), середа 15.02.1933 116

З ФРОНТУ БОРОТЬБИ ЗА УСПІХ ВЕСНЯНОГО СІВУ

Отримав пошани

Дошка Найвідсталіше

Район	Високий ранок на 14 квітня	Високий ранок на 13 квітня
1. Спартаківський (секретар РПК т. ІВАНЧУ, голова РВК тв. МЕРЦ)	108,7	49,4
2. Голопристанський (секретар РПК т. ФРИДМАН, голова РВК т. НОСОВ)	100,7	31,7
3. Одеський (секретар МПК т. КОВАЛЕН- КО, голова МР т. ЧЕБУКІН)	104,8	41,4
4. Миколаївський (секретар МПК т. ШУЛЬКІН)	108,7	34,3
5. Хорлівський (секретар РПК т. БУКАЛОВ, голова РВК т. НЕСТЕРЕНКО)	104,4	44,8
6. Скадовський (секр. РПК т. КОМСАРЕН- КО, голова РВК т. КОСАРЕВ)	102,0	39,6
7. Березівський (секретар РПК т. ОЗЕРОВ, голова РВК т. КИРИЧЕНКО)	100,0	35,8
8. Роздільнянський (секр. РПК т. ТРАХТЕНГЕРЦ голова РВК т. ОГОРОВИЧ)	100,1	42,2
9. Бериславський (секретар РПК т. АНТОНОВ)	100,0	38,7

Район	Високий ранок на 16 квітня	Високий ранок на 15 квітня
1. Баштанський	95,7	38,4
2. Херсонський	93,7	33,5
3. Цюрупинський	92,7	40,7
4. Ф. Енгельський	91,5	46,0
5. Снігурівський	89,8	31,4
6. Гросулівський	87,7	44,7
7. К.-Лібінохотівський	87,7	38,9
8. Календарівський	86,3	38,2
9. Очаївський	85,9	36,9
10. Фрунзівський	78,6	35,0
11. Комінг снігівський *)	78,5	29,8
12. В.-Олександрівський	77,5	29,1
13. Н.-Будзький	77,1	33,1
14. Н.-Бузький	76,4	32,3
15. Устимівський	71,8	22,9
16. Вознесенський	70,3	27,1
17. Первомайський	65,7	24,6
18. Цербилівський	61,6	27,1
19. Бобринецький	61,6	23,2
20. Знамянський	59,0	20,1
21. Братський	58,9	21,6
22. Благодійський	58,8	20,9
23. Деманівський	58,7	22,7
24. Грушківський	56,9	24,4
25. Жетновий	56,8	23,1
26. Казівський	55,1	25,1
27. Гарбузинський	54,1	22,3

*) За уточненими даними Ком-
ітернівський район на 13 квітня
виконав план ранніх № на 84,5,
як це було в зв'язці з 13 квітня.

Район	Високий ранок на 18 квітня	Високий ранок на 17 квітня
1. Троїцький	53,8	21,4
2. Зіновівський	53,5	16,1
3. Ольшанський	52,2	19,5
4. Голованівський	51,1	17,9
5. Лобещівський	50,8	20,8
6. Криж-Озерський	45,2	17,7
7. А.-Іванівський	42,7	12,8
8. Врадівський	41,7	17,1
9. Савранський	41,1	16,5
10. Н.-Укрїнський	40,0	14,1
11. Хмельський	37,4	12,9
12. Добровеличківський	34,8	14,7
13. В.-Висівський	27,5	10,8
14. Н.-Архангельський	25,1	9,3

КАНДИДАТИ НА ЧОРНУ ДОШКУ

1. Т.-БЕРЕЗАНСЬКИЙ РАЙОН —
найвідсталіший з підвонних, за-
сіве ранніх — 55,2 відс., усіх
врх 26,9.

2. Н.-МИРГОРОДСЬКИЙ РАЙОН —
найвідсталіший в області, за-
сіве ранніх — 20,3 відс., усіх

РАЙОНИ ОДЕЩИНИ ЗМАГАЮТЬСЯ ЗА ПЕРШІСТЬ У СІБІ

РАЙОН	ранні віс.	всі ярі віс.	РАЙОН	ранні віс.	всі ярі віс.
1. Спартанівський	108,1	65	1. Первомайський	72	28
2. Фр.-Енгельський	100	50,1	2. Братський	63,1	23,7
1. Миколаївський	108,7	36,3	3. Гарбузинський	57,4	23,6
2. Херсонський	100,3	37,2	1. Устимівський	81	26,5
1. Хорлівський	104,6	47,6	2. Бобринецький	65,8	24,8
2. Скадовський	102	39	1. Грушківський	62,9	23,7
1. Березівський	103,5	40,1	2. Голованівський	58,2	20,2
2. Роздільнянський	100,1	44	1. Комінтернівський	85,1	32,8
3. А.-Іванівський	51,9	16,1	2. Благоївський	68,3	25
1. Бериславський	100	39,4	1. Хмелівський	45,4	16,9
2. Кахівський	59,8	27,4	2. В.-Висківський	36,9	13,4
1. Вознесенський	76,9	30,2	1. Очаківський	91	41,6
2. Знаменський	67,7	23,8	2. Т.-Березанський на чорн. дощ.		
3. Зінев'ївський	60,6	20,7	1. Кривоозерський	49,2	19,1
4. Н.-Український	46,3	16,8	2. Савранський	45,3	19,16
1. Баштанський	97,5	41,4	1. Снігурівський	97,1	34,9
2. Н.-Бузький	84,8	36,2	2. В.-Олександрівськ.	86	32,7

ЧОРНА ДОШКА

1. Т.-БЕРЕЗАНСЬКИЙ РАЙОН—найвідсталіший з південних, засіяв ранніх—63 відс., усіх ярих—31,1 відс.
2. Н.-МИРГОРОДСЬКИЙ РАЙОН—найвідсталіший в області, засіяв ранніх—30,6 відс., усіх ярих—12,1 відс.

В УДАРНИЙ ДЕСЯТИДЕННИК — УДАРНО ЗАВЕРШИТИ СІВБУ!

КОЖНИЙ РАЙОН ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ ВИТРИМАТИ СТРОКИ
ВИЗНАЧЕНІ ОБЛВИКОНКОМ І ОБКОМ КП(б)У

Передові райони, що завершили весняну сімбу і переключились на ранню парів, поліція і готування до збиральної кампанії.

Район	Засіяно ранніх парів	Засіяно всіх парів	Секретар РПК	Голова РВК
1. Спартківський	3464	10.539	т. Іванчик	т. Мєрд
2. Фдєський	22493	61.130	голова міськради Чебуки	
3. Гросулівський	11938	(100,2 відс.)	35.294	т. Дрежук
4. Голоуристанський	8483	(100,5 відс.)	30.642	т. Фрїдан
5. Березівський	5404	(100,0 відс.)	27.248	т. Озеров
6. Фр. Енгель-івський	7059	(100,0 відс.)	14.520	т. Колєсьман
				т. Болєд

З фронту боротьби за бавовняну незалежність СРСР

ОКАДОВСЬКЕ. Борьба за бавовняну незалежність Радянського Союзу, ОКАДОВСЬКИЙ РАЙОН під більшовицьким проводом Обкому КП(б)У ЗАКІНЧИЛИ СІВБУ БАВОВНИКА НА 18.008 ГА, Секретар РПК КОМСАРЕНКО. Голова РВК КОСАРЬОВ.

ЧАПЛИНКА. (Телеграфом). 47 колгоспів ЧАПЛИНСЬКОЇ МТС цілим закінчили сімбу бавовника на 3035 га. Мобілізуємо всі сили на закінчення сібну півдн потрогом ближчих двох днів. Директор БАБЕНКО. Непопільвдліну МОРОЗОВ.

БЕРИСЛАВ. (Телеграфом). Келгоспи району закінчили сімбу бавовника на 3.640 га. Райгзета «СОЦ. ПЕРЕМОГА».

СНІГУРІВКА. (Ретел). Колгоспи СНІГУРІВСЬКОЇ виконали план за сібу БАВОВНИКА з перебільшенням: замість 2.060 га, за планом засіяно 2.040 га.

Райони, строк завершення сібну для яких
МІН до 11 травня

Район	Засіяно на 11	Було на 8	Засіяно на 11	Було на 8
1. Хорлівський	89,7	79,4	89,9	79,4

Мають закінчити сібу — 15 травня

Район	Засіяно на 11	Було на 8	Засіяно на 11	Було на 8
1. Роддільницький	82,1	78,3	86,1	73,8
2. Баштанський	89,8	80,4	83,8	73,2
3. Цюрупинський	88,7	76,4	80,0	67,3
4. Калінінградський	87,7	73,0	78,4	58,2

Мають закінчити сібу — 20 травня

Район	Засіяно на 11	Було на 8	Засіяно на 11	Було на 8
1. Н.-Бузький	82,1	67,9	86,1	54,7
2. Фрунзівський	79,8	61,0	82,0	56,3
3. Вознесенський	72,7	57,0	85,1	54,5
4. Бердичівський	72,3	57,3	84,2	52,1
5. Сингурівський	69,8	50,8	83,1	52,1
6. Грушівський	60,4	58,2	82,8	51,3
7. В.-Олександрівський	68,8	56,1	82,3	50,8
8. Квентерівський	65,0	53,0	82,1	49,3
9. Переманський	67,7	54,4	82,1	51,4
10. Н.-Одеський	66,4	54,8	82,1	51,4

Мають завершити сібу до 25 травня

Район	Засіяно на 11	Було на 8	Засіяно на 11	Було на 8
1. Нахлівський	60,3	50,7	88,8	41,1
2. Знаменський	55,8	44,8	88,3	40,3
3. Голівський	55,4	45,2	87,8	42,8
4. Довжанський	55,4	43,8	86,8	38,4
5. Крижівський	54,8	47,0	85,4	37,1
6. Зіновівський	54,8	41,8	84,8	35,4
7. Любашівський	51,8	46,7	82,7	32,1
8. Трощинський	50,4	42,8	82,7	32,1

У перших лавах боротьби за врожай

Хорли (телеграфом). Хорлівський район закінчив сібу бавовника на 18.008 га. МТС швидко-оборотною сошката-грах та цурбурами.

на й урядово-колективних підприємств і бригадах закінчили сібу бавовника. Гравітська МТС 12 травня сібу з великою швидкістю. Засіяно 7.200 га бавовника на площі 13.318 га.

14.05.1933 124

НА БЕРЕЗІВЩИНІ НЕ ВСІ КОЛГОСПИ ГОТОВІ ДО ЖНИВ

Чимало хліба загинуло торік по колгоспах ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ МТС через погану організацію збирання і молотьби. До торішніх проривів у збиранні й молотьбі великою мірою спричинилося й те, що за часом не опрацювали кожної дрібниці плану. Цього року, зваживши торішні помилки, ПОЛІТВІДДІЛ Шевченківської МТС і РАЙПАРКОМ віддали виїзнову увагу тому, щоб озброїти колгоспи, бригади і колгоспників чітким планом збиральної. Для перевірки готовості до збиральної і хлібозвядчі колгоспи Шевченківської МТС організували СПРОБНІ ВІЗДИ В ПОЛЕ; тут таки перевірили всі деталі підготовки. В артілі ІМ. ВОРОШИЛОВА під час спробного виїзду виявили, що до окремих жнивварок не вистачає ключів, гайок, 4 бригада ГОЦУЛЕНКА спізнилася. Партийний осередок (секретар т. Тарасенко), зваживши всі недоліки, тут таки на мітингу поставив на обговорення і план знову проробили на виробничих нарадах бригад. Тоді ж вирішили: закріпити ділянки за об'їзниками, влаштувати вишки для охорони врожаю. Тепер рішення виконано: на СТЕПУ ВЛАШТОВАНІ ВИШКИ, ДЕ ЧЕРГУЮТЬ З БІНОКЛЯМИ ДОЗОРНІ.

Детально перевірила себе комунa «НОВЕ ЖИТТЯ». Не вистачало трояків для причіпок тракторних жнивварок. Не вичікуючи, комунa зладнала причіпку з штабового заліза, закріпивши його до перецька жнивварки.

Торік до жнивварок у цій комуні, хоч і були зерновловники, усе ж багато зерна втрачалося. Щоб запобігти будь-яким утратам, комунари раціоналізували зерновловники, ВІДТУЛЕНІ БЛЯХИ ЗЕРНОВЛОВНИКА, ЗРОБИВШИ ГРЕБІНЧАСТО ПО ХОДУ СКИДАННЯ ХЛІБА.

Але багато колгоспів прийшли на поле невідготованими до жнив. Спробний виїзд артілі «ЧЕРВОНА ЗІРКА», Ліхтенфельдської сільради, виявив, що в бригадах РЕЙЛІНА та ПАРЕТА коси до жнивварок зовсім не нагострені, запасних кіс та шатунів не було, не було і точила, ні ключів, ні маслянок. Жнивварки всі немасяні. Не всі колгоспники знали свої місця, бо незадовільно проробили план збирання. Таку саму цілковиту невідготованість виявлено і в артілях «БЛЮХЕРА», «ЧЕРВОНА УЛІНА», «КОМЗЕТІВКА», тощо.

У «ЧЕРВОНІЙ УКРАЇНІ» на спробному виїзді не було корів, бо їх ще не навчають... через брак ярем (?). Досі ще не відремонтовано 25 гарб. Бракувало дерев'яних граблів.

Березівський РПК і політвідділ Шевченківської МТС зваживши, що в наслідок проведення спробного виїзду виявлено, що не всі колгоспи добре підготувалися і зрозуміли свої завдання у збиральній та хлібозвядчі, ухвалили ПЕРШОГО ЛИПА ПРОВЕСТИ ПО РАЙОНУ ДРУГІЙ СПРОБНИЙ ВІЗД, організувавши водночас самоперевірку готовості колгоспів.

Б. МІНСЬКИЙ.

Зведення про перебіг збирання озимих та ярих зернових по районах Одеської області, що між собою змагаються

(За даними Облзу на 15 липня)

Назва району	Спошено озимих у відс.	Спошено ярих у відс.	Всього колосових (у відс.)
1. А.-Іванівський	0,2	0,07	0,2
2. Жовтневий	0,6	0,4	0,5
3. Баштанський	2,2	0,4	1,8
4. Н.-Бузький	2,5	0,3	1,8
5. Березівський	0,6	0,1	0,5
6. Роздільнянський	1,7	4,1	2,3
7. Цебриківський	0,2	1,4	0,6
8. Бериславський	6,4	25,7	12,1
9. Снігурівський	5,1	7,8	5,7
10. В.-Селекандрівський	5,3	1,3	4,2
11. Тилігуло-Березанський	7,9	2,3	5,8
12. Очаківський	20,6	7,8	15,6
13. Шорупинський	62,9	31,2	54,6
14. Голопристанський	42,0	25,7	38,6
15. Снадівський	24,3	24,6	24,4
16. Кахівський	15,9	10,2	12,9
17. Зельцький	4,1	5,3	4,6
18. Спартаківський	5,9	57,8	17,8
19. К.-Лібікнехтівський	0,1	0,01	0,08
20. Миколаївський	32,1	13,6	27,7
21. Херсонський	26,0	18,6	20,0
22. А.-Кодницький	0,6	0,6	0,7
23. Вознесенський	1,9	1,4	1,8
24. Калініндорфський	14,4	7,8	12,3
25. Одеський	5,6	6,3	5,9
26. Троцький	0,3	0,1	0,2
27. Хорлівський	21,8	40,1	28,0
Разом по 27 районах .	10,0	9,3	9,8

№ 1178(4180), вiдомоcк

18.07.1933 126

Темпи молотьби не забезпечують вчасної хлібоздачі

(Від наших кореспондентів).

По багатьох колгоспах Березівського району молотьба розгортається геть нездовільно. В артілі «**Стежка Ільіча**», Балайчуцької сільради, першою почала молотити третя бригада, де за бригадира **Кашлаб Петро**. Але тут весь час молотарка «**Клейтон**», замість 1.200 пудів, намолочує лише 500—600. Цей злочинний зрив норм бригадир намагається виправдати непридатністю трактора. Справді одною з причин можуть бути часті простой трактора, бо як виявилось, з вини тракториста **Вовченка Петра**, що змащував підшипник непрофільтрованим мастилом та забруднив втулку, підшипник розтопився. Але справа не тільки в тракторі. Після дводенного ремонту трактор працював без простоїв, а молотарка все ж намолотила 630 пудів, тобто виконала денне завдання на 53 відс.

Де ж справжні, основні «причини зриву норми? Їх — чимало. Щоб молотарка працювала з повним навантаженням, треба підвозити снопи 12 гарбами, а возять лише 9 гарб. Отже, молотарка завантажена на 75 відс. Невміло організовано працю: біля молотарки черга з повними гарбами.

Бригадир іпостої бригади **Кашлаб Ілля** мав допомогти третій бригаді, (до молотарки прикріплено три бригади). Але він відмовився дати трьох коней. Та й у бригадира третьої бригади пара коней стоїть без роботи. Від їх не використовує.

Чабан **Івашков Василь** забув пригнати корів до молотарки і через це вона працювала п'ять годин з неповною навантагою. З вини бригадира третьої бригади, 10 колгоспників аляглися без обду. Нікого, не

спитавши, вони пішли обідати на село, а це, звісно, позначилося на роботі.

В артілі «**3-й Інтернаціонал**», Маринівської сільради, з ініціативи комсомольського осередку організували комсомольську молотарку, що весь час перевищує норми. Куркульня і її агентура даремно намагалися загальмувати, отже зірвати працю на цій молотарці. А коли ніяк не вдавалося, куркульський агент **Прокофєв** кинув у барабан граблі і зпсував молотарку.

Молотьба — ділянка найзагостренішої класової боротьби. Куркульські недобитки намагаються тут уселяк шкодити. Там, де не вмють вчасно випирити ворожі маневри куркульні, норми молотьби злочинно зриваються, там класовий ворог зриває хлібоздачу.

За приклад цього є хоча б Будрявцівська артіль ім. Шевченка, де головує **Науменко**: вона надслала на Колосівський елеватор 80 пудів зерна, з них 25 з послідів. За словами возіїв, зерно кращого гатунку «залишили за вареники», а засмічене на 45 відс. намагалися здати державі. Так само **Нельківська артіль «Прогрес»** намагалася здати на Раухівський зсипний пункт зерно, засмічене на 29 відс.

Березівський район на 11 серпня виконав річний план хлібоздачі на 24,9 відс. Він відстає серед інших районів Одеської групи. Тепершні темпи молотьби по колгоспах аж ніяк не забезпечують надолуження прогнаного. Серпневий план зернопоставок державі треба неодмінно виконати на строк.

ГР. ТУЛЬЧИНЕЦЬКИЙ, В. ПАСТАРНАК.

№ 1200(4202), понеділок

14.08.1933 128

РОЗДІЛ V

Трагічні долі

Попередні списки розкуркулених,
загиблих від голоду та репресованих
жителів Березівського району

СПИСОК

розкуркулених господарств

Березівського району

По Ліхтенфельдській (Яснопільській) сільраді

11

п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Економічна характеристика розкуркуленого господарства	Політична характеристика глави сім'ї	Чи виселений за межі округу, арештований, втік	Чи є в сім'ї партизани, червоноармійці та ін.	Що вилуче но при розкуркуленні з продуктів споживання	Висновки
12		3	4	5	67		8
1.	МАНІ Християн Фідріхович	До революції мав 210 дес. 12 коней, 10 корів, молотильний гарнітур, до розкуркулення мав 4 коней, 6 корів, орендував 20 дес. Розкуркулений в 20-му році. Експертом оподаткований — 335 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Підривав всі заходи, що проводяться на селі. Організував куркульство для зриву колективізації. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	нічого	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
2.	ВАЛЬ Вільгельм Якович	До революції мав 200 дес. землі, с.г.машини, 12 коней, 15 корів. Наймав постійну робочу силу. До розкуркулення мав 4 коней, 4 корови, орендував 8 дес. нарізки — 20 дес. розкуркулений в 20-му році. Експертом оподаткований — 178 крб. 75 коп. Зарахований до куркульського господарства.	Використовував економічні труднощі, заважаючи бідноту. Активно проявляв себе антирадянськими виступами проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	нічого	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
3.	РОЙХЕР Катерина	До революції мала 120 дес. 40 корів., постійно користувалася найманою робочою силою. Мала складні с.г. машини. До розкуркулення — 3 коней, 2 корови, 25 дес. землі. Користувалася постійною робочою найманою силою. В 20-му році була розкуркулена. Майно до розкуркулення злісно розбазарено. Зарахована до куркульської групи. Експертом оподаткована в 159 крб.	Злісний шкідник селянства, підривниця, організатор жінок проти заходів радянської влади. Позбавлена права голосу.	вислана	ні	нічого	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
4.	ВАЛЬ Яків Вільгельмович	До революції мав 40 дес. а також орендував велику кількість землі, користувався постійною найманою робочою силою протягом всього часу. Майно злісно розбазарював. Був розкуркулений в 20-му році. Експертом оподаткований — 110 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Елемент вороже ставиться до політики радянської влади, навколо себе організував бідняцько-середняцькі маси. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	нічого	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
5.	ГОРЕНБАХЕР Іван Георгійович	До революції орендував 100 дес. землі, 5 коней, 10 корів, постійно користувався найманою робочою силою. Розкуркулений в 20-му році. Корів — 5, коней — 3, експертом оподат-	кований — 117 крб. Зарахований до куркульської групи.	Використовував про- довольчі труднощі, за-	кабеляючи бідноту агітував проти колективізації	всіх кампаній, що проводивсь. Позбавлени	й права голосу.

ні

ні

нічого

Розкуркуле-ний
правильно, куркуль-

ське
госпо-

дарство

1	2	3	4	5	6	7	8
6.	НІБЕЛЬ Яків Давидович	До революції мав 40 дес. землі, в 20-му році розкуркулений. Систематично експлуатував робочу найману силу. Злісно розбазарив своє майно до розкуркулення. Експертом оподаткований — 149 крб. Зарахований до куркульської групи.	Брав участь у повстанні, зриві всіх кампаній, що проводились на селі. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
7.	ФІШЕР Яків Філімонович	До революції мав 50 дес. орендував 70 дес. 10 коней, 8 корів, до розкуркулення — 3 корови, 2 коней, розкуркулений в 20-му році. Систематично експлуатував робочу найману силу. Майно до розкуркулення було розбазарено, експертом оподаткований — 80 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Активно зривав політичні кампанії. Таємно організовував бідноту і середняків для активного виступу проти радянської влади. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
8.	ЛУТЦ Едуард Адамович	Велике куркульське господарство. Протягом всього часу мав постійну найману силу. 4 коней, 5 корів, орендував велику кількість землі. В 20-му році розкуркулений. Експертом оподаткований — 58 крб. 80 коп. Зарахований до куркульського господарства.	Антирадянський елемент, що веде розкладаючу роботу серед мас. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
9.	РОЙХЕРТ Едуард Якович	3 великої куркульської сім'ї. Орендував 360 дес. землі, 2 коней, 3 корови — до розкуркулення. Наймав постійну робочу силу. Розкуркулений в 20-му році. Експертом оподаткований — 132 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Використовував бідняків і батраків під час економічних ускладнень. Зривав всі політ кампанії на селі. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
10.	НІБЕЛЬ Доротія Яківна	До революції — 85 дес. землі, експлуатувала робочу найману силу. До розкуркулення — 4 коней, 5 корів, злісно розбазарювала своє майно. Розкуркулена в 20-му році. Експертом оподаткована — 123 крб. Зарахована до куркульського господарства.	Організовувала бідноту до зриву загальних зборів. Організовувала жінок для активного відкритого виступу проти заходів радянської влади. Позбавлена права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
11.	ЛУТЦ Християн Християнович	До революції мав 100 дес. орендував 25 дес. 5 коней, 5 корів, розкуркулений в 20-му році. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 51 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Служив у лавах білих. Сприяв їм в мобілізації селян. В період кампаній, що проводились, зривав їх. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
12.	ГУК Йосип Георгійович	До революції мав 75 дес. користувався систематично експлуатованою робочою силою. Розкуркулений в 20-му році. Експертом оподаткований — 138 крб. Зарахований до куркульської групи.	Організатор хвилювань селянства, базував їх на економічних труднощах. Проводив нелегальні збори куркульства для зриву хлібозаготівель. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
13.	ШЕХФЕР Олександр Людвігович	До революції мав 50 дес. землі. Розкуркулений в 20-му році. Злісно розбазарював своє майно до розкуркулення. Систематично займався експлуатацією найманої робочої сили, експертом оподаткований — 87 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Давав гроші під відсотки бідноті, за рахунок чого використовував робочу найману силу. Під час захоплення місцевості білими мав зв'язок з ними. Проводив розкладаючу роботу серед селянства під час кампаній, що проводились. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство

1	2	3	4	5	6	7	8
14.	ІММЕЛЬ Рафаїл Петрович	До революції мав 50 дес. землі, орендував 50 дес. користувався найманою робочою силою. В 20-му році розкуркулений. До розкуркулення злісно розбазарював своє майно. Експертом оподаткований в 90 крб. Зарахований до куркульської групи.	Шкідник і підрильник всіх заходів радянської влади. Брав участь у повстанні. Закаблював бідноту в період продовольчих ускладнень. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
15.	ІММЕЛЬ Християн Християнович	До революції мав 75 дес. землі, 15 коней, 10 корів, молотильний гарнітур. Експлуатував постійну робочу силу. В 20-му році розкуркулений. Експертом оподаткований — 120 крб. зарахований до куркульської групи.	Учасник банди Саута. Весь час проводив розкладаючу роботу серед бідняцько-середняцьких мас. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
16.	ІММЕЛЬ Пилип Християнович	До революції мав куркульське велике господарство. До розкуркулення мав молотильний гарнітур. Експлуатував робочу найману силу. Розкуркулений в 20-му році. Експертом оподаткований. Зарахований до куркульського господарства.	Спонукав маси до опору заходам радянської влади. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
17.	ШУЛЬЦ Рогус Іванович	До революції мав велике куркульське господарство. Розкуркулений в 20-му році. Систематично користувався робочою найманою силою. Експертом оподаткований — 70 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Провокуюче поведіння серед бідняцько-середняцьких мас, закликаючи їх проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
18.	ІММЕЛЬ Фріц Іванович	До революції мав велике куркульське господарство, напівпоміщик. В 20-му році розкуркулений. Систематично експлуатував робочу найману силу. Злісно розбазарював майно до розкуркулення. Експертом оподаткований в 100 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Організовував жінок до зриву зборів і активного опору колективізації. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
19.	ГАРЛІН Андрій Федорович	До революції мав велике куркульське господарство, експлуатував робочу силу. Експертом оподаткований в 100 крб. Зарахований до середняцького господарства.	Аполітичний. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
20.	ФОХТ Іван Михайлович	До революції мав велике куркульське господарство. Орендував велику кількість землі. Використовував робочу найману силу. До розкуркулення мав 6 коней, 5 корів, парову машину. Розкуркулений в 20-му році. Експертом оподаткований в 130 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Вів систематичну розкладаючу роботу для підриву всіх політичних кампаній. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
21.	ШНАЙДЕР Іван Іванович	До революції мав 75 дес. землі, після революції — 8 корів, 8 жеребців, експлуатував робочу найману силу. Систематично займався спекуляцією у великих розмірах. До розкуркулення розбазарював своє майно. Експертом оподаткований в 171 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Активний підрильник політичних кампаній, що проводились. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство

1	2	3	4	5	6	7	8
22.	ФРОМ Християн Християнович	До революції мав 330 дес. 2 парові машини, молотильний гарнітур. Систематично експлуатував робочу найману силу.	Організовував окремі групи селян для зриву хлібозаготівлі і реалізації 3-ої позики Індустрії. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
23.	ШАЦМАН Яків Якович	До революції мав 75 дес. землі, 80 дес. орендував. 6 коней, 5 корів, користувався постійною робочою силою. Систематично спекулював зерновим хлібом. Зарахований до куркульської групи. Експертом оподаткований — 170 крб.	У період всіх політичних кампаній, що проводились, займався розкладаючою роботою серед бідняцьких, середняцьких і батрацьких мас. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
24.	ЕБЕРГАР Д Вільгельм Іванович	До революції — велике куркульське господарство, орендував значну кількість землі, користувався постійною робочою силою. Мав 12 коней і 8 корів. Розкуркулений в 20-му році. До розкуркулення майно розбазарював. Зарахований до куркульського господарства.	Під час хлібозаготівлі організовував куркульські групи до її зриву, а також до зриву реалізації селянської позики. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
25.	ШНАЙДЕР Готліб Іванович	До революції — 70 дес. землі, користувався найманою робочою силою, розкуркулений в 20-му році, мав 8 коней, 4 корови, до розкуркулення розбазарив своє майно. Експертом не оподаткований. Зарахований до куркульської групи.	Організовував жінок для відкритого активного виступу проти політики партії і радянської влади на селі. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
26.	ШНАЙДЕР Християн Адамович	До революції орендував 70 дес. землі, своєї — 30 дес. 30 голів худоби, 18 корів, 10 коней, користувався робочою найманою силою. Розкуркулений в 20-му році. Експертом оподаткований в 205 крб. Зарахований до куркульської групи.	Проводив систематичну розкладаючу роботу серед селянства, що йде в розріз з політикою партії і влади. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
27.	ШНАЙГЕРТ Готліб Адамович	До революції орендував значну кількість землі. Мав велике куркульське господарство: 10 коней, 10 корів. Розкуркулений в 20-му році. Експлуатував робочу найману силу. Експертом оподаткований в 237 крб. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Антирадянський його виступ було виявлено в період всіх кампаній, що проводились, а зокрема він є одним із підричників хлібозаготівель. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
28.	ФРОМ Густав Християнович	До революції жив при батькові-куркулі. В революційний період мав 4 коней, 5 корів, при систематичній експлуатації найманої праці. Розкуркулений в 20-му році і зараз. С/г податку — 40 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Вороже ставиться до радянської влади, виявляє активну діяльність з метою зриву заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
Всього господарств по Ліхтенфельдській с/радї			373				
Розкуркулено			28				
Колективізованих			253				
Індивідуальних							
120 Позбавленців							
23							

По Михайло-Олександрівській сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	ТЕРЕЩЕНКО Іван Лук'янович	До революції мав власну лавку, орендував 50 дес. землі, монопольщик. Користувався постійною найманою робочою силою. В 1920 р. розкуркулений. В революційний період утримував велике куркульське господарство. Коней — 8, корів — 10. При розкуркуленні цього року також мав куркульське господарство. Господарство зараховано до 3-ї куркульської групи, стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Активний противник заходів, що проводяться радянською владою на селі. Шляхом проведення розкладаючої роботи проти радянської влади прагнув до підриву її авторитету, неодноразово намагався зривати збори. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно, куркульське господарство 3-ї групи
2.	ТЕРЕЩЕНКО Іван Лук'янович	Мав оренди до 15 дес., крім нарізки, коней — 8, корів — 10, користувався постійною робочою силою. Господарство зараховано до куркульської 3-ї групи. Податку — 6 крб. 35 коп. Розкуркулений.	Проводив систематично агітацію з метою зриву колективізації. Спонукав маси до активного виступу проти радянської влади, використовуючи для цього жінок і підкуркульників. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно, куркульське господарство 3-ї групи
3.	ЛЕБЕДЕНКО Григорій Якович	Користувався постійною найманою робочою силою. Мав коней — 5, корів — 8, мав молотильний гарнітур, затугував до кабали бідноту. Орендував землі до 15 дес. Був розкуркулений в 1920 р. і тепер. Господарство зараховано до куркульської 3-ї групи. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку — 120 крб.	Ворог всіх заходів радянської влади, він в період проведення політичних кампаній на селі займався активною злісною агітацією проти радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно, куркульське господарство 3-ї групи
4.	ЗАРИНАНСЬКИЙ Василь Зиновійович	Користувався постійною найманою робочою силою. До революції — напівпоміщик. Мав власної землі 250 дес. і орендованої — 500 дес. коней — 20, волів — 8, корів — 12. Розкуркулений в 1920 р. і тепер. Стягнуто с.г. податок в 93 крб. Господарство зараховано до куркульської 3-ї групи.	Проводить систематично антирадянську агітацію з метою зриву заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	син-партизан	нічого	Розкуркулений правильно, куркульське господарство 3-ї групи
5.	ШПАЛЕНКО Іван Павлович	Мав власної землі 35 дес. оренди — 25 дес. коней — 7, корів — 10. Постійно користувався найманою робочою силою. Розкуркулений в 1920 році. Протягом всього часу мав куркульське господарство, зараховане до 3-ї групи. Мав коней — 5, корів — 4 і експлуатував. Розкуркулений.	Проводив агітацію проти всіх заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно, куркульське господарство 3-ї групи
6.	БЛАЖЕНКО Мефодій Никифорович	Користувався постійною найманою робочою силою, орендуючи землі до 20 дес. Мав коней — 5, корів — 7, систематично спекулював худобою і птаством. Розкуркулювався в 1920 році і тепер. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Господарство зараховано до куркульської 3-ї групи.	Систематично проводив злісну агітацію, формував навколо себе куркульські групи, спрямовуючи свою діяльність на підризу заходів радянської влади. Вербував спеціальних підкуркульників для зриву зборів, за що і арештований ГПУ. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований; знаходиться у ДОПРі	ні	нічого	Розкуркулений правильно, куркульське господарство
Всього господарств по Михайло-Олександрівській с/раді 6, що складає 2% Колективізованих господарств Індивідуальних 29			252 Розкуркулено 232 20 Позбавленців				

По Колосівській сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	ПЕТРОВ Андрій Семенович	Розкуркулений в 1920 р. Велике куркульське господарство. Індивідуально стягнуто податок у 180 крб. Систематично займався спекуляцією у великих розмірах. До розкуркулення мав 1 коня, 2 свині, землі 15, 70 га. Зарахований до 3-ї групи.	Відкрито агітував проти всіх заходів радянської влади, що проводились. В 1919 р. організував повстання проти червоних. В 1920 р. ним же був підірваний міст. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	2 пуд. ячмінного борошна, 1 бочка помідорів, 1 бочка огірків і 2 бочки капусти; кукурудзи 1 пуд, 38 ф. проса, (4 пуди), 7 пудів кукурудзяного борошна.	Розкуркулений правильно як куркуль
2.	СТЕПАНОВ Антон Гаврилович	Розкуркулений в 1920 р. Велике куркульське господарство. Експертом оподаткований в 80 крб. Займався спекуляцією у великих розмірах. До розкуркулення мав 1 коня, землі — 6,62 га. Зарахований до 3-ї групи.	Використовував економічні труднощі бідноти. Закаблював їх, вів агітацію проти колективізації і всіх політичних кампаній. Не позбавлений права голосу.	висланий	ні	4 пуд. 25 ф. ячмінного борошна, кукурудзяного борошна — 2 пуди, 8 ф.; кукурудзи — 1 пуд.	Розкуркулений правильно як куркуль
3.	КОПАЧЕВСЬКА Наталя Степанівна	Розкуркулена в 1920 р. Велике куркульське господарство. До розкуркулення мала 1 корову і 6,60 га землі. Експертом не оподаткована. Систематично експлуатувала робочу силу. Зарахована до 3-ї групи.	Активний організатор жінок проти всіх політичних кампаній, що проводились, організатор загальних зборів, а також через групову, індивідуальну обробку жінок викликала несвідомі виступи проти кампаній, що проводились.	ні	ні	7п., 38 ф. пшеничного борошна, кукурудзи — 2 п., ячменю — 10 п., кукурудзи в качанах — 1 п. 38 ф.; сала — 30 ф.; 28 ф. квасолі, 5 п. 5 ф. — просо.	Розкуркулений правильно як куркуль
4.	АЛЕКСАНДРОВ Григорій Тимофійович	У 1920 р. не був розкуркулений. Велике куркульське господарство: 8 коней, 1 корова, землі — 14,25га. Експертом не оподаткований. Злісно розбазарював майно. Експлуатував найману робочу силу. Зарахований до 3-ї групи.	У період політкампаній, що проводились, виявляв себе антирадянськими виступами, ведучи за собою бідняків і середняків проти колективізації та ін. кампаній. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	6п. буряків, кукурудзи — 2п. кукурудзяного борошна — 6 п. 30 ф.; ячмінного борошна — 14 п. 10 ф., сала — 20 ф., м'яса	Розкуркулений правильно як куркуль
5.	СИМЕН Дмитро Іванович	Розкуркулений в 1920 р., куркульське господарство, землі — 15,36 га, експертом не оподаткований. Експлуатував найману робочу силу. Зарахований до 3-ї групи.	Активний учасник підриву всієї роботи села. Вів розкладаючу роботу серед бідноти, викликаючи на відкритий опір. Під час хлібозаготівель зривав їх, підриваючи реалізацію позики серед бідноти. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	Ячменю — 78 пуд. 25 фун.; соняшнику — 2 п. 20 ф.; борошна кукурудзяного — 7 п., ячменю — 1 п. 15 ф.; проса — 56 п.; сала — 1 п.; картоплі — 7п.	Розкуркулений правильно як куркуль
6.	ФЕДОРОВ Федір Федорович	Розкуркулений в 1920 р. Велике куркульське господарство. До розкуркулення мав 8,56 га землі, корів —1, коней — 2, свиня — 1. Займався спекуляцією у великих розмірах. Експлуатував найману робочу силу. Експертом оподаткований — 120 крб. Зарахований до куркульського господарства 3-ї групи.	Протягом всього часу вів розкладаючу роботу серед бідноти, викликаючи останніх на відкритий опір радянській владі. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	2 п. ячмінного борошна; 1 віз буряків; кукурудзи — 12 п.	Розкуркулений правильно як куркуль
7.	ПЕТРОВ Іван Семенович	Розкуркулений в 1920 р. Землі — 13 га, 2 коней, 2 корови, господарство зараховано до куркульської 3-ї групи. Після розкуркулення наділ землі 13,50 дес. 2 коней, 2 корови. Експертом не оподаткований.	Відкрито проводив розкладаючу роботу серед членів радгоспу, примушуючи їх виходити з нього. Закаблював бідноту. Використовував економічні труднощі, брав участь в 1919 р. у повстанні і бандах, забираючи у бідняків коней, забезпечуючи повстанців. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	Пшениці — 1 п., ячмінного борошна 1 пуд 20 ф.; кукурудзи — 3 п., кукурудзяного борошна — 14 п. пшеничного борошна — 4 п. 35 ф.; ячмінного борошна — 4 п. 38 ф., проса — 9 п.	Розкуркулений правильно як куркуль

1	2	3	4	5	6	7	8
8.	СЕРГЄЄВ Георгій Лукич	Розкуркулений в 1920 р. Велике куркульське господарство. До розкуркулення мав 1 коня, 2 корови, 9 овець, земельної нарізки — 13,7 дес. експертом не оподаткований. Зарахований до куркульської групи.	Під час перебування австрійців виказував активістів села, тримав з ними тісний зв'язок, був шпигуном. В 1919 р. брав участь у повстанні. Під час політичних кампаній, що проводились, займався розкладаючою роботою серед селян. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	Кукурудзи — 4 п., борошна ячмінного — 10 ф., ячменю — 16 п., кукурудзи — 1 п. 25 ф., борошна пшеничного — 6п.	Розкуркулений правильно як куркуль
9.	ВАСИЛЄВ Андрій Євстин.	Розкуркулений у 1920 р., куркуль 3-ї групи. До розкуркулення мав 1 коня, 2 корови, 9 овець, землі — 13,75 дес. Експертом не оподаткований. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Під час перебування австрійців забезпечував їх всіма відомостями, якими вони цікавились. В 1919 р. брав участь у повстанні. Протягом всього часу проводив агітацію серед бідняцько-середняцьких мас проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	20 п., ячмінного борошна, картоплі — 3 п., ячменю — 12 п. 30 ф., кукурудзи — 30 п., пшениці — 17 п. 30 ф.	Розкуркулений правильно як куркуль
10.	ВАСИЛЄВ Єрмолай Євстав.	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення мав 3 коней, землі — 17,57 га. Експертом не оподаткований. Господарство зараховано до куркульської 3-ї групи.	У період хлібозаготівлі підбивав бідноту до її зриву, а сам в період реалізації 3-ї позики підривав її. Вів систематичну агітацію проти заходів, що проводяться. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	Кукурудзяного борошна — 4 п., насіння — 2 п., пшеничного борошна — 9 п., ячменю — 6 п. 32 ф.	Розкуркулений правильно як куркуль
11.	АБРАМОВ Петро Сергійович	Розкуркулений у 1920 р. До розкуркулення мав 1 коня, 1 корову, землі — 8,33 дес. Експертом не оподаткований. Господарство зараховано до куркульської 3-ї групи.	Проводив систематичну агітацію проти колективізації, закликаючи бідноту виходити з советів. В період проведення хлібозаготівлі був явним заводієм, а також під час реалізації селянської позики зустрічалась з його боку антирадянська робота серед бідноти. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	1 п. 35 ф. ячменю, кукурудзи — 3 п. 15 ф., проса — 30 ф., картоплі — 7 п., пшениці — 4 п. 18 ф., насіння — 3 п., кукурудзяного борошна — 3 п. 20 ф., кукурудзи — 4 п., проса — 2 п. 15 ф.	Розкуркулений правильно як куркуль
12.	АБРАМОВ Микола Сергійович	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення мав 1 коня, 1 корову, землі — 8,33 га. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до 3-ї групи.	У період проведення всіх політичних кампаній займався активно агітацією серед бідняцько-середняцьких мас, викликаючи їх на відкритий опір заходам радянської влади. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	1 п. пшеничного борошна, ячмінного борошна — 4 п., 1 міш. борошна, кукурудзяного борошна — 7 п. 30 ф., пшениці — 1 п. 30 ф., кукурудзи — 1 п. 30 ф.	Розкуркулений правильно як куркуль
13.	ПЕТРОВ Ілля Семенович	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення мав 1 коня, 1 корову, землі — 6,11 га, експертом не оподаткований. Зарахований до 3-ї групи.	У 1919 р. брав участь у повстанні, виказував більшовиків австрійським військам. У 1919 р. був організатором повстання, а також активним учасником, розкладач бідняцьких, середняцьких мас, організатор проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	Кукурудза — 4 п. 35 ф., борошно кукурудзяне — 3 п.	Розкуркулений правильно як куркуль

1	2	3	4	5	6	7	8
14.	СЕМЕНОВ Леонід Максимович	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення мав 1 коня, 1 корову, землі 11,5 га. Експертом не оподаткований. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Брав участь у повстанні. Під час перебування австрійців виказував червоних партизанів. В 1919 р. був організатором повстання проти червоних. Протягом всього часу вів КР діяльність серед бідняцьких і середняцьких мас, що йде в розріз з політикою радянської влади. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	Борошна ячмінного — 3 п. 25 ф., пшениці — 13 п. 20 ф., кукурудзи — 11 п. 20 ф., борошна кукурудзяного — 3 п.	Розкуркулений правильно як куркуль
15.	ЛАПІНСЬКИЙ Костянтин Дем'янович	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення мав 1 коня, 1 корову, 1 свиню, землі 12,3 га. Експертом не оподаткований. Зарахований до 3-ї групи.	Під час перебування білих зустрічав їх хлібом і сіллю, під час перебування червоних переховував білих бандитів. Був керівником у поміщика. Знущався, бив бідноту за що був нагороджений поміщиком 40 дес. землі. Під час проведення всіх політ кампаній зривав їх і займався розкладаючою роботою серед населення. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	Борошна ячмінного — 4 п., кукурудзи — 13 п., ячменю — 6 п., проса — 7 п., борошна пшеничного — 7 п.	Розкуркулений правильно як куркуль
16.	СЕМЕНОВ Макар Якович	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення мав 1 корову, землі 14,36 га. Протягом всього часу займався експлуатацією робочої найманої сили. Експертом не оподаткований. Зарахований до 3-ї групи.	Під час перебування австрійців виказував червоних партизанів, зокрема убитого австрійцями Ефимова Семена. Використовував бідноту завдяки деяким економічним труднощам. Розбазарювач державних грошей. Всі політ кампанії мали з його боку антирадянську роботу серед населення. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	Ячменю — 19 п. 30 ф., кукурудзи — 1 п. 3 ф.	Розкуркулений правильно як куркуль
17.	ПАВЛОВ Порфирій Васильович	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення мав 2 коней, 1 корову, землі 12,59 га. Експертом не оподаткований. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	У 1918 р. виказував більшовиків-активістів села австро-німецьким офіцером. Брав участь у повстанні. Протягом всього часу агітував проти колективізації і всіх заходів. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	Кукурудзи — 3 п. 20 ф., ячменю — 19 п. 23 ф., борошна ячмінного — 18 п. 25 ф., борошна кукурудзяного — 9 п., борошна пшеничного — 8 п.	Розкуркулений правильно як куркуль
18.	ФЕДОРОВ Петро Дмитрович	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення мав 2 коней, 2 корови, 1 свиню, землі 5,68 га. Експертом не оподаткований. Зарахований до куркульської групи.	Під час війни експлуатував, знущався над солдатами, а під час перебування австрійців тримав тісний зв'язок з ними, знущаючи над біднотою, виказуючи її для розправи австрійцям. Протягом всього часу проводив розкладаючу антирадянську роботу. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	Борошна ячмінного — 4 п., кукурудзяного — 1 п.	Розкуркулений правильно як куркуль

1	2	3	4	5	6	7	8
19.	АБРАМОВ Кузьма Федорович	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення мав 1 коня, 1 корову, землі 14,26 га. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Активний учасник повстань в 1919 р. Мав зв'язок з білогвардійцями. Виказував окремих партизанів. Брав участь у повстанні проти червоних у 1919 р. В період проведення всіх політкампаній, зокрема хлібозаготівлі і реалізації 3-ої позики, зривав їх, ведучи розкладаючу роботу серед населення. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	Борошна борошного ячмінного — 4 п. 23 ф., борошна пшеничного — 4 п. 24 ф., кукурудзяного — 3 п., проса — 2 п.	Розкуркулений правильно як куркуль
20.	АБРАМОВ Федір Васильович	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення розбазарював своє майно. Наділ землі — 6,62 га. Експертом не оподаткований. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Брав участь у повстанні проти червоних. Під час австро-німецької окупації виказував бідняків-активістів, а також тримав зв'язок з ворогами, передаючи всі необхідні відомості про стан села. Під час економічних ускладнень закабалював бідноту. Організатор і підричник всіх заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	Ячмінного борошна — 13 п. 30 ф., кукурудзяного борошна — 4 п., кукурудзи — 4 п.	Розкуркулений правильно як куркуль
21.	ДРОЗДОВ Василь Іванович	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення мав 2 коней, 2 корови, наділ землі в 12,21 га. Експертом не оподаткований. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Організував нелегальні збори куркульта для зриву колективізації, а в період хлібозаготівлі зривав її. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	Ячмінного борошна — 12 п. 4 ф.	Розкуркулений правильно як куркуль
22.	ТАША-ПАПШИ Олександр	Розкуркулений в 1920 р. До розкуркулення мав 2 коней, 2 корови, наділ землі 15 га. Експертом оподаткований за систематичну спекуляцію у великих розмірах. Зарахований до куркульської групи.	Колишній поміщик. Брав участь в повстанні проти червоних. У момент організації радянської влади агітував проти неї, а також під час хлібозаготівлі був оштрафований за зрив. Використовував бідноту під час економічних ускладнень. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль
<p>Всього господарств по Колосівській с/раді 327 Розкуркулено</p> <p>22, що складає 7% Позбавленців 300</p> <p>23 Колективізованих 27</p> <p>Індивідуальних</p>							

По Завадівській сільраді

12	3	4	56	7	8		
1.	СІНЯКОВ Сергій Опанасович	Застосовував систематичну найману працю. Посівні площі — 25 дес., оренди — 12 дес., коней — 3, корів — 4. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. С/г податок — 53 крб.	До радянської влади ставиться вороже. Під час перебування білих сприяв роботі контррозвідки. Веде активну агітацію проти колективізації. Прагнув розвалити роботу колгоспу шляхом споювання окремих членів.	арештований ГПУ	ні	Продовольство забрано. Розмір невідомий	Розкуркулений правильно як куркуль

1	2	3	4	5	6	7	8
2.	ЮРЧЕНКО Олекс. Романович	Крім с/г в куркульському розмірі при оренді в 15 дес. і 10 голів худоби, мав власну кузню, де експлуатував 4 постійних робітників. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. Оподаткований в експертному порядку — 136 крб. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	До радянської влади ставиться вороже, проповідник секти баптистів. Веде злісну КР агітацію, використовує релігійні збори. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи.
3.	ЮРЧЕНКО Іван Тарасович	Застосовував систематично найману працю. Мав велике куркульське господарство, крім нарізки, мав оренду до 20 дес., коней — 4, корів — 5. Розкуркулений в 1920 р. і тепер.	До радянської влади ставиться вороже. Бен-тежив маси, викликаючи активні виступи проти заходів радянської влади. Права голосу не позбавлений.	висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
4.	ЮРЧЕНКО Федір Тарасович	Застосовував найману робочу силу, оренда до 15 дес., сів до 60 дес., коней — 8, корів — 15, овець — 150. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. Оподаткований в експертному порядку.	Веде злісну агітацію з метою зриву колективізації. Неодноразово зривав збори і організовував демонстрації проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	Вилучено. Розмір не відомий	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
5.	ШЕВЦОВ Іван Осипович	Куркульське господарство: корів — 6, овець — 50, коней — 2. Крім с/г мав торгівлю, спекулював закупівлею худоби. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. С.г. податок — 70 крб.	Проводив активну агітацію за підлив заходів радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
6.	ШАМБОРА Микола Володимирович	Систематично експлуатував найману робочу силу. Куркульське господарство, коней — 4, корів — 4, оренди — 20 дес., розкуркулений в 1920 р. і зараз. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Проводить активну КР агітацію з метою підливу колективізації. Під час хлібозаготівель підбивав заможну частину селянства з метою оголошення бойкоту заготторгу. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	Частково вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
7.	ЧЕХЛАТИЙ Прокіп Парфентійович	Систематично експлуатував найману працю, коней — 4, корів — 5, овець — 50, оренди до 15 дес. Протягом всього часу спекулював с.г. продуктами і худобою. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. Останній рік зумисне ліквідував велику частину господарства. С.г. податок — 62 крб.	Протягом всього часу використовував релігійні збори для проведення КР роботи. Проводив агітацію проти здачі товарних надлишків. Прагнув дискредитувати окремих радянських працівників. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	тікав з ДОПРУ	Син відкритий з Червоної Армії	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
8.	ФЕДОРЕНКО Володимир Логонович	Коней — 5, корів — 4, застосовував найману робочу силу на сезонних роботах, був на виборній посаді. С.г. податок — 27 крб. Розкуркулений.	До радянської влади ставиться лояльно. Права голосу не позбавлений.	не висланий	Син в Червоній Армії	Нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно як середняк. Відновити
9.	ГАЛАТ Іван Павлович	Застосовував систематично найману працю, орендував землю, коней — 6, корів — 5. Розкуркулений в 1920 р. і зараз.	Керівник секти суботників, використовував релігійні збори для антирадянської агітації. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	Висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
10.	ДРОЗДОВ Іван Гаврилович	Систематично застосовував найману робочу силу. Коней — 4, корів — 5, овець — 10, оренди — 12 дес., пасіка в 12 вуликів. Розкуркулений у 1920 р. і зараз. С.г. податок — 16 крб.	Вороже ставиться до радянської влади. Проводив агітацію за розбазарювання майна у колгоспників. Права голосу не позбавлений.	ні	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно
11.	МІРОШНІЧЕНКО Іван Никонович	Великий скотопромисловець. До революції — лихвар. Має власний будинок в Одесі. Під час розкуркулення в 1920 р. вилучено 1000 голів овець і 500 голів корів, 300 волів. Весь революційний період, крім с.г., мав м'ясну торгівлю. Оподаткований експертом в 123 крб. Експлуатував найману робочу силу.	Україн вороже ставиться до радянської влади, проводячи злісну агітацію проти заходів. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	втік	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
12.	ВЛАДИНЕНКО Прокоп Семенович	Систематично застосовував найману робочу силу, коней — 5, корів — 5, овець — 25, оренди — 10 дес. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. С.г. податок — 23 крб.	До радянської влади ставиться вороже, проводить активну агітацію. Не позбавлений права голосу.	арештований ГПУ	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
13.	КОВАЛЬ Григорій Іванович	Коней — 5, корів — 6, овець — 30, молотильний гарнітур, власна кузня, постійно експлуатував найману працю. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. С.г. податок — 106 крб.	До радянської влади ставиться вороже, проводить злісну агітацію. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	Вилучено частково	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
14.	КИРІЧЕНКО Іван Антонович	До революції — робітник. В революційний період — середняк: 3 коней, 4 корови. С.г. податок — 84 крб. Розкуркулений.	Аполітичний. Позбавлений права голосу за часткову спекуляцію.	не висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно. Відновити
15.	КИРІЧЕНКО Федір Никифорович	Експлуатував найману робочу силу, 6 коней, 5 корів, оренди — 15 дес. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. Господарство зумисне ліквідовано. С.г. податок — 6 крб.	Вороже ставиться до радянської влади. Права голосу не позбавлений.	не висланий	ні	Вилучено. Розмір невідомий	Розкуркулений правильно
16.	ПЕТРОВ Нестір Філімонович	До революції — велике куркульське господарство: 12 корів, 15 коней. В революційний період — 4 коней, 5 корів, оренди — 12 дес. Безперервно застосовував найману робочу силу. С.г. податок — 7 крб.	Вороже ставиться до радянської влади. Позбавлений права голосу.	Висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно
17.	СИНЯКОВ Василь Опанасович	Експлуатував найману робочу силу. Мав власний молотильний гарнітур, коней — 3, корів — 2. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. С.г. податок — 14 крб.	Вороже ставиться до радянської влади. Проводив злісну агітацію, направлену на зрив заходів радянської влади. Не позбавлений права голосу.	Втік	ні	Частково вилучено	Розкуркулений правильно
18.	СІВІК Мартін Степанович	Куркульське господарство. Систематично застосовував найману працю, господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. С.г. податок — 137 крб. Розкуркулений.	Систематично проводив агітацію, вороже налаштовану проти радянської влади. Позбавлений права голосу.	Висланий.	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений і висланий правильно
19.	ЦИМЕРМАН Готліб Християнович	До революції власної землі мав 200 дес., худоби — 25 голів. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. Весь революційний період тримав куркульське господарство, експлуататор. С.г. податок — 66 крб.	Вороже ставиться до радянської влади, проводячи активну КР агітацію. Права голосу не позбавлений.	не висланий	ні	Частково вилучено	Розкуркулений правильно
20.	ЛАДИНЕНКО Микола Макарович	Утримував куркульське господарство, експлуатував найману силу. Коней — 3, корови — 3. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. С.г. податок — 60 крб.	Вороже ставиться до радянської влади. Групував куркульські прошки для активного виступу проти радянської влади. Не позбавлений права голосу.	арештований ГПУ	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно

1	2	3	4	5	6	7	8
21.	БРЕЙМАН Лейба Нухимович	Мав паровий млин, маслоробку. Скотопромисловець. Систематично застосовував найману робочу силу. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. С.г. податок — 23 крб.	Проводить приховану КР агітацію. До 1928 р. був позбавлений права голосу.	не висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно
22.	ГАЛАТ Михайло Павлович	Експлуатував найманих працівників. Мав 45 овець, 6 коней, 5 корів. Значний баришник. Орендував до 15 дес. землі. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. С.г. податок — 79 крб.	Проводить злісну агітацію проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно
23.	ГАЛАТ Тимофій Якович	Середняцьке господарство: 2 коней, 2 корови, сам фельдшер. Розкуркулений. С.г. податок — 84 крб.	Аполітичний. Позбавлений права голосу.	не висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно. Відновити
24.	ЕФІМОВ Григорій Тимофійович	Застосовував найману робочу силу. С.г. податок — 30 крб. Розкуркулений. Спекулює.	Вороже ставиться до радянської влади. Злісний агітатор. Не позбавлений права голосу.	арештований ГПУ	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно
25.	МІРОШНІЧЕНКО Антон Никонович	Значний скотопромисловець, має власні будинки в Одесі. Має значну м'ясну торгівлю. Орендує до 20 дес. землі, мав 10 голів худоби. Експлуатує робочу силу. Оподаткований експертним порядком — 171 крб.	Проводить активну КР агітацію, групував куркулів для відкритого виступу проти радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	втік	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно
26.	ОСНЯКОВ Ілля Никонович	Систематично експлуатує робочу силу, коней — 5, корів — 6. Розкуркулений у 1920 р. і зараз. С.г. податок — 22 крб.	Неодноразово помічений під час КР агітації, за що був відданий під суд і засуджений. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	у ДОПРі	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно
27.	СИНЯКОВ Іван Опанасович	Систематично експлуатує найману робочу силу, коней — 4, корів — 4, оренди — 10 дес. С.г. податок — 78 крб. Оподаткований в експертному порядку. Розкуркулений у 1920 р. і зараз.	Проводив систематичну КР агітацію, виступаючи активно проти заходів радянської влади, за що був відданий під суд і засуджений. Позбавлений права голосу.	у ДОПРі	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно
28.	ЄЛІФЕРОВ Григорій Кирилович	Господарство середняцьке, розкуркулений. С.г. податок — 1 крб. 95 коп.	Колишній партизан. Був під судом і засуджений.	у ДОПРі	Партизан	Нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно
29.	ФЕДОРЕНКО Федосій Павлович	До революції — колишній волосний старшина і куркуль. В революційний період також мав куркульське господарство: 4 коней, 4 корови, 15 овець. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. Безперервно експлуатував найману працю.	Монархічно налаштований, вів активну КР агітацію. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно
30.	ЗАКЛІВЕНЕЦЬ Іван Дем'янович	Експлуатував працю найманих робітників. Куркульське господарство: 12 коней, 13 корів. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. С.г. податок — 32 крб.	Активний ворог радянської влади, неодноразово помічений під час підриву заходів радянської влади. Права голосу не позбавлений.	втік	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно
31.	ЗАКЛІВЕНЕЦЬ Федот Іванович	У своєму куркульському господарстві систематично застосовував найману робочу силу, мав 3 корови, 3 коней, оренди — 8 дес. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. В останній рік зумисне ліквідував господарство і зайнявся лихварством. С.г. податок — 8 крб. 85 коп.	Протягом всього часу проводив розкладаючу роботу серед бідняцько-середняцьких мас села. Відкрито підбивав селян зривати заходи радянської влади. Не позбавлений права голосу.	арештований ГПУ	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно

1	2	3	4	56	7	8	
32.	ЄВСЄЄНКО Прокіп Васильович	До революції мав значне куркульське господарство. В революційний період також куркуль. Мав 2 коней, 4 корови, 15 овець, оренди — 20 дес. Експлуатував найману працю. С.г. податок — 96 крб.	Проводив агітацію проти хлібозаготівлі і колективізації, організував маси до їх зриву. Позбавлений права голосу.	втік	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно
33.	ГАЛАТ Василь Павлович	Середняцьке господарство. Податку — 61 крб. Експлуатацією не займався. В 1920 р. не розкуркулювався.	Аполітичний. Не позбавлений права голосу.	не висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно. Відновити
34.	ГРУШКО Микола Васильович	Середняцьке господарство. Податку — 21 крб. Експлуатацією не займався. В 1920 р. не розкуркулювався.	Аполітичний. Права голосу не позбавлений.	не висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно. Відновити
35.	ГОРЕНКО Микола Філімонович	Середняцьке господарство. С.г. податку 49 крб. В 1920 р. не розкуркулений.	Аполітичний. Не позбавлений права голосу.	не висланий	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно. Відновити
36.	ГАЛАГАН Ігнатій Олексійович	Куркульське господарство: 4 коней, 8 корів, систематично користувався найманою працею. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. Перед обліком об'єктом навмисне ліквідовано господарство. С.г. податку — 6 крб.	Веде активну КР агітацію, групував куркульство з метою проведення підривної роботи. Виборчих прав не позбавлений.	втік	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно
37.	ЮРЕСКУЛ Семен	До революції — напівпоміщик. В революційний період мав куркульське господарство. С.г. податку — 75 крб. Експлуатував роботу найману силу. Розкуркулений в 1920 р. і зараз.	Систематично проводив КР роботу, при розкуркуленні знайдено печатку окрЛКСМ. Позбавлений права голосу.	арештований ГПУ	ні	Нічого не вилучено	Розкуркулений правильно, як куркуль 3-ї групи
		Всього господарств по Завадівській с/раді	481				
		Розкуркулених господарств	37, що складає				
		8% Позбавленців	49				
		Колективізованих	450				
		Індивідуальних	31				

По Вікторівській сільраді

12	3	4	56	7	8		
1.	ДАВІДЕНКО Лука Володимирович	До революції мав власної землі — 20 дес., оренди — 30 дес., коней — 6, корів — 5, робітниками користувався постійно. Після революції мав 10,8 га, оренда — 50 дес., коней — 6, корів — 8, систематично займався експлуатацією робочої сили. Зарахований до куркульського господарства 3-ї групи. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 14 крб. 4 коп.	Проводив КР роботу серед селян, зривав всі політичні кампанії і проводив групові підриви заходів радянської влади на селі. Права голосу не позбавлений.	виселений	ні	Пшениці — 6 п., ячменю — 15, соняшнику — 2 п., курей — 11 шт.	Р о
2.	СУХОЙ Іван Романович	До революції мав власної землі 50 дес., оренди — 40 дес., коней — 10, корів — 10, експлуатацією робочої сили займався постійно. Після революції наділ землі — 18,42 дес., оренди — 25 дес., 4 коней, 4 корови, робочою силою користувався постійно. Зарахований до куркульського господарства 3-ї групи. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 19 крб. 94 коп.		Агітував і злісно зривав політ кампанії, які проводились на селі. Ухилявся від сплати с.г.	податку в 1928 р., за що був засуджений. Був позбавлений права голосу до розкуркулення.	В и	

ні

Ячменю
— 24 п.,
курей — 5
шт.

Розкуркулений правильно
як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
3.	ГАВРУЩЕНКО Яків Дмитрович	До революції мав власної землі — 25 дес., оренди — 20 дес., коней — 5, корів — 6, користувався постійною найманою силою. Після революції наділ землі — 16,63 га, оренди — 15 дес., коней — 4, корів — 3, робочою силою користувався постійно. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 36 крб. 34 коп. Зарахований до куркульського господарства 3-ї групи.	Керівник общини баптистів, під виглядом релігійної пропаганди проводив агітації проти радянської влади і її заходів серед груп бідноти і середняків, а також брав активну участь в зриві поширення колективізації. Права голосу не позбавлений.	втік невідомо куди	ні	Нічого не вилучено	Розкуркульлений правильно як куркуль 3-ї групи.
4.	КАСЬЯНЕНКО Григорій Романович	До революції жив при батькові — значному куркулі, після революції наділу землі не було. Орендував 25 дес., 2 коней, 12 корів, спекулював с.г. продуктами, займався закупівлею і перекупкою рогатої худоби. Експертом оподаткований, зарахований до куркульського господарства 3-ї групи.	Брав активну участь і групував навколо себе бідноту і середняків, закликав їх до зриву всіх кампаній, що проводяться, а також підриву процесу колективізації. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	Нічого не вилучено	Розкуркульлений правильно як куркуль 3-ї групи
5.	БАЗАРНИЙ Іван Юхимович	До революції власної землі мав 5 дес., орендував 10 дес., 2 коней, 1 корову. Після революції нарізка землі — 10.31 га, 2 коней, 1 корова. Експертом оподаткований в 109 крб. 59 коп. Зарахований до куркульського господарства 3-ї групи.	Брав активну участь в зриві зборів, підмовляв окремі групи бідноти до дискредитації представників влади села, проводив нелегальні збори проти колективізації і всіх заходів радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	втік в Одесу	ні	Нічого не вилучено	Розкуркульований правильно як злісний експлуатор, кулак-спекулянт, що використовував бідноту в період економічних ускладнень
6.	САУТЕР Георгій Георгійович	До революції жив при батькові — значному куркулі. Після революції мав наділ землі 14,81га, оренди — 15 дес., 6 коней, 6 корів. Систематично займався експлуатацією робочої сили. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 15 крб. 14 коп.	Активний агітатор і зрив-ник заходів радянської влади. Організував групи бідноти і середняків, примушуючи їх зривати збори і підривати лінію колективізації. Не позбавлений права голосу.	висланий	ні	Ячменю — 25 п., соняшнику — 2 п. 20 ф.	Розкуркульлений правильно як злісний власник куркульсько-го господарства
7.	ВІЛЬ Емануїл Давидович	До революції жив при батькові-куркулі. Після революції мав наділ землі — 8,10 дес., оренди — 10 дес., 3 коней, 9 корів. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 3 крб. 8 коп. Зарахований до куркульського господарства 3-ї групи.	Систематично проводив агітацію проти радянської влади, мав зв'язок з куркульськими господарствами і проводив нелегальні збори, розбираючи питання підриву колективізації і дискредитації представників влади села, а також зрив-ник загальних зборів. Права голосу не позбавлений.	висланий	ні	Пшениці — 5 п., ячменю — 16 п. 20 ф.	Розкуркульлений правильно як власник куркульського господарства, що зараховане до 3-ї групи
8.	ЄВДОКИМОВ Василь Ілліч	До революції мав власної землі 20 дес., 6 коней, 4 корови. Після революції наділ землі — 13 га, оренда — 30 дес., 7 коней, 5 корів. Робітників експлуатував систематично. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 18 крб. 78 коп. Віднесений до куркульського господарства 3-ї групи.	В період проведення всіх політ кампаній систематично займався агітацією і зривав їх. Права голосу не позбавлений.	висланий	ні	Пшениці — 29 п. 20 ф., ячменю — 15 п.	Розкуркульлений правильно як власник куркульського господарства, що зараховане до 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
9.	САУТЕР Іоган Георгійович	До революції жив при батькові-куркулі. Після революції наділ землі — 14,81 га, оренди — 15 дес., 5 коней, 4 корови. Систематично експлуатував робочу силу. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 30 крб. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Агітував в період всіх кампаній, що проводились, створюючи окремі групи підриву зборів і розкладання в масах членів артілі проти колективізації. Права голосу не позбавлений.	висланий	ні	Пшениці — 12 п., ячменю — 52 п.	Розкуркульнений правильно як злісний куркуль 3-ї групи
10.	ЄВДОКИМОВ Павло Ілліч	До революції мав 20 дес. землі, 10 коней, 5 корів. Після революції мав наділ землі 10,33 га, оренди — 40 дес., 5 коней, 4 корови, протягом всього часу користувався найманою працею. Експертом не податкований. С.г. податку — 4 крб. 5 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Керівник общини баптистів, роз'їжджав по населених пунктах і агітував проти заходів радянської влади. Групова робота з його боку вилилася в масове хвилювання серед селян. Не позбавлений права голосу.				Розкуркульнений правильно як злісний куркуль 3-ї групи
11.	МІРОШНІЧЕНКО Іван Євстафійович	Орендував 40 дес. землі, 5 коней, 4 корови, користувався постійною робочою силою. Після революції мав наділ землі — 25,10 га, 2 коней, 2 корови, 40 овець, систематично займався спекуляцією с/г продуктами. Експертом оподаткований — 166 крб. 65 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Проповідник, баптист, роз'їжджав по населених пунктах і проводив групову роботу серед селянства, підмовляв маси проти колективізації, проти заходів радянської влади, налаштовував бідноту на зрив загальних зборів. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	Пшениці — 9 п., ячменю — 7 п., ячмінного борошна — 23 п.	Розкуркульнений правильно як злісний куркуль 3-ї групи
12.	РУДЧЕНКО Максим Олексійович	До революції мав 10 дес. землі, орендував 15 дес., 4 коней, 5 корів. Після революції наділ землі — 14,86 га, орендував 10 дес., 3 коней, 6 корів. Робітників наймав цілий рік. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 36 крб. 90 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Проводив систематичну агітацію проти політичних кампаній, особливо проводив роботу серед середняків, втягуючи їх в куркульське середовище. Права голосу не позбавлений.	ні.	ні	Ячменю — 3 п., соняшнику — 2 п., кукурудзяного борошна — 3 п., пшеничного борошна — 2 п.	Розкуркульнений правильно як злісний куркуль 3-ї групи
13.	КАЧЕНКО Яків Якович	До революції мав 12 дес. землі, 4 коней, 2 корови. Після революції наділ землі — 19,65 га, орендував — 20 дес., 6 коней, 6 корів. Експлуатував систематично 2 сім'ї, що мали бідняцьке господарство. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 30 крб. 79 коп. Зарахований до куркульської групи.	Активний учасник і зривник всіх заходів радянської влади. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	Соняшнику — 26 ф.	Розкуркульнений правильно як власник куркульського господарства
14.	КРАСЮК Арсеній Нифонович	До революції власної землі мав 15 дес., орендував — 10 дес., 6 коней, 2 корови. Після революції мав нарізки землі — 22,7 га, оренди — 15 дес., 6 коней, 4 корови, 25 овець. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 65 крб. 90 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Злісно зривав хлібозаготівельну кампанію, приховував хлібні надлишки. Проводив систематичну агітацію проти всіх заходів. Права голосу не позбавлений.	ні	ні	Пшениці — 56 п.	Розкуркульнений правильно як власник куркульського господарства
		Всього господарств по Вікторівській с/раді господарств 17 Колективізовано господарств Індивідуальних	420 14, що складає 3% 336 84	Розкуркульнено Позбавленців			

По Гуляївській сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	СОТІН Денис	Господарство середняцьке. В експертному порядку не оподатковується. Експлуатацією найманої праці не користувався. Розкуркулений.	Аполітичний. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений неправильно, оскільки господарство є середняцьким
2.	СУКОВАТИЙ Петро Ілліч	До революції жив з батьком-півпоміщиком, що мав 150 дес. власної землі і експлуатував наймитів. В революційний період — значне куркульське господарство: 4 коней, 4 корови, значна кількість с.г. інвентарю. Постійно користувався найманою робочою силою. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Проводить підпільну агітацію проти радянської влади. Був у лавах перших по зриву колективізації, налаштовуючи маси на активний виступ. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
3.	КОЛЕСНИЧЕНКО Пантелей	Землі — 20 дес., оренди — 10 дес. Мав прилад для перероблення проса. Найманої сили не експлуатував. Господарство середняцьке. Оподаткований в експертному порядку.	Цілком аполітичний. Позбавлений виборчих прав.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений неправильно
4.	АРКУШЕНКО Іван	До революції мав значне куркульське господарство, що складалося з 90 дес. власної землі і 30 дес. оренди при постійній експлуатації наймитів. В революційний період також був куркулем, мав 4 коней, 3 корови, 30 овець, значний с.г. інвентар при постійній експлуатації найманої праці. В експертному порядку не оподатковувався. Розкуркулювався в 1920 р. і зараз. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активний керівник повстання проти радянської влади. Був ініціатором вбивства комунара Волкова. Веде систематичну КР агітацію з метою підриву заходів радянської влади. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
5.	ЛЕВЧЕНКО Матрьона	Крім нарізки, орендувала 15 дес. землі у бідняків на кабальних умовах. Користується постійною найманою силою. Розкуркулена. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. В експертному порядку не оподатковувалася.	Приховано сприяла білобандитам, вказуючи червоних партизан. Безперервно веде КР агітацію проти радянської влади і її заходів. Виборчих прав не позбавлена. Зумисне ліквідувала своє господарство.	не вислана	ні	39 п. пшениці.	Розкуркулена правильно як куркулька 3-ї групи
6.	КУЗНЄЦОВА Софія	До революції мала 100 дес. власної землі, систематично експлуатувала найману робочу силу. В революційний період мала значне куркульське господарство: 3 корови, 4 коней, значну кількість с.г. інвентарю. Зарахована до куркульської 3-ї групи. В експертному порядку не оподаткована. Розкуркулена.	Проводила активну агітацію проти колективізації, залякувала бідноту, що вступала до колгоспу. Під час перебування білих вказувала комунарів, які переховувались. Виборчих прав не позбавлена.	втікла	Син служив в Червоній армії, але мешкає окремо	Борошна — 2 п.	Розкуркулена правильно як куркулька 3-ї групи.
7.	СУКОВАТИЙ Іван	До революції жив при батькові-куркулі. Мав 75 дес. власної землі при безперервній експлуатації найманої праці. В революційний період — середняцьке господарство, 4 корови, 2 коней. В експертному порядку не оподатковувався. Розкуркулений.	Аполітичний. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений неправильно як власник середняцького господарства

1	2	3	4	5	6	7	8
8.	ЗАГОРОДНІЙ Лука	До революції — значний куркуль. Власної землі — 100 дес. Користувався постійною найманою робочою силою. В революційний період зарахований до куркульської 3-ї групи, орендував землю на кабальних умовах у бідноти при постійній експлуатації, має куркульське господарство. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Розкуркулений.	Шляхом організації підпільних куркульських груп, проводив КР діяльність, направлену на спонукання мас до активного виступу проти радянської влади Під час перебування білих сприяв пошукам червоних, які переховувались, партизанів. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
9.	ПОБОЩЕНКО Василь	До революції мав 60 дес. власної землі, в революційний період утримував значне куркульське господарство: 10 голів рогатої худоби, оренди — 15 дес., при безперервній експлуатації найманої робочої праці. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений	Намагаючись зірвати колективізацію, прагнув підірвати роботу колгоспу зсередини. Під час перебування білих виказував червоних партизанів. Виборчих прав не позбавлений.	всланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
10.	ЛІСОВЕНКО Харитон Васильович	До революції мав власної землі 70 дес., оренди — 20 дес., при безперервній експлуатації найманої праці. В революційний період — куркульське господарство, оподатковане в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Активний повстанець КР. Веде систематичну агітацію проти колективізації, групуючи навколо себе куркульський актив. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	всланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
11.	ТИМОФЄЄВ Іван Федорович	До революції мав землі 80 дес. і оренди 30 дес. при безперервній експлуатації найманої праці. В революційний період утримував значне куркульське господарство, оподатковане в експертному порядку і зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Активний учасник повстання проти радянської влади. Допомігав білобандитам, виказуючи червоних партизан. Проводить систематичну КР агітацію. Займався підривною роботою зсередини колгоспу, спуюючи окремих підкуркульників. Не позбавлений виборчих прав.	всланий	ні	5 п. борошна і 30 ф. бринзи	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
12.	БІЛЛЕР Іван	Землі мав до революції 70 дес., оренди — 20 дес., експлуатував бідняків. В революційний період мав куркульське господарство: 4 корови, 4 коней, значну кількість с.г інвентарю. Розкуркулений. Господарство оподатковано в експертному порядку і зараховано до 3-ї групи.	Активний учасник КР повстання. Систематично проводив агітацію проти радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	Арештований ГПУ, знаходиться у ДОПРІ.	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
13.	ГЕРМАН Іван	Землі власної до революції не мав. Експлуатував млин. Був розкуркулений в 1920 р. В революційний період утримував середняцьке господарство: 2 корови, 2 коней. Оподаткований в експертному порядку. Розкуркулений.	Брав участь у повстанні, після чого активно себе не виявляв. Позбавлений виборчих прав.	не всланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно
14.	МАЦІЄВИЧ Андрій Андрійович	До революції і в революційний період мав власний паровий млин, систематично експлуатуючи найману робочу силу, орендував у бідняків на кабальних умовах 6 голів худоби: волів — 2, корів — 4. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Розкуркулений.	Брав участь у КР повстанні, систематично займався агітацією проти радянської влади, спрямовуючи свою діяльність на зрив її заходів. Систематично проводив підривну роботу серед селян. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік, сім'я вслана	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль-експлуататор

1	2	3	4	5	6	7	8
15.	ЕРМОЛЬНИКОВ Іван Йосипович	Землі — 50 дес., оренди — 25 дес., при систематичній експлуатації найманої праці, 7 корів, 3 коней. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Оподаткований індивідуально в експертному порядку. Розкуркулений.	Пасивно допомагав білобандитам. Брав участь у КР повстанні, прикриваючись громадською діяльністю, проводив куркульську політику з метою закабалення бідноти. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення. За КР діяльність арештований ГПУ і знаходиться в ДОПРі	арештований, знаходиться в ДОПРі	ні	нічого	Розкуркулений і правильно як куркуль-експлуататор
16.	КОТЛИК Михайло Федорович	Землі — 40 дес., оренди — 50 дес., експлуатував найману робочу силу. В експертному порядку не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Пасивно допомагав білобандитам. Систематично агітував проти колективізації. Проводив злісну агітацію проти хлібозаготівель. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення	втік, сім'я вислана.	ні	нічого	Розкуркулений і правильно як куркуль 3-ї групи
17.	ДМИТРЕНКО Федір Павлович	Землі — 20 дес., оренди — 30 дес., 6 коней, 4 корови, значний с.г. інвентар. В експертному порядку не оподатковувався. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Під час перебування білих сприяв пошукам червоних партизанів. Вів активну КР агітацію, направлену на зрив заходів радянської влади. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий, арештований ГПУ за КР	ні	нічого	Розкуркулений і правильно як куркуль 3-ї групи
18.	ВІТЮКОВА Параскева	До революції утримувала значне куркульське господарство: 150 дес. власної землі і оренди 20 дес. при експлуатації найманої робочої сили. В революційний період також мала куркульське господарство, зараховане до 3-ї групи, оподатковане в експертному порядку. Розкуркулена.	Чоловік розстріляний за КР. Сприяла білобандитам, влаштувавши на своїй квартирі білогардійський штаб; виказувала червоних, які переходились, партизанів. Вела підпільну підривну роботу з метою зриву колективізації. Позбавлена виборчих прав до розкуркулення.	вислана	ні	нічого	Розкуркулена і вислана правильно
19.	КАПУСТЯ Н Степан	Землі — 15 дес., оренди — 2 дес. Не експлуатує. Займається виключно сільським господарством. В експертному порядку не оподаткований. Розкуркулений.	Лояльний до радянської влади. Виборчих прав не позбавлений.	у ДОПРі за крадіжку	ні	нічого	Розкуркулений не правильно, як власник середняцького господарства
20.	ЛЕВЧЕНКО Олексій	Землі — 90 дес., оренди — 30 дес., експлуатував найману робочу силу, мав 3 коней, 3 корови. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Оподаткований в експертному порядку. Розкуркулений.	Активний учасник КР банд. Під час окупації України разом з австрійцями бив бідняків. Проводив систематичну агітацію. Активно виступав проти колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення	арештований ГПУ, знаходиться в ДОПРі	ні	нічого	Розкуркулений і правильно як куркуль 3-ї групи
21.	ЖИГІЛЬ Петро	До революції — значний куркуль. Землі — 120 дес. власної і оренди. Експлуатував робочу силу. Весь революційний період утримував значне куркульське господарство: 4 коней, 5 корів, значну кількість с.г. інвентарю. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Зарахований до 3-ї групи.	Активний учасник білогардійських банд. Бив бідноту. Проводив розкладаючу роботу з метою зриву колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий, сидить в ДОПРі	ні	нічого	Розкуркулений і правильно як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
22.	ОСАДЧИЙ Іван Іванович	Землі — 40 дес., оренди — 30 дес., експлуатував найману робочу силу і молотильний гарнітур. Розкуркулений. Стягнуто с.г.податок в індивідуальному порядку. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Проводить розкладаючу роботу, прагнуть спровокувати бідняцьку частину колгоспу, з метою підриву колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений і висланий правильно
23.	КОТЛІК Федір Гаврилович	Землі — 80 дес., оренди — 20 дес. Експлуатує найману робочу силу, маючи власний молотильний гарнітур, закабалював бідноту. Розкуркулений. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Зараховане господарство до куркульської 3-ї групи.	Приховано сприяв білобандитам, виказуючи активних бідняків. Проводив систематично злісну КР агітацію, направлену на зрив колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений і висланий правильно
24.	ЧЕБОТА Р Петро	Землі — 120 дес., оренди — 25 дес. В революційний період мав куркульське господарство, експлуатував найману робочу силу. Господарство зараховане до 3-ї групи. Оподаткований в експертному порядку. Розкуркулений.	Брав участь в КР змові, за що був арештований ГПУ. Проводить розкладаючу роботу, направлену на зрив колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік, сім'я вислана	ні	нічого	Розкуркулений і висланий правильно
25.	ОСАДЧИЙ Лука	Землі — 80 дес., оренди — 30 дес., весь революційний період мав куркульське господарство: 4 корови, 4 коней, значну кількість с.г. інвентарю при безперервній експлуатації найманої робочої сили. Розкуркулений. Оподаткований в експертному порядку.	Активно сприяв білобандитам у пошуках комунарів, які переходились. Проводив систематичну КР агітацію, налаштовуючи бідноту проти колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений і висланий правильно
26.	ЛЕВЧЕНКО Назар	Землі — 90 дес., оренди — 20 дес, при безперервній експлуатації найманої робочої сили. Мав 4 корови, 5 коней. Протягом всього часу утримував куркульське господарство, оподатковане в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Активно сприяв білобандитам. Проводив КР агітацію з метою зриву колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений і правильно як куркуль 3-ї групи
27.	ДОВГАНЬ Михайло Степанович	Землі — 120 дес., оренди — 50 дес., експлуатор найманої робочої сили у минулому. В революційний період мав 7 коней, 20 корів. Значну кількість с.г. інвентарю. Оподаткований в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Активний учасник КР банд. Злісний ворог радянської влади, що ліквідував все своє господарство. Налаштовував маси проти колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення. У минулому — напівпоміщик	не висланий, арештований ГПУ, знаходиться в ДОПРі	ні	нічого	Розкуркулений і правильно як куркуль 3-ї групи
28.	ДОВГАНЬ Федір Степанович	До революції мав землі — 120 дес., оренди — 50 дес. при безперервній експлуатації найманої робочої сили. В революційний період утримував значне куркульське господарство: 20 корів, 6 коней. Оподаткований в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активний учасник антирадянських банд. Безперервно проводить КР роботу, направлену на зрив заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	Нічого.	Розкуркулений і правильно як куркуль 3-ї групи
29.	ЛАБУНСЬКИЙ Микола	Землі — 50 дес., оренди — 30 дес., 12 корів, 10 коней. Оподаткований в експертному порядку. Як у минулому, так і в революційний період безперервно експлуатував найману робочу силу. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Активний учасник білих банд. Систематично проводив КР роботу, користуючись зібраним навколо нього куркульським активом. Під час хлібозаготівель проводив злісну агітацію за нездачу хлібних надлишків. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований, знаходиться в ДОПРі	ні	нічого	Розкуркулений і правильно як куркуль 3-ї групи.

1	2	3	4	5	6	7	8
30.	ПАНАСЕНКО Тимофій Лукич	Землі — 40 дес., оренди — 40 дес., 8 корів, 4 коней, значна кількість с.г. інвентарю, систематично експлуатував найману робочу силу. Оподаткований в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Активний учасник білобанд. Під час ня білих бив окремих бідняків. Під час окупації австрійцями працював в каральному загоні, змущувався над бідняками. Проводив систематично злісну агітацію. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення. Біднота і середняцтво, побачивши в ньому свого ворога, вкрай вороже ставиться до нього.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений і висланий правильно
31.	ДАНЧУК Корній	До революції — напівпоміщик. Мав власної землі 180 дес. при постійній експлуатації найманої робочої сили. В революційний період утримував куркульське господарство, оподатковане в експертному порядку і зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Приховано допомагав білогвардійцям, виказуючи червоних партизанів. Проводив активну КР агітацію, направлену на підтримку радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий (помер)	ні	нічого	Розкуркулений і висланий правильно
32.	ПАНАСЕНКО Никифор Петрович	Землі — 40 дес., оренди — 30 дес., 7 корів, 5 коней, с.г. інвентар. Експлуатував найману робочу силу. В експертному порядку не оподатковувався.	Активно не виступав. Разом з цим проводив приховану агітацію, направлену на зрив колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований ГПУ, сім'я вислана	ні	нічого	Розкуркулений і висланий правильно
Всього господарств по с/раді		456					
Розкуркулено		32, що складає 8%					
Позбавленців		28					
Колективізованих господарств		417					
Індивідуальних господарств		39					

По Маринівській сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	ЛІТКЕ Олександр Робертівч	До революції жив при батькові. Після революції мав нарізку землі — 17,55 га, 4 коней, 3 корови, робітників наймав в сезон. Експертом не оподаткований. С.г.податок з надбавкою — 78 крб.	Агітував проти хлібзготівель. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений неправильно як власник середняцького господарства
2.	КІМЕЛЕ Ізраїль Філімонович	До революції жив при батькові. Після революції мав нарізку землі — 19,75 га, 3 коней, 2 корови, робітників наймав в сезон, через хворобу. Експертом не оподаткований. С.г. податок з надбавкою — 55 крб.	Аполітичний. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений неправильно як власник середняцького господарства
3.	ШМОЛЬ Христян Пилипович	Власної землі — 100 дес., 16 коней, 10 корів, робітників наймав постійно, нарізку землі — 16 га, орендував — 10 дес., 5 коней, 4 корови, робітників наймав постійних. Оподаткований експертом в 115 крб. Зарахований до куркульського господарства.	У період всіх політ кампаній, що проводилися, з його боку зустрічався антирадянський активний виступ. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства

1	2	3	4	5	6	7	8
4.	БУРГАРД Т Рейнгард Іванович	Власної землі — 60 дес., 8 коней, 6 корів, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 21 га, орендував — 20 дес., 4 коней, 4 корови, оподаткований експертом в 186 крб. Зарахований до куркульського господарства	Під час хлібозаготівель і реалізації 3-ї позики зривав їх. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
5.	ГЕППЕРЛЕ Карл Карлович	Мав 60 дес. землі, 12 коней, 8 корів, робітників експлуатував постійно. Наділ землі — 14,50 га, 3 коней, 2 корови, експертом оподаткований в 103 крб. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Організовував жінок до відкритого активного виступу проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
6.	ГИППЕРЛЕ Яків Карлович	Власної землі мав — 60 дес., 12 коней, 8 корів, наділ землі — 12,60 га, 2 коней, 2 корови. Експертом оподаткований в 130 крб. Систематично експлуатував роботу найману силу. Зарахований до куркульського господарства.	Систематично проводив розкладаючу роботу серед бідняцько-середняцьких мас. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
7.	ОЛЬГЕЙЗЕР Іван Іванович	Власної землі мав 120 дес., 10 коней, 10 корів, займався значною торгівлею, користувався постійною робочою найманою силою. Розкуркулений в 1920 р. Наділ землі — 18 дес., орендував — 20 дес., 8 коней, 8 корів. Оподаткований експертом в 171 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Агітував проти хлібозаготівель і всіх кампаній, що проводились. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
8.	ВОЛЬХ Генріх Генріхович	Власної землі мав 60 дес., 6 коней, 4 корови, робітниками користувався в сезон. Розкуркулений в 1920 р. Наділ землі — 12 га, 2 коней, 2 корови. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 19 крб.	Аполітичний. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений неправильно як власник середняцького господарства.
9.	ГЕППЕРЛЕ Е Вільгельм Якович	Власної землі мав 60 дес., 15 коней, 10 корів, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 16 га, 3 коней, 3 корови, експертом не оподаткований. С.г. податок з надбавкою — 79 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Організовував бідняцько-середняцькі маси для зриву всіх політ кампаній, що проводились. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
10.	ГЕППЕРЛЕ Володимир Якович	Власної землі мав 100 дес., 20 коней, 15 корів, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р. Наділ землі — 18 га, орендував — 10 га. Мав 4 коней, 2 корови, експертом не оподаткований. С.г. податок — 56 крб. Зарахований до куркульського господарства	Систематично проводив розкладаючу роботу серед населення проти заходів, що проводились. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
11.	ФРІД Карл Фрідріхович	Власної землі мав 60 дес., 8 коней, 6 корів, нарізки — 26 га., 2 коней, 3 корови. С.г. податок з надбавкою — 91 крб. Експертом не оподаткований. Зарахований до куркульської групи.	Агітував за зрив хлібозаготівель. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
12.	ШТОЛЬЦ Генріх Якович	Власної землі мав 60 дес., 12 коней, 10 корів, молотильний гарнітур. Нарізки землі — 12 га, 2 коней, 2 корови, робітників наймав постійних. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 18 крб. Зарахований до куркульської групи.	Агітував за зрив реалізації 3-ї позики і хлібозаготівлі. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства

1	2	3	4	5	6	7	8
13.	ГЕППЕРЛЕ Фрідріх Адамович	Власної землі мав 70 дес., 9 коней, 8 корів, робітників наймав постійних. Орендував 100 дес., мав олійний завод. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 20 га. Орендував — 5 дес., 4 коней, 2 корови, робітників експлуатував постійних. Експертом оподаткований в 190 крб. Зарахований до куркульського господарства.	Організовував куркульські нелегальні збори для зриву заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як власн ик куркульського господарства
14.	АЛЬДІНГЕР Вільгельм Християнович	Орендував 200 дес. землі, 20 коней, 12 корів, робітників експлуатував постійно. Наділ землі — 17 га, 2 коней, 2 корови, експертом не оподаткований. С.г. податок з надбавкою — 69 крб.	Протягом всього часу проводив антирадянську лінію серед бідняцько-середняцьких мас в розріз з політикою партії, радянської влади на селі. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	ні	Розкуркулений правильно як власн ик куркульського господарства
15.	ФРІД Едуард Карлович	До революції мав куркульське господарство. Експлуатував робочу найману силу. Наділ землі — 10 га, 1 коня, 2 корови. С.г. податок — 19 крб. Зарахований до куркульської групи.	У період всіх політичних кампаній, що проводились, займався антирадянською роботою серед бідняцько-середняцьких мас, для їх зриву. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як власн ик куркульського господарства
16.	ОЛЬГЕЙЗЕР Кіндрат Іванович	Власної землі мав 60 дес., 8 коней, 5 корів; наділ землі — 15 га, 2 коней, 2 корови, експертом не оподаткований. С.г. податок — 31 крб. Систематично експлуатував робочу найману силу. Зарахований до куркульського господарства.	Протягом всього часу проводив розкладаючу роботу серед бідняцько-середняцьких мас. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	ні	Розкуркулений правильно як власн ик куркульського господарства
17.	КИММЕЛЕ Іван Іванович	Власної землі мав 30 дес., 3 коней, 3 корови. Нарізки землі — 10, орендував — 3 дес., 2 коней, 3 корови. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 16 крб.	Аполітичний. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений неправильно, як власник середняцького господарства
18.	ЛЕНГАРД Генріх Георгійович	Власної землі мав з батьком 60 дес., 6 коней, 5 корів, наділ землі — 20, орендував — 3 га, 2 коней, 2 корови. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 54 крб.	Аполітичний. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений неправильно, як власник середняцького господарства
Всього господарств по Маринівській с/раді			380				
Розкуркулених			18, що складає				
5% Позбавленців			24				
Колективізованих			190				
Індивідуальних			190				

По Зброжківській сільраді

12	3	4	56	7	8		
1.	КОЧЕНКО Іван Дмитрович	До революції майна не мав. В 1920 р. не розкуркулений. При розкуркуленні у 1930 р. мав 1 корову і 1 коня. Господарство середняцьке. Індивідуально не оподаткований. Платить податок 14 крб. Розкуркулений.	У старий час був охоронцем — 20 років. До заходів радянської влади ставиться вороже. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно

1	2	3	4	5	6	7	8
2.	КОТЧЕНКО Григорій Дмитрович	До революції майна не мав. В 1920 р. не розкуркулений. У момент розкуркулення в 1930 р. мав 2 коней, 2 корови, 20 овець. Оподаткований індивідуально. Податок — 100 крб. Господарство заможного середняка. Розкуркулений.	Під час французької окупації брав участь у звільненні більшовиків-односельців, арештованих французами, у видачі куркуля Войтенка. Права голосу не позбавлений.	ні	є зять в Червоній армії, з яким веде одне господарство	нічого	Розкуркулений неправильно як середняк
3.	МОРГУЦА Кузьма Григорович	До революції землі власної мав 1 дес., оренди — 5 дес., 2 коней, 2 корови. Сторонню працю не використовував. В 1920 р. не розкуркулений. Господарство середняка. Індивідуально оподаткований за спекуляцію. Податок — 150 крб. Розкуркулений.	Нічого активного не виявляв. Права голосу не позбавлений.	втік	ні	нічого	Розкуркулений неправильно як середняк
4.	МАРЯНОВСЬКИЙ Андрій Тимофійович	До революції землі власної мав 5 дес., оренди — 20 дес., 4 коней, 6 корів. В 1920 р. розкуркулений. Під час революції мав міцне господарство. Власний молотильний гарнітур. Експлуатував постійно робітників. Індивідуально оподаткований за перепродаж продуктів. Податок — 132 крб. 95 коп	Активно агітував проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно
5.	ВОЙТЕНКО Андрій Васильович	До революції орендував економію в 500 дес. В 1921 р. розкуркулений. Мав міцне куркульське господарство. Черепичний заводик. Значне баришництво. Постійно експлуатував працівників. Індивідуально оподаткований за баришництво. Податок — 116 крб.	Проводив активну роботу проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу за експлуатацію і спекуляцію.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно
6.	ФОРМАНЮК Франц Іванович	До революції був батраком у поміщика. В 1921 р. не розкуркулений. Протягом всього часу володіє трудовим господарством. Будівельник. Індивідуально оподаткований за наймання робітників на будівельні роботи, де був старшим майстром. Податок — 138 крб.	Нічим себе не проявляв. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого	Розкуркулений неправильно як власник середняцького господарства
7.	ВОЙТЕНКО Петро Васильович	До революції — учасник оренди великої економії. В 1921 р. розкуркулений. Значний спекулянт, куркуль, експлуататор. Індивідуально не оподаткований. Податку — 39 крб. До моменту оподаткування розпродав все майно. Розкуркулений.	Брат — білий офіцер, в еміграції, з яким підтримує зв'язок. Сам проводив агітацію проти заходів радянської влади і активну роботу по зриву їх. Позбавлений права голосу до розкуркулення	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно
8.	ГАВРЕЛЮК Степан Іванович	До революції власної землі мав 5 дес., оренди — 10-15 дес., 4 коней, 6 корів. В 1921 р. розкуркулений. Міцний куркуль, спекулянт. Експлуатував найманих працівників. Мав власний будинок в Одесі. Індивідуально оподаткований за здачу в Одесі в оренду будинку. Податок — 150 крб.	Права голосу не позбавлений. Проводив активну агітацію проти заходів радянської влади.	втік	ні	Вівса — 12 п., соняшнику — 1 п., кукурудзи — 3 п.	Розкуркулений правильно
9.	КРАВЧЕНКО Митро Лаврентійович	До революції власної землі мав 10 дес., оренди — 40 дес., 6 коней, 10 корів. В 1920 р. розкуркулений. Куркуль-спекулянт, має власний будинок в Одесі. Експлуатував чужу працю. Індивідуально оподаткований. Податок - 150 крб.	У 1921 р. під час голоду, будучи головою с/ради, бив бідняків. Злісно ставився до хлібозаготівель. Не позбавлений права голосу.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно

1	2	3	4	5	6	7	8
10.	МОРГУЦА Микола Пилипович	До революції власної землі мав 5 дес., оренди — 15, 4 коней, 6 корів. В 1920 р. розкуркулений. Має власний будинок в Одесі. Експлуатував чужу працю. Індивідуально оподаткований. Податок — 90 крб. 57 коп. Чужа праця не використовувалась. Господарство міцно-середняцьке. Розкуркулений	У 1921 р. бив бідняків. Злісно ставився до хлібозготівель. Активно агітував проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	Пшениці — 5 п., ячменю — 15 п., вівса — 19 п., соняшнику — 1 п., кукурудзи — 8 п.	Розкуркулений правильно
11.	ВОЛЧЕНКО Єфрем Романович	До революції власної землі мав 5 дес., оренди — 15 дес., 4 коней, 4 корови. В 1920 р. розкуркулений. Індивідуально оподаткований, 8% надлишку — понад 500 крб. Податок — 90 крб. 57 коп. Чужа праця не використовувалась. Господарство міцно-середняцьке. Розкуркулений	Нічим себе не виявив. Права голосу не позбавлений.	арештований ГПУ	ні	Пшениці — 6 п., ячменю — 20 п., соняшнику — 15 п., кукурудзи — 4 п.	Розкуркулений правильно
12.	ВОЙТЕНКО Василь Васильович	До революції орендував 2 економії. Значний спекулянт. В 1921 р. розкуркулений. Куркульське господарство. Власний молотильний гарнітур. Експлуатував чужу працю. Індивідуально оподаткований. Податок — 110 крб.	Син — офіцер білої армії в еміграції, з яким має зв'язок. Сам проводив контрреволюційну роботу на селі.	втік	ні	Ячменю — 8 п., соняшнику — 2 п., кукурудзи — 4 п.	Розкуркулений правильно
13.	ВОЙТЕНКО Панас Полікарпович	До революції власної землі мав 10 дес., оренди — 20 дес., 4 коней, 6 корів. В 1921 р. розкуркулений. Мав велике куркульське господарство. Значний спекулянт. Експлуатував найману працю. Індивідуально оподаткований.	Має брата - білого емігранта, з яким підтримує зв'язок. В 1919 р. виказував більшовиків французам. Позбавлений права голосу.	арештований ГПУ	ні	Пшениці — 2 п., кукурудзи — 2 п.	Розкуркулений правильно як куркуль
14.	МАРЦЕНЮК Микола Маркович	До революції землі мав 9 дес., орендував 10 дес., 3 коней, 4 корови. В 1920 р. розкуркулений. Експертом не оподаткований. Платить податок 78 крб. Зарахований до 3-ї групи.	Має сина — білого емігранта, з яким підтримує тісний письмовий зв'язок. Проводить розкладаючу роботу серед селян проти заходів радянської влади. Не позбавлений права голосу.	втік	ні	Ячменю — 1 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
15.	МАРЦЕНЮК Агафія Полікарпівна	Мала власної землі 10 дес., орендувала 15 дес., 4 корови, 2 коней. В 1920 р. розкуркулена. Наймала постійних робітників. Індивідуально не оподаткована. С.г. податок — 78 крб. Господарство заможнo-середняцьке.	Має сина — білого емігранта, за нею нічого не помічалось.	втекла	ні	Ячменю — 1 п., кукурудзи — 19 п.	Розкуркулена правильно
16.	МАРЦЕНЮК Яків Маркович	До революції мав власної землі 1 1/2 дес., орендував 15 дес., 2 коней, 4 корови. В 1920 р. розкуркулений. Господарство зараз середняцьке. Індивідуально не оподаткований. Податок платить 44 крб. 61 коп.	Аполітичний.	втік	ні	Ячменю — 22 п., вівса — 2 п., кукурудзи — 1 п.	Розкуркулений неправильно як власник середняцького господарства
17.	ІВАНЕР Архип Григорович	До революції мав 5 дес. землі, 2 коней, 4 корови, орендував 20 дес. В 1920 р. розкуркулений. Мав власний молотильний гарнітур. Займався систематично значною спекуляцією. Експертом оподаткований в 100 крб. Зарахований до 3-ї групи.	Проводив антирадянську роботу проти заходів радянської влади. Не позбавлений права голосу.	арештований	ні	Пшеничного борошна — 6 п., ячмінного борошна — 3 п., кукурудзяного борошна — 2 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
18.	ВОЙТЕНКО Гаврило Васильович	До революції мав 10 дес. землі, орендував 15 дес., 10 коней, 4 корови, учасник оренди великої економії. В 1920 р. розкуркулений. Протягом всього часу експлуатував робочу силу. Експертом оподаткований в 100 крб. Зарахований до куркульської групи.	Активно підривав всі заходи радянської влади, які проводились на селі. Позбавлений права голосу.	втік	ні	Борошна — 6 п., ячменю — 3 п., кукурудзи — 2 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства

12		3	4	56	7	8	
19.	МЕЛЬНИЧЕНКО Сидір Андрійович	До революції мав власної землі 4 дес. В 1920 р. розкуркулений. 30 років працює за наймом в економії. Експертом оподаткований. Платить податок 148 крб.	Аполітичний.	ні	ні	не вилучено	Розкуркулений правильно

Всього господарств по Зброжківській с/радї 135
 Розкуркулено 19, що складає
 Позбавленців 13%
 Колективізованих 24
 Індивідуальних 97
 38

По Черногирській сільрадї

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	БЕККЕР Іван Каспарович	До революції власної землі мав 30 дес., орендував 20 дес., 6 коней, 6 корів, робітників наймав постійних. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 10,45 га. Орендував — 35 га, 4 корови, робітників наймав в сезон. Експертом оподаткований — 94 крб. 47коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Протягом всього часу проводив розкладаючу роботу серед селянства проти заходів радянської влади. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль
2.	ШОК Генріх Якович	До революції мав власної землі 80 дес., орендував 60 дес., 12 коней, 12 корів, робітників наймав постійних. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 17,13 га. Орендував — 30 га, 8 коней, 10 корів. Використовував постійну робочу найману силу. С.г.податок з надбавкою — 90 крб. 79 коп. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Мав зв'язок з бандою Шоку в 1920 р., передаючи їм всі необхідні відомості про стан села. Проводив антирадянську роботу проти заходів, що проводяться на селі. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3 групи
3.	НАТАН Іван Андрійович	До революції мав 100 дес. землі, орендував 150 дес., 18 коней, 12 корів, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 7,87 га. Орендував — 30 га., 8 коней, 6 корів, робітників наймав постійно. Експертом оподаткований в 119 крб. 63коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	До революції був волосним старостою. Протягом всього часу проводив розкладаючу роботу серед селян проти кампаній, що проводились на селі. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

4.	ВАЛЬКЕР Іван Іванович	До революції мав 50 дес. землі. Орендував 60 дес., 12 коней, 8 корів, робітників наймав постійних. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 19,17 га. Орендував — 60 га, 8 коней, 12 корів, робітників наймав в сезон. Експертом не оподаткований. С.г. податок з надбавкою — 110 крб. 07 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Організував групи і проводив нелегальні збори проти політкомпаній, а також зривав хлібозаготівлю. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
5.	ВУНДЕР Георгій Георгійович	До революції жив при батькові-куркулі, що мав 115 дес. землі, оренди — 100 дес., 20 коней, 16 корів, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 8,30 га. Орендував — 40 га, 8 коней, 6 корів. Робітників наймав постійно. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 25 крб. 88 коп. Зарахований до 3-ї куркульської групи.	Брав активну участь у зриві хлібозаготівлі і реалізації 3-ї позики, а також організував бідноту виходити з союзу. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
6.	ВУНДЕР Вільгельм Георгійович	До революції жив при батькові-куркулі. Після революції нарізки землі — 11,2 га. Орендував — 40 дес., 4 коней, 6 корів, робітників наймав постійно. Оподаткований експертом за систематичну спекуляцію у великих розмірах — 81 крб. 50коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Організовував бідняцько-середняцьку масу на відкритий виступ проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
7.	ЦИДЛЕР Георгій Якович	До революції мав 30 дес. землі. Орендував 40 дес., 10 коней, 8 корів, робітників наймав постійних. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 12,75 га. Орендував — 30 дес., 6 коней, 8 корів, робітників експлуатував систематично. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської групи.	Брав участь у повстанні в 1919 р., виказував червоних партизанів, бив бідноту, гнав на допомогу банді. В період всіх кампаній, що проводились, зривав їх. Не позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
8.	ФУКС Генріх Петрович	До революції жив при батькові-куркулі. Після революції мав нарізки — 13 дес., орендував — 50 дес., 6 коней, 8 корів, робітників наймав постійних. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 121 крб. 43 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	У 1919 р. організовував загони куркульських господарств проти радянської влади. Брав участь в банді Шоку. Ворог всіх політичних кампаній, що проводились. Проводив агітацію за їх зрив, організовуючи групи бідняцько-середняцьких мас проти колективізації. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	Ячменю — 10 п., кукурудзи — 6 п., ячмінного борошна — 2 п., картоплі — 2 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
9.	ГРЕНЦ Самуїл Готлібович	До революції жив при батькові-куркулі. Після революції мав нарізки — 12,50 га, орендував — 35 дес., 6 коней, 8 корів, робітників наймав постійно. Експертом оподаткований — 93 крб. 43 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Брав участь у повстанні як його керівник в 1919 р. Організовував підпільні збори проти колективізації і всіх політичних кампаній. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	Пшениці — 4 п., ячменю — 4 п., кукурудзи — 3 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
10.	РОТ Данило Данилович	До революції мав 30 дес. землі, оренди — 25 дес., 6 коней, 4 корови, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 15,89 га. Оренди — 30 дес., 4 коней, 3 корови, робітників експлуатував постійно. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 38 крб. 25 коп. Зарахований до 3-ї групи.	Брав участь у повстанні в 1919 р., передавав білогвардійцям всі необхідні відомості для них. Виказував активістів-бідняків в період політичних кампаній, які проводились, проводив розкладаючу роботу серед бідняцько-середняцьких мас. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	Ячменю — 22 п., вівса — 6 п., кукурудзи — 5 п., ячмінного борошна — 5 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
11.	ГУСЕВ Іван Іванович	До революції мав 60 дес. землі, орендував 45 дес., 14 коней, 10 корів, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 15,40 га. Оренди — 15 дес., 4 коней, 4 корови. Систематично експлуатував робочу найману силу. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 39 крб. 83 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Активний учасник банди Шоку в 1920 р., а також брав участь у повстанні в 1919 р. Під час приходу червоних приховував білогвардійців, бандитів. Постійно проводив антирадянську роботу серед населення. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
12.	РИЧКЕ Іван Готлібович	До революції жив при батькові-куркулі. Після революції мав нарізки землі — 24,10 га. Орендував — 40 дес., 5 коней, 4 корови, систематично займався експлуатацією робочої найманої сили. Експертом оподаткований в 128 крб. 54 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Організував нелегальні куркульські збори, закликаючи на них середняцьку частину села. В період хлібозаготівель був оштрафований за їх зрив. Всі кампанії, які проводились, зустрічали з його боку антирадянські виступи. Не позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
13.	ВУНДЕР Еммануїл Гергійович	До революції жив при батькові-куркулі, орендував 40 дес., 5 коней, 4 корови, систематично займався експлуатацією найманої робочої сили. Експертом оподаткований — 72 крб. 31 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Брав участь в організації повстання, активно закликав до зриву колективізації, вся антирадянська робота була побудована на групових нелегальних зборах. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
14.	КАСТ Генріх Христофорович	До революції мав 20 дес. землі, орендував 25 дес., 5 коней, 3 корови. Займався значною торгівлею. Після революції мав нарізки землі — 20,30 га. Орендував — 10 га, 3 коней, 5 корів. Протягом всього часу займався значною торгівлею. Експертом оподаткований в 106 крб. 75 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Протягом всього часу проводив контрреволюційну роботу серед бідняцьких і середняцьких мас, а також організовував нелегальні куркульські збори, закликаючи людей на відкритий опір проти заходів радянської влади, які проводились. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
15.	НАТАН Яків Християнович	До революції жив при батькові — заможному куркулі. Після революції до 1929 р. жив при батькові, а в 1929 р. був зроблений фіктивний розділ майна. Протягом всього часу займався експлуатацією робочої сили. Приховував господарство від об'єкту податку. Зарахований до 3-ї куркульської групи. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 10 крб. 04 коп.	Під час окупації австро-німецькими військами, виказував окремих партизанів села і закликав населення допомагати бандам у боротьбі проти червоних. Протягом всього часу проводив розкладаючу антирадянську роботу серед населення. Позбавлений права голосу.	ні	Брат служив в Червоній армії. Мешкає окремо	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
16.	ФУКС Петро Петрович	До революції мав 60 дес. землі, орендував — 40 дес., 10 коней, 10 корів, користувався постійною найманою робочою силою. Розкуркулений в 1920 р. Орендував — 50 дес., 6 коней, 8 корів, протягом всього часу користувався робочою найманою силою. Оподаткований експертом в 158 крб. 13 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Брав участь у банді Шоку в 1920 р. Мав тісний зв'язок з білогвардійцями, передаючи їм окремі моменти про стан села. Проводив мобілізацію селян для банди Шоку. Протягом всього часу де-зорганізуюче впливав на бідняцько-середняцькі маси. Не позбавлений права	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
17.	ГЕРІНГ Генріх Іванович	До революції мав 130 дес. землі, орендував — 50 дес., 25 коней, 20 корів, робітниками користувався постійно. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 15,10 га, орендував — 25 дес., 5 коней, 6 корів, систематично займався експлуатацією робочої сили. С.г. податок — 35 крб. 78 коп. Господарство зараховане до 3-ї куркульської групи.	До революції працював вчителем церковної школи і кистером, чиновником старої армії. Мав зв'язок з білими. Зривав всі заходи радянської влади через організовані групи бідноти, використовуючи свої знання вчителя, переінакшував лінію партії, радянської влади, пропагував свої тлумачення в масах. Не позбавлений права	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
18.	ВАЛЬКЕР Іван Іванович	Жив при батькові-куркулі до 1929 р. Сам до розкуркулення мав нарізку землі — 6,75 дес, 3 коней, 3 корови. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 49 руб. 73 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	У період продовольчих ускладнень закабалював бідноту, а також допомагав курсуючим бандам як продовольством, так і відповідним обладнанням. Всі політичні кампанії, що проводились на селі, зустрічав активним антирадянським виступом Не позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
19.	НАТАН Християн Герг.	До революції мав 100 дес., орендував — 150 дес., 20 коней, 15 корів, робітників наймав постійних. Розкуркулений в 1920 р. Орендував 75 дес., 12 коней, 12 корів, систематично наймав робочу силу. Експертом оподаткований — 391 крб. 35 коп. Зарахований до 3-ї куркульської групи.	Брав участь у повстанні 1919 р. Протягом всього часу проводив КР діяльність через бідняцькі маси села, а також середняцькі. Мав тісний зв'язок з білогвардійцями. Проводив нелегальні збори куркульства, залучаючи середняцько-бідняцьку частину села до активного антирадянського виступу. Поз-	арештований	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
Всього господарств по Чорногірській с/раді			191				
З них розкуркулених			19, що складає 10%				
Позбавленців			20				
Колективізованих			174				
Індивідуальних			17				

По Карногорівській сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	ГЕФЛЕ Готліб Христофорович	До революції мав 20 дес. землі, орендував 50 дес., 20 коней, 20 корів, робочою силою користувався безперервно. Розкуркулений в 1920 р. Наділ землі — 19 га, оренди — 40 дес., 8 коней, 5 корів. Протягом всього часу експлуатував робсилу. Експертом не оподаткований. С.г. податок з надбавкою — 68 крб. 17 коп. Зарахований до куркульської групи.	У 1919 р. брав участь у банді Шоку, агітував і зривав заходи радянської влади. Був під судом за приховування землі і худоби. До 1927 р. був позбавлений права голосу.	висланий	ні	Пшеничного борошна — 4 п., ячмінного — 7 п., кукурудзи — 3 п., ячменю — 9 п., вівса — 133 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
2.	ГЕФЛЕ Карл Христофорович	До революції мав 120 дес. землі, орендував — 50 дес., 20 коней, 20 корів, робсилою користувався постійно. Розкуркулений в 1920 р. Наділ землі — 20,87 га, оренди — 50 дес., 8 коней, 8 корів, систематично займався експлуатацією робсили. Експертом не оподаткований. С.г. податок з надбавкою — 82 крб. 79 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	У 1920 р. брав участь у повстанні з бандою Шоку, агітував і зривав заходи радянської влади. Був під судом за приховування наділу землі і худоби. До 1927 р. був позбавлений права голосу.	висланий	ні	Пшеничного борошна — 8 п., ячмінного — 5 п. 20 ф. ячменю — 24 п., вівса — 103 п., кукурудзи — 150 п., пшениці — 15 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
3.	ГЕФЛЕ Генріх Христоф.	До революції мав 120 дес. землі, орендував — 50 дес., 20 коней, 20 корів, молотильний гарнітур, користувався постійною найманою робсилою. Розкуркулений в 1920 р. Наділ землі — 9,50 га, орендував — 70 дес., 6 коней, 5 корів, робітників наймав постійно. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 10 крб. 61 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	У 1920 р. брав участь у повстанні в банді Шоку. Вів систематичну агітацію проти заходів радянської влади. Був під судом за приховування землі і худоби. До 1927 р. позбавлений права голосу.	висланий	ні	Пшеничного борошна — 7 п., ячмінного — 3 п., ячменю — 19 п., вівса — 21 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
4.	АПЛАС Фріц Генріхович	До революції мав 150 дес. землі, орендував — 40 дес., 28 коней, 18 корів, користувався постійною робсилою. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 18 га, орендував — 40 дес., 6 коней, 5 корів, систематично експлуатував робсилу. Експертом не оподаткований. С.г. податок з надбавкою — 79 крб. 39 коп. Зарахований до куркульського господарства 3-ї групи.	Керівник повстання в 1919 р., брав участь у банді Шоку. Був під судом за КР, а також за приховування наділу землі і худоби. Вів агітацію за зрив всіх кампаній, що проводились. Не позбавлений права голосу.	висланий	ні	Пшеничного борошна — 5 п., ячмінного — 8 п., кукурудзяного — 4 п., вівса — 56 п., пшениці — 15 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
5.	АПЛАС Генріх Генріхович	До революції жив з батьком-куркулем. Після революції мав наділ землі 15 дес., орендував 50 дес., 7 коней, 8 корів, постійно користувався найманою робсилою. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 7 руб. 74 коп. Господарство зараховано до куркульської 3-ї групи.	Брав участь у банді Шоку. Під судом був за приховування наділу землі і худоби. Проводив підпільну агітацію проти заходів радянської влади. Права голосу не позбавлений.	висланий	ні	Пшеничного борошна — 11 п., ячмінного — 5 п., кукурудзяного — 3 п., вівса — 60 п., пшениці — 20 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
6.	ЦАПОК Прокіп Омелянович	До революції мав 50 дес. землі, орендував — 30 дес., 12 коней, 10 корів, користувався постійною найманою робсилою. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 20 дес., орендував — 25 дес., 4 коней, 4 корови. Систематично експлуатував робсилу. Експертом оподаткований — 216 крб. 75 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь у повстанні в 1919 р., був у банді Шоку в 1920 р., агітував проти колективізації. Проводив не легальну підпільну роботу проти заходів радянської влади. Був під судом за злісне укриття 500 п. пшениці під час хлібзаготівель. Позбавлений права голосу до 1927 р.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3 групи
7.	КАРАТУН Василь Самсонович	До революції мав 30 дес. землі, орендував — 50 дес., 10 коней, 8 корів, користувався постійною найманою робсилою. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 10 дес. землі, орендував — 30 дес., 4 коней, 4 корови. Систематично експлуатував найману робсилу. Експертом оподаткований — 119 крб. 7 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь у банді Шоку в 1920 р., організував підпільні збори проти заходів радянської влади. Затримував червоноармійців, обеззброював і вивозив у невідомому напрямку в 1920 р. Тісний зв'язок мав з білогвардійцями. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	Ячменю — 5 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
8.	СИВОЛОБ Іван Михайлович	До революції мав 60 дес. землі, орендував — 30 дес., 16 коней, 12 корів, користувався протягом всього часу найманою робсилою. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 26 дес., орендував — 30 дес., 7 коней, 10 корів, систематично експлуатував найману робсилу. Експертом оподаткований — 262 крб. 15 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Організував підпільні збори проти радянської влади. Зривав рейки і підривав броньовики червоних, мав тісний зв'язок з білими, проводив систематичну підривну роботу по хлібзаготівлі і тримав пеньку лінію для зриву колективізації. До 1927 р. був позбавлений права голосу.	ні	ні	Ячменю — 50 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
9.	ГАПИЧ Карл Семенович	До революції мав 10 дес. землі, орендував — 30 дес., 8 коней, 4 корови, систематично торгував великою рогатою худобою і займався її перекупкою. Мав постійну найману робсилу. Після революції нарізки землі — 8 дес., орендував — 25 дес., 4 коней, 4 корови. Протягом всього часу спекулював, мав постійну робсилу. Експертом оподаткований — 142 крб. 62 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Був активним керівником повстання у 1919 р., зривав рейки, розстрілював червоноармійців. Активно показав себе під час шпигунства на користь білих. Активно проводив агітацію проти заходів радянської влади. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	Ячменю — 6 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
10.	ГЕФЛЕ Фрідріх Фрідріхович	До революції мав 125 дес. землі, 20 коней, 17 корів, робочою найманою силою користувався постійно. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі - 22 дес., орендував - 20 дес., 6 коней, 5 корів. Систематично експлуатував найману робсилу. Експертом не оподаткований. С.г. податок з надбавкою - 77 крб. 66 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав активну участь у банді Шоку. Організував повстання проти червоних. Агітував і зривав заходи радянської влади. Був позбавлений права голосу до 1927 р.	висланий	ні	Пшениці - 5 п., вівса - 3 п. 20 ф., кукурудзи - 32 п., проса - 4 п.	Розкуркулений правильно, як власник куркульського господарства 3-ї групи
11.	ГЕФЛЕ Карл Фрідріхович	До революції мав 100 дес. землі, орендував — 40 дес., 16 коней, 18 корів, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р., наділ землі — 14 дес., орендував — 35 дес., 6 коней, 5 корів, систематично експлуатував найману робсилу. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 59 крб. 79 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Виганяв вночі селян на повстання в 1919 р. проти червоних. Розстрілював червоноармійців, брав участь в 1920 р. у банді Шоку. Систематично проводив розкладаючу роботу серед селян. Був позбавлений права голосу до 1927 р.	висланий	ні	Ячменю — 20 п., кукурудзи — 20 ф., проса — 3 п. 25 ф.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
12.	БОК Адам Іоганович	До революції мав 200 дес. землі, оренди — 50 дес., 40 коней, 32 корови, робочих наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р., Наділ землі — 19 дес., оренди — 40 дес., 12 коней, 14 корів, робітників експлуатував систематично. Експертом оподаткований — 171 крб. 71 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Керівник повстання проти червоних у 1919 р., брав участь у банді Шоку в 1919 р., систематично проводив підривну роботу серед селян проти всіх заходів, що проводились на селі. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	висланий	ні	Ячменю — 15 п, вівса — 5 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
13.	БОК Карл Карлович	До революції мав 120 дес.земли, 20 коней, 15 корів, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р., нарізка — 16 дес., орендував 35 дес., 8 коней, 12 корів, систематично експлуатував найману робсилу. Експертом неоподаткований. С.г. податок з надбавкою — 75 крб. 35коп. Віднесений до куркульського господарства 3-ї групи.	Брав участь у банді Шоку в 1919-1920 рр. Зривав рейки для того, щоб затримати червоних. Протягом всього часу вів розкладаючу роботу, що йшла в розріз з політикою влади. Позбавлений права голосу до 1927 р.	висланий	ні	Пшениці — 7 п. 25 ф., ячменю — 14 п., вівса — 9 п. 16 ф., проса — 14 п. 30 ф.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
14.	МІРОШНІЧЕНКО Полікарп Ісидорович	До революції мав 10 дес. землі, орендував — 50 дес., 8 коней, 6 корів, користувався постійною найманою робсилою. Після революції — 17 дес., оренди — 25 дес., 6 коней, 5 корів, експлуатацією роб-сили займався постійно. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 30 крб. 71 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь у банді Шоку в 1920 р. Як керівник общини баптистів організовував баптистів для зриву заходів радянської влади і вів КР роботу. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	Пшениці — 18 п., ячменю — 17п., вівса — 10 п., кукурудзи — 11 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
15.	В'ЮНЕНКО Антон Андрійович	До революції мав 30 дес. землі, орендував — 70 дес., 12 коней, 12 корів, користувався постійною робочою силою. Розкуркулений в 1920 р., нарізки землі — 16 дес., орендував — 25 дес., 4 коней, 5 корів, систематично експлуатував найману робсилу. Експертом не оподаткований. С.г.податок — 16 крб. 80 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Керівник повстання в 1919 р., розстрілював червоноармійців спільно з поміщиком Малаховським. Брав участь в банді Шоку в 1920 р. Протягом всього часу проводив систематичну роботу проти кампаній, що відбувались на селі. Був позбавлений права голосу.	ні	ні	Пшеничного борошна — 20 п, пшениці — 10 п., ячмінного борошна — 8 п, кукурудзяного борошна — 6 п, кукурудзи — 10 п, ячменю — 12 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
16.	СВЕТЄЛЬЩУК Петро Антонович	До революції жив при батькові-куркулі. Після революції мав нарізки землі — 11 дес., оренди — 20 дес., 4 коней, 5 корів, робочою найманою силою користувався постійно. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 28 крб. 98 коп.	Проводив роботу серед баптистів з метою зриву заходів радянської влади, організовував самостійні групи з метою зриву колективізації. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	Пшеничного борошна — 15 п., ячменю — 17 п., вівса — 6 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
17.	ЯСЕЦЬКИЙ Іван Андрійович	До революції мав 25 дес., оренди — 100 дес., 14 коней, 10 корів, робітників наймав постійно. Мав молотильний гарнітур. Розкуркулений в 1920 р., наділ землі — 15 дес., оренди — 40 дес., 8 коней, 6 корів, робітників наймав постійних. Експертом оподаткований — 994 крб. 15 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь в банді Шоку в 1919 р., виказував білим активних працівників радянської влади, яких вони хотіли розстріляти: наприклад, партизана Таранячи Я. Проводив систематично агітацію проти партії і радянської влади. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
Всього господарств по Карнагорівській с/радї 17, що складає 4% Колективізації Індивідуальних		356 Розкуркулених 291 65 Позбавленці					
4							

По Балайчуцькій сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	ШУЛІКА Пилип Іванович	До революції власної землі мав 25 дес., оренди — 50 дес., 6 коней, 10 корів, експлуататор. Розкуркулений в 1920 р. В революційний період оренди — 30 дес., 6 коней, 10 корів, експлуататор. Оподаткований в експертному порядку. Розкуркулений.	Проводив злісну антирадянську агітацію, налаштовану на зрив заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
2.	КОВАЛЕНКО Йосип Андрійович	До революції мав оренди 10 дес., 10 голів худоби. Значний скотопромисловець. Експлуататор. Розкуркулений в 1920 р. В революційний період мав оренди 50 дес., закабалював бідноту, худоби мав 12 голів. Спекулював хлібом. Оподаткований в експертному порядку.	Групував куркулів з метою підриву колективізації. Кредитував бідняків для вербування, підкуркульник. Злісно агітував проти радянської влади. Позбавлений виборчих прав.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
3.	СИРОТА Яків Іванович	До революції мав оренди 30 дес., 5 коней, 4 корови, експлуататор, скотопромисловець. Розкуркулений в 1920 р. В революційний період мав куркульське господарство, оренди — 20 дес., 5 голів худоби. Спекулював, мав ковбасну фабрику. Експлуататор. Розкуркулений.	Під час проведення політкампанії злісно зривав збори. Позбавлений виборчих прав. До радянської влади ставиться вороже.	не виселений	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль
4.	СОЛОВІЙОВ Василь Миколайович	До революції мав оренди 30 дес., 4 коней, 3 корови. Займався закупівлею худоби у великих розмірах. В революційний період мав оренди 40 дес., 4 коней, 8 корів. Систематично експлуатував найману робочу силу. Значний спекулянт зернових. Господарство зараховано до куркульської 3-ї групи. С.г.податок — 180 крб.	Закабалював бідноту. Позбавлений права голосу. Активно проводив КР роботу, соціально небезпечний елемент, що спонукає маси до зриву заходів радянської влади.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
5.	МЕЛЬНИК Федір Васильович	До революції мав оренди - 25 дес., худоби — 20 голів. Експлуатував. Розкуркулений в 1920 р. В революційний період мав оренди — 50 дес., худоби — 23 голови, систематично експлуатував найману робсилу. Спекулював с.г. продуктами. Оподаткований в експертному порядку — 248 крб. податку. Господарство зараховане до куркульської групи.	Неодноразово був заарештований за КР діяльність. Злісний агітатор проти радянської влади. Використовував підкулачників для зриву зборів. Позбавлений виборчих прав.	арештований ГПУ	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
6.	ШВЕЦЬ Іван Федорович	Куркульське господарство, оренди — 25 дес., 3 коней, 3 корови. Експлуатував найману робсилу. Значний спекулянт. С.г. податок — 58 крб. Господарство зараховано до куркульської групи.	Підривав всі заходи радянської влади. Організував куркульство проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення. Займається злісною агітацією.	не виселений	ні	Пшениці — 23 п., кукурудзи — 7 п., ячменю — 4 п., вівса — 2 п.	Розкуркулений правильно, як власник куркульського господарства
7.	ЛІСОГОР Матрьона	До революції і в революційний період мала значне куркульське господарство, худоби — 12 голів при експлуатації найманої робсили. Систематично займалася спекуляцією худоби у великих розмірах. С.г. податку — 22 крб.	У період організації колгоспу групувала підкуркульників для відкритих виступів проти колективізації. Проводить злісну КР агітацію. Позбавлена виборчих прав.	не виселена	ні	Пшениці — 3 п., картоплі — 15 п., проса — 4 п.	Розкуркулена правильно як власник куркульського господарства
8.	ГАНЬМАН Кароліна Людвігівна	До революції власної землі мала 50 дес., 6 коней, 6 корів. При експлуатації найманої праці. Розкуркулена в 1920 р. В революційний період мала оренди 20 дес., 6 коней, 7 корів. Оподаткована с.г. податком в експертному порядку — 270 крб. Розкуркулена.	До радянської влади ставиться вкрай вороже. Позбавлена виборчих прав.	сім'я вислана, вона спізнилася до етапу.	ні	Борошна — 2 п., кукурудзи — 6 п., проса — 10 п.	Розкуркулена правильно як власник куркульського господарства

1	2	3	4	5	6	7	8
9.	МАМОНТЕНКО Феодосій Федорович	До революції мав куркульське господарство. В революційний період також зарахований до куркульської групи. Оренди — 30 дес., 4 коней, 4 корови. При експлуатації найманої праці. Розкуркулений. С.г. податок — 39 крб.	Систематично зривав колективізацію, за що неодноразово притягувався до відповідальності. Проводить злісну КР агітацію. Позбавлений виборчих прав.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно, як власник куркульського господарства
10.	КИРШ Георгій Якович	До революції власної землі мав 70 дес.земли, оренди — 30 дес., худоби — 12 голів при експлуатації найманої сили. В революційний період оренди — 20 дес., худоби — 9 голів, експлуататор. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. С.г. податок — 82 крб. Розкуркулений.	Тісно пов'язаний з куркульством, проводив злісну КР агітацію. Позбавлений виборчих прав.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
11.	КИРШ Християн Якович	До революції жив при батькові-напівпоміщику. В революційний період мав куркульське господарство: оренди — 40 дес., худоби — 8 голів при систематичній експлуатації працівників. Розкуркулений.	Тісно пов'язаний з куркульством, проводив злісну КР агітацію. Позбавлений виборчих прав.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
12.	ФРІД Іоган Християнович	До революції жив при батькові-поміщику, що мав 300 дес. землі. В революційний період мав куркульське господарство: оренди — 10 дес., худоби ? голів при експлуатації найманої праці. Розкуркулений.	Син поміщика, під час німецької окупації працював в каральному загоні, розстрілював і бив бідняків. Систематично проводив злісну КР агітацію, направлену на зрив заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль
13.	МОСКАЛЕНКО Василь Костянтинович	Середняцьке господарство. С.г. податку — 14 крб. Наймав сезонних робітників. Розкуркулений.	Активно проти радянської влади не виступав. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	Кукурудзи — 18 п., вівса — 25 п.	Розкуркулений неправильно як власник середняцького господарства. Відновити
14.	КОЛЕСНИК Хома Пантілійович	До революції власної землі мав 25 дес., оренди — 30 дес., 13 голів худоби. В революційний період оренди — 10 дес., 4 голів худоби при систематичній спекуляції с.г продуктами і експлуатацією найманої робочої сили. Розкуркулений.	Групував куркулів з метою організації куркульського колгоспу. Залюбував бідноту, що вступала до колгоспу. Проводив активну і злісну КР агітацію. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	Ячменю — 23 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
15.	ШЕСТАК Степан Якович	До революції власної землі мав 50 дес., оренди — 50 дес., худоби — 18 голів. Розкуркулений в 1920 р. В революційний період оренди — 25 дес., худоби — 12 голів при систематичній експлуатації найманої робочої праці. С.г. податку — 44 крб. Розкуркулений.	До радянської влади ставиться вороже. Брав участь в КР змові з метою підризу заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав.	арештований ГПУ	ні	Вівса — 5 п., кукурудзи — 10 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
16.	ВИГОРНИЦЬКА Ганна Максимівна	До революції власної землі мала 50 дес., оренди — 50 дес., худоби — 18 голів, при безперервній експлуатації найманої праці. Розкуркулена в 1920 р. В революційний період мала куркульське господарство, оренди — 20 дес., худоби — 6 голів. С.г. податку — 32 крб. Розкуркулена.	Злісна агітаторка. Син -білогвардієць, емігрував з білими за кордон (б/офіцер). Веде листування. Систематично проводить злісну КР агітацію. Позбавлена виборчих прав.	сім'я вислана, вона — ні	ні	нічого	Розкуркулена правильно як власник куркульського господарства

1	2	3	4	5	6	7	8
17.	ХРОМОВ Федір Максимович	До революції — напівпоміщик. Власної землі мав 115 дес., оренди — 50 дес., 10 коней, 10 корів. Експлуатував. Розкуркулений в 1920 р. В революційний період оренди мав 15 дес., худоби — 7 голів, 25 овець. Займався систематичною спекуляцією. С.г. податок — 23 крб. Розкуркулений.	Неодноразово заарештовувався за КР діяльність. Проводив злісну агітацію з метою підризу заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав.	не висланий; арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно, як власник куркульського господарства
18.	ВИГОРНИЦЬКИЙ Венедикт Федорович	Син великого поміщика. Господарство зараховане до куркульської групи. Розкуркулювався в 1920 р. і зараз. Оренди — 15 дес., худоби — 6 голів, 15 овець при систематичній експлуатації, постійно спекулював. Розкуркулений.	Соціально небезпечний елемент. Вкрай вороже ставиться до радянської влади. Проводить активну КР агітацію. Позбавлений виборчих прав.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно, як куркуль
19.	ГЕРШБЕРГ Шимон	Крім с/господарства, займався спекуляцією у великих розмірах, експлуатував найману робочу силу. Мав худоби — 8 голів, 15 овець. До революції — значний торговець і власник млина. Розкуркулений.	Вороже ставиться до радянської влади. Проводить злісну КР агітацію. Позбавлений виборчих прав.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
20.	ПРИЗАНТ Мойсей	До революції — торговець, був до цього батраком. Розселенець. В революційний період мав міцно-куркульське господарство: 2 коней, 2 корови, 150 овець, при систематичній експлуатації найманої праці. Оподаткований с.г. податком в експертному порядку — 150 крб. Розкуркулений.	Агітував проти колективізації і хлібозаготівель. Позбавлений виборчих прав.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
21.	ОСТРИЙ Микита Пантелейович	До революції і зараз — куркульське господарство. Худоби — 10 голів. При систематичній спекуляції і експлуатації найманої праці. Розкуркулений.	Проводить злісну КР агітацію. Позбавлений виборчих прав. Неодноразово зривав збори, що проводились сільською радою.	втік	син в Червоній армії	Пшениці — 15 п., ячменю — 35 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
22.	ТОТАМИР Василь Васильович	До революції власної землі мав 40 дес., оренди — 20 дес., 6 коней, 6 корів, 40 овець при постійній експлуатації найманої робочої праці. В революційний період оренди — 30 дес., худоби — 8 голів. Експлуататор. Господарство зараховане до куркульської групи. С.г. податку — 44 крб. Розкуркулений.	Злісно ставиться до радянської влади, проводячи систематичні КР агітації. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	Ячменю — 45 п., пшениці — 15 п., вівса — 3 п., кукурудзи — 110 п., проса — 35 п., картоплі — 7 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
23.	ПАНЧЕНКО Сава Йосипович	До революції власної землі мав 40 дес., орендував — 20 дес., 6 коней, 6 корів, 40 овець. Розкуркулений в 1920 р. В революційний період оренди — 30 дес., 6 коней, 4 корови. Господарство зараховане до куркульської групи. Розкуркулений.	Займається прихованою КР агітацією, направленою на зрив заходів радянської влади. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль
24.	ПАНЧЕНКО Никифор Йосипович	До революції жив при браті-куркулі. В революційний період мав середняцьке господарство. С.г. податок — 5 крб. 83 коп. Розкуркулений.	Активно себе не виявляв. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений неправильно, як власник середняцького господарства. Відновити

1	2	3	4	5	6	7	8
25.	ТЮЩ Дмитро	До революції і в революційний період мав куркульське господарство, експлуатував найману робочу силу. С.г. податок з надбавкою — 72 крб. Розкуркулений, господарство належало дружині, сам він батрак.	Ставиться до радянської влади лояльно. Позбавлений виборчих прав після розкуркулення.	не виселений	ні	нічого	Розкуркулений неправильно
26.	МАРТИНЮК Лука Михайлович	До революції — куркуль. В революційний період експлуатував батраків. Мав оренди — 20 дес., худоби — 11 голів, скотопромисловець. Систематично експлуатував найману робочу силу. Розкуркулений.	Злісно агітував проти радянської влади. Проводив КР роботу серед середняків. Виборчих прав не позбавлений.	не виселений	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
27.	МАРТИНЮК Іван Михайлович	Середняцьке господарство. С.г. податку — 44 крб. Розкуркулений.	Аполітичний. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений неправильно як власник середняцького господарства. Відновити
28.	ШВЕЦЬ Олександр Михайлович	До революції — експлуататор. В революційний період — куркульське господарство. Систематично експлуатує найману силу. Займався постійно спекуляцією. Розкуркулений.	Проводив активну шкідницьку роботу з метою підризу колективізації.	арештований	ні	нічого	Розкуркулений неправильно
29.	КИРШ Райнгольд Якович	До революції власної землі мав 30 дес., оренди — 30 дес., худоби — 7 голів при постійній експлуатації робочої праці. В революційний період також мав куркульське господарство, експлуатуючи найману працю. Розкуркулений.	Проводив злісну КР агітацію з метою організації антирадянського повстання. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
30.	ХРИСТОВ Іван Іванович	До революції — поміщик. В революційний період мав куркульське господарство, експлуатував найману робочу силу. Розкуркулений.	Займається серйозною агітацією за розвал колгоспу. Згрупував куркулів для антирадянських виступів. Позбавлений виборчих прав.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
31.	ДАЙЧЕР Федір Федорович	До революції — поміщик і експлуататор. В революційний період мав куркульське господарство, систематично експлуатував найману робочу працю. Худоби — 8 голів, оренди — 20 дес., займався спекуляцією. Розкуркулений.	Проводив активну агітацію проти заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
32.	ДРУКЕР Іцко	Крім с/господарства, займається спекуляцією у великих розмірах. До революційного періоду також торговець. Розкуркулений.	До радянської влади ставиться вороже. Агітував проти колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
Всього господарств по Балайчуцькій с/раді		360 Розкуркулених					
34, що складає 11% Позбавленців		51					
Індивідуальних		48 Колективізованих					
258							

По Онорівській сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	ДУШИН Іван Петрович	До революції власної землі мав 5 дес., оренди — 8 дес., 6 коней, 6 корів, користувався постійною найманою силою. В революційний період був розкуркулений у 1920 р. Землі мав 20 дес., оренди — 20 дес., 12 голів худоби. Систематично експлуатував наймитів. Оподаткований в експертному порядку, податок — 171 крб. Розкуркулений. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Позбавлений виборчих прав до розкуркулення. Проводив систематичну КР агітацію, прагнути підірвати заходи радянської влади.	арештований ГПУ	ні	вилучено майно на суму 3426 крб.	Розкуркулений правильно як куркуль-експертник і експлуататор
2.	ДУШИН Олексій Тимофійович	До революції власної землі мав 3 дес., оренди — 20 дес., 12 голів худоби, користувався постійною найманою робочою силою. Розкуркулювався в 1920 р. В революційний період мав куркульське господарство. Крім нарізки, орендував до 20 дес. землі у бідняків на кабальних умовах. Систематично спекулював с.г. продуктами. Експлуатував найману робочу силу. Розкуркулений. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Оподаткований в експертному порядку, податку платить 116 крб.	Експлуатуючи бідняків і закабальючи їх, знущався над окремими бідняками. Проводив безперервну злісну агітацію проти радянської влади. Групував навколо себе КР елементи. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	-«- на 2084 крб.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
3.	ЛЕБЕДЕНКО Кирило Григорович	До революції орендував 30 дес. землі, мав 13 голів худоби і експлуатував робочу силу. В революційний період розкуркулювався в 1920 р. Протягом всього часу мав куркульське господарство, орендуючи до 20 дес. землі, і мав 14 голів худоби. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Податок — 127 крб. Розкуркулений. Систематично продовжував експлуатувати батраків.	Під час перебування білих виказував червоних партизанів. Під час проведення політичних кампаній на селі проводив КР агітацію за зрив останніх. Позбавлений виборчих прав після розкуркулення.	висланий	ні	-«- на 1659 крб.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
4.	ПОХИЛЕНКО Радіон	До революції мав оренди 30 дес., худоби — 13 голів, експлуатував батраків. В революційний період розкуркулювався в 1920 р., мав велике куркульське господарство, маючи до 12 голів великої худоби, орендуючи до 20 дес. землі, при цьому безперервно експлуатуючи найману силу. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений. Оподаткований в експертному порядку — 125 крб.	Позбавлений виборчих прав після розкуркулення. Протягом всього часу проводив активну КР агітацію за зрив заходів радянської влади. Особливу активність виявляв при проведенні колективізації, агітуючи проти залучення худоби до колгоспного майна.	висланий	ні	-«- на 1598 крб.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
5.	КОВАЛЬЧУК Дем'ян Семенович	До революції жив при батькові-куркулі. В 1920 р. розкуркулювався. Безперервно займався великим куркульським господарством, орендуючи до 20 дес. землі, мав 8 голів робочої худоби, спекулював с.г. продуктами. Постійно користувався найманою силою. Розкуркулений, стягнуто с.г. податок в експертному порядку — 100 крб. Господарство зараховане до 3-ї куркульської групи.	Позбавлений виборчих прав до розкуркулення. Пов'язаний з куркульським прошарком, займався систематичною агітацією за зрив заходів, що проводяться радянською владою на селі.	висланий	ні	-«- на 781 крб.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
6.	КОВАЛЬЧУК Олексій Семенович	До революції жив при батькові-куркулі, що мав до 60 дес. землі, до 25 голів великої худоби. В революційний період — куркуль, мав оренди — 20 дес., худоби — 8 голів, постійно експлуатував найману робочу силу, спекулював с.г. продуктами. Розкуркулений. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Оподаткований в експертному	Проводив безперервно КР агітацію, направлену на зрив заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	-«- на 491 крб.	Розкуркулений правильно, куркуль 3-ї групи
Всього господарств по Онорівській с/раді			414				
Розкуркулено			6, що складає 1%				
Позбавленців			24				
Колективізованих господарств			348				
Індивідуальних господарств			66				

По Петрівській сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	ВІТРЮК Єрмолай Лукич	Землі — 4 дес., оренди — 5 дес., мав торгову лавку. Експертом не оподаткований.	До радянської влади лояльний. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно. Відновити
2.	ДАНІЛШИН Петро Кіндратович	Землі — 15 дес., оренди — 15 дес. В 1920 р. розкуркулений. Експертом оподаткований. Експлуатував найману робсилу. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь в повстанні, видавав активістів села в період білогвардійщини. Протягом всього часу проводив розкладаючу антирадянську роботу проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	ні	ні	Пшениці — 8 п., ячменю — 16 п. 34 ф., жита — 9 п. 30 ф., кукурудзи — 4 п. 33 ф., проса — 9 п. 23 ф.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
3.	СОКУРЕНКО Тимофій Іванович	Землі — 20 дес., оренди — 50 дес. Розкуркулений в 1920 р. Злісно розбазарив своє велике господарство. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Пасивно допомагав білогвардійцям і брав участь в бандах під час їх приходу, бив селян, проводив розкладаючу роботу. Позбавлений права голосу.	ні	ні	Картоплі — 19 п., борошна — 15 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
4.	ШАПОВАЛЕНКО Олександр Миколайович	Землі мав 30 дес., оренди — 120. Користувався найманою робсилою. Розкуркулений в 1920 р. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активно допомагав бандітам і білогвардійцям в період кампаній, що проводились, виявив себе антирадянським типом, що займається розкладаючою роботою серед селян. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
5.	ШАПОВАЛЕНКО Митрофан Олекс.	Жив протягом всього часу при батькові-куркулі. Сам займався експлуатацією найманої робсили. Оподаткований експертом. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Син значного куркулі, пов'язаний з колом куркульства, виконував їх доручення для розкладаючої роботи на селі. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
6.	БОРОВИК Денис Романович	Землі — 5 дес., оренди — 35 дес. Не розкуркулений в 1920 р. Користувався найманою робсилою. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Вів агітацію проти всіх заходів, що проводились на селі. Займався шкідництвом, псував трактори. Позбавлений права голосу.	втік	ні	Борошна — 3 п., ячменю — 4 п. 17 ф.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
7.	КОПАЧ Іосип Андрійович	Землі — 7 дес., оренди — 25 дес., мав 300 овець. Мав велике куркульське господарство. Займався експлуатацією найманої робсили. В 1920 р. був розкуркулений. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Пасивно брав участь в допомозі бандитам і білогвардійцям, маючи з ними нелегальний тісний зв'язок. Проводив систематичну агітацію, що йде в розріз з політикою влади. Син його засуджений за побиття уповноваженого РВК. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
8.	ДАНИЛІШИН Григорій Кіндратович	Землі мав 15 дес., оренди — 25 дес. Розкуркулений в 1920 р. Використовував найману робсилу. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь в повстанні 1919 р., організовував зрив хлібозаготівель. Проводив агітацію проти колективізації і всіх політкампаній. Закаблював бідноту, використовуючи економічні труднощі. Позбавлений права голосу.	втік	ні	Пшеничного борошна — 5 п. 20 ф., кукурудзи — 5 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
9.	ДАНИЛІШИН Петро Кіндратович	Землі — 5 дес., оренди — 15 дес., займався систематичною спекуляцією. Експертом оподаткований.	Лояльний. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно як середняк. Відновити
10.	КОПАЧ Василь Захарович	Землі — 8 дес., оренди — 40 дес. Розкуркулений в 1920 р. Експлуатує найману робсилу. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Ставився до всіх заходів вороже. Проводив розкладаючу роботу. Позбавлений права голосу.	знаходиться в ДОПРі	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
11.	МОРОЗ Філімон Федосійович	Землі — 3 дес., оренди — 50 дес., експлуатує робсилу. Розкуркулений в 1920 р., експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Під час переходу банд убив 2 бідняків. Сам брав участь у банді. Має тісний зв'язок з білогвардійськими бандами. Бере активну участь у повстаннях. Зараз проводить антирадянську лінію серед бідноти. Позбавлений права голосу.	ні	ні	Картоплі — 14 п. 10 ф., кукурудзяного борошна — 4 п., борошна — 1 п. 20 ф., м'яса — 25 ф.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
12.	СЛАДЕНКО Михайло Сергійович	Землі — 15 дес., оренди — 50 дес., розкуркулений 1920 р. Систематично експлуатував найману робсилу. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь в повстанні, пасивно допомагав білогвардійцям, бандитам. Активно проводить агітацію проти колективізації і всіх заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	ні	ні	Борошна — 10 п., картоплі — 5 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
13.	ДОМОШЕЙ Микола	Землі — 40 дес., оренди — 25 дес., експертом оподаткований. Розкуркулений в 1920 р. Експлуатував найману робсилу. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Пасивно допомагав білогвардійцям, бандитам, брав участь сам в повстанні. Займався певною роботою, налаштованою на зрив всіх кампаній, що проводились. Позбавлений права голосу.	ні	ні	Картоплі — 25 п., буряків — 50 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
14.	ІРИНЧУК Трофим Денисович	Землі — 9 дес., оренди — 35 дес., розкуркулений в 1920 р. Використовує найману робочу силу. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь в бандитських повстаннях і змушався над біднотою, виганяючи їх на боротьбу ти червоних, мав тісний зв'язок з білогвардійцями, виказуючи червоних на розстріл. Всі полігампанії, що проводились, викликали з його боку опір. Проводив агітацію в масах проти них. Позбавлений права голосу.	висланий	Син — партизан. Батька не підтримує	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
Всього господарств по Петрівській с/радї			377				
Розкуркулено господарств			14, що складає 4%				
Позбавленців			53				
Колективізованих господарств			352				
Індивідуальних господарств			25				

По Оснівській сільрадї

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	КУТІЛЬВАС Василь Онуфрійович	Куркуль 3-ї групи. До революції мав 40 дес. землі і оренди 60 дес., експлуатував найману робочу силу, був розкуркулений. В революційний період — куркуль, експлуататор, оренди — 60 дес. Оподатковувався в експертному порядку.	Керівник повстання проти червоних у 1919 р. Систематично агітував проти заходів радянської влади, за що був арештований і висланий ГПУ. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	Борошна — 9 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи, що систематично експлуатував робочу найману силу
2.	ГЛАЗУНОВ Павло Никифорович	Землі — 25 дес. Оренди — 60 дес., систематично експлуатував найману робочу силу. Мав значну кількість с.г. інвентарю, куркуль 3-ї групи, стягнуто с.г. податок в експертному порядку, розкуркулений.	Брав участь в КР повстанні, систематично агітував проти колективізації та інших заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи, що систематично експлуатував робочу найману силу
3.	КУТІЛЬВАС Іван Денисович	Землі — 40 дес., оренди — 40 дес., систематично експлуатував найману робочу силу. Розкуркулений, куркуль 3-ї групи. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Активно допомагав білобандитам, виказував червоних, які переховувались, партизанів. Брав участь в КР повстанні. Систематично агітував проти заходів радянської влади, за що був арештований і висланий ГПУ.	висланий	ні	Борошна — 3 п.	Розкуркулений правильно як куркуль і експлуататор
4.	ГИЛЬД Павло Карпович	Землі — 25 дес., оренди — 50 дес., систематично експлуатував найману робочу силу, розкуркулювався. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Брав участь в КР повстанні, допомагав білобандитам, виказуючи комунарів, які переховувались. Користуючись службовим становищем, прикривав куркулів, систематично проводячи КР роботу на селі, позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	Борошна — 5 п.	Розкуркулений правильно як куркуль і експлуататор
5.	ОЛЕНДРА Іван Карпович	Землі — 25 дес., оренди — 15 дес., систематично спекулював с.г. продуктами і скуповував худобу. Експлуатував найману робочу силу. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Розкуркулений, господарство куркульське.	Систематично озброював селянство проти заходів радянської влади. Злісний неплатник. Бив представників радянської влади, позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	Борошна — 21 п.	Розкуркулений правильно як куркуль і експлуататор

1	2	3	4	5	6	7	8
6.	МИЦКІН Павло Хомич	Землі — 35 дес., оренди — 20 дес., торговець, мав власну лавку. Систематично експлуатував найману робочу силу. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Розкуркулений. Господарство куркульське.	Активно сприяв білобандитам, виказуючи червоних партизанів. Агітував проти радянської влади. Будучи злісним неплатником, агітував за зрив заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль, торговець і експлуататор
7.	ОНИЩЕНКО Василь Тимофійович	Землі — 20 дес., оренди — 40 дес., систематично експлуатував найману робочу силу. Господарство куркульське, 3-ї групи. Систематично спекулював с.г. продуктами. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Керівник КР повстання, систематично агітував проти радянської влади, налаштовуючи маси на виступ проти радянської влади. Агітує проти заходів радянської влади, що проводяться на селі. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	Борошна — 7 п.	Розкуркулений правильно як куркуль, експлуататор, спекулянт
8.	ОНИЩЕНКО Михайло Тимофійович	Землі — 20 дес., оренди — 30 дес., велике куркульське господарство, мав молотильний гарнітур, систематично експлуатував найману робочу силу, куркуль 3-ї групи, с.г. оподаткований в експертному порядку, розкуркулений.	Систематично агітує проти заходів радянської влади, налаштовував маси на зрив хлібозаготівель. Активний повстанець КР. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль і експлуататор
9.	ФІЛІМОНОВ Захар Іванович	Землі — 25 дес., оренди — 30 дес., систематично експлуатував найману робочу силу. Куркульське господарство 3-ї групи. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку, розкуркулений.	Брав участь в розстрілі червоноармійців і бив арештованих бідняків під час перебування білих. Систематично агітував проти заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль і експлуататор
10.	РОМАНОВ Семен Єрмолайович	Землі — 15 дес., оренди — 20 дес., худоби рогатої — 10 голів, 5 коней, систематично експлуатував найману робочу силу, розкуркулювався як власник куркульського господарства 3-ї групи. Оподаткований в експертному порядку с.г. податком.	Систематично агітував проти колективізації. Під час проведення хлібозаготівель групував куркулів з метою зриву заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	Борошна — 11 п. 13 ф.	Розкуркулений правильно як куркуль і експлуататор
11.	КУТІЛЬВАС Аким Кирилович	Землі — 25 дес., оренди — 35 дес., куркульське господарство належить до 3-ї групи. Систематично експлуатував найману робочу силу. Розкуркулений. Стягнуто с.г. податок в індивідуальному порядку.	Активний повстанець КР. Систематично проводив агітацію проти всіх заходів на селі. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль і експлуататор
12.	РАТУШНИЙ Никифор Михайлович	Землі — 30 дес., оренди — 20 дес., експлуатував найману робочу силу, одночасно з цим займався спекуляцією с.г. продуктами у великих розмірах і скуповуванням худоби. Розкуркулювався. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Вороже ставиться до радянської влади. Систематично агітує проти заходів радянської влади. Під час проведення хлібозаготівель групував куркульські групи з метою їх зриву. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	Борошна — 2 п.	Розкуркулений правильно як куркуль і експлуататор
13.	ГОНЧАРОВ Андрій Андрійович	Землі — 20 дес., оренди — 15 дес., велике господарство, належить до 3-ї куркульської групи. Систематично експлуатував найману робочу силу і спекулював на закупівлі худоби. Розкуркулений. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Активний повстанець КР проти радянської влади. Систематично агітував за зрив заходів радянської влади, групує куркулів для активного виступу. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль, спекулянт і експлуататор

1	2	3	4	5	6	7	8
14.	КУТІЛЬВАС Матвій Онуфрійович	Мав власної землі 65 дес. і оренди 20 дес., систематично експлуатував найману робсилу. Велике господарство, зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений. В експертному порядку не оподаткований.	Активний повстанець КР. Погрожував бідності розстрілами. Систематично проводив агітацію проти заходів, що проводяться радянською владою на селі. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	Борошна — 14 п. 120 ф.	Розкуркулений правильно як злісний куркуль і експлуататор
15.	ГОНЧАРОВ Юхим Андрійович	Мав землі — 15 дес., оренди — 30 дес. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Систематично експлуатував найману робсилу. Розкуркулений. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Активний повстанець КР проти радянської влади. Займався шпигунством. Систематично налаштовував маси проти заходів радянської влади. Колишній проповідник секти баптистів. Використовував секту для КР роботи. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення. За КР діяльність.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як злісний куркуль і експлуататор
16.	КУЛЬТІВАС Федот Онуфрійович	Землі — 50 дес., оренди — 30 дес., господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Систематично спекулював с.г. продуктами. Користувався постійною найманою робочою силою. Розкуркулений, стягнуто с.г. податок в індивідуальному порядку.	Керівник КР повстання. Систематично агітує проти заходів радянської влади, що проводяться на селі. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	Борошна — 7 п.	Розкуркулений правильно як злісний куркуль і експлуататор
17.	ЛАБУНСЬКИЙ Григорій Тихонович	Землі — 28 дес., оренди — 20 дес., господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Систематично експлуатував найману робочу силу. Розкуркулений. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Активний повстанець КР. В період заходів, що проводились на селі, займався активною КР агітацією, налаштовуючи маси на зрив кампаній, що проводяться. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік	ні	Борошна — 1,5 п.	Розкуркулений правильно як злісний куркуль 3-ї групи і експлуататор
18.	ЛАБУНСЬКИЙ Іван Григорович	Землі — 60 дес., оренди — 40 дес., систематично експлуатував найману працю. Розкуркулений, мав власний млин. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Ворог всіх заходів, що проводяться на селі. Систематично веде КР агітацію. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль і експлуататор
19.	РОМАНОВ Іван Макарович	Землі — 40 дес., оренди — 40 дес., розкуркулений, господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Активний повстанець КР. Систематично агітував проти заходів радянської влади. Налаштовував маси на активний виступ.	не висланий	ні	Борошна — 6 п.	Розкуркулений правильно як злісний куркуль і експлуататор
20.	ОНІЩЕНКО Федір Тимофійович	Землі — 50 дес., оренди — 15 дес., систематично експлуатував найману робочу силу. Значний лихвар. Зарахований до куркульської 3-ї групи. Стягнуто с.г. податок в індивідуальному порядку.	Активний повстанець КР. Організував куркульські групи з метою зриву заходів радянської влади. Під час перебування білих виказував червоних партизанів. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	Борошна — 18 п.	Розкуркулений правильно як злісний куркуль і експлуататор
21.	КУЛИК Павло Опанасович	Землі — 15 дес., оренди — 20 дес., користувався постійною найманою робочою працею, одночасно займаючись спекуляцією у великих розмірах під час скуповування с.г. продуктів і худоби. Розкуркулений. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Активний повстанець КР. Систематично агітуючи проти всіх заходів радянської влади на селі, він групував навколо себе куркулів з метою зриву політичних кампаній. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	Борошна — 8 1/2 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи і значний спекулянт

1	2	3	4	5	6	7	8
22.	ГЛАЗУНОВ Іван Андрійович	Мав 100 дес. орендованої землі, 65 голів худоби. Безперервно користувався найманою робочою силою, змущував над наймитами. Зарахований до куркульської 3-ї групи. Останнім часом навмисне ліквідував велику частину господарства, а тому і не оподаткований в експертному порядку.	Активно агітує проти радянської влади. Під час проведення хлібозаготівель злісно приховував хлібні надлишки, налаштовуючи на це селянство. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль і експлуататор
23.	ГОНЧАРОВ Григорій Юхимович	Землі — 25 дес., оренди — 25 дес., експлуатував систематично найману робочу силу. Розкуркулений. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Активний повстанець КР. Під час проведення заходів радянської влади на селі він, групуючи навколо себе куркульство, проводив підричну роботу, налаштовуючи маси на активний виступ проти радянської влади. При цьому проводить систематичну злісну КР агітацію. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік	ні	Борошна — 5 п.	Розкуркулений правильно
24.	ГОНЧАРОВ Петро Філімонович	Землі — 30 дес., оренди — 10 дес., користувався постійною найманою робочою силою. Розкуркулений. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активний повстанець КР. Систематично агітує проти заходів радянської влади, займаючись злісною політикою зриву кампаній, що проводяться. За свою КР діяльність і за зрив посівної кампанії арештований ГПУ, знаходиться в ДОПРі. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
25.	ФІЛІМОНОВ Іван Кирилович	Землі — 60 дес., оренди — 50 дес., систематично експлуатував найману робочу силу. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Розкуркулений. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Проводить систематично підричну роботу з метою зриву заходів радянської влади. У минулому — активний повстанець КР. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	Борошна — 5 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
26.	ПОДІНКО Іван Іванович	Землі — 25 дес., оренди — 25 дес., оподаткований в експертному порядку, розкуркулений. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	У момент проведення політичної кампанії на селі, він, групуючи навколо себе куркульський актив, прагнув підірвати роботу сільради шляхом дискредитації радянських працівників. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	Борошна — 11 1/2 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
27.	ЛАБУНСЬКИЙ Павло Іванович	До революції — напівпоміщик. Мав власної землі 100 дес. і оренди — 60 дес. В революційний період мав велике куркульське господарство, систематично експлуатував найману працю. Розкуркулений. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку.	Систематично проводив підпільну роботу з метою зриву заходів радянської влади. Неодноразово намагався зривати збори з питань колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	Борошна — 4 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
28.	КУЛИК Матвій Опанасович	Землі — 15 дес., оренди — 20 дес., застосовував у своєму господарстві постійну найману робочу силу. Розкуркулений. Господарство куркульське 3-ї групи. В експертному порядку не оподатковувався.	Займався КР агітацією проти радянської влади, проводячи свою роботу головним чином серед жінок, з метою зриву заходів радянської влади. Вербував спеціальних підкуркульників з метою зриву загальних зборів, що проводяться сільрадою. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
29.	КОЛОДЯЖНИЙ Федот Омелянович	Землі — 33 дес., оренди — 25 дес., розкуркулений. До розкуркулення мав велике куркульське господарство, зараховане до 3-ї групи, постійно експлуатуючи найману силу. В експертному порядку не оподаткований.	Систематично проводить КР агітацію, займаючись підпільною підривною роботою, з метою зриву колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	Борошна — 7 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
30.	ШЕСТОПАЛОВ Іван Пантелійович	Землі — 60 дес., оренди — 30 дес. Весь період до розкуркулення мав велике куркульське господарство, зараховане до 3-ї групи. Постійно застосовував найману робочу силу. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Розкуркулений.	Активний повстанець КР, безперервно агітує проти заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
31.	РИБАЛКА Василь Андрійович	Землі — 13 дес., оренди — 15 дес., розкуркулений. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений. Експертник.	Політикою не займається. До заходів, що проводяться радянською владою, ставиться пасивно. Випадків КР виступу не було. Позбавлений виборчих прав.	не виселений	Служив у Червоній армії	Борошна — 11 п.	Відновити як неправильно розкуркуленого, мав середняцьке господарство
32.	ГІЛЬД Яків Карлович	Землі — 35 дес., оренди — 20 дес., систематично експлуатував найману робочу силу. Розкуркулений. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активний повстанець КР. Займався активною КР агітацією проти заходів радянської влади, що проводились. Під час перебування білих, виказував червоних партизанів. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	Борошна — 11 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства 3-ї групи
		Всього господарств по Оснівській с/раді 32, що складає 19% Позбавленців Колективізованих господарств господарств	162 Розкуркулено 92 126 Індивідуальних				36

По Ряснопільській сільраді

12	3	4	56	7	8		
1.	МІНЕНКО Микола Іванович	Землі — 10 дес., оренди — 40 дес., 5 коней, 5 корів, значна кількість с.г. інвентарю; систематично експлуатує найману робочу працю. Господарство зараховане до куркульської групи. Розкуркулений. Експертник.	Вороже ставиться до радянської влади. Допомігав білогвардійцям. Був під судом за побиття голови сільради. Виборчих прав не позбавлений.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства

2.	ЗАЙЛЕР Христян Іванович	До революції — напівпоміщик. Землі — 100 дес., оренди — 50 дес. В революційний період господарство зараховане до куркульської групи, оподаткований в експертному порядку. Систематично експлуатує найману робочу працю. Розкуркулений в 1920 р.	Активна участь в КР повстанні. Бив бідняків під час перебування німців. Проводить злісну агітацію проти заходів радянської влади. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений працівником куркульського господарства
----	-------------------------------	---	---	-------------	----	--------	--

1	2	3	4	5	6	7	8
3.	НЕМЧЕНКО Ілля Венедиктович	Землі — 10 дес., оренди — 50 дес., експлуатував найману робочу силу. Мав 3 корови. Господарство зараховане до куркульської групи. Розкуркулений.	Брав участь в повстанні, був засуджений за побиття члена сільради, веде злісну КР агітацію. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
4.	ВЕРІЧ Клим Федорович	Господарство зараховане до середняцької групи. До розкуркулення мав 2 коней і 3 корови. Експертом не оподаткований.	Аполітичний. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений неправильно як власник середняцького господарства. Відновити
5.	КОСТІЧЕНКО Ісаак Іванович	Середняцьке господарство. Спекулював. Оподаткований в експертному порядку. Розкуркулений.	Аполітичний. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	син — партизан	нічого	Розкуркулений неправильно. Відновити
6.	ШЕЙКО Павло Юхимович	Середняцьке господарство. В експертному порядку не оподатковувався. Розкуркулений.	Аполітичний. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений неправильно. Відновити
7.	ДОЛГОШЕЯ Петро Семенович	Куркульське господарство. Займається спекуляцією і експлуатацією найманої праці. Розкуркулений. Оподаткований експертом.	Колишній тюремний наглядач. Систематично агітує проти радянської влади. Позбавлений виборчих прав.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
8.	ЛОМЗАКИ Сергій Миколайович	До революції — поміщик. Власної землі мав 100 дес., оренди — 50 дес., розкуркулений. В революційний період мав куркульське господарство. Оподаткований в експертному порядку.	Активний ворог радянської влади. Систематично налаштовував бідняцько-середняцькі маси на відкритий виступ проти радянської влади. Позбавлений виборчих прав.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
9.	КРАСНЮК Федот Спиридонович	До революції орендував до 10 дес. землі. В революційний період мав куркульське господарство. Займався спекуляцією і закупівлею худоби у великій кількості. Оподаткований в експертному порядку. Розкуркулений.	Систематично займався КР агітацією. Групував куркулів для активного виступу проти колективізації. Колишній учасник в повстанні проти радянської влади. Виборчих прав не позбавлений.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
10.	КРАСНЮК Григорій Спиридонович	Крім нарізки, орендує 25 дес. у бідняків на кабальних умовах. Систематично експлуатує найману робочу силу. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Розкуркулений. Господарство зараховане до куркульської групи.	Неодноразово зривав збори. Спюював окремих підкуркульників з метою зриву колективізації. Виборчих прав не позбавлений.	не виселений	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
11.	ПОДОЛЬСЬКИЙ Іван Якович	Землі — 25 дес., оренди — 100 дес., господарство зараховане до куркульської групи. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Користувався постійною найманою робочою силою. Розкуркулений.	Активний керівник КР повстання. Злісно зривав колективізацію. Під час хлібзаготівель агітував за нездачу хліба, залякував бідноту голодом. Позбавлений виборчих прав.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
12.	ЗАЙЛЕР Генріх Адамович	До революції — напівпоміщик. Власної землі мав 100 дес., оренди — 50 дес., худоби — 25. В революційний період мав куркульське господарство при постійній експлуатації найманої робочої сили. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Розкуркулений.	Керівник повстання проти радянської влади. Під час перебування німців бив бідняків. Сприяв каральним загонам. Проводить злісну антирадянську агітацію. Позбавлений виборчих прав.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства

1	2	3	4	5	6	7	8
13.	ШЕЛЛЬ Готліб Мартинович	До революції — поміщик. Власної землі мав 200 дес., оренди — 100 дес. В революційний період мав куркульське господарство, оподатковане в експертному порядку. Розкуркулений. Систематично експлуатує найману робочу силу.	Під час перебування білих був начальником карального загону. Розстрілював бідняків. Систематично проводив підпільну анти-радянську роботу, напаштовану проти радянської влади. Виборчих прав не позбавлений.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
14.	ШЕЛЛЬ Вільгельм Фрідріхович	До революції мав куркульське господарство. Землі — 75 дес., оренди — 50 дес., в революційний період мав куркульське господарство, оподатковане в експертному порядку. Розкуркулений.	Проводить злісну анти-радянську агітацію. Під час перебування білих виказував червоних, які переходились, партизанів. Виборчих прав не позбавлений.	не виселений	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
15.	ШЕЛЛЬ Готліб Андрійович	До революції — напівпоміщик. В революційний період мав куркульське господарство. Систематично експлуатував найману робочу силу. Розкуркулений. Експертом не оподаткований.	Систематично проводив КР агітацію з метою зриву колективізації. Групував куркулів для активного виступу. Спонукав середняцькі маси до суцільного виселення з району. Виборчих прав позбавлений.	не виселений	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
16.	ШЕЙКО Григорій Семенович	До революції власної землі мав 50 дес., оренди — 20 дес. В революційний період мав куркульське господарство, експлуатує найману робочу силу. Розкуркулений.	Активна участь в КР повстанні. Під час окупації України німцями бив селян. Позбавлений виборчих прав.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
17.	ГУСС Карл Георгійович	До революції — поміщик, землі мав 150 дес., оренди — 100 дес., худоби — 75 голів. В революційний період мав куркульське господарство, оподатковане в експертному порядку. Постійна експлуатація найманої робочої сили. Розкуркулити.	Керівник карального загону під час перебування білих. Розстрілював бідняків. Весь революційний період проводив злісну КР агітацію проти радянської влади. Позбавлений виборчих прав.	не виселений	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
18.	ЛОМЗАКІ Володимир Миколайович	До революції — напівпоміщик. Землі — 100 дес., оренди — 100 дес. В революційний період мав куркульське господарство, оподатковане в експертному порядку. Систематично експлуатує робочу найману силу. Займається спекуляцією. Розкуркулений.	Активна участь в КР повстанні. Весь революційний період проводив антирадянську агітацію. Позбавлений виборчих прав.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
19.	ДЕРКАЧЕНКО Олександр Романович	Мав куркульське господарство, оподатковане в експертному порядку. Орендував 15 дес. землі. Худоби — 6 голів. Займався спекуляцією. Розкуркулений.	Веде приховану агітацію проти радянської влади. Підбивав жінок на відкриті виступи проти колективізації. Виборчих прав позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
20.	ШЕЛЛЬ Рудольф Мартинович	До революції — напівпоміщик. Землі мав 100 дес., оренди — 50 дес. Розкуркулений в 1920 р. Весь революційний період мав куркульське господарство, оподатковане в експертному порядку. Систематично експлуатував найману робочу силу. Розкуркулений.	Активний учасник в КР повстанні. Проводить злісну агітацію, налаштовану на зрив заходів радянської влади. Виборчих прав не позбавлений.	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
21.	ЗАЙЛЕР Фрідріх Іванович	До революції мав власної землі 100 дес., оренди — 100 дес. В революційний період утримував куркульське господарство. Оренди — 25 дес., худоби — 22 голови. Оподаткований в нормативному порядку. Розкуркулений.	Учасник в КР повстанні. Під час перебування німців бив бідняків. Систематично проводить антирадянську агітацію, направлену проти радянської влади. Виборчих прав не	не висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства

1	2	3	4	5	6	7	8
22.	ВЕРИЧ Павло Климович	Мав куркульське господарство. Орендував у бідняків до 20 дес., худоби — 8 голів. В експертному порядку не оподатковувався. Розкуркулений.	Керівник селянського повстання проти радянської влади, об'їжджав німецькі села для вербування куркулів-постанців. Під час перебування білих виказував червоних, що переховувались, партизанів. Позбавлений виборчих прав.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
23.	КАЦЮК Федір Якович	До революції — напівпоміщик. Землі мав 150 дес., оренди — 100 дес. В революційний період мав куркульське господарство. Постійно користувався найманою силою. Оподаткований в експертному порядку. Розкуркулений.	Активний учасник антирадянського повстання. Систематично веде КР агітацію. Позбавлений виборчих прав.	висланий	ні	нічого	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
Всього господарств по Ряснопільській с/раді 509							
Розкуркулено			23, що складає 4%				
Позбавленців			41				
Колективізовано			490				
Індивідуальних			19				

По Червоноармійській сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	МАУХ Яків Якович	До революції власної землі мав 120 дес., орендував — 150 дес., 40 коней, 20 корів, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р., нарізки землі — 15,50 га, оренди — 90 дес., 12 коней, 6 корів, робітників наймав систематично. С.г. податку — 22 крб. Експертом не оподаткований.	Проводив агітацію проти заходів радянської влади, зривав загальні збори, спрямовуючи бідноту проти колективізації. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	виселений	ні	Ячменю — 15 п., картоплі — 5 п., буряків — 10 п., курей — 40 шт.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
2.	БАРТ Філіп Людвігович	Власної землі мав до революції 60 дес., орендував 90 дес., 15 коней, 11 корів, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р. Нарізки землі — 15,50 га, оренди — 90 дес., 12 коней, 8 корів, робітників наймав постійно, експертом не оподаткований. С.г. податок — 33 крб. 38 коп.	Брав участь в повстанні у 1919 р., мав зв'язок з білими і виказував громадських працівників села. Систематично зривав заходи радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	ні	ні	Кукурудзи — 30 п., ячменю — 10 п., соняшнику — 1 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
3.	БАРТ Іван Людвігович	Власної землі до революції мав 60 дес., орендував 90 дес., 18 коней, 15 корів, 40 овець, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р., нарізки землі — 23 дес., оренди — 90 дес., 12 коней, 15 корів, робітників наймав постійно. Оподаткований експертом у 116 крб. 14 коп. Куркульське господарство.	Брав участь в повстанні 1919 р. як керівник, виказував білим активістів села. Активний, зриває заходи радянської влади.	ні	ні	Буряків — 1 п., кукурудзи — 30 п., вівса — 1 п., ячменю — 20 п., ячмінного борошна — 15 п., пшеничного борошна — 2 п., кукурудзи в качанах — 55 п., вівса — 25 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
4.	ФОКТ Петро Іванович	До революції мав власної землі 60 дес., орендував — 220 дес., 40 коней, 22 корови, робітників наймав постійних, розкуркулений в 1920 р., наділ землі — 30 га, оренди — 100 дес., 14 коней, 12 корів, робітників наймав постійно. Оподаткований експертом 92 крб. 94 коп. як власник куркульського господарства.	Керівник повстання в 1919 р. Брав участь у банді Шоку. В період розкуркулення в 1920 р. готував селян до повстання. Протягом теперішнього часу зриває всі кампанії, що проводяться на селі. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	виселений	ні	Кукурудзи — 15 п., ячменю — 8 п., соняшнику — 3 п., вівса — 12 п., ячмінного борошна — 7 п., вівсяного борошна — 8 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
5.	КАПАРЧУК Георгій Іларіонович	Жив до революції при батькові-куркульці. Прибув в 1919 р., нарізки землі мав 15 га, орендував 120 дес., 8 коней, 6 корів, експлуатував робочу силу постійно. Експертом не оподаткований, с.г. податок — 26 крб. Куркульське господарство.	Служив в старій білій армії офіцером. Керівник повстання в 1919 р. проти червоних. Агітував, керував і зривав заходи радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	ні	ні	Кукурудзи — 25 п., ячменю — 10 п., вівса — 20 п., кукурудзяного борошна — 2 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
6.	БАРТ Генріх Людвігович	До революції мав землі 70 дес., орендував 250 дес., 30 коней, 12 корів, робітників наймав постійно. Розкуркулений в 1920 р., нарізки землі — 16 га, оренди — 90 дес., 15 коней, 13 корів, систематично експлуатував робочу силу. Оподаткований експертом в 111 крб. 59 коп. Куркульське господарство.	Брав участь в повстанні у 1919 р. і в розстрілі червоноармійців в 1919 р. Проводив активну агітацію за зрив заходів радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	ні	ні	Вівса — 20 п., ячменю — 24 п., шинки — 4 п. 30 ф.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
7.	БАРТ Яків Людвігович	До революції власної землі мав 80 дес., орендував 100 дес., 20 коней, 15 корів, робітників наймав постійних. Розкуркулений в 1920 р., нарізки землі — 16 га, оренди — 90 дес., 14 коней, 8 корів, систематично експлуатує робочу силу. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 22 крб. 38 коп. Куркульське господарство.	Керівник повстання в 1920 р. проти червоних. Займався систематично кампаніями проти заходів, що проводяться. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	ні	ні	Ячменю — 15 п., картоплі — 5 п., буряків — 10 п.	Розкуркулений правильно як куркуль-експлуатор 3-ї групи
8.	БІЛЕР Карл Пилипович	Власної землі не мав, орендував до революції 170 дес., 30 коней, 25 корів, робітників наймав постійних. Розкуркулений в 1920 р., нарізки землі — 20 га, орендував 100 дес., 18 коней, 8 корів, систематично займається експлуатацією робочої сили. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 27 крб. 31 коп. Куркульське господарство.	Керівник повстання в 1919 р., брав участь у розстрілі червоноармійців, агітував і зривав заходи радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	сидить в ДОПРі	ні	Проса — 18 п., ячменю — 7 п., буряків — 65 п., кукурудзи — 5 п.	Розкуркулений правильно як злісний експлуатор робочої сили. Куркуль 3-ї групи
9.	БІЛЕР Пилип Пилипович	До революції орендував 100 дес. землі, 15 коней, 8 корів, займався систематичною експлуатацією робочої сили. Розкуркулений в 1920 р., нарізки землі — 19 га, орендував — 70 дес., 10 коней, 10 корів, робітників мав постійних. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 25 крб. Куркульське господарство.	Брав участь в банді Шоку в 1920 р., виказував білим активістів села. Активний учасник зриву кампаній, що проводяться на селі. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	сидить в ДОПРі	ні	Пшеничного борошна — 2 п., кукурудзи — 1 п., буряків — 4 п., картоплі — 9 п.	Розкуркулений правильно, як експлуатор, що використовує бідноту під час економічних труднощів. Куркуль 3-ї групи
10.	МІЛЕР Петро Францович	До революції мав 90 дес., орендував 300 дес., 40 коней, 25 корів, робочих мав постійних, розкуркулений в 1920 р., нарізки землі — 32 га, орендував — 100 дес., 15 коней, 8 корів, займався систематичною експлуатацією робсими. Оподаткований експертом в 193 крб. Куркульське господарство.	Керівник повстання в 1919 р., особисто сам брав участь в розстрілі червоноармійців, брав активну участь в заходах проти колективізації і всіх кампаній, що проводяться. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	виселений	ні	Ячменю — 12 п., вівса — 55 п., кукурудзи — 100 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
11.	ШУМАН Юлія	До революції власної землі мала 60 дес., оренди - 300 дес., 45 коней, 20 корів, систематично займалася експлуатацією робсилу, розкуркулена в 1920 р., нарізки землі — 8 га, оренди — 90 дес., 10 коней, 10 корів, експлуатує робсилу протягом всього часу. Експертом не оподаткована. С.г. податок — 13 крб. Куркульське господарство.	Брала участь в повстанні, займалася шпигунством на користь білих, приховувала білих під час приходу червоних, забезпечувала відповідним продовольством білі банди. Зараз є активним організатором серед жінок у підриві всіх заходів радянської влади, що проводяться, і виявляє анти-участь в колективізації. Не	ні	ні	Соняшників — 1 п., пшениці — 1 п., ячменю — 3 п., кукурудзи — 8 п.	Розкуркулена правильно як злісний власник куркульського господарства, що належить до 3-ї групи
Всіх господарств по Червоноармійській с/раді 11, що складає 6% Позбавленців Колективізованих господарств господарств			169 Розкуркулено 10 149 Індивідуальних				

По Нейківській сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	ДУППЕР Альберт Кіндратович	Разом з батьком орендував 30 дес. землі, 2 коней, 2 корови. До розкуркулення мав нарізки землі 8,86 га, 1 коня, 2 корови. Оподаткований експертом. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Колишній офіцер. Служив в білій армії добровольцем. Був засуджений за КР і зараз веде розкладаючу роботу серед селянства. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
2.	ГЕППЕРЛЕ Яків Іванович	До революції мав разом з батьком 150 дес. землі, 12 коней, 12 корів, систематично користувався робочою найманою силою. В 1920 р. розкуркулений. Нарізки землі — 15,44 га, орендував — 10 га, 6 коней, 6 корів, користувався найманою силою в сезон. С.г. податок — 27 крб. 46 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	У минулому отримав винагороду від великого поміщика — 320 дес., використовував бідноту під час продовольчо-економічних ускладнень. В період проведення всіх політичних кампаній був організатором зриву їх. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
3.	ГЕППЕРЛЕ Яків Якович	До революції жив при батькові-куркулі, що мав 120 дес. землі. Після революції нарізки — 8,86 га, 2 коней, 2 корови. З 1922 по 1925 рр. мав торгівлю великих розмірів. Користувався найманою робочою силою в сезон. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 13 крб. 10 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Проводив агітацію проти хлібозаготівлі і колективізації, організував маси до їх зриву. Позбавлений права голосу.	ні	сам служив в Червоній армії 4 місяці в 1924 р.	єічого не вилучено	Розкуркулений правильно
4.	ГЕР Фрідріх Якович	Мав 80 дес. землі, 10 коней, 12 корів, робітників наймав постійно. В 1920 р. розкуркулений. Нарізки — 26,38 га, орендував 6 дес., 4 коней, 5 корів, робітників наймав постійно. Оподаткований експертом в 216 крб. 75 коп. Зарахований до 3-ї куркульської групи.	Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль
5.	GERMAN Іван Георгійович	Мав власної землі 60 дес., 10 коней, 18 корів, користувався постійною робочою силою. В 1920 р. розкуркулений. Нарізки землі — 15,44. Орендував — 10, 5 коней, 5 корів. Оподаткований експертом — 176 крб. 25 коп. Господарство Зараховане до 3-ї групи.	Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
6.	GERMAN Карл Іванович	Мав 65 дес. землі, орендував 20 дес., 12 коней, 12 корів, систематично експлуатував робочу силу. В 1920 р. розкуркулений. Нарізки землі — 17,62, орендував — 10 га, 7 коней, 6 корів. Оподаткований експертом — 138 крб. 75 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
7.	КАУЦ Вільгельм Іванович	До революції мав 35 дес., 6 коней, 8 корів, робітників наймав постійно. В 1920 р. розкуркулений. Нарізки землі — 22 га, 6 коней, 6 корів. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 66 крб.	Проводив агітацію проти заходів радянської влади. Брав активну участь в куркульських змовах, налаштованих на зрив колективізації. Позбавлений права голосу.	ні	ні	Пшениці — 4 п. 8 ф., ячменю — 35 п., кукурудзи — 33 п., проса — 13 п. 38 ф.	Розкуркулений неправильно як власник середняцького господарства
8.	КАУЦ Карл Іванович	Мав 40 дес. землі, 6 коней, 8 корів, робітниками користувався постійно. В 1920 р. розкуркулений. Нарізки мав 14,98 га, орендував — 7, 6 коней, 5 корів, експертом оподаткований — 217 крб. 35 коп. Господарство зараховане до 3-ї групи.	Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль

1	2	3	4	5	6	7	8
9.	ЛОЗІНГ Карл Фрідріхович	До революції мав власної землі 35 дес., орендував 30 дес., 6 коней, 6 корів, користувався найманою робочою силою. В 1920 р. розкуркулений. Нарізки землі — 26,38, орендував — 4 дес., 4 коней, 5 корів. Оподаткований індивідуально — 153 крб. 55 коп. за спекуляцію. Зарахований до куркульської групи.	Аполітичний. Позбавлений права голосу.	ні	ні	Пшениці — 4 п., ячменю — 25 п., кукурудзи — 3 п., картоплі — 7 п.	Розкуркулений правильно
10.	ФРІД Едуард Адамович	Власної землі мав 50 дес., 7 коней, 8 корів, робітників наймав постійно. В 1920 р. розкуркулений. Нарізки землі — 19,81 га, 4 коней, 2 корови, оподаткований індивідуально за спекуляцію — 133 крб.	Аполітичний. Позбавлений права голосу.	ні	ні	Ячменю — 10 п., кукурудзи — 3 1/2 п.	Розкуркулений правильно
11.	ФРІД Георгій Адамович	Мав власної землі 50 дес., 8 коней, 8 корів, робітників наймав постійно. Нарізки — 22 га, 3 коней, 4 корови. Займався систематичною експлуатацією робочої сили. Оподаткований експертом — 150 крб. Зарахований до куркульської групи.	Колишній церковний староста. Систематично займався агітацією проти заходів радянської влади, які проводяться. Організував нелегальні збори куркульства, закликаючи до них бідняцько-середняцькі маси і налаштовував на відкритий опір політ-кампаніям. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль
12.	ФРІД Карл Іванович	Власної землі мав 80 дес., 10 коней, 10 корів, користувався постійною робочою силою. В 1920 р. розкуркулений. Нарізки землі — 13,24 га, оренди — 4 дес., 5 коней, 5 корів, робітниками користувався в сезон. Оподаткований експертом — 121 крб. 65 коп. Зарахований до куркульської групи.	Активно брав участь в розкладанні бідняцько-середняцьких мас, в зриві всіх заходів радянської влади, що проводились. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства
13.	ФРІД Карл Якович	До революції жив з батьком. Після революції мав нарізки — 15,43 га, 2 коней, 2 корови, користувався сезонною робочою силою. Експертом оподаткований в 113 крб. 70 коп. за спекуляцію.	Проводив агітацію проти колективізації, а також брав участь у зриві хлібозаготовельної кампанії. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	Ячменю — 19 п. 10 ф., кукурудзи — 27 п.	Розкуркулений неправильно, як власник середняцького господарства
14.	ЦИММЕРМАН Іван Степанович	Власної землі мав 40 дес., 8 коней, 6 корів, робітників наймав постійно. Нарізки землі — 15,43 га, 4 коней, 4 корови, робітників експлуатував систематично. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 44 крб. 78 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Мав таємний зв'язок з ворогами під час окупації австро-німецькими військами і виказував членів бідняцько-середняцьких мас як активістів села. Під час всіх політичних кампаній, що проводились, зривав їх. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль
15.	ЦИММЕРМАН Яків Степанович	Власної землі мав 140 дес., 10 коней, 10 корів, наймав робочу силу. Нарізки землі — 24,12 га, орендував — 6 дес., 6 коней, 5 корів, систематично експлуатував робочу найману силу. Експертом оподаткований в 133 крб. 65 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Під час хлібозаготівлі проводив агітацію за її зрив, і всі політичні кампанії на селі, що проводились, зустрічали з його боку активний опір, а також закликав бідняків до активного виступу. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль
16.	ГЕППЕРЛЕ Христофор Фрідріхович	Власної землі мав 320 дес., 20 коней, 20 корів, робітників наймав постійно. В 1920 р. розкуркулений, нарізки — 19,84 га, орендував — 6 дес., 4 коней, 6 корів. Оподаткований експертом — 146 крб. 76 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Позбавлений права голосу. Займався систематичною агітацією проти кампаній, що проводились.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль

1	2	3	4	5	6	7	8
17.	КЕФФЕР Яків Гаврилович	Власної землі мав 60 дес., 10 коней, 10 корів, робітників наймав постійно. В 1920 р. розкуркулений, нарізки землі — 25,47, 4 коней, 4 корови, систематично займався експлуатацією найманої робочої сили. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 67 крб. 58 коп. Зарахований до куркульської групи.	Позбавлений права голосу, а також зривав всі заходи радянської влади, зривав хлібозаготівлю і сприяв зриву реалізації селянської позики. Має велике куркульське господарство.	арештований	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль
18.	ФРІЧЛЕ Яків Петрович	Власної землі мав 40 дес., орендував 100 дес., 16 коней, 20 корів, робітників наймав постійно. В 1920 р. розкуркулений. Наділ землі — 20 га, орендував — 10, 4 коней, 5 корів, робітниками користувався в сезон. Експертом оподаткований в 130 крб. Зарахований до куркульського господарства.	За весь час існування радянської влади поведився вороже, також розкладаючи батрацько-бідняцько-середняцькі маси, викликаючи їх на відкритий опір заходам радянської влади. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль
19.	ФРІД Яків Христофорович	Власної землі мав 50 дес., 10 коней, 10 корів, робітників наймав постійних. В 1920 р. розкуркулений. Наділ землі — 22,47, орендував 6 дес., 3 коней, 4 корови, робітників наймав в сезон. Експертом не оподаткований. С.г. податок 38 крб. 60 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Агітатор і організатор розкладаючої роботи серед бідноти. В період хлібозаготівлі проводив підривну роботу. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль
20.	ФРІЧЛЕ Петро Петрович	Власної землі не мав. Орендував 50 дес., 10 коней, 10 корів, робітників наймав постійно. Наділ землі — 18,30 га, орендував 6 дес., 4 коней, 5 корів, робочих експлуатував систематично. Оподаткований експертом — 132 крб. 75 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Під час окупації австро-німецькими військами виказував окремих активістів села. Проводив систематичну розкладаючу роботу серед найбіднішої частини села. Позбавлений права голосу.	втік	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
21.	ФРІД Володимир Христофорович	Своєї землі мав 50 дес., 10 коней, 10 корів, наймав робочу силу постійно. Наділ землі — 18 га, орендував — 6 дес., 3 коней, 3 корови, систематично експлуатував робочу найману силу. С.г. податок — 39 крб. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Злісно приховував своє куркульське зерно, не бажаючи здати як надлишок для хлібозаготівлі. Весь час проводив розкладаючу роботу серед бідняцьких, середняцьких мас села.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно
22.	ГЕППРЕЛЕ Фрідріх Христофорович	Разом з батьком мав 320 дес., 20 коней, 20 корів, робітниками користувався постійно. Орендував 4 дес., 3 коней, 3 корови, робочих експлуатував систематично. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 45 крб. 45 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Організовував жінок на відкритий опір радянській владі, а також сам кілька разів зривав загальні збори в період розгортання колективізації села. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
23.	ВІНТЕР Вільгельм Якович	До революції кустар-коваль. Після революції мав нарізки 23 дес., орендував 4 дес., 4 коней, 4 корови. Робітників наймав в сезон.	Аполітичний. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений неправильно як власник середняцько-кустарного господарства
24.	ГЕППЕРЛЕ Карл Якович	Власної землі мав 50 дес., 8 коней, 8 корів, наймав постійну робочу силу. Наділ землі — 25,47 га, орендував — 6, 4 коней, 4 корови, робітників експлуатував багато років. Оподаткований експертом — 207 крб. 75 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Під час перебування білих виказував бідняків-активістів села. Проводив розкладаючу роботу під час всіх кампаній, які відбувались, і підривав їх. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
25.	ГЕППЕРЛЕ Яків Якович	До революції мав власної землі 50 дес., 10 коней, 8 корів, робітників наймав постійно. В 1920 р. розкуркулений. Нарізки землі мав 50, орендував — 6, 6 коней, 5 корів, робітників наймав постійних. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 52 крб. 43 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Проводив систематичну агітацію проти заходів радянської влади, налаштовуючи бідняцько-середняцькі маси на відкритий виступ проти заходів.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
26.	МАНН Яків Фрідріхович	Власної землі мав 100 дес., 18 коней, 20 корів, робітників експлуатував постійно. В 1920 р. розкуркулений. Наділ землі — 22 га, 8 коней, 9 корів, протягом всього часу експлуатував робочу найману силу. Оподаткований експертом в 41 крб. 40 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Учасник зриву заготівлі, а також заходів радянської влади на селі. Агітував маси для відкритого опору. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
27.	БОК Андрій Іванович	Власної землі мав 100 дес., 18 коней, 20 корів, робітниками користувався постійно. В 1920 р. розкуркулений. Наділ землі — 19,25 га, 8 коней, 9 корів, протягом всього часу займався експлуатацією робочої найманої сили. Оподаткований експертом в 240 крб. Зарахований до куркульського господарства.	У період всіх політичних кампаній, що проводились на селі, з його боку був відкритий антирадянський виступ. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
28.	ГЕППЕРЛЕ Христофор Христофорович	Власної землі мав 150 дес., 22 коней, наймав постійну робочу силу. В 1920 р. розкуркулений. Наділ землі — 16,81 га, орендував — 6, 5 коней, 5 корів, протягом всього часу експлуатував робочу найману силу. Експертом оподаткований в 141 крб. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активно зривав всі політичні кампанії, що проводились на селі. Брав участь у змові з куркульством для активного опору заходам. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
29.	ГЕР Яків Іванович	Мав 50 дес. землі, 10 коней, 10 корів, робітниками користувався постійно. В 1920 р. розкуркулений. Наділ землі — 19 га, оренди — 4 дес., 2 коней, 3 корови. Систематично експлуатував робочу силу. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 42 крб. 75коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Активний учасник зриву кампаній, які проводились. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль
30.	ДЕЛЬЦЕР Яків Андрійович	Землі мав 40 дес., 8 коней, 8 корів, робітників наймав постійних. Нарізки мав 15 дес., 4 коней, 5 корів, систематично експлуатував робочу найману силу. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 14 крб. 15 коп.	Агітував проти хлібзаготівель. Не позбавлений права голосу.	ні	син служив в Червоній армії	Пшениці — 5 п., ячменю — 4 п., кукурудзи — 12 п.	Розкуркулений неправильно як середняцьке господарство
31.	GERMAN Іван Якович	Землі мав 70 дес., 8 коней, 8 корів, робітників наймав постійно. В 1920 р. розкуркулений. Наділ землі — 26,38 га, оренди — 8, 5 коней, 6 корів, робітників наймав сезонних. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 74 крб. 90 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Протягом всього часу проводив розкладаючу роботу серед бідняцько-середняцьких мас села, а також зривав заходи радянської влади. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
32.	GERMAN Карл Карлович	Землі мав 45 дес., 12 коней, 10 корів, робочих наймав постійно. В 1920 р. розкуркулений. Нарізки — 11,5 га, оренди — 3 дес., 4 коней, 4 корови, користувався найманою постійною силою. Оподаткований експертом в 62 крб. 25 коп.	Проводив систематичну агітацію проти заходів радянської влади, які проводились. Позбавлений права голосу.	ні	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль

1	2	3	4	56	7	8	
33.	ТРОСТ Яків Адамович	Мав землі 120 дес., 15 коней, 12 корів, користувався робочою найманою силою. В 1920 р. був розкуркулений. Нарізки землі — 20,69 га, 2 коней, 3 корови, робітників наймав сезонно. Систематично займався експлуатацією робочої найманої сили. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 42 крб. 8 коп. Зарахований до куркульської 3-ї	Активно виявляв себе антирадянськими своїми виступами. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль
34.	ФРІД Генріх Якович	Землі мав 50 дес., 10 коней, 8 корів, робітників наймав постійно. В 1920 р. розкуркулений. Наділ землі — 25 дес., оренди — 6 дес., 4 коней, 5 корів, робітників мав в сезон. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 62 крб. 19 коп.	Вся діяльність його під час політ кампаній, які проводились, виявлялася антирадянською. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	ні	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
Всього господарств по Нейківській с/раді			150				
Розкуркулених			35, що складає 23%				
Позбавленців			19				
Колективізованих			121				
Індивідуальних			29				

По Березівській сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	АДАМОВСЬКИЙ Гедадь Лейбович	Куркульське господарство. Крім сільського господарства, мав 95 овець, експлуатував найману робочу силу. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку — 175 крб. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений. До революції орендував 500 дес. землі, 160 голів овець, при безперервній експлуатації праці.	Дуже прагнув протидіяти колективізації, будучи зв'язаний з непманським прошарком, систематично агітував проти організації колгоспу. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи і експлуатор
2.	АРКУШЕНКО Андрій Якович	Куркульське господарство, оподаткований в експертному порядку. Крім сільського господарства, мав ферму на 50 голів овець. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений. Податку — 172 крб.	Систематично проводив КР агітацію з метою зриву заходів радянської влади, син його був арештований ГПУ за активну участь в КР організації, за що і був засуджений. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль - експлуатор
3.	БЕРКОВ Дем'ян Іванович	До революції мав велике куркульське господарство, орендував до 100 дес. землі і експлуатував бідноту. Розкуркулений в 1920 р. В революційний період також мав куркульське господарство: 3 коней, корови, при безперервній експлуатації найманої робочої сили. Господарство оподатковано в експертному порядку і зараховано до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Знаходився у зв'язку з КР елементом, проводив безперервну агітацію проти радянської влади. За його ініціативою під час продовольчих ускладнень весною 1928 р. була організована демонстрація жінок з метою розгрому РВК. Був за це арештований ГПУ. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль - експлуатор
4.	БОЦДАРЕНКО Петро Онисимович	До революції — поміщик, що мав 250 дес. землі, експлуатував наймитів, бив їх. Під час перебування білих він був пов'язаний з непманами, займався спекуляцією у великих розмірах. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. В революційний період, крім нарізки, орендував до 30 дес. землі, маючи до 10 голів худоби. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Податок — 133 крб. Розкуркулений в 1920 р. і зараз. Безперервно користувався найманою робочою силою.	Під час перебування білих був пов'язаний з духовенством. Сприяв КР вишукувати командирів. Б'ючи бідняків спільно з каральним загonom, відбивав своє майно. Систематично проводив КР агітацію з метою зриву колективізації. Позбавлений виборчих прав.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль - експлуатор

1	2	3	4	5	6	7	8
5.	ГОЛЬДВАРГ Мордко Срулевич	Крім сільського господарства, займався систематично спекуляцією. Маючи 120 голів овець, експлуатував найману робочу силу. Мав заїжджий двір і орендував землю до 15 дес. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Пов'язаний з торгово-непманським прошарком, вороже ставиться до заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно
6.	ГИДУЛЯН Дмитро Григорович	До революції — напівпоміщик. Мав до 120 дес. землі при постійній експлуатації найманої праці. В революційний період мав куркульське господарство: оренди — 20 дес., худоби — 8 голів. Займався систематичною спекуляцією с.г. продуктами і худобою. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Злісний ворог радянської влади. Під час перебування білих був пов'язаний з контррозвідкою і виказував червоних. Два сини — активні учасники в КР повстаннях. Систематично проводять агітації за зрив колективізації. Налаштовував маси на активний виступ проти радянської влади. Позбавлений виборчих прав.	арештований	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль-експлуатор
7.	Д'ЯЧЕНКО Іван Прокопович	Куркульське господарство: 3 коней, 2 корови, 55 голів овець, при систематичній спекуляції. Орендував до 15 дес. землі у бідняків на кабальних умовах. Оподаткований в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Податку — 256 крб.	Злісний агітатор, групуючи навколо себе куркульський прошарок, прагнув зірвати політ кампанії. Під час хлібозаготівель був оштрафований за зрив. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
8.	ЖЕЛЯСКО Григорій Степанович	Куркульське господарство, стягнуто с.г податок в експертному порядку, зарахований до куркульської 3-ї групи. Систематично займався експлуатацією найманої сили. Займався постійною спекуляцією.	Організував у себе на квартирі куркульські збори, втягуючи на них окремих підкуркульників, заздалегідь сполучаючи їх з метою зриву заходів радянської влади. Закаблював бідноту шляхом кабального кредитування. Позбавлений виборчих прав.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
9.	КОЗІН Агапій Степанович	Крім куркульського господарства, займається систематичною спекуляцією. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Протягом останніх 2 років роз'їжджає по округу, спекулюючи і проводячи КР агітацію. Проживаючи в Березівці, безперервно проводив підризву роботу проти заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль і спекулянт
10.	ЖУРАКОВСЬКИЙ Пилип	Мав 10 дес. землі, 2 коней, 3 корови, 12 овець. Експертним порядком не оподаткований. Експлуатацією не займався. До революції — середняк. С.г. податок — 49 крб.	Був помічений в таємній агітації проти колективізації. Виборчих прав не позбавлений.	не виселений	ні	нічого	Розкуркулений неправильно як власник середняцького господарства
11.	ЗАГОРАЙКО Семен Федорович	Крім нарізки, орендував 60 дес. у бідняків на кабальних умовах. 10 коней, 2 корови. Господарство куркульське.	Проводив приховану КР агітацію з метою зриву колективізації. Виборчих прав не позбавлений.	вискланий	ні	Борошна — 2 п.	Розкуркулений правильно як власник куркульського господарства

1	2	3	4	5	6	7	8
12.	ЗАЙЛЕР Варвара Яківна	До революції — напівпоміщик. При постійній експлуатації найманої праці. В 1920 р. розкуркулена. В революційний період мала куркульське господарство. Експертним порядком не оподатковувалась.	Вся сім'я пов'язана з КР елементом. Під час окупації України німцями їх будинок був офіцерським штабом, де виказувалися комунари і червоні партизани. Позбавлена виборчих прав.	втекла	ні	Борошна — 37 п.	Розкуркулена правильно як колишній поміщик і куркуль
13.	КІРОВ Микола Миколайович	Куркульське господарство, оподатковане в експертному порядку і зараховане до куркульської 3-ї групи. Оренди — 15 дес., 2 корови, 2 коні, 30 овець, значна кількість с.г. інвентарю, при експлуатації постійної найманої робочої сили. В 1920 р. розкуркулений і зараз. Податку — 25 крб. Систематично спекулював.	Неодноразово заарештовувався ГПУ за КР діяльність і спроби зриву заходів радянської влади. Пов'язаний з кулаками, і спокуючи окремих підкулачників, проводив активну і злісну КР агітацію проти радянської влади, і зокрема проти колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік	ні	Борошна — 4 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
14.	КІРОВ Василь Миколайович	Куркульське господарство: оренди — 15 дес., 2 коней, 3 корови, 26 овець, закабалював бідноту. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Систематично займався спекуляцією. Розкуркулений.	До радянської влади ставиться вкрай вороже. З метою зриву колективізації брав участь в підпалі корму, що належить колгоспу. Займався злісною КР агітацією, використовуючи для цього релігійні збори. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	висланий	ні	Борошна — 10 п., ячменю — 5 п.	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
15.	КАСТ Софія Яківна	До революції мала поміщицьке господарство. В революційний період власниця 10 молотильних гарнтурів, для обслуговування яких закабалювала бідноту. Господарство оподатковано в експертному порядку і зараховано до куркульської 3-ї групи. Систематично експлуатувала найману робочу силу. С.г. податку — 126 крб. Розкуркулена.	Сім'я украї вороже ставиться до радянської влади. Один з синів — колишній білогвардійський офіцер, другий — колишній учасник КР агітації і неодноразово заарештовувався. Під час перебування німців і білих займалася шпигунством, сприяючи пійманню комунарів. Позбавлена виборчого права до розкуркулення.	не вислана	ні	нічого	Розкуркулена правильно як куркулька
16.	ЛЕЙБОВИЧ Шмуль Іцкович	Куркульське господарство. Крім с.г., займався систематичною спекуляцією. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Податку — 166 крб. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Злісний спекулянт, пов'язаний з непманською частиною населення, украї вороже ставиться до заходів радянської влади, що проводились, займаючись агітацією з метою їх зриву. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно
17.	МІТРОШКИН Іван Євдокимович	Куркульське господарство. Крім с.г., мав власну бондарську майстерню. Систематично займався експлуатацією робочої сили. Оподаткований в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Податок — 166 крб. Розкуркулений в 1920 р. і зараз.	Тісно пов'язаний з куркульством і духівництвом. Має зв'язок з Румунією, шляхом листування з сином — емігрантом-білогвардійцем. Неодноразово заарештовувався ГПУ за активну КР діяльність. Проводить злісну агітацію з метою зриву заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль

1	2	3	4	5	6	7	8
18.	МОСКУЛЯНИ Іван Іванович	Куркульське господарство: оренди — 20 дес., робочої худоби — 8 голів, при систематичній спекуляції продуктами і худобою. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Проводив злісну агітацію, направлену на підрич радянської влади, групував навколо себе куркульський прошарок, проводив підпільну КР роботу, прагнути зірвати колективізацію. Був ініціатором в організації демонстрації жінок проти ліквідування худоби колгоспами у населення. Неодноразово заарештовувався ГПУ за участь в КР організації. Тісно пов'язаний з духівництвом, за допомогою якого проводив КР роботу. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль
19.	МОЖАРА Іва Єлизарович	Крім сільського господарства, дякон місцевої церкви. Займався спекуляцією, мав 2 коней, 2 корови, оренди — 10 дес. Господарство оподатковане в експертному порядку і зараховане до куркульської 3-ї групи. Податку — 109 крб. Розкуркулений.	Служитель релігійного культу, пов'язаний з куркульством. Проводить КР роботу. З метою зближення з колгоспом останнім часом відмовився від церковного сану і наполягає на прийнятті його до колгоспу, де сподівається проводити розкладаючу роботу. Позбавлений виборчих прав	не виселений	ні	16 п. борошна	Розкуркулений правильно як куркуль і спекулянт
20.	ПЕТРОВСЬКИЙ Сергій Іванович	Куркуль-лихвар. Оподаткований в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Експлуатував бідноту, закабалював її важким кредитом. Податку — 109 крб. Розкуркулений.	Проводить антирадянську агітацію з метою зриву колективізації. Даючи гроші під відсотки, він залякував бідноту, відмовляючи їх від придбання держпозик. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	втік	ні	нічого	Розкуркулений правильно як куркуль
21.	НІКОЛАУ Ольга Іванівна	Господарство промислового характеру, має до 80 овець, 2 коней, 2 корови, безперервно експлуатує найману робочу силу. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку, господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулена. У минулому — власниця кінної пошти.	Налаштована до радянської влади украй вороже. Систематично проводить КР агітацію, всіляко прагнути сформувати навколо себе куркульський актив для підричу колективізації. Під час перебування білих виказувала червоних партизанів.	не вислана	ні	нічого	Розкуркулена правильно як куркулька
22.	ОНІШЕВСЬКИЙ Яків Гнатович	Велике куркульське господарство, крім с.г., систематично займається спекуляцією с.г. продуктами і худобою. С.г. податок стягнуто в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Систематично займається КР діяльністю. Неодноразово групував куркульську частину населення з метою зриву зборів. Заарештовувався ГПУ за КР діяльність. Налаштовував маси на активний виступ проти радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	втік	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль і спекулянт

1	2	3	4	5	6	7	8
23.	ПАНАЙОТІ Андрій Васильович	Крім с.г., займається спекуляцією. Під час хлібозаготівель скуповував хліб. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Систематично займався КР агітацією. Формував куркульські групи з метою зриву колективізації. Позбавлений права голосу до розкуркулення. Систематично займається спекуляцією і скупкою зернохліба під час хлібозаготівель, прагнув підірвати виконання плану. Налаштовував маси на нездачу товарних надлишків.	втік	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль
24.	ТІЛІЖЕНКО Степан Кіндратович	Велике куркульське господарство, систематично займається спекуляцією. Лихвар. Закаблював бідноту важкими кредитами. Стягнуто с.г. податок в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. С.г. оподатковано в 222 крб. Розкуркулений.	За його ініціативою була організована демонстрація жінок, що вимагала поліпшення постачання і загрожала РВК. Займався систематично КР агітацією, направленою на зрив заходів радянської влади. Був арештований ГПУ за зрив хлібозаготівель. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	Борошна — 3 п. 20 ф.	Розкуркулений правильно як куркуль
25.	САМОЙЛЮК Олександра Іванівна	У минулому — напівпоміщик. В революційний період мала міцне господарство. Експертним порядком не оподаткована. Експлуатацією праці не займалася. Розкуркулена.	До радянської влади ставиться вороже. Чоловік заарештовувався в 1920 р. ГПУ за участь в КР організації. Активно не виступає, займаючись прихованою агітацією. Позбавлена права голосу.	не вислана	ні	нічого не вилучено	Розкуркулена правильно як колишній поміщик
26.	ТАРАН Дмитро Онуфрійович	Куркульське господарство. Оподаткований в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Крім с.г. податку, займався спекуляцією і мав прибуток від будинку. Податку — 105 крб.	Систематично проводить злісну агітацію, направлену на зрив колективізації. Налаштовував маси з метою активного виступу проти радянської влади. Неодноразово споював бідняків з метою зриву зборів. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль
27.	ЦУРКАН Митрофан Олексійович	Крім с.г., систематично займався спекуляцією. Господарство оподатковано в експертному порядку. Зараховано до куркульської 3-ї групи. Займався постійною експлуатацією найманої робсили. С.г. податку — 142 крб. Розкуркулений.	Систематично проводить КР роботу. Групував навколо себе куркульські прошарки. Проводив розкладаючу роботу з метою зриву колективізації. Під час перебування білих виказував червоних партизанів. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль
28.	СИДОРЕНКО Федір Лаврентійович	Куркульське господарство, безперервно спекулює. Оподаткований в експертному порядку і зарахований до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	Активний організатор куркульських груп, налаштованих на зрив заходів радянської влади. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	втік	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль

1	2	3	4	5	6	7	8
29.	ЧАБАЧЕНКО Іван Макарович	Куркуль, індивідуально оподаткований. Впродовж кількох років займався спекуляцією у великих розмірах. Тісно пов'язаний з куркульським прошарком, серед якого проводив роботу з метою організації куркульського колгоспу. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. Розкуркулений.	У момент проведення політкампанії групував куркульську частину населення, підбиваючи їх на активний виступ. За допомогою своєї дружини формував групу підкуркульників для зриву зборів. Позбавлений права голосу.	арештований ГПУ	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль
30.	ШЕВЧЕНКО Федір Іванович	Куркуль, індивідуально оподаткований. Систематично експлуатує робсилу. Постійно займався спекуляцією. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи. С.г. податку — 138 крб. Розкуркулений в 1920 р. і зараз.	Активний агітатор, групував куркульську частину населення з метою зриву колективізації. Неодноразово заарештовувався ГПУ за КР діяльність. Позбавлений права голосу до розкуркулення.	не виселений	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
31.	ШЕВЧЕНКО Андрій Олексійович	Мав 12 дес. землі, 2 коней, 2 корови. С.г. податку — 36 крб., експлуатацією не займався. Розкуркулений.	Аполітичний.	не виселений	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений неправильно як середняк. Відновити
32.	ШЕСТОПАЛОВ Павло Дмитрович	Куркуль, індивідуально оподаткований. Займався спекуляцією. Оподаткований в експертному порядку. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Агітатор і підривник колективізації. Позбавлений виборчих прав до розкуркулення.	арештований ГПУ	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль і спекулянт
33.	МУНТЯНОВ Михайло Федорович	До революції — напівпоміщик. В революційний період — куркуль. Крім нарізки, орендував до 35 дес. землі. Худоби мав 12 голів, мав власну майстерню (малярну). Систематично експлуатував робсилу. Експертом оподаткований. Податку — 412 крб. Розкуркулений.	Під час перебування білих його квартира була білогвардійським штабом. Спільно зі своїм зятем-поміщиком сприяв контррозвідці вишукувати комунарів, які переховувались. Весь революційний період спрямовував свою КР діяльність на підрив заходів радянської влади. Позбавлений виборчих прав. Пов'язаний із закордоном, веде листування з родичами-емігрантами.	не висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль і експлуататор
		Всього господарств по Березівській с/раді розкуркулено	495 з них 33, що складає 6%				
		Позбавленців	107				
		Колективізованих господарств	453				
		Індивідуальних господарств	42				

По Бернадівській сільраді

12	3	4	56	7	8		
1.	ГОНЧАРУ К Тихон Якович	Мав 4 коней, робітників постійно не наймав, а періодично. В 1920 р. розкуркулений, батько був значним куркулем. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 18 крб. 42 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Проводив розкладаючу роботу по лінії колективізації, систематично проводив агітацію проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Р о з к у р к у л е н

ий пра-вильно | як власник куркульського госпо-дарства 3-ї групи | | | |

1	2	3	4	5	6	7	8
2.	НЕМУДРУК Аркадій Миколайович	Мав 50 овець і 4 коней. Систематично експлуатував найману робочу силу. Експертом оподаткований в 114 крб. 31 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Проводив розкладаючу роботу проти радянської влади. Був засуджений в 1919 р. за зрив перевиборів с/ради. Організовував бідноту і середняків, нацьковував їх для зриву зборів. Позбавлений права голосу.	підлягав виселенню і втік	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
3.	ГРУШКО Андріян Осипович	Мав 2 коней. Систематично експлуатував найману робсилу. С.г. податок — 35 крб. 13 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	У період проведення всіх політкампаній був заводієм і організатором підризу заходів радянської влади, а також організовував повстання. Позбавлений права голосу.	сам арештований, сім'я вислана	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
4.	МІХОВ Іван Дмитрович	До революції мав 4 коней, 4 корови. Систематично експлуатував найману робсилу. С.г. податку — 18 крб. Орендував землю. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Активний учасник зриву загальних зборів, організовував групи і нацьковував їх до зриву політкампаній, які проводились. Позбавлений права голосу.	арештований	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
5.	РУДКЕВИЧ Семен Іванович	До революції мав велике куркульське господарство. Після революції наймав систематично сезонних робітників. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 8 крб. 45 коп.	Всі кампанії на селі, що проводились, викликали з його боку організаційний опір, а також він проводив групову агітацію і нелегальні збори куркульства. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
6.	РУДКЕВИЧ Михайло Семенович	Мав 4 коней, 4 корів. Наймав систематично робсилу. Останнім часом розбазарив своє майно. С.г. податок — 7 крб. 55 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Вороже ставлення його до радянської влади викликало деяке гальмування у всіх кампаніях, що проводились, а також була організація з його боку масового виступу. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
7.	ГРУШКО Філімон Осипович	До революції мав велику торгівельну лавку. Протягом всього часу експлуатував найману робсилу, мав 4 коней, 4 корови. В 1920 р. був розкуркулений. Вийшов з сім'ї власників великих куркульських господарств. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 61 крб. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	У період хлібозаготівель активно зривав цей захід, а також всі політкампанії, що проводились, зустрічали з його боку вороже ставлення, організовував куркульський опір. Позбавлений права голосу.	висланий	сам був в Червоній армії з 1922 по 1924 рр.	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
8.	ГОНЧАРУК Опанас Якович	До революції був значним купцем. Систематично експлуатував найману робсилу. Мав свою кузню, в якій експлуатував 2 робітників. С.г. податку — 36 крб. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Завзятий підричник і організатор бідноти і середняків проти заходів радянської влади. В період хлібозаготівель злісно переховувався від неї. Позбавлений права голосу.	висланий	син червоноармієць, демобілізувався в 1929 р.	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
9.	ОЛЕКСЮК Семен Кіндратович	До революції мав велике куркульське господарство, експлуатував найману робсилу. В 1920 р. розкуркулений. Злісно розбазарив своє майно. С.г. податку — 77 крб. 35 коп. Експертом не оподаткований. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	Завзятий розкладач бідняцько-середняцьких мас і організатор нелегальних зборів для зриву заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
10.	ГРУШКО Павло Семенович	До революції мав велику кількість найманої робсили. Мав 5 коней і 5 корів. Багато орендованої землі. Земельно-орендний маклер. Експертом не оподаткований. С.г. податок — 77 крб. 35 коп. Зарахований до куркульської 3-ї групи.	За період існування радянської влади постійно проводив антирадянську роботу, закабалював бідноту, використовуючи економічні труднощі. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
11.	ПОГРЕБНОЙ Степан Гнатович	До революції мав велике господарство, систематично експлуатував найману робсилу. Мав 4 коней, 3 корови. Нарізки землі не мав, а займався її перекупівлею. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 8 крб. 53 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Під час революції закабалював бідноту, використовуючи економічні труднощі, а також проводив розкладаючу роботу, організовував бідноту і середняків проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	втік	син був в Червоній армії з 1922 до 1924 рр.	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
12.	ГРУШКО Іван Осипович	Коваль, мав велику кількість найманої робсили, 2 коней, 2 корови, 2 воли. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 121 крб. 5 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	За весь час проведення політ кампаній займався агітацією для їх розкладання і підризу. Позбавлений права голосу.	підлягав виселенню, втік	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
13.	НЕМУДРУК Прокіп Осипович	До революції мав велику кількість найманої робсили. Мав 30 дес. землі і багато орендованої землі, займався спекуляцією у великих розмірах. Мав 5 коней, 5 корів. Злісно розбазарив своє майно. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 15 крб. 93 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Вороже ставиться до заходів радянської влади, підмовляв бідноту до зриву загальних зборів. Позбавлений права голосу.	сидить в ДОПРі	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
14.	ГНАТИШИН Сергій Григорович	Мав 5 коней, 6 корів, орендував велику кількість землі. Наймав багато робсили. Експертом не оподаткований. С.г. податку — 87 крб. 15 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активний агітатор і організатор зриву заходів радянської влади. Організовував групи бідняцьких і середняцьких мас для зриву кампаній, що проводились. Позбавлений права голосу.	арештований, сидить в ДОПРі	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
15.	ГРУШКО Костянтин Осипович	Займався систематичною спекуляцією у великих розмірах, мав 6 коней, 8 корів. Користувався великою кількістю найманої робсили. Експертом оподаткований — 157 крб. 30 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Проводив агітацію за активний фізичний виступ проти заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
16.	БЛАЧЕНЮК Федір Калинович	Займався спекуляцією у великих розмірах, наймав постійно робсилу, 6 коней, 12 корів. Злісно розбазарив своє майно. Експертом оподаткований — 77 крб. 35 коп. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активно проводив агітацію проти заходів радянської влади. Перший зривник хлібозаготівель. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
Всього господарств по Бернадівській с/радї			186				
Розкуркулених господарств			16, що складає				
8% Позбавленців			8				
Колективізованих господарств			129				
Індивідуальних господарств			57				

По Златоустівській сільраді

1	2	3	4	5	6	7	8
1.	ЗАГОРОДНИЙ Сидір Антонович	Землі мав 25 дес., оренди — 20. Використовував постійну робсилу. В 1920 р. розкуркулений. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь у повстанні в 1919 р., проводив розкладаючу роботу серед селянських організацій і готував активний виступ проти заходів радянської влади. Злісний неплатник с.г. податку, за що сидів в ДОПРі. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
2.	ТЮШНКО Антон Харитонович	Мав землі — 20 дес., орендував — 25 дес., розкуркулений в 1920 р., експлуатував робсилу. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активний повстанець в 1919 р. проти червоних. В період революції проводив розкладаючу антирадянську роботу. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
3.	ПОДКОПЕНКО Порфирій Карпович	Мав землі 15 дес., 55 дес. оренди. Експлуатував постійну робсилу. В 1920 р. розкуркулений. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав активну участь в банді Шоку. Відповідальний керівник повстання в 1920 р. Закаблював бідноту, використовуючи економічні труднощі. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
4.	ВІТЮКОВ Дмитро Кузьмич	Мав 30 дес. землі, оренди — 30, мав велику лавку. Використовував найману робсилу. В 1920 р. розкуркулений. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь в банді Назарова, в змовах КР діяльності шпигуна Люстра. Протягом всього часу існування радянської влади проводив антирадянську роботу, закликаючи до відкритих антирадянських виступів проти заходів радянської влади. Не позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
5.	БОНДАРЕНКО Павло Пилипович	Мав землі 18 дес., оренди — 25, велике куркульське господарство, користувався постійною найманою робсилою. В 1920 р. розкуркулений. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активно виступав проти хлібозаготівель, що проводились, підбивав реалізацію 3-ї позики. Займався агітацією проти колективізації та ін. заходів. Не позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
6.	КРАВЧЕНКО Марк Прокопович	Землі мав 35 дес., оренди — 35, користувався постійною найманою робсилою. В 1920 р. розкуркулений. Займався перекупівлею і закупівлею великої кількості вина. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	У період бандитизму нелегально допомагав білим бандитам продовольством і спорядженням. В період продовольчих політичних кампаній поводився антирадянськи і закликав інших до відкритого опору. Позбавлений права голосу.	висланий	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
7.	БУЛАВЕНКО Тетяна	Мала землі 18 дес., оренди — 30 дес. До 1929 р. протягом всього часу експлуатувала найману робсилу. В 1920 р. розкуркулена. Експертом не оподаткована. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активний організатор жінок, серед яких проводила антирадянську роботу, скликаючи нелегальні збори жінок. Не позбавлена права голосу.	втекла	ні	нічого не вилучено	Розкуркулена правильно як куркуль 3-ї групи
8.	ШЕВЧЕНКО Микола Мефодійович	Мав 18 дес. землі, оренди — 25, молотильний гарнітур. Користувався найманою силою. В 1920 р. розкуркулений. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь в повстаннях, допомагав білим бандам. Виступав проти всіх заходів, що проводились на селі. Не позбавлений права голосу.	втік	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

1	2	3	4	5	6	7	8
9.	ЮХИМЕНКО Іван Никифорович	Землі мав 20 дес., оренди — 20. Протягом всього часу займався спекуляцією у великих розмірах. В 1920 р. розкуркулений. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Пасивно допомагав білим бандам. Організував селян на повстання. Зривав всі заходи радянської влади на селі. Позбавлений права голосу.	втік	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
10.	ТІМОШЕНКО Микола Трофимович	Землі мав 20 дес., оренди — 40, використовував найману робсилу. В 1920 р. розкуркулений. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь в повстанні, активний учасник зриву реалізації 3-ї позики, а також всіх заходів. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
11.	ПАВЛОВ Михайло Дмитрович	Землі — 75 дес., оренди — 300 дес. Використовував найману робсилу. В 1920 р. розкуркулений. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Організував куркульство на активний виступ проти кампаній, що проводились, а також проти хлібозаготівель. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
12.	ПАВЛОВ Федір Дмитрович	Землі мав 75 дес., оренди — 300 дес. Систематично експлуатував найману робсилу. В 1920 р. розкуркулений. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Активно налаштував бідноту і середняків проти заходів радянської влади, організував нелегальні збори і окремі групові роботи. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
13.	ПАВЛОВ Михайло Євдокимович	Мав землі 200 дес., оренди — 200 дес. В 1920 р. був розкуркулений. Користувався найманою робсилою. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Під час окупації австрійцями і німцями бив бідняків і батраків. Активний учасник бандитських повстань. Активний підричник заходів радянської влади. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
14.	ПАНАЙОТІ Георгій Георгійович	Мав землі 150 дес., оренди — 100. В 1920 р. розкуркулений. Експлуатував найману робсилу. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Аполітичний. Позбавлений права голосу. Був в банді Шоку.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
15.	ТІМОШЕНКО Григорій Харитонович	Землі 15 дес., оренди — 35. Експлуатував найману робсилу. В 1920 р. розкуркулений. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь в повстанні. Нелегально був пов'язаний з білогвардійцями. Зараз проводить виключно антирадянську роботу в гущавині бідняцько-середняцьких мас. Не позбавлений права голосу.	втік	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
16.	ЗАГОРОДНИЙ Герасим Пилипович	Мав землі 20 дес., оренди — 60 дес. Використовував робсилу найману. Був розкуркулений в 1920 р. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Брав участь в повстанні, виганяв селян з села на допомогу бандитам. Під час реалізації 3-ї позики зривав її і нацькував бідноту проти всіх політ. кампаній. Позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
17.	ПІЩЕНКО Дмитро Дмитрович	Землі мав 20 дес., оренди — 16 дес., експлуатував робочу найману силу. В 1920 р. розкуркулений, корів — 4, коней — 4. Експертом оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Повстанець, був старшим бандитського загону. Займався розкладаючою роботою серед бідняків проти заходів, які проводились на селі. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи
18.	ПІЩЕНКО Олекс. Дмитрович	Оренди — 16 дес. В 1920 р. розкуркулений. Експлуатував найману робсилу. Мав 4 коней, 4 корови. Експертом не оподаткований. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.	Організатор і учасник повстань, проводив систематично розкладаючу роботу серед бідноти. Не позбавлений права голосу.	ні	ні	нічого не вилучено	Розкуркулений правильно як куркуль 3-ї групи

12

3

4

56

7

8

19.

ПАТАЛІ
Дем'ян
Іванови
ч

Землі мав 70 дес., оренди — 20.
В 1920 р. розкуркулений. Експлуатує найману робсилу. Експертом оподаткований. Велике куркульське господарство. Господарство зараховане до куркульської 3-ї групи.

Організатор і керівник бідноти і середняцьких мас проти кампаній, що проводились, злісний зривник хлібозаготівель, а також реалізації 3-ї позики. Позбавлений права голосу.

ні

ні

нічого
не
вилученоР
о
з
к
у
р
к
у
л
е
н
и
й
п
р
а
в
и
л
ь
н
о
я
к
к
у
р
у
л
ь
3
-
ї
г
р
у
п
и

Всього господарств по Златоустівській с/радї
Розкуркулених господарств Позбавленців
Колективізованих господарств
Індивідуальних господарств

301
19, що складає
6%
18
267
34

Жителі Березівського району, розкуркулені в 1920-1930 рр.

(за матеріалами алфавітної картотеки розкуркулених осіб,
складені за неповністю збереженими документами)

Прізвище, ім'я, по-батькові	Дата розкуркулення	Фонд, опис, справа, аркуш
А		
Абрамова Феодосія Івановна	1933	856\1\11\112
Абрамов Фред Павлович	1933	850\1\110\26а
Абрамов К.М.	1930	969\8\214\51
Абрамов Федор Павлович	1933	856\1\110\4
Абрамов Іван Сергєєвич	1933	856\1\110\26а
Абрамов Леонтий Павлович	1933	856\1\110\26а
Абрамов Арсентий Павлович	1933	856\1\110\31
Александров Кузьма Т.	1933	856\1\110\4
Амимин Іван Іванович	1933	856\1\110\26
Амелин Николай Николаевич	1933	856\1\110\5
Амелин Михаил Іванович	1933	856\1\110\3
Амелина Анастасія Івановна	1930	856\1\110\5
Анисимов Михаил Васильевич	1933	856\1\110\26а
Аркушенко Григорій Андрійович	Б 2.01.1933	4725\1\1\199
Боганук Петро М.	07.32	4725\1\2\71
Боровік Д.Р.	1930	969\8\214\51
Балан Мендель	1930	4795\1\2\63
Барт Я.И.	В 1930	969\8\214\51
Вялкер І.І.	1930	969\8\214\51
Вазер	1932	4795\1\2\35
Варзера Павла Яковлевича	1932	4795\1\2\35
Вітюк І.С.	1930	969\8\214\51
Вобтонк	1930	969\8\214\51
Ворона Євдокія Матвєєвна	IV.1930	1190\4\62

Г

Гавриленко Яків Дм.	25.V.1933	856\1\8\5,1,2
Гавриленко Микола	1933	856\1\108\1
Гежвле В.П.	1930	969\8\219\51
Глазунов Семен Н.	1932	856\1\106\2
Голомат Метрофан Марія Федоровна - жєна	1933	856\1\110\308
Гончаров Иван Ю.	1932	856\1\106\2
Гончаров Надл - сїн	1933	856\1\106\3
Гончарова Евгенія Григорївна	1932	856\1\106\1
Гончарова Евдокія Олексїєва	1932	856\1\408\29
Гончаров Л.Н.	1931	856\1\106\4
Грибонос Михаил Павлович	1931	4725\1\2\152
Грибонос Яков	12.06.1933	9723\1\3\174
Грибонїс Якїв	3.11.1933 2.01.1933	4725\1\1\199
Грибонїс Матвїй Петрович	Д 2.01.1933 3.11.1933	4725\1\1\199
Данїлїгулїн Петро	1930	969\8\214\51
Дешу С.О.	2.02.1930	969\8\250\39
Дойч Захар Григорьєвич	1930	1190\1\61\189-193
Довженко Александр Трифонович	06.12.1930	1837\15\9
Долгокоров Иван Спїрїдонович	2.1.1933 3.1933	4725\1\1\199
Долгошея	20.1.1933	1\52
(Домокьєров) Иван Спиридонович	21 января 1933	4723\3\49
Дороган М.Ф.	1930	969\8\214\51
Дроздов Василий Иван.	1930	856\1\11\308
Душеков Иван Петрович	Ж 1930	1190\1\62\345
Желяско А.М.	З 1930	969\8\214\51
Заклевец И.Д.	1930	969\8\214\51
Закливец Ирина Никитична	01.1930	1190\1\35\187
Зая Марія	17.03.1930	869\8\260\88

И

Иванер О.Г.

К

969\8\214\51

Коваленко Василь Радіонович	2.01.1933	4725\1\1\199
Ковал Григорій Прох.	1931	856\1\110\3зв
Ковал Ефросинья Иван.	1931	856\1\110\3зв
Ковал Леонтій	1931	856\1\110\3зв
Ковал Надежда	1931	856\1\110\3зв
Ковал Николай	1931	856\1\110\3зв
Кутольвас Иван П.	1932	850\1\106\2
Кутільвас Михайло М.	12.VI.1933	856\1\108\29
Кутольвас Нікола Іванович	12.VI.1933	856\1\108\29
Кутольвас Мотель	12.06.1933	856\1\108\29
Китолович Мих.В.	1932	850\1\106\3
Коваленко Дмитрій Петрович	21.01.1933	4723\3\л.49
Коваленко Василій Родионович	21.01.1933	4723\3\л.49
Колодяжна Настя Ф.	1931	856\1\106\5
Колодяжна Татьяна	1931	856\1\106\5
Колодяжна Мария	1931	856\1\106\5
Колодяжна Лида	1931	856\1\106\5
Колодяжнеа Галина	1931	856\1\106\5
Копач Ефросинья Ульяновна	1930	1190 1,60,371
Копач Василій Захарович	1930	Ф.р.1190 1,60,371-375, 378, 380
Копач Евдокия Васильевна	1930	1190\1\60\380-390
Копач Е.	1930	969\8\214\51
Коренной Михайло Гордійович	1930	1829\2\30\13
Костюченко Исаак Иванович	1930	1190\1\61\38-141
Кошель Теофил Иоганович	1930	1190\1\60\663-669
Кулак Михайло М.	1932	856\1\106\2
Куліща Гаврил	1933	4723\174, л3
Кутольва Иван Матв.	1933	856\1\108\29
Копелева В.	1930	1190\1\66\89-90

Л

Лабунский Яков Ф.

1932

856\1\106\2

Лабунский Павло Ф.

1932

856\1\106\3

Лабунский Геннадий Прокопович	1932	856\1\106\1, 2
Лабунская Нила Исаевна	1932	856\1\106\1, 2
Лабунская Вера Исаевна	1932	856\1\106\1, 2
Лабунська Віра Іванівна	1932	856\1\106\1
Лабунська Надія Яківна	1932	856\1\106\1
Лабунська Шура Яківна	1932	856\1\106\1
Лабунська Ліда Яківна	1932	856\1\106\1
Лабунський Михайло Якович	1932	856\1\106\1
Лабунський Павло Якович	1932	856\1\106\1
Лабунська Анна Яківна	1932	856\1\106\2
Лабунский Александр	1932	856\1\106\3
Лабунский Тимохо Григорович	1932	856\1\106\3
Лабунская Елена Я.	1932	856\1\106\3
Лабунская Марина Гавриловна	1932	856\1\106\3,1
Лабушка Петр	1932	856\1\106\3,1
Лабушка Шота	1932	856\1\106\3,1
Лебеденко Кирилл Григорьевич	1930	969\8\275\1-6
Лейгант Антон Антонович	1933	856\1\108\1
Лейгант Антон Ц-й	1933	856\1\108\1
Лесецкий Дмитрий	1932	4795\1\2\35
Ліпп Петро Вільгельмович	1933	856\1\108\1
M		
Маргуца Епистилия Сафроновна	1930	1190\1\61\20-208
Мартинюк М.Л.	1930	969\8\214\51
Мельніченко Алек Іванович	2.01.1933	
	3.11.1933	4725\1\1\199
Мірошніченко Наталія Д.	1932	856\1\110\50a
Мірошніченко Николай	1933	856\1\110\30a
Мирошніченко П.С.	1930	969\8\219\51
[Мамотейко] Феодосій	1930	1262\1\352\12
H		
Немодрук Мария Афанасьевна	VIII. 1930	1190\1\67\52-54
Немченко Ильич	10.1930	1190\1\62\366
Никитенко Иван Никифорович	21.01.1933	4723\ 3\49

О

Орленко С.	1934	1234\1\1914\21
Осипова Ефросиния Павловна	1934	856\1\110\135
Осипов Никита Анатольевна	1934	856\1\110\135

П

Павлова Евгения Евдокимовна	1930	1190\1\64\308
Панаіоті О.В.	1930	969\8\214\51
Плющ Микола	1933	756\1\108\1, 2
Пясецкий Михаил Васильевич	V.1930	1190\1\62\345, 347, 349, 354, 360

Р

Романов Ермолай Якимович	1930	1190\1\59\25
Руденко Максим Алексеевич	1930	1190\1\14\329

С

Семенов Василий Павлович	1932	856\1\110\14
Семенов Лариан	1932	856\1\110\14
Семенов Павел Антонович	1932	856\1\110\14
Семенов Николай Павлович	1932	856\1\110\14
Семенов Иван Павлович	1932	856\1\110\14
Сергеев Яков	1933	856\1\110\26à
Сергеев Я.Г.	1933	856\1\110\31á
Сергеев Иван	1933	856\1\110\31
Сергеев Виталий Михайлович	1932	856\1\110\3
Сергеев Т.Андреевич	1931, 1933	856\1\110\5
Сергеев Тимофей Андреевич	1933	856\1\110\3
Симонов Кирилл	1933	856\1\110\31
Симонов Николай Яковл.	1931	856\1\110\2îá
Симонова Лукерия Федоровна	1932	856\1\110\5îá
Симонов Парфирий	1932	856\1\110\5
Симонов Яков Яковлевич	1932	856\1\110\5
Симонов Гаврил Конст.	1932	856\1\110\5
Сокуренок Мария Андреевна	1930	1190\1\60\492
Станиславская Екатерина Антоновна	1930	969\8\275\17-24
Станиславская Вера Антоновна	1930	969\8\275\17-24
Станиславский Александр Антонович	1930	969\8\275\17-24

Степанова Ксения Павловна	1933	856\1\10\3,5,26
Степанов Митрофан Ф.	1933	856\1\110\3
Сухой Иван Романович	1930	1190\1\59\8-14
Т		
Ткаченко Иван Григорьевич	12.05.1930	1190\1\64\135
Тома-Панина Алекс.Иос.	1930	856\1\110\11
Трущенко	VIII. 1930	1190\1\67\47
У		
Удовищук Николай Сергеевич	21.01.1933	4723\1\3\49
Удовінчук Ніколас Сергійович	2.01.1933 3.01.1933	4725\1\1\199
Унерович Самуил [ ]вров	1932	4725\1\2\72
Ф		
Федоров Петр Демидович	23.02.1933	2000\2\56\5
Федосеев Яков	1932	856\1\110\14
Ш		
Шистополова Наталья Ф.	1932	856\1\106\1, 3
Шестопол Иван Як.	1932	856\1\106\3
Шведов Григорий Юхимович	7.08.1932	4795\1\2\108
Швец Олександра	1930	1190\1\35\63
Швець Іван Федорович	13.01.1931	1262\1\352\157

Примітка: прізвища, імена та по-батькові наведені мовою документа.

Список загиблих від голоду в 1932-1933 роках в Березівському районі, складений зі слів свідків

Цей список, складений зі слів свідків, звичайно, далеко не є повним. Робота по встановленню жителів Березівського району, які померли від голоду, тільки почалася. Наш святий обов'язок — назвати поіменно усі жертви Голодомору.

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові померлого	Дата смерті	Причина смерті	Місце смерті — назва населеного пункту (як у документі) та його адміністративно-територіальна приналежність	Прізвище свідка, його адреса та дата свідчення
1	2	3	4	5	6
1.	Сердюк Данило	1933 р.	голод	с. Марьянівка Березівського району Одеської області	Серденюк Афанасій Данилович с. Марьянівка Березівського району Одеської області 2008 рік
2.	Сердюк (дружина Данила)	1933 р.	голод	с. Марьянівка Березівського району Одеської області	Серденюк Афанасій Данилович с. Марьянівка Березівського району Одеської області 2008 рік
3.	Грециун Федот	1933 р.	голод	с. Петрівка Березівського району Одеської області	Білоус Наталія Іванівна с. Петрівка Березівського району Одеської області 2008 рік
4.	Іринчук Пантелей	1933 р.	голод	с. Петрівка Березівського району Одеської області	Данилишин Микола Захарович с. Петрівка Березівського району Одеської області 2008 рік
5.	Іринчук Єрмолай	1933 р.	голод	с. Петрівка Березівського району Одеської області	Данилишин Микола Захарович с. Петрівка Березівського району Одеської області 2008 рік
6.	Сліпенко Степан	1933 р.	голод	с. Петрівка Березівського району Одеської області	Сліпенко Ганна Юхимівна с. Петрівка Березівського району Одеської області 2008 рік
7.	Головенко Арсентій	1933 р.	голод	с. Петрівка Березівського району Одеської області	Сліпенко Ганна Юхимівна с. Петрівка Березівського району Одеської області 2008 рік
8.	Шевченко Володимир	1933 р.	голод	с. Отрадна Балка Березівського району Одеської області	Юрченко Іван Григорович с. Отрадна Балка Березівського району Одеської області 2008 рік
9.	Галат Іван Павлович	1933 р.	голод	с. Заводівка Березівського району Одеської області	Галат Микола Іванович с. Заводівка Березівського району Одеської області 2008 р.
10.	Галат Леонід Іванович	1933 р.	голод	с. Заводівка Березівського району Одеської області	Галат Микола Іванович с. Заводівка Березівського району Одеської області 2008 р.

1	2	3	4	5	6
11.	Галат Килина	1933 р.	голод	с. Заводівка Березівського району Одеської області	Галат Микола Іванович с. Заводівка Березівського району Одеської області 2008 р.
12.	Кириченко Мирон Антонович	1932 р.	голод	с. Заводівка Березівського району Одеської області	Дроздова Надія Олександрівна с. Заводівка Березівського району Одеської області 2007 р.
13.	Харченко Ганна Прокопівна	1933 р.	голод	с. Заводівка Березівського району Одеської області	Андрушина Катерина Андріївна с. Заводівка Березівського району Одеської області 2007 р.
14.	Харченко Гаврило Миколайович	1933 р.	голод	с. Заводівка Березівського району Одеської області	Андрушина Катерина Андріївна с. Заводівка Березівського району Одеської області 2007 р.
15.	Дроздов Володимир (сестра Володимира Ольга з двома дітьми та її чоловік)	1933 р.	голод	с. Заводівка Березівського району Одеської області	Дроздова Тамара Яківна с. Заводівка Березівського району Одеської області 2007 р.
16.	Дроздов Михайло Володимирович	1933 р.	голод	с. Заводівка Березівського району Одеської області	Андрушина Катерина Андріївна с. Заводівка Березівського району Одеської області 2007 р.
17.	Карцева Наталія	1932 р.	голод	с. Гуляївка Березівського району	Сокотун Таїсія Петрівна с. Гуляївка Березівського району Одеської області 2008 р.
18.	Карцев Володимир	1932 р.	голод	с. Гуляївка Березівського району	Сокотун Таїсія Петрівна с. Гуляївка Березівського району Одеської області 2008 р.
19.	Карцев Олександр	1932 р.	голод	с. Гуляївка Березівського району	Сокотун Таїсія Петрівна с. Гуляївка Березівського району Одеської області 2008 р.
20.	Піроженко Ганна	1933 р.	голод	с. Златоустове Березівського району	Назарова Ксенія Андріївна с. Златоустове Березівсько-го району Одеської області 2008 р.
21.	Євсєєві (дев'ять дітей)	1932 р.	голод	с. М.-Олександрівка Березівського району	Смирнова Анастасія Володимирівна с. М.-Олександрівка Березівського району Одеської області 2008 р.
22.	Стригун Іван (та його мати)	1933 р.	голод	с. Ряснопіль Березівського району	Ткаченко Василь Тимофійович м.Березівка Одеської області 2008 р.
23.	Баранець Кузьма Федорович	1932 р.	голод	с. Златоустове Березівського району	Вагіль Ганна Миколаївна с. Златоустове Березівсько-го району Одеської області 2008 р.

1	2	3	4	5	6
24.	Баранець Семен Федорович	1932 р.	голод	с. Златоустове Березівського району	Вагіль Ганна Миколаївна с. Златоустове Березівсько-го району Одеської області 2008 р.
25.	Багно Степан	1933 р.	голод	с. Софіївка Березівського району	Вагіль Ганна Миколаївна с. Златоустове Березівсько-го району Одеської області 2008 р.
26.	Багно Одарка	1933 р.	голод	с. Софіївка Березівського району	Вагіль Ганна Миколаївна с. Златоустове Березівсько-го району Одеської області 2008 р.
27.	Кучеренко (двоє дітей)	1933 р.	голод	с. Софіївка Березівського району	Вагіль Ганна Миколаївна с. Златоустове Березівсько-го району Одеської області 2008 р.
28.	Міхненко (п'ятеро дітей)	1933 р.	голод	с. Софіївка Березівського району	Вагіль Ганна Миколаївна с. Златоустове Березівсько-го району Одеської області 2008 р.
29.	Ацук (дві сестри)	1933 р.	голод	с. Ставкове Березівського району	Пірова Віра Матвіївна с. Ставкове Березівського району Одеської області 2008 р.
30.	Ольгейзер (батько)	1932 р.	голод	с. Маринове Березівського району	Беккер Розалія Дмитрівна с. Маринове Березівського району Одеської області 2008 р.
31.	Чистокольська Юлія	1933 р.	голод	с. Маринове Березівського району	Беккер Розалія Дмитрівна с. Маринове Березівського району Одеської області 2008 р.
32.	Буряк Денис Іванович	1933 р.	голод	с. Вікторівка Березівського району	Войтенко Юлія с. Вікторівка Березівського району Одеської області 2008 р.
33.	Голованов Юрій	1932 р.	голод	м. Березівка Одеської області	Голованова Надія Юріївна м. Березівка Одеської області 2008 р.
34.	Михайленко Наталія Миколаївна	1933 р.	голод	м. Березівка Одеської області	Михайленко Ганна Миколаївна м. Березівка Одеської області 2008 р.
35.	Михайленко Микола Васильович	1933 р.	голод	м. Березівка Одеської області	Михайленко Ганна Миколаївна м. Березівка Одеської області 2008 р.
36.	Слободенюк (дитина один рік)	1933 р.	голод	с. Розквіт Березівського району	Слободенюк Петро Васильович с. Розквіт Березівсько-го району Одеської області 2008 р.
37.	Лойченко Кирило Васильович	1933 р.	голод	с. Розквіт Березівського району	Соловйова Ганна Кирилівна с. Розквіт Березівського району Одеської області 2008 р.

1	2	3	4	5	6
38.	Лойченко Василь Кирилович	1933 р.	голод	с. Розквіт Березівського району	Соловійова Ганна Кирилівна с. Розквіт Березівського району Одеської області 2008 р.
39.	Іванкова (мати)	1932 р.	голод	с. Демидове Березівського району	Логвиненко Надія Григоров-на с. Демидове Березівського району Одеської області 2008 р.
40.	Поляков Петро	1932 р.	голод	с. Гуляївка Березівського району	Суша Ганна Петрівна с. Розквіт Березівського району Одеської області 2008 р.
41.	Везель (три сина)	1933 р.	голод	с. Донське Березівського району	Житник Віра Іванівна с. Донське Березівського району Одеської області 2008 р.

**ПОПЕРЕДНІЙ СПИСОК УРОДЖЕНЦІВ І ЖИТЕЛІВ БЕРЕЗІВСЬКОГО
РАЙОНУ, ЯКІ БУЛИ РЕПРЕСОВАНІ ДО ГОЛОДОМОРУ,
ПІД ЧАС ГОЛОДОМОРУ І ПІСЛЯ ГОЛОДОМОРУ
(ЗА ДАНИМИ „ОДЕСЬКОГО МАРТИРОЛОГУ”, Т.1-3)**

№ п/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Рік народження	Репресивне рішення	№ тома, сторінка
1				
2	Абель Альберт Фрідріхович	1910	розстріл	Т.1, стор. 15
3	Абель Самуїл Іванович	1912	7 років ВТТ	Т.1, стор. 15
4	Абель Фрідріх Іванович	1901	10 років ВТТ	Т.1, стор. 15
5	Абель Яків Іванович	1896	розстріл	Т.1, стор. 15
6	Абламський Володимир Савович	1886	на заслання	Т.1, стор. 15
7	Абламський Микола Миколайович	1900	розстріл	Т.1, стор. 15
8	Абрамов Олександр Олексійович	1899	4 роки ВТТ	Т.1, стор. 15
9 10	Абрамов Федір Васильович	1868	3 роки заслання	Т.1, стор. 16
11	Абрамович Зейлік Гершович	1897	розстріл	Т.1, стор. 16
12	Авербух Нехелій Матусович	1903	на заслання	Т.1, стор. 17
13	Автьєєв Кирило Семенович	1901	розстріл	Т.1, стор. 17
14	Александров Григорій Олексійович	1909	10 років ВТТ	Т.2, стор. 38
15	Алексюк Семен Кіндратович	1874	10 років ВТТ	Т.1, стор. 21
16	Андрєєв-Гижіцький Георгій Андрійович	1901	5 років ВТТ	Т.1, стор. 24
17	Аркушенко Олександр Андрійович	1897	8 років ВТТ	Т.1, стор. 28
18	Аркушенко Андрій Степанович	1906	розстріл	Т.1, стор. 28
19	Арнольд Соломон Соломонович	1891	8 років ВТТ	Т.1, стор. 29
20	Арнольд Ернест Соломонович	1918	8 років ВТТ	Т.1, стор. 29
21	Артамонов Макар Андрійович	1879	3 роки заслання	Т.1, стор. 29
22	Ауман Олена Лаврентіївна	1880	5 років заслання	Т.1, стор. 30
23	Ауман Іван Йосипович	1879	5 років заслання	Т.1, стор. 30
24	Ауман-Горвалінська Ганна Іванівна	1915	5 років заслання	Т.1, стор. 30
25	Бабенко Ісідор Опанасович	1882	розстріл	Т.1, стор. 31
26	Бабій Ілля Дмитрович	1916	25 років ВТТ	Т.2, стор. 42
27	Базарний Іван Харитонович	1899	розстріл	Т.1, стор. 33
28	Балановська Хая Миронівна	1904	розстріл	Т.1, стор. 36
29	Бандура-Річке Валентина Іванівна	1919	5 років ВТТ	Т.1, стор. 37
30	Барер Шлема Мошкович	1873	розстріл	Т.1, стор. 40
31	Баркан Хася Нехемівна	1902	3 роки заслання	Т.1, стор. 40
32	Барт Георгій Іванович	1906	8 РОКІВ втт	Т.1, стор. 41
33	Барт Людвіг Іванович	1893	10 років ВТТ	Т.1, стор. 41
34	Басистий Микита Петрович	1897	10 років ВТТ	Т.1, стор. 42
35	Бауер Іван Сапфірович	1885	розстріл	Т.1, стор. 44
36	Бахман Генріх Людвігович	1880	10 років ВТТ	Т.1, стор. 44
37	Бедзюк Дмитро Миколайович	1887	розстріл	Т.1, стор. 46
38	Безродний Яків Опанасович	1889	10 років ВТТ	Т.1, стор. 47
39	Бейгман Ізраїль Давидович	1906	3 роки заслання	Т.1, стор. 47
40	Бек Георгій Михайлович	1891	розстріл	Т.1, стор. 48
	Беккер Вільгельм Готлібович	1900	10 років ВТТ	Т.1, стор. 48
	Беккер Леопольд Людвігович	1906	розстріл	Т.1, стор. 48

41	Беккер Любов Захарівна	1902	5 років ВТТ	Т.1, стор. 48
42	Беккер Людвіг Касперович	1877	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 48
43	Беккер Ольга Вільгельмівна	1927	10 років ВТТ	Т.1, стор. 49
44	Беккер Тетяна Василівна	1906	3 роки заслання	Т.1, стор. 49
45	Беліловська Тася Натановна	1902	8 років ВТТ	Т.1, стор. 49
46	Білоконь Лаврентій Порфірович	1899	10 років ВТТ	Т.1, стор. 51
47	Білоконь Порфірій Прокопович	1867	розстріл	Т.1, стор. 51
48	Береза Василь Тимофійович	1913	5 років ВТТ	Т.1, стор. 54
49	Береза Тимофій Іванович	1875	3 роки заслання	Т.1, стор. 54
50	Берков Дем'ян Іванович	1886	3 роки заслання	Т.1, стор. 55
51	Бехтер Християн Августович	1892	5 років ВТТ	Т.1, стор. 57
52	Білер Пилип Пилипович	1898	3 роки концтабору	Т.1, стор. 58
53	Біллер Карл Пилипович	1884	3 роки заслання	Т.1, стор. 59
54	Біллер Яків Карлович	1907	10 років ВТТ	Т.1, стор. 59
55	Бірман Аркадій Абрамович	1918	розстріл	Т.1, стор. 59
56	Блажнюк Федір Каленикович	1893	6 місяців в'язниці	Т.1, стор. 61
57	Бобоченко Євдокія Михайлівна	1915	15 років ВТТ	Т.1, стор. 62
58	Богачук Максим Йосипович	1870	8 років ВТТ	Т.1, стор. 63
59	Бодруг Ілля Прокопович	1893	5 років ВТТ	Т.1, стор. 64
60	Бокк Іван Іванович	1888	розстріл	Т.1, стор. 66
61	Бондар Євген Титович	1911	8 років ВТТ	Т.1, стор. 69
62	Бонет Август Георгійович	1888	розстріл	Т.1, стор. 71
63	Боровик Денис Романович	1893	10 років ВТТ	Т.1, стор. 71
64	Браун Вільгельм Карлович	1904	розстріл	Т.1, стор. 75
65	Браун Іван Карлович	1881	розстріл	Т.1, стор. 75
66	Браун Фрідріх Карлович	1898	розстріл	Т.1, стор. 75
67	Браун Яків Адамович	1906	розстріл	Т.1, стор. 75
68	Бренайзе Георгій Іоганович	1878	розстріл	Т.1, стор. 76
69	Бригадир Мойсей Кузьмич	1879	6 років ВТТ	Т.1, стор. 76
70	Брохман Йосип Маркович	1894	5 років ВТТ	Т.1, стор. 78
71	Бруньков Андрій Францевич	1919	5 років ВТТ	Т.1, стор. 78
72	Булавенко Микола Федорович	1916	8 років ВТТ	Т.1, стор. 81
73	Бургардт Іоган Соломонович	1879	розстріл	Т.1, стор. 82
74	Бургарт Соломон Іоганович	1886	розстріл	Т.1, стор. 82
75	Бурдіян Трохим Кирилович	1900	10 років ВТТ	Т.1, стор. 82
76	Бургарт Фердинанд Іоганович	1894	розстріл	Т.1, стор. 82
77	Буркгардт Адам Якович	1889	розстріл	Т.1, стор. 83
78	Буркгардт Мартин Якович	1887	розстріл	Т.1, стор. 83
79	Буркгардт Рудольф Фрідріхович	1901	розстріл	Т.1, стор. 83
80	Буркгардт Яків Якович	1884	3 роки заслання	Т.1, стор. 83
81	Бурлаченко Варфоломій Сергійович	1896	10 років ВТТ	Т.1, стор. 84
82	Вайденбах Яків Генріхович	1901	розстріл	Т.1, стор. 88
83	Ваймер Віктор Георгійович	1888	розстріл	Т.1, стор. 88
84	Вайсгерберг Петро Петрович	1892	розстріл	Т.1, стор. 89
85	Вакиш Василь Купріянович	1886	8 років ВТТ	Т.1, стор. 90
86	Вараніца Терентій Васильович	1869	розстріл	Т.1, стор. 92

87	Василевський Василь Вільгельмович	1881	15 років ВТТ	Т.1, стор. 93
88	Вебер Яків Готфрідович	1885	розстріл	Т.1, стор. 96
89	Ведмедев Микола Миколайович	1885	розстріл	Т.1, стор. 96
90	Ведмедева Ганна Олексіївна	1880	5 років заслання	Т.1, стор. 96
91	Вендер Емануїл Георгійович	1901	розстріл	Т.1, стор. 98
92	Ветмаєр Генріх Генріхович	1894	розстріл	Т.1, стор. 101
93	Ветмаєр Фердинанд Генріхович	1898	розстріл	Т.1, стор. 101
94	Відмаєр Карл Карлович	1903	10 років ВТТ	Т.1, стор. 102
95	Віллер Іван Іванович	1897	розстріл	Т.1, стор. 102
96	Віріч Іван Павлович	1892	5 років ВТТ	Т.1, стор. 103
97	Віст Георгій Карлович	1889	розстріл	Т.1, стор. 105
98	Вітмер Амалія Петрівна	1923	7 років ВТТ	Т.1, стор. 104
99	Вітмер Варвара Яківна	1923	7 років ВТТ	Т.1, стор. 104
100	Вітмер Єлизавета Петрівна	1927	7 років ВТТ	Т.1, стор. 104
101	Вітмер Ірма Яківна	1925	10 років ВТТ	Т.1, стор. 104
102	Вітюков Григорій Васильович	1907	10 років ВТТ	Т.1, стор. 104
103	Вітюков Тимофій Григорович	1883	10 років ВТТ	Т.1, стор. 104
104	Владов Олексій Степанович	1889	10 років ВТТ	Т.1, стор. 105
105	Войцеховський Броніслав Антонович	1914	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 108
106	Волошин Іван Дмитрович	1880	10 років ВТТ	Т.2, стор. 63
107	Волошин Пилип Кіндратович	1899	розстріл	Т.1, стор. 110
108	Вольперт Герш Мойсейович	1906	розстріл	Т.1, стор. 111
109	Вольф Фрідріх Генріхович	1886	розстріл	Т.1, стор. 111
110	Вольфер Іван Георгійович	1882	розстріл	Т.1, стор. 112
111	Вундер Вільгельм Георгійович	1897	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 114
112	Вундер Емануїл Георгійович	1901	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 114
113	Гавріленко Василь Васильович	1889	розстріл	Т.1, стор. 116
114	Гаврушенко Іван Дмитрович	1880	10 років ВТТ	Т.1, стор. 117
115	Гайсер Іван Людвігович	1898	5 років ВТТ	Т.1, стор. 119
116	Галаматов Григорій Митрофанович	1892	3 роки заслання	Т.1, стор. 119
117	Галат Іван Павлович	1873	3 роки заслання	Т.1, стор. 119
118	Галат Михайло Павлович	1891	3 роки концтабору	Т.1, стор. 119
119	Галат Тимофій Якович	1891	3 роки заслання	Т.1, стор. 119
120	Галль Яків Петрович	1892	розстріл	Т.1, стор. 120
121	Гарбузенко Макар Євсійович	1872	3 роки заслання	Т.1, стор. 122
122	Гартман Матвій Йосипович	1905	розстріл	Т.1, стор. 123
123	Гейєр Іван Якович	1876	розстріл	Т.2, стор. 68
124	Гейєр Вільгельм Рейнгардович	1889	розстріл	Т.1, стор. 125
125	Гейєр Рейнгард Рейнгардович	1882	розстріл	Т.1, стор. 125
126	Гейєр Фердинанд Рейнгардович	1898	розстріл	Т.1, стор. 125
127	Генслер Ганна Карлівна	1923	10 років ВТТ	Т.1, стор. 129
128	Гепперле Георгій Христофорович	1899	8 років ВТТ	Т.1, стор. 130
129	Гепперле Рейнгольд Якович	1903	розстріл	Т.1, стор. 130
130	Гербер Арон Хаїмович	1890	розстріл	Т.1, стор. 131
131	Герман Август Георгійович	1886	4 роки ВТТ	Т.1, стор. 132

132	Герман Філіп Якович	1910	5 років ВТТ	Т.2, стор. 69
-----	---------------------	------	-------------	---------------

133	Герц Теодор Генріхович	1891	розстріл	Т.1, стор. 133
134	Геслер Георгій Георгійович	1874	10 років ВТТ	Т.1, стор. 134
135	Гетерле Генріх Іоганович	1897	розстріл	Т.1, стор. 134
136	Гетерле Готліб Карлович	1895	розстріл	Т.1, стор. 134
137	Гетерле Іван Іванович	1893	5 років заслання	Т.1, стор. 134
138	Гетерло Валентина Федорівна	1914	5 років заслання	Т.1, стор. 134
139	Геттерле Вільгельм Карлович	1898	розстріл	Т.1, стор. 134
140	Гефле Фрідріх Карлович	1911	10 років ВТТ	Т.1, стор. 134
141	Гецов Зіновій Іванович	1905	розстріл	Т.1, стор. 135
142	Гірш Іван Іванович	1889	10 років ВТТ	Т.1, стор. 137
143	Гнида Петро Олександрович	1908	10 років ВТТ	Т.1, стор. 140
144	Гнида Юрій Георгійович	1907	розстріл	Т.1, стор. 140
145	Голуб Микола Леонтійович	1896	10 років ВТТ	Т.1, стор. 140
146	Гончаров Юхим Андрійович	1867	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 146
147	Гончарук Овсій Іванович	1892	розстріл	Т.1, стор. 147
148	Горенбахер Ганна Федорівна	1925	5 років ВТТ	Т.1, стор. 149
149	Гоцелюк Іван Кирилович	1919	7 років ВТТ	Т.1, стор. 152
150	Гренц Іван Готлібович	1893	розстріл	Т.1, стор. 154
151	Грібнонос Надія Іванівна	1916	20 років ВТТ	Т.1, стор. 156
152	Грінман Нухим Мошкович	1872	розстріл	Т.1, стор. 158
153	Грінь Тимофій Савелійович	1900	розстріл	Т.1, стор. 158
154	Гріцак Анатолій Миколайович	1913	10 років ВТТ	Т.1, стор. 158
155	Грішко Филімон Йосипович	1872	10 років ВТТ	Т.1, стор. 159
156	Гройсман Лейб Шлемович	1907	розстріл	Т.1, стор. 159
157	Гросман Вільгельм Вільгельмович	14915	розстріл	Т.1, стор. 160
158	Гросман Роберт Карлович	1890	розстріл	Т.1, стор. 160
159	Гросман Християн Якович	1880	розстріл	Т.1, стор. 160
160	Грушко Андрій Йосипович	1874	розстріл	Т.1, стор. 160
161	Губенко Микола Денисович	1907	20 років ВТТ	Т.1, стор. 160
162	Губерман Борис Пилипович	1902	10 років ВТТ	Т.1, стор. 161
163	Гуман Генріх Генріхович	1895	розстріл	Т.1, стор. 163
164	Гусарєв Василь Ілліч	1919	10 років ВТТ	Т.2, стор. 78
165	Гусс Іоган-Георгій Карлович	1876	3 роки заслання	Т.1, стор. 165
166	Гуцаки Сергій Костянтинівич	1927	10 років ВТТ	Т.1, стор. 165
167	Данчула Василь Григорович	1908	8 років ВТТ	Т.1, стор. 169
168	Дежов Сергій Олексійович	1882	розстріл	Т.1, стор. 171
169	Делібалт Михайло Васильович	1881	10 років ВТТ	Т.2, стор. 80
170	Дельцер Пилип Якович	1905	10 років ВТТ	Т.1, стор. 172
171	Демо Єлизавета Парменівна	1895	10 років ВТТ	Т.2, стор. 80
172	Денісенко Дмитро Кирилович	1898	10 років ВТТ	Т.1, стор. 174
173	Денісенко Тетяна Устинівна	1898	5 років заслання	Т.1, стор. 174
174	Дермантлі Петро Михайлович	1908	25 років ВТТ	Т.2, стор. 81
175	Дмітрієв Іван Іванович	1901	розстріл	Т.1, стор. 181
176	Добріцька Дарина Іванівна	1899	5 років заслання	Т.1, стор. 182

177	Добріцький Матвій Григорович	1893	8 років ВТТ	Т.1, стор. 182
178	Добріцький Петро Григорович	1899	5 років заслання	Т.1, стор. 182

179	Долгий Михайло Петрович	1909	5 років ВТТ	Т.1, стор. 184
180	Долян Микола Степанович	1889	8 років ВТТ	Т.1, стор. 185
181	Дорогань Митрофан Федорович	1876	10 років ВТТ	Т.1, стор. 186
182	Дорошенко Анатолій Юхимович	1902	розстріл	Т.1, стор. 186
183	Дорошенко Антон Карпович	1883	розстріл	Т.1, стор. 186
184	Дорошенко Євдокія Кирилівна	1898	5 років ВТТ	Т.1, стор. 187
185	Дорошенко Митрофан Гаврилович	1885	розстріл	Т.1, стор. 187
186	Дорошенко Пантелей Гаврилович	1892	5 років заслання	Т.1, стор. 187
187	Дробот Марія Іллівна	1891	10 років ВТТ	Т.2, стор. 84
188	Дубров Петро Петрович	1894	15 років ВТТ	Т.1, стор. 191
189	Дуброва Меланія Тимофіївна	1890	5 років заслання	Т.1, стор. 191
190	Дубська Олександра Володимирівна	1912	5 років ВТТ	Т.1, стор. 191
191	Дудник Іван Федосійович	1890	5 років ВТТ	Т.1, стор. 192
192	Дудник Ничипір Семенович	1898	6 років ВТТ	Т.1, стор. 192
193	Дуппер Вальтер	1927	10 років ВТТ	Т.2, стор. 85
194	Дуппер Карл Карлович	1890	10 років ВТТ	Т.1, стор. 193
195	Душин Іван Петрович	1849	3 роки заслання	Т.1, стор. 193
196	Димов Василь Олексійович	1897	5 років заслання	Т.1, стор. 194
197	Димова Домна Іванівна	1905	5 років заслання	Т.1, стор. 194
198	Д'яченко Іван Петрович	1886	10 років ВТТ	Т.1, стор. 195
199	Євсєєнко Ганна Карпівна	1912	5 років ВТТ	Т.1, стор. 196
200	Євстратенко Єва Йосипівна	1902	5 років ВТТ	Т.1, стор. 196
201	Євченко Микола Гаврилович	1875	3 роки заслання	Т.1, стор. 196
202	Єліферов Григорій Кирилович	1891	10 років ВТТ	Т.1, стор. 197
203	Єнальєв Костянтин Сидорович	1889	8 років ВТТ	Т.1, стор. 197
204	Єськін Олексій Володимирович	1883	10 років ВТТ	Т.1, стор. 199
205	Єфіменко Віктор Микитович	1887	розстріл	Т.1, стор. 199
206	Єхевіч Натан Шимонович	1901	3 роки заслання	Т.1, стор. 199
207	Жвавун Ісідор Парфентійович	1880	5 років ВТТ	Т.1, стор. 200
208	Жвавун Февронія Нестерівна	1883	8 років ВТТ	Т.1, стор. 200
209	Жеребко Марія Валентинівна	1903	5 років ВТТ	Т.1, стор. 201
210	Жітник Микола Іванович	1924	10 років ВТТ	Т.1, стор. 203
211	Жук Єлизавета Йосипівна	1913	5 років ВТТ	Т.1, стор. 204
212	Загорайко Семен Федорович	1891	6 років ВТТ	Т.1, стор. 207
213	Загородній Іларіон Леонтійович	1887	розстріл	Т.1, стор. 208
214	Задорожня Леонтія Іванівна	1915	5 років заслання	Т.1, стор. 209
215	Задорожний Іван Федорович	1902	10 років ВТТ	Т.2, стор. 90
216	Зайдель Ганна Мефодіївна	1912	5 років заслання	Т.1, стор. 209
217	Зайлер Фрідріх Готлібович	1903	розстріл	Т.1, стор. 210
218	Заносьєв Ілля Пилипович	1910	розстріл	Т.1, стор. 211
219	Захаров Петро Васильович	1887	20 років ВТТ	Т.1, стор. 213
220	Захарченко Федір Іванович	1896	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 213
221	Зелененко Федір Петрович	1897	10 років ВТТ	Т.1, стор. 215

222	Зеленській Михайло Георгійович	1889	6 років ВТТ	Т.1, стор. 215
223	Зелясько Іван Васильович	1881	розстріл	Т.1, стор. 216
224	Зибіна Прасковія Данилівна	1923	7 років ВТТ	Т.1, стор. 221

225	Іванер Микола Архипович	1914	10 років ВТТ	Т.1, стор. 222
226	Іванченко Клавдія Петрівна	1926	10 років ВТТ	Т.1, стор. 225
227	Іванченко Ема Петрівна	1906	3 роки заслання	Т.1, стор. 225
228	Ільїн Опанас Костянтинович	1894	розстріл	Т.1, стор. 228
229	Ільніцька Антоніна Пилипівна	1922	15 років ВТТ	Т.1, стор. 228
230	Іоржев Василь Пилипович	1899	5 років ВТТ	Т.1, стор. 230
231	Ісаєнко Іван Дем'янович	1902	10 років ВТТ	Т.1, стор. 230
232	Кабрінзон Борис Мотельович	1903	3 роки заслання	Т.1, стор. 232
233	Козак Федір Іванович	1926	15 років ВТТ	Т.1, стор. 233
234	Калашников Василь Максимович	1878	розстріл	Т.1, стор. 234
235	Кальніцька Блюма Абрамівна	1904	3 роки заслання	Т.1, стор. 236
236	Канер Григорій Мойсейович	1909	3 роки заслання	Т.1, стор. 237
237	Канц Георгій Якович	1904	10 років ВТТ	Т.1, стор. 238
238	Каріх Марія Яківна	1896	5 років ВТТ	Т.1, стор. 241
239	Каст Генріх Християнович	1874	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 243
240	Каст Оскар Якович	1896	розстріл	Т.1, стор. 243
241	Каст Рейнгольд Адамович	1902	10 років ВТТ	Т.2, стор. 99
242	Каст Рікард Якович	1893	5 років заслання	Т.1, стор. 243
243	Катан Іван Якович	1899	10 років ВТТ	Т.1, стор. 243
244	Кауц Вільгельм Вільгельмович	1903	10 років ВТТ	Т.1, стор. 244
245	Кауц Вільгельм Іванович	1873	10 років ВТТ	Т.1, стор. 244
246	Кауц Іван Якович	1894	10 років ВТТ	Т.1, стор. 244
247	Кауц Карл Якович	1898	розстріл	Т.1, стор. 244
248	Кауц Яків Вільгельмович	1906	розстріл	Т.1, стор. 244
249	Кауц Яків Карлович	1902	розстріл	Т.1, стор. 244
250	Келлер Карл Георгійович	1881	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 247
251	Келлер Роза Йосипівна	1903	5 років заслання	Т.1, стор. 247
252	Келлер Едуард Христофорович	1899	10 років ВТТ	Т.1, стор. 247
253	Кемеле Адам Адамович	1906	розстріл	Т.1, стор. 247
254	Кимеле Амалия Райнгартівна	1924	10 років ВТТ	Т.1, стор. 249
255	Кимеле Іван Іванович	1895	5 років ВТТ	Т.1, стор. 250
256	Кимеле Іоган Іоганович	1921	20 років ВТТ	Т.1, стор. 250
257	Кимеле Іоган Пилипович	1882	розстріл	Т.1, стор. 250
258	Кимеле Рейнгард Михайлович	1891	розстріл	Т.1, стор. 250
259	Киммеле Карл Михайлович	1907	розстріл	Т.1, стор. 250
260	Киньков Олександр Іванович	1900	6 років ВТТ	Т.1, стор. 250
261	Киранов Зиновій Костянтинович	1881	10 років ВТТ	Т.2, стор. 101
262	Кирос Микола Семенович	1910	розстріл	Т.1, стор. 252
263	Кирш Георгій Якович	1887	10 років ВТТ	Т.1, стор. 253
264	Киффель Мартин Євгенійович	1890	5 років ВТТ	Т.1, стор. 254
265	Кицман Петро Петрович	1884	3 роки заслання	Т.1, стор. 255
266	Клемнює Іван Юрійович	1899	10 років ВТТ	Т.1, стор. 256

267	Коваль Матрена Іванівна	1913	10 років ВТТ	Т.2, стор. 105
268	Коваль Панфіл Назарович	1909	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 261
269	Ковач Гнат Петрович	1889	6 років ВТТ	Т.1, стор. 263
270	Кодра Антон Опанасович	1892	6 років ВТТ	Т.1, стор. 264

271	Кольдерцов Іван Данилович	1899	розстріл	Т.1, стор. 271
272	Кондратенко Антон Ілліч	1875	3 роки заслання	Т.1, стор. 272
273	Конрад Август Замілович	1904	10 років ВТТ	Т.1, стор. 274
274	Конрад Ганна Іванівна	1910	3 роки заслання	Т.1, стор. 274
275	Константинов Микола Михайлович	1976	розстріл	Т.1, стор. 274
276	Копач Василь Захарович	1878	розстріл	Т.1, стор. 275
277	Корєв Михайло Овсійович	1892	10 років ВТТ	Т.1, стор. 275
278	Костенко-Кюллер Андрій Кирилович	1928	5 років ВТТ	Т.1, стор. 281
279	Косюга Іван Григорович	1892	3 роки заслання	Т.1, стор. 282
280	Косюга Іван Іванович	1881	10 років ВТТ	Т.2, стор. 111
281	Коченко Григорій Дмитрович	1882	10 років ВТТ	Т.1, стор. 284
282	Коченко Іван Дмитрович	1877	10 років ВТТ	Т.1, стор. 284
283	Кошель Мартин Ріхардович	1910	5 років ВТТ	Т.1, стор. 285
284	Кошель Емануїл Іванович	1904	розстріл	Т.1, стор. 285
285	Кравченко Федір Матвійович	1912	10 років ВТТ	Т.1, стор. 287
286	Крайтель Вільгельм Мартинович	1879	5 років заслання	Т.1, стор. 288
287	Краснюк Федот Спиридонович	1892	20 років ВТТ	Т.1, стор. 288
288	Красюк Кузьма Йосипович	1897	10 років ВТТ	Т.1, стор. 289
289	Крафт Вільгельм Генріхович	1880	розстріл	Т.1, стор. 289
290	Кронмїллер Іван Фрїдрїхович	1880	4 роки ВТТ	Т.2, стор. 114
291	Куркин Іван Федорович	1915	10 років ВТТ	Т.1, стор. 302
292	Куслїй Григорїй Тимофїйович	1881	10 років ВТТ	Т.1, стор. 303
293	Кутїльвас Василь Онуфрїйович	1877	5 років ВТТ	Т.1, стор. 303
294	Кутїльвас Федот Онуфрїйович	1884	5 років ВТТ	Т.1, стор. 303
295	Кутольвас Іван Денисович	1878	5 років ВТТ	Т.1, стор. 304
296	Кутузаки Олександр Ілліч	1896	6 років ВТТ	Т.1, стор. 304
297	Кутузаки Дмитро Іванович	1880	розстріл	Т.1, стор. 304
298	Кутульвас Савва Миколайович	1899	10 років ВТТ	Т.2, стор. 117
299	Кучеренко Петро Герасимович	1919	10 років ВТТ	Т.1, стор. 305
300	Кушнїр Олексїй Іванович	1880	розстріл	Т.1, стор. 306
301	Лабунськїй Олександр Миколайович	1899	7 років ВТТ	Т.1, стор. 307
302	Ладиненко Іван Дмитрович	1906	10 років ВТТ	Т.1, стор. 308
303	Ланг Генрїх Якович	1881	розстріл	Т.1, стор. 309
304	Ланг Едуард Якович	1885	помер під час слідства	Т.1, стор. 309
305				
306	Ланцидель Генрїх Християнович	1889	5 років ВТТ	Т.1, стор. 310
307	Лапчинськїй Іван Денисович	1884	3 роки заслання	Т.1, стор. 310
308	Лапшинська Марїя Іванівна	1903	15 років ВТТ	Т.1, стор. 310
309	Левак Мордхай Мойсейович	1902	розстріл	Т.1, стор. 312
310	Лейнгардт Вольдемар Генрїхович	1915	10 років ВТТ	Т.1, стор. 315
311	Лейнгардт Генрїх Георгїйович	1886	розстріл	Т.1, стор. 315
312	Лемберськїй Фроїм Мордкович	1872	розстріл	Т.1, стор. 315

313	Ленгард Генріх Генріхович	1903	розстріл	Т.1, стор. 316
314	Лено Семен Іванович	1888	розстріл	Т.1, стор. 316
315	Лерер Хана Фішелівна	1892	10 років ВТТ	Т.1, стор. 317
316	Лєсков Павло Петрович	1899	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 317
	Лефі Пилип Якович	1911	8 років ВТТ	Т.1, стор. 317

317	Лик Єлизавета Христофорівна	1892	10 років ВТТ	Т.1, стор. 319
318	Лінке Ксенія Степанівна	1912	5 років ВТТ	Т.1, стор. 320
319	Ліпп Петро Францевич	1908	розстріл	Т.1, стор. 320
320	Ліпп Франц Францевич	1906	розстріл	Т.1, стор. 320
321	Ліпський Наполеон Гнатович	1912	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 320
322	Лозінг Карл Федорович	1901	10 років ВТТ	Т.1, стор. 323
323	Лозінг Роберт Федорович	1903	10 років ВТТ	Т.1, стор. 323
324	Лопатюк Андрій Авксентійович	1900	10 років ВТТ	Т.1, стор. 324
325	Лопатюк Антіфій Авксентійович	1902	розстріл	Т.1, стор. 324
326	Лоран Іван Якович	1889	розстріл	Т.1, стор. 325
327	Лупашко Федір Мартинович	1886	5 років ВТТ	Т.1, стор. 327
328	Ляшенко Дмитро Гаврилович	1906	розстріл	Т.1, стор. 331
329	Мадзаріс Іван Дмитрович	1895	10 років ВТТ	Т.1, стор. 332
330	Майер Еммануїл Вільгельмович	1900	розстріл	Т.1, стор. 335
331	Майоркович Юхим Мойсейович	1909	10 років ВТТ	Т.1, стор. 335
332	Мамонтенко Василь Євгенійович	1904	5 років ВТТ	Т.1, стор. 341
333	Ман Катерина Яківна	1904	8 років ВТТ	Т.1, стор. 341
334	Манн Готліб Якович	1906	розстріл	Т.1, стор. 342
335	Манн Фрідріх Якович	1901	8 років ВТТ	Т.1, стор. 342
336	Манн Яків Фрідріхович	1873	10 років ВТТ	Т.1, стор. 342
337	Маргуца Іван Григорович	1888	розстріл	Т.1, стор. 343
338	Мартян Антон Якович	1912	розстріл	Т.1, стор. 346
339	Марц Франц Іванович	1894	розстріл	Т.1, стор. 346
340	Мацієвич Василь Андрійович	1909	5 років ВТТ	Т.1, стор. 350
341	Меєрович Рувін Гершевич	1907	розстріл	Т.1, стор. 351
342	Метельський Петро Володимирович	1911	10 років ВТТ	Т.1, стор. 356
343	Міллер Гнат Іванович	1887	5 років ВТТ	Т.1, стор. 358
344	Міненко Микола Іванович	1886	розстріл	Т.1, стор. 359
345	Мірошніченко Володимир Гнатович	1910	8 років ВТТ	Т.1, стор. 361
346	Молчанов Олександр Васильович	1923	10 років ВТТ	Т.1, стор. 367
347	Моргуліс Соломон Борисович	1906	3 роки заслання	Т.1, стор. 368
348	Моргуліс Тамара Борисівна	1904	3 роки заслання	Т.1, стор. 368
349	Мороз Микола Терентійович	1881	8 років ВТТ	Т.1, стор. 369
350	Москвін-Братецький Леонід Владисла- вович	1890	5 років ВТТ	Т.1, стор. 370
351				
352	Москуян Іван Іванович	1885	3 роки заслання	Т.1, стор. 370
353	Мураховський Макар Васильович	1907	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 373
354	Найгель Франциско Антонівна	1892	5 років ВТТ	Т.1, стор. 376
355	Найденський Михайло Іванович	1889	8 років ВТТ	Т.1, стор. 377
356	Наконечний Степан Омелянович	1893	розстріл	Т.1, стор. 377
357	Натан Християн Генріхович	1876	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 378

358	Науменко Василь Євтихійович	1888	5 років ВТТ	Т.2, стор. 137
359	Недзельський Олександр Кузьмич	1906	8 років ВТТ	Т.1, стор. 380
360	Неміровський Сергій Леонідович	1886	розстріл	Т.1, стор. 381
361	Немондрук Григорій Трифонович	1907	8 років ВТТ	Т.1, стор. 381
362	Немудрук Аркадій Миколайович	1878	6 місяців в'язниці	Т.1, стор. 381
	Немудрук Микола Максимович	1908	6 місяців в'язниці	Т.1, стор. 381

363	Нізеляк Станіслав Андрійович	1891	розстріл	Т.3, стор. 73
364	Нікитюк Емілія Августівна	1908	5 років заслання	Т.1, стор. 384
365	Николенко Лаврентій Петрович	1903	20 років ВТТ	Т.1, стор. 386
366	Новіцька Марія Яківна	1898	5 років заслання	Т.1, стор. 388
367	Новіцький Григорій Якович	1891	розстріл	Т.1, стор. 388
368	Нольд Іоган Михайлович	1899	7 років ВТТ	Т.1, стор. 389
369	Нудельман Сухим Афонович	1884	10 років ВТТ	Т.1, стор. 390
370	Окс Петро Миколайович	1907	розстріл	Т.2, стор. 141
371	Окснер Володимирович Вільгельмович	1902	розстріл	Т.1, стор. 393
372	Ольгейзер Вільгельм Іоганович	1904	розстріл	Т.1, стор. 394
373	Ольгейзер Фердинанд Вільгельмович	1897	розстріл	Т.1, стор. 395
374	Онкієнко Іван Прохорович	1908	6 років ВТТ	Т.1, стор. 395
375	Онішевський Яків Гнатович	1874	6 місяців в'язниці	Т.1, стор. 395
376	Оріщенко Микола Григорович	1906	10 років ВТТ	Т.1, стор. 396
377	Орлінська-Пінкевич Ксенія Яківна	1906	10 років ВТТ	Т.2, стор. 141
378	Осадченко Ілля Романович	1871	3 роки заслання	Т.2, стор. 142
379	Осадчий Михайло Андрійович	1902	10 років ВТТ	Т.2, стор. 142
380	Осняков Ілля Миколайович	1891	розстріл	Т.1, стор. 399
381	Пальчикова Варвара Василівна	1875	розстріл	Т.1, стор. 405
382	Панайоті Георгій Георгійович	1885	розстріл	Т.1, стор. 405
383	Параманенко Кирило Самойлович	1900	7 років ВТТ	Т.1, стор. 407
384	Перванчук Григорій Андрійович	1878	розстріл	Т.1, стор. 412
385	Перванчук Савва Гордійович	1898	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 412
386	Переман Георгій Лук'янович	1910	розстріл	Т.1, стор. 412
387	Перет Адам Якубович	1909	5 років заслання	Т.3, стор. 74
388	Перет Якуб Іванович	1877	5 років заслання	Т.1, стор. 412
389	Перч Фрідріх Фрідріхович	1890	розстріл	Т.1, стор. 413
390	Петров Ілля Семенович	1891	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 416
391	Петров Нестір Пилипович	1872	10 років ВТТ	Т.1, стор. 416
392	Піженко Альвіна Якубівна	1914	5 років заслання	Т.1, стор. 418
393	Піженко Андрій Петрович	1892	розстріл	Т.1, стор. 418
394	Піженко Надія Григорівна	1898	5 років заслання	Т.1, стор. 418
395	Плеканов Іван Павлович	1906	10 років ВТТ	Т.1, стор. 422
396	Полозенко Василь Васильович	1910	2 роки ВТТ	Т.1, стор. 428
397	Поляков-Кадієшвілі Аркадій Миколайович	1889	розстріл	Т.1, стор. 430
398				
399	Попів Петро Якович	1870	розстріл	Т.1, стор. 433
400	Порожнюк Пелагея Герасимівна	1893	8 років ВТТ	Т.1, стор. 434
401	Преснова-Кайзлер Пелагея Миколаївна	1926	4 роки ВТТ	Т.1, стор. 436
402	Проданчук Касьян Никифорович	1875	5 років ВТТ	Т.1, стор. 438

403	Процик Павло Всеволодович	1933	25 років ВТТ	Т.2, стор. 154
404	Пфаф Роза Яківна	1904	8 років ВТТ	Т.1, стор. 443
405	Пфейфер Іван Адамович	1874	розстріл	Т.1, стор. 443
406	Пфельфер Яків Адамович	1879	розстріл	Т.1, стор. 443
407	Пясецька-Юркова Лукерія Павлівна	1909	8 років ВТТ	Т.1, стор. 443
408	Пясецький Павло Фролович	1885	розстріл	Т.1, стор. 443
	Рабіч Хаїм Іонович	1901	розстріл	Т.1, стор. 444

409	Рак Єфрем Арсентійович	1878	3 роки заслання	Т.1, стор. 446
410	Рак Федір Кирилович	1895	розстріл	Т.1, стор. 446
411	Ралєв Микола Дмитрович	1898	5 роки ВТТ	Т.1, стор. 447
412	Ратібор Іван Ярославович	1894	4 роки ВТТ	Т.1, стор. 447
413	Ратт Генріх Генріхович	1893	розстріл	Т.1, стор. 447
414	Рац Андрій Кирилович	1923	20 років ВТТ	Т.1, стор. 448
415	Рачинській Іван Іванович	1893	10 років ВТТ	Т.1, стор. 448
416	Ревініус Альберт Вільгельмович	1899	розстріл	Т.1, стор. 449
417	Редер Єлизавета Ренгольдівна	1927	5 років заслання	Т.1, стор. 449
418	Редінгер Зінаїда Зінов'ївна	1910	3 роки заслання	Т.1, стор. 449
419	Редінгер Марфа Опанасівна	1898	5 років заслання	Т.1, стор. 449
420	Резніченко Дмитро Дмитрович	1902	розстріл	Т.1, стор. 450
421	Рейле Людвіг Ізраїлевим	1903	8 років ВТТ	Т.1, стор. 450
422	Рейхерт Вільгельм Матвійович	1902	розстріл	Т.1, стор. 451
423	Рем Адам Готлібович	1909	розстріл	Т.1, стор. 451
424	Рем Готліб Готлібович	1911	звільнений	Т.1, стор. 451
425	Ремміх Генріх Карлович	1888	розстріл	Т.1, стор. 451
426	Реншлер Генріх Іоганович	1901	розстріл	Т.1, стор. 452
427	Реншлер Карл Іоганович	1906	розстріл	Т.1, стор. 452
428	Реш Геронім Геронімович	1916	10 років ВТТ	Т.1, стор. 452
429	Річке Адольф Іванович	1915	8 років ВТТ	Т.1, стор. 455
430	Річке Іван Готлібович	1883	8 років ВТТ	Т.1, стор. 455
431	Річке Сара Іванівна	1909	5 років ВТТ	Т.1, стор. 455
432	Рожковський Микола Васильович	1907	7 років ВТТ	Т.1, стор. 456
433	Романов Іван Макарович	1881	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 458
434	Рот Християн Георгійович	1895	розстріл	Т.1, стор. 460
435	Ротенберг Луїза Іоганівна	1913	5 років заслання	Т.1, стор. 460
436	Рудкевич Федір Семенович	1904	8 років ВТТ	Т.1, стор. 462
437	Рибак Клавдія Пилипівна	1895	10 років ВТТ	Т.2, стор. 161
438	Рибак Петро Тимофійович	1884	10 років ВТТ	Т.2, стор. 161
439	Римар Федоній Прокопович	1896	розстріл	Т.1, стор. 466
440	Саввов Михайло Дмитрович	1896	розстріл	Т.1, стор. 467
441	Сайлер Карл Іванович	1900	розстріл	Т.1, стор. 470
442	Сапунков Сафрон Терентійович	1878	розстріл	Т.1, стор. 473
443	Саутер Георгій Георгійович	1883	розстріл	Т.1, стор. 474
444	Саутер Фрідріх Георгійович	1907	розстріл	Т.1, стор. 474
445	Середенко Григорій Федорович	1919	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 480
446	Серкизюк Іван Федорович	1918	10 років ВТТ	Т.1, стор. 480
447	Сивак Павло Павлович	1896	розстріл	Т.1, стор. 481

448	Сиволоб Іван Михайлович	1875	3 роки заслання	Т.1, стор. 481
449	Сикач Микола Федорович	1913	10 років ВТТ	Т.1, стор. 482
450	Сирота Михайло Данилович	1891	10 років ВТТ	Т.1, стор. 484
451	Скаун Антіфій Васильович	1891	10 років ВТТ	Т.1, стор. 485
452	Скляревич Бенціон Хаскелевич	1900	розстріл	Т.1, стор. 486
453	Скрипник Герасим Прокопович	1880	розстріл	Т.1, стор. 487
454	Скрипніченко Костянтин Іванович	1898	10 років ВТТ	Т.1, стор. 487
455	Сопоров Володимир Артемович	1920	10 років ВТТ	Т.2, стор. 170

456	Сопоров Іван Денисович	1896	4 роки ВТТ	Т.1, стор. 496
457	Станіславський Олександр Антонович	1901	3 роки заслання	Т.1, стор. 500
458	Станіславський Олексій Антонович	1888	розстріл	Т.1, стор. 500
459	Стебленко Яків Ісаакович	1882	10 років ВТТ	Т.1, стор. 501
460	Степанов Володимир Іванович	1883	8 років ВТТ	Т.1, стор. 502
461	Стогнійчук Петро Пантелейович	1872	8 років ВТТ	Т.1, стор. 504
462	Суходольський Федір Опанасович	1909	5 років ВТТ	Т.1, стор. 510
463	Сиса Степан Кирилович	1898	розстріл	Т.1, стор. 510
464	Талахадзе Клавдія Миколаївна	1908	10 років ВТТ	Т.1, стор. 512
465	Тейрер Яків Вільгельмович	1894	розстріл	Т.1, стор. 516
466	Тележенко Степан Кіндратович	1886	6 місяців в'язниці	Т.1, стор. 516
467	Тіль Павлина Рейнгольдівна	1898	2 роки ВТТ	Т.2, стор. 177
468	Ткаченко Федір Григорович	1895	10 років ВТТ	Т.1, стор. 523
469	Ткаченко Яків Якович	1873	8 років ВТТ	Т.1, стор. 523
470	Трамбовецький Михайло Маркович	1892	10 років ВТТ	Т.1, стор. 527
471	Траутман Яків Якович	1914	25 років ВТТ	Т.1, стор. 528
472	Трост Адам Адамович	1894	розстріл	Т.1, стор. 530
473	Трост Георгій Якович	1898	розстріл	Т.1, стор. 530
474	Тростянецький Полікарп Матвійович	1884	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 530
475	Троянський Наум Мойсейович	1912	3 роки заслання	Т.1, стор. 530
476	Тяжеловський Шулім Меєрович	1885	розстріл	Т.1, стор. 533
477	Ульман Марія Леоніївна	1907	5 років заслання	Т.1, стор. 535
478	Унгар Карл Вікторович	1894	розстріл	Т.1, стор. 536
479	Урлахер Климентій Якубович	1888	розстріл	Т.1, стор. 537
480	Файфле Християн Адамович	1881	5 років ВТТ	Т.2, стор. 183
481	Федоренко Катерина Іванівна	1920	10 років ВТТ	Т.2, стор. 184
482	Федоренко Костянтин Лаврентійович	1888	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 541
483	Фейзер Іоган Андрійович	1905	розстріл	Т.1, стор. 542
484	Феохарі Михайло Михайлович	1903	розстріл	Т.1, стор. 543
485	Фікс Никодим Лаврентійович	1894	розстріл	Т.1, стор. 545
486	Фіксель Гнат Гнатович	1884	розстріл	Т.1, стор. 545
487	Філімонов Захарій Іванович	1888	5 років ВТТ	Т.1, стор. 547
488	Філімонов Іван Кирилович	1865	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 547
489	Фірсов Олександр Хирсантович	1886	1,5 роки ВТТ	Т.1, стор. 547
490	Фісенко Михайло Михайлович	1891	8 років ВТТ	Т.1, стор.547
491	Фогт Андрій Андрійович	1893	10 років ВТТ	Т.1, стор. 549
492	Фока Жанна Анатоліївна	1928	5 років ВТТ	Т.1, стор. 549
493	Фокт Іван Іванович	1892	розстріл	Т.1, стор. 549

494	Фоль Іван Іванович	1898	розстріл	Т.1, стор. 549
495	Фоль Кароліна Яківна	1923	5 років ВТТ	Т.1, стор. 549
496	Фольмер Олександр Вільгельмович	1885	5 років ВТТ	Т.1, стор. 549
497	Формагей Олександр Михайлович	1918	10 років ВТТ	Т.1, стор. 550
498	Формагей Іван Михайлович	1913	10 років ВТТ	Т.1, стор. 550
499	Франк Іван Іванович	1925	25 років ВТТ	Т.1, стор. 551
500	Фрейер Карл Якович	1892	розстріл	Т.1, стор. 551
501	Фрід Адам Адамович	1904	10 років ВТТ	Т.1, стор. 552
502	Фрід Генріх Якович	1879	5 років ВТТ	Т.1, стор. 552

503	Фрід Іоган Адамович	1895	розстріл	Т.1, стор. 552
504	Фрід Карл Адамович	1871	розстріл	Т.1, стор. 552
505	Фрід Карл Карлович	1898	розстріл	Т.1, стор. 552
506	Фрід Карл Якович	1895	розстріл	Т.1, стор. 552
507	Фрід Ерна Карлівна	1925	5 років ВТТ	Т.1, стор. 552
508	Фрінчель Олександр Іванович	1927	5 років ВТТ	Т.1, стор. 553
509	Фрінчель Петро Петрович	1889	5 років ВТТ	Т.1, стор. 553
510	Фрічшле Адольф Адамович	1913	10 років ВТТ	Т.1, стор. 553
511	Фролов Андрій Антонович	1898	розстріл	Т.1, стор. 553
512	Фром Роберт Християнович	1905	7 років ВТТ	Т.1, стор. 553
513	Халабуда Іван Дмитрович	1902	10 років ВТТ	Т.1, стор. 556
514	Харченко Іван Дмитрович	1884	3 роки заслання	Т.1, стор. 557
515	Хасалов Іван Іванович	1880	розстріл	Т.1, стор. 557
516	Хилько Анастасія Митрофанівна	1906	5 років ВТТ	Т.1, стор. 558
517	Хрустальов Микола Миколайович	1884	3 роки заслання	Т.1, стор. 562
518	Цапак Федір Олександрович	1911	6 років ВТТ	Т.1, стор. 563
519	Цапенко Юхим Якович	1913	розстріл	Т.2, стор. 189
520	Цапок Сергій Миколайович	1905	5 років ВТТ	Т.1, стор. 563
521	Цеб Олександр Іванович	1916	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 564
522	Цеб Яків Якович	1887	10 років ВТТ	Т.1, стор. 564
523	Церр Франц Лаврентійович	1890	розстріл	Т.1, стор. 565
524	Цигель Готліб Якович	1883	розстріл	Т.1, стор. 566
525	Цигель Карл Іванович	1904	розстріл	Т.1, стор. 566
526	Циммерман Яків Готлібович	1894	розстріл	Т.1, стор. 567
527	Циммерман Карл Готлібович	1898	розстріл	Т.1, стор. 567
528	Циммерман Яків Степанович	1881	5 років ВТТ	Т.1, стор. 567
529	Цитрон Ізраїль Давидович	1904	розстріл	Т.1, стор. 567
530	Цуркан Митрофан Овсійович	1897	3 роки заслання	Т.1, стор. 569
531	Цимбельман Марія Яківна	1921	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 566
532	Цинін Іван Олександрович	1917	10 років ВТТ	Т.1, стор. 570
533	Ципкаленко Іван Дмитрович	1899	10 років ВТТ	Т.1, стор. 570
534	Чабан Тіт Нестерович	1908	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 571
535	Чебаненко Іван Макарович	1899	розстріл	Т.1, стор. 573
536	Чембер Павло Іполітович	1873	розстріл	Т.1, стор. 575
537	Черненко Іда Готлібівна	1899	5 років заслання	Т.1, стор. 577
538	Чернов Іван Микитович	1894	розстріл	Т.1, стор. 578
539	Чернозубенко Семен Филімонович	1891	розстріл	Т.2, стор. 194

540	Чернозубенко Степан Филімонович	1898	розстріл	Т.1, стор. 579
541	Чернявський Микита Володимирович	1892	5 років ВТТ	Т.1, стор. 580
542	Чертов Володимир Петрович	1910	7 років ВТТ	Т.1, стор. 580
543	Чипурняк Олександр Іванович	1920	15 років ВТТ	Т.2, стор. 195
544	Чичуєв Василь Парфентійович	1911	3 роки заслання	Т.1, стор. 582
545	Члек Мойсей Гедальович	1892	15 років ВТТ	Т.1, стор. 582
546	Шаповалов Федір Миколайович	1887	10 років ВТТ	Т.1, стор. 587
547	Шаповалов Хризант Маркович	1904	10 років ВТТ	Т.1, стор. 587
548	Шац Вільгельм Вільгельмович	1880	8 років ВТТ	Т.1, стор. 589
549	Шац Генріх Якович	1887	10 років ВТТ	Т.1, стор. 589

550	Шац Яків Якович	1885	розстріл	Т.1, стор. 589
551	Швейнфорт Ріхард Мартинович	1893	10 років ВТТ	Т.1, стор. 590
552	Швейнфурт Вільгельм Мартинович	1893	розстріл	Т.1, стор. 590
553	Швенко Герман Михайлович	1926	25 років ВТТ	Т.1, стор. 590
554	Шевченко Микола Пилипович	1911	15 років ВТТ	Т.1, стор. 592
555	Шевченко Петро Юхимович	1924	8 років ВТТ	Т.1, стор. 592
556	Шевченко Петро Михайлович	1887	розстріл	Т.1, стор. 592
557	Шенеленко Павло Пилипович	1879	розстріл	Т.1, стор. 594
558	Шефер Іван Андрійович	1893	3 роки ВТТ	Т.1, стор. 596
559	Шехтман Абрам Борисович	1903	3 роки заслання	Т.1, стор. 597
560	Шлехт Іван Християнович	1899	5 років заслання	Т.1, стор. 600
561	Шматова Ніна Олексіївна	1893	8 років ВТТ	Т.1, стор. 601
562	Шмоль Вільгельм Пилипович	1869	8 років ВТТ	Т.1, стор. 603
563	Шмоль Фрідріх Пилипович	1878	розстріл	Т.1, стор. 603
564	Шнайд Август Фрідріхович	1893	8 років ВТТ	Т.1, стор. 603
565	Шок Генріх Петрович	1886	розстріл	Т.1, стор. 605
566	Шок Данило Данилович	1871	4 роки ВТТ	Т.1, стор. 605
567	Шок Яків Петрович	1884	розстріл	Т.1, стор. 605
568	Шоль Пилип Якович	1891	розстріл	Т.1, стор. 605
569	Шоль Яків Якович	1889	8 років ВТТ	Т.1, стор. 605
570	Шпігель Лейб Срулевич	1883	5 років ВТТ	Т.1, стор. 605
571	Штайгер Володимир Михайлович	1897	розстріл	Т.1, стор. 607
572	Штейгер Михайло Якович	1867	розстріл	Т.1, стор. 608
573	Штейгер Теодор Михайлович	1907	10 років ВТТ	Т.1, стор. 608
574	Штейгер Фріда Михайлівна	1913	розстріл	Т.1, стор. 608
575	Штейгер Едуард Михайлович	1885	розстріл	Т.1, стор. 608
576	Штеклер Іван Йосипович	1912	розстріл	Т.1, стор. 609
577	Штенглер Мартин Петрович	1881	розстріл	Т.1, стор. 609
578	Штольц Вільгельм Рейнгардович	1896	розстріл	Т.1, стор. 610
579	Штольц Генріх Якович	1898	10 років ВТТ	Т.1, стор. 610
580	Шу Карл Іванович	1897	розстріл	Т.1, стор. 611
581	Шуллер Еммануїл Іванович	1877	10 років ВТТ	Т.1, стор. 612
582	Щелкунов Михайло Іванович	1892	12 років ВТТ	Т.1, стор. 614
583	Щербак Юхим Никифорович	1880	3 роки заслання	Т.1, стор. 614
584	Ейзенкрейн Петро Петрович	1185	8 років ВТТ	Т.1, стор. 617
585	Ейриш Володимир Маркович	1901	5 років заслання	Т.1, стор. 617
586	Ерленбуш Християн Якович	1890	розстріл	Т.1, стор. 618

587	Юрченко Олексій Олексійович	1915	розстріл	Т.1, стор. 622
588	Юрченко Андрій Іванович	1882	10 років ВТТ	Т.1, стор. 622
589	Ющенко Віра Олексіївна	1929	10 років ВТТ	Т.1, стор. 622
590	Ющенко Григорій Максимович	1893	2 роки ВТТ	Т.2, стор. 206
591	Ющенко Микола Михайлович	1895	3 роки заслання	Т.1, стор. 622
592	Яворський Михайло Іванович	1895	розстріл	Т.1, стор. 623
593	Янович Ганна Аркадіївна	1876	5 років ВТТ	Т.1, стор. 627
594	Янушевич Володимир Олександрович	1887	розстріл	Т.1, стор. 627

Це лише початок скорботного списку. Реальна кількість березівчан, які були позбавлені свободи, життя чи постраждали від інших видів репресій за роки радянської влади, значно більша. Пошук і відновлення імен репресованих продовжується.

Післямова

Про історичне минуле Березівського району у 2006 році автором була видана книга «Березівський район: історія, люди, події». У ній дано досить ґрунтовний екскурс в історичне минуле нашого краю, висвітлено в загальних риси процеси становлення економіки, культури, освіти та соціальної сфери.

Останніми роками дослідження минулщини своєї малої батьківщини, свого села, свого району набули поширення. Це, вважаю, добра тенденція, що свідчить про наше прагнення повернутися до одвічних цінностей та орієнтирів — до родини, релігії, традицій. А це спонукає вивчати історію малої батьківщини. Бо любов, повага до своєї країни, до свого народу беруть початок від любові й поваги до свого рідного краю і його людей.

Наші березівчани славляться своїм працелюбством і героїзмом. На теренах нашого району народилися, виростили, тут працювали і працюють люди, якими справедливо пишається вся країна. Серед них:

п'ять Героїв Радянського Союзу: Гнідо Петро

Андрійович, Дроздов Петро Володимирович,

Кондратенко Іван Васильович, Федоренко

Микола Володимирович, Шаховцев Михайло

Андрійович;

два двічі Герої Соціалістичної Праці: Ведута

Павло Пилипович, Посмітний Макар

Онісимович,

дванадцять Героїв Соціалістичної Праці: Березівська

Серафима Савелівна, Черняк Іван

Онуфрійович, Внученко Іван Афанасійович,

Димов Михайло Степанович, Путенцов Іван

Якович, Козіна Галина Афанасівна, Ведута

Єфросінья Іванівна,

Себова Степанида Миколаївна,
Яковлева Ніна Захарівна, Потоцький
Семен Іванович, Хомко Петро
Арсенійович, Бондаренко Василь
Антонович;

Герой України:

Гришко Зінаїда Михайлівна.

Погодьтеся, кожен із перелічених Героїв заслуговує на те, щоб про його бойову чи трудову звитягу знали земляки.

Та не менш важливо знати і трагічні сторінки своєї історії, до яких належить і Голодомор 1932-1933 років. Березівський район, як і вся Одеська область, зазнав тоді величезних людських втрат.

Ця книга не претендує на повне висвітлення проблеми. Можливо, у ній допущено деякі неточності, за які автор наперед вибачається перед читачами. Очевидно, ще не всі факти того чорного періоду в нашій історії вивчено і досліджено. Отже, попереду ще багато роботи у істориків і дослідників.

Сьогодні березівчани, незважаючи на певні труднощі, активно розбудовують свій край, розвивають його економіку, культуру та соціальну сферу. І роблять це не на голому місці.

У Державному архіві Одеської області є цікаві документи, які свідчать про нелегке становлення медичного обслуговування, розвиток освіти, культури і спорту, про проблеми забезпечення району питною водою, про розвиток української мови на теренах району і сприяння державних органів влади розвитку цього процесу. Це ті теми, які ще чекають на ґрунтовне дослідження. Тож запрошую, шановні земляки, кого цікавлять ці теми, до творчої співпраці в цьому напрямку.

З любов'ю і повагою до земляків,

Іван Ніточко.

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Праці Державного архіву Одеської області

Том XXI

П681 **Правда про Голодомор на Одещині. Березівський район** / Упоряд. Ніточко І.І. — Одеса:
Астропринт, 2008. — 220 с.

ISBN 978-966-318-927-7

Науково-публіцистичне видання

**ПРАВДА
ПРО ГОЛОДОМОР
НА ОДЕЩИНІ
Березівський район**

Упорядник Ніточко І.І.

Українською мовою Книга видана в
авторській редакції

Комп'ютерний набір: Л.П. Бубликова
Технічний редактор: Й.О.Бурчо Коректор:
Л.А. Гарліцька

Оригінал-макет — РВФ «Прес-кур'єр», м. Одеса, пл. Незалежності, 1.

Підписано до друку 8.05.2008 р. Формат 60x84 1/8. Умов. друк. арк. 25,58. Гарнітура Pragmatica. Тираж 250 примірників. Зам. 1195.

*Видавництво і друкарня «Астропринт»
(Свідоцтво ДК 1 1373 від 28.05.2003 р.)
м.Одеса, вул. Розумовська, 21.
Тел.: (048) 7-855-855.
www.fotoalbum-odessa.com*